

Diagnosi de l'exclusió social a la comarca del Bages

Aproximació a la realitat social 2020

Consell Comarcal del Bages

Elaborat per encàrrec i amb la col·laboració del Consell Comarcal del Bages

CONSELL COMARCAL DEL BAGES

Catàleg 2020.

Direcció tècnica

Diputació de Barcelona
Servei d'Acció Social. Gerència de Benestar Social
Àrea d'Igualtat i Sostenibilitat Social

Consultoria tècnica

el r̄isell

Diputació de Barcelona
2021

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	5
INTRODUCCIÓ	7
Els conceptes d'exclusió i inclusió	7
Àmbits i factors d'exclusió social i els eixos transversals de desigualtat.....	9
El factor territorial com a element d'anàlisi	10
Els eixos de desigualtat.....	11
Gènere	12
Edat.....	12
Procedència o ètnia	12
Interseccions.....	13
L'acció comunitària inclusiva i els PLACI	15
L'acció Comunitària Inclusiva	16
Els PLACI	18
METODOLOGIA	19
INDICADORS DE CONTEXT	21
Indicadors demogràfics	21
El territori.....	23
El sexe.....	27
L'edat.....	28
Procedència	35
Indicadors de Serveis Socials del Bages	40
ÀMBIT ECONÒMIC	48
Indicadors de conjuntura.....	48
Indicadors d'exclusió de l'àmbit econòmic	57
Índex socioeconòmic compost.....	62
ÀMBIT LABORAL	65
El mercat de treball.....	65
Activitat.....	67
Contractació	69
Atur.....	82
Sexe i edat	90
Procedència.....	95
Fortaleses i potencialitats.....	107
ÀMBIT RESIDENCIAL I TERRITORI	109
El mercat de lloguer i ajudes a l'habitatge	112
Subministraments	120
Habitatges buits.....	124

Ocupacions irregulars d'habitatges	128
El Territori	129
El transport a la comarca.....	134
Fortaleses i potencialitats.....	136
ÀMBIT FORMATIU	138
Indicadors formatius a nivell català.....	138
Principals problemàtiques detectades des de la comarca.....	147
Fortaleses i potencialitats.....	147
ÀMBIT SOCIAL I SANITARI	149
Dades de salut	150
Covid-19.....	150
Població amb capacitats diverses.....	156
Salut mental	158
Dades de Serveis Socials.....	163
Persones Grans.....	163
ÀMBIT RELACIONAL.....	164
Violència Masclista.....	164
Aïllament social.....	166
Fortaleses i potencialitats.....	168
ÀMBIT DE CIUTADANIA I PARTICIPACIÓ	169
Joves Migrats Sols	171
<i>Mapa d'Espais.....</i>	<i>175</i>
<i>Anàlisi DAFO</i>	<i>181</i>
ÍNDIX DE TAULES, GRÀFIQUES I FIGURES	197

PRESENTACIÓ

Des de la Servei d'Acció Social de la Gerència de Benestar Social de la Diputació de Barcelona, a l'Àrea d'Igualtat i Sostenibilitat Social es dóna suport a l'elaboració de plans locals d'inclusió social, els quals tenen per objecte concretar i articular la política d'inclusió social i de lluita contra la pobresa, i, el desenvolupament del treball en xarxa entre el conjunt d'actors que intervenen al territori. El Consell Comarcal del Bages ha fet una demanda d'assessorament per tal d'elaborar la diagnosi en clau d'inclusió i exclusió social que ha de permetre fer el Pla d'Acció Comunitària i Inclusió Social de la seva comarca.

El present document correspon a la diagnosi de l'exclusió social al Bages. S'hi pot trobar un seguit d'indicadors recollits per tal de poder quantificar i acotar el fenomen de l'exclusió social a la comarca.

Disposar d'una eina de diagnosi de l'exclusió social és d'una importància principal per als ens locals que vulguin dur a terme polítiques inclusives. La lluita contra l'exclusió social requereix d'eines de planificació integrals que permetin abordar aquesta problemàtica des de tots els seus angles. Com es veurà, l'exclusió social és un fenomen multidimensional que afecta tots els àmbits de la vida de les persones.

Per això, disposar d'una diagnosi formada per un mapa de vulnerabilitat (el document present) i un mapa de recursos, així com un de relacions, és imprescindible per poder abordar aquest fenomen i planificar les actuacions que cal dur a terme.

La diagnosi de l'exclusió social té una doble vessant:

- Eina de coneixement: a partir de l'anàlisi de les dades disponibles referents als diversos àmbits i factors de l'exclusió social, podem conèixer quina és la realitat sobre aquest fenomen. Ens permet saber quines són les principals problemàtiques socials existents i quins en són els col·lectius més afectats. D'aquesta manera es poden identificar les banderes vermelles de l'exclusió social a la comarca, saber a qui afecten més per tal de poder establir prioritats en l'actuació.

Per altra banda, sempre que sigui possible, cal mostrar l'evolució en el temps d'aquestes problemàtiques per tal d'observar quines són les tendències que mostren al llarg del temps. Això permet observar si les actuacions que ja es duen a terme prèvies al PLACI estan obtenint els resultats esperats i, si s'escau, repensar o reforçar certes actuacions.

- Eina de planificació: La diagnosi de l'exclusió social no només aporta coneixement sobre la realitat social municipal. Un cop conegudes les principals problemàtiques i col·lectius, cal, en una segona fase, planificar les actuacions a dur a terme. En aquesta fase, disposar d'una bona diagnosi és cabdal. Per tal d'aportar coherència interna i metodològica al PLACI, les actuacions a planificar han de sorgir de l'anàlisi de la realitat social.

¹ En aquest cas, el terme mapa no fa referència tant a una identificació geogràfica estricta, sinó a un concepte de visió general de la realitat.

A més, planificar en coherència amb la diagnosi, permet fer que els recursos siguin emprats de manera més eficient, ja que s'actua allà on hi ha el problema.

Com ja s'ha dit anteriorment, l'exclusió social és un fenomen format per situacions de desavantatge en diverses esferes de la vida i que, per tant, cal conèixer els factors de mancança en cada una d'elles.

El document recull **indicadors de cada un dels set àmbits d'exclusió social** que es defineixen més endavant, a més d'un recull **d'indicadors de caire demogràfic i dels Serveis Socials**. Aquesta diagnosi ha estat elaborada a partir del recull de dades secundàries, és a dir, elaborades per diferents organismes i institucions.

La nostra tasca ha estat la de recollir aquells indicadors disponibles més adients per tal de reflectir la realitat social. Però no només ha estat una tasca de recerca, també els hem tractat i elaborat per tal de poder-los presentar de la manera més entenedora possible, ja sigui en forma de gràfic, de forma comparada o amb un tractament matemàtic per tal de poder posar-ho en relació amb el context i que siguin de més fàcil interpretació.

Totes les dades presentades van acompanyades d'una anàlisi sociològica per tal d'ajudar a la persona lectora en la seva comprensió, explicant què signifiquen els indicadors i quins són els fenòmens sociològics que ens ajuden a explicar el comportament de certes dades.

Després d'una introducció conceptual es presenten els indicadors, com hem dit, classificats pels àmbits d'exclusió social que la literatura acadèmica ha definit.

Objectius

La diagnosi social té per objectiu sintetitzar i integrar tota la informació disponible sobre la realitat social de la comarca.

Els objectius específics són:

- Aportar coneixement precís i actualitzat de la realitat social de la comarca: a través d'indicadors socials i d'altres àmbits rellevants per l'anàlisi de l'exclusió social.
- Identificar els principals factors que generen exclusió social i els col·lectius més vulnerables.
- Facilitar i orientar la presa de decisions per a incidir en els principals factors d'exclusió.
- Seguint les indicacions de la Guia Metodològica dels Plans Locals d'Inclusió Social editada per la Diputació de Barcelona (2014), les diagnosis comarcals es formen per un mapa de recursos (inventari dels recursos inclusivament de la comarca), un mapa de vulnerabilitat (identifica els principals factors de vulnerabilitat social) i un mapa de relacions o sociograma (plasmació en un mapa conceptual de les relacions entre actors, grups d'interès, col·lectius, etc).

Aquest document se centra en el **mapa de vulnerabilitat**.

INTRODUCCIÓ

Els conceptes d'exclusió i inclusió

L'exclusió social no és un concepte unívoc, ni consensuat en l'àmbit acadèmic, com tampoc en l'àmbit polític i administratiu. En la nostra anàlisi, la definició d'exclusió social la situem en el marc de l'estudi de les desigualtats socials i incorpora les transformacions econòmiques, socials, polítiques i culturals que afecten la nostra societat, generant nous riscos i trajectòries de vulnerabilitat en les persones.

En les societats occidentals del segle XXI, les fronteres de l'exclusió social han esdevingut altament mòbils i fluïdes, afectant cada vegada més persones i grups socials (Beck, 2002). Més enllà de la manca de recursos econòmics o materials, hi ha d'altres factors de desigualtat o discriminació social, política, relacional o simbòlica que es manifesten en diferents àmbits o esferes de la vida de la persona.

En aquest context val a dir que el concepte d'exclusió social fa referència a la naturalesa canviant i multidimensional dels problemes socials que sovint han estat descrits i delimitats a partir del terme pobresa. Com la pobresa, l'exclusió social descriu situacions de carència material, però va més enllà i incorpora moltes altres formes de desavantatge social que s'expliquen per transformacions estructurals i situacions de desigualtat; com ara la discriminació, el trencament familiar, els problemes de salut, les carències educatives o la pèrdua del lloc de treball, que dificulten o impedeixen a les persones participar en activitats clau de la societat.

Per tant, l'exclusió social es pot definir més en termes de procés -que afecta de forma canviant a les persones i grups de població al llarg del temps- que en termes de condició social. Com a conseqüència, per analitzar-la i abordar-la cal fer un salt i deixar enrere un enfocament estàtic tradicional (a partir del qual es van posar en marxa les polítiques per combatre la pobresa). Cal, doncs, situar-nos en un escenari més dinàmic i processual que descriu l'exclusió social com a procés que afecta les persones en qualsevol moment de la seva trajectòria vital i que, per tant, pot ser canviant en el temps i objecte d'intervenció per part de les polítiques d'inclusió social.

Ens interessa, doncs, posar de relleu que el terme exclusió social no es refereix únicament als grups de població en situació de marginació severa i a les formes extremes de desavantatge múltiple que poden patir les persones. La perspectiva de l'exclusió social és, per contra, més àmplia i dinàmica. Tenint en compte que el fenomen de l'exclusió social és complex, ens hi podem aproximar des de tres formes complementàries: l'exclusió com a situació, com a risc i com a procés².

- **L'exclusió social com a situació.** L'exclusió és un concepte que ens pot servir per definir la situació en què es troba una persona o un grup de persones. Des d'aquesta perspectiva la definim com un estat de

² Seguim en aquest apartat la conceptualització de Brugué Q. (2010). "Políticas para la Cohesión Social: Nuevos Contenidos y Nuevas Formas" en Guillén, T. y Ziccardi, A. (eds). *La acción social del gobierno local*. México: IGLOM.

necessitat intensa provocat per múltiples factors (materials, educatius, laborals, sanitaris, entre d'altres). El caràcter multifactorial de les situacions d'exclusió social en dificulta les respostes en forma de polítiques públiques atès que es dota les persones excloses de dos trets que estan lluny de les lògiques tradicionals de la intervenció social: invisibilitat i transversalitat. L'acumulació de factors situa les persones en situació d'exclusió social en una marginalitat extrema i sense possibilitats de ser percebudes amb claredat per les administracions.

- **L'exclusió social com a risc.** L'exclusió social no és només una intensificació i una acumulació de dèficits personals, sinó que també expressa la debilitat dels recursos individuals i col·lectius per fer-hi front. Per tant, l'exclusió social no és només una situació sinó que també es refereix a un context de soledat de l'individu que fa créixer el propi risc de trobar-se en una situació d'exclusió social. La persona exclosa no és només la persona amb menys recursos econòmics o més pobre, sinó que és aquella que sovint viu aquesta situació en soledat, sense relacions socials ni vincles on trobar suport, sense xarxes socials, amb un capital social molt dèbil, amb estructures familiars cada vegada més fràgils i sense valors comunitaris sòlids.
- **L'exclusió social com a procés.** L'exclusió social és la conseqüència de processos socials i econòmics generals que afecten els individus en determinats moments de la seva trajectòria vital. L'exclusió social és un procés que afecta una part significativa de la població que pateix una combinació de desavantatges socials, més o menys greus, en un moment del seu curs vital, com pot ser la manca de treball o la necessitat sobrevinguda de fer-se càrrec d'un familiar dependent, el que la situa en una posició de major vulnerabilitat i risc i la pot abocar a processos d'exclusió social més severes.

En alguns casos i en determinades circumstàncies, aquests desavantatges es poden reforçar mútuament, constituint un procés en espiral que, amb diferents graus d'intensitat, pot donar lloc a un deteriorament progressiu de la situació de la persona en el mercat laboral, impedit que se senti part activa de la comunitat, i dificultant el seu accés tant a mecanismes de desenvolupament personal com als sistemes de protecció social.

L'exclusió social és, per tant, un concepte integral que mostra la complexitat d'un fenomen social que s'expressa en un o més àmbits vitals de les persones, desencadenant situacions d'una gran varietat i intensitat.

D'altra banda, cal també tenir en compte com el concepte d'exclusió social interacciona amb el concepte de vulnerabilitat social, en tant que aquest darrer caracteritza les múltiples situacions de precarietat en què es poden trobar les persones i que es poden transformar en exclusió social, si s'agreugen les circumstàncies o se n'acumulen d'altres a les ja existents³. En aquest sentit, el terme exclusió social s'aplica sobre els criteris bàsics de la diversitat i intensitat de factors de vulnerabilitat, i es refereix a un fenomen multidimensional i polièdric, manifestat i definit més, com hem apuntat, en termes de procés que d'estat, que respon a les lògiques de producció i reproducció de les desigualtats que imperen en les nostres societats occidentals.

³ Subirats, J. (dir.) (2004) *Pobreza y exclusión social. Un análisis de la realidad española y europea*. Barcelona: Fundació La Caixa Estudios Sociales.

Àmbits i factors d'exclusió social i els eixos transversals de desigualtat

Els principals factors de risc i vulnerabilitat es poden classificar en àmbits diferents per mostrar la seva complexitat, multifactorialitat i interrelació en els processos d'exclusió social.⁴ Definim primer els set àmbits d'exclusió social que considera la nostra perspectiva teòrica i que es mostren en la taula següent, per a continuació aprofundir en els factors de risc que s'identifiquen en cadascun d'ells, i en els eixos de desigualtat que actuen transversalment en aquestes situacions.

Àmbits exclusió social	Descripció general
Àmbit Econòmic	Nivell d'ingressos econòmics de les persones
Àmbit Laboral	Situació de les persones en el mercat de treball
Àmbit Formatiu	Nivell d'estudis, coneixements i habilitats de la persones (capital formatiu)
Àmbit Social i Sanitari	Nivell de salut de les persones que pot tenir conseqüències en la seva vida social
Àmbit Residencial	Situació de tinença de l'habitatge principal, capacitat fer front despeses de la llar i condicions d'habitabilitat
Àmbit Relacional	Intensitat de les relacions de les persones en l'àmbit familiar, veïnal i comunitari
Àmbit de Ciutadania i Participació	Garantia dels drets civils de les persones i la seva participació en la societat

Font: Guia Metodològica Revisada dels Plans Locals d'Inclusió Social. Diputació de Barcelona (2014)

Una anàlisi més en profunditat de cada àmbit permet identificar els principals factors d'exclusió social, que cal considerar en l'anàlisi de les trajectòries i experiències personals.

- **L'àmbit econòmic** és aquell en el qual s'identifiquen diversos elements que permeten abordar la pobresa com a factor de vulnerabilitat. D'una banda, té en compte els elements més habituals relatius als nivells de renda i despesa, així com la pobresa subjectiva. D'altra banda, incorpora els factors de vulnerabilitat econòmica més freqüents com poden ser les dificultats financeres de la llar i la dependència de la protecció social.
- **L'àmbit laboral**, integra els factors que tenen a veure tant amb l'accés al mercat laboral (atur i accés a treball remunerat) com a les condicions de treball (drets laborals, situacions de treball temporal, ocupació no qualificada o salari baix).

⁴ V. IGOP (2005). *Análisis de los factores de exclusión social*. Madrid: Fundación BBVA; Subirats, J. (dir.) (2004). *Pobreza y exclusión social. Un análisis de la realidad española y europea*. Barcelona: Fundació La Caixa . Estudios Sociales; Subirats, J. (dir.) (2006). *Procesos de exclusión social y nuevas políticas para la inclusión*. Madrid: Fundación BBVA.

- **L'àmbit formatiu** incorpora els factors que fan referència a la manca o dificultats d'accés al sistema educatiu, així com també destaca els factors relacionats amb el baix capital formatiu de les persones.
- **L'àmbit social i sanitari** ve determinat per l'accés al sistema de salut i als recursos bàsics. Els factors de risc en l'àmbit de la salut comprenen tota una diversitat de malalties perdurables en el temps i difícilment reversibles com les addiccions, els trastorns mentals i les discapacitats, entre d'altres, que provoquen greus situacions de vulnerabilitat social. Algunes d'aquestes malalties comporten un grau de rebuig social i estigmatització que s'afegeix a les dificultats que la mateixa malaltia pot generar en la persona.
- **L'àmbit residencial** té en compte els factors d'alta vulnerabilitat més comuns vinculats a l'accés a l'habitatge i a les seves condicions (deficiències en les instal·lacions, deteriorament del propi habitatge, edifici i/o entorn o l'amuntegament residencial, entre d'altres).
- **L'àmbit relacional** presenta dos grups diferents de factors de vulnerabilitat. D'una banda, aquells relacionats amb el deteriorament de les xarxes familiars, que solen manifestar-se en l'existència de conflictes o de violència domèstica, familiar i/o de gènere. D'altra banda, l'afebliment d'aquests llaços que es detecta en els casos de persones o nuclis familiars sols o que no tenen suports propers. En aquest sentit, es contemplen situacions vinculades a la soledat i a la manca de suport familiar intern o extern, o l'escassetat de contactes interpersonals i/o d'amistat. En aquest àmbit cal posar de relleu que tant la família com els vincles comunitaris poden exercir de suport fonamental front a les situacions de risc i/o vulnerabilitat. Més enllà de la dimensió afectiva d'aquests vincles, la seva absència, escassetat o deteriorament es pot convertir en un mecanisme d'edificació de barreres objectives i subjectives per a la inclusió social de les persones.
- **L'àmbit polític-ciudadà** inclou factors de vulnerabilitat relatius a les situacions administratives no regularitzades o regularitzades parcialment o els casos de desarrelament social i familiar de la reclusió penitenciària. Igualment, té en compte l'absència de participació social, cívica i política de les persones en la mesura que les allunya de les xarxes socials i comunitàries més properes.

El factor territorial com a element d'anàlisi

Al marc teòric presentat anteriorment cal afegir-hi el factor territorial, que, en el cas present, es concreta en la situació dels territoris en l'eix urbà-rural. Encara manca una producció teòrica suficient per poder incorporar aquest àmbit en el marc teòric de l'exclusió social. Però hi ha recerques que ens permeten contemplar aquest element d'anàlisi. La discussió actual és si el factor territorial és un vuitè àmbit d'exclusió o si és un eix transversal de desigualtat.

En aquest document no s'ha incorporat l'eix territorial com a vuitè àmbit, sinó que és un element que anirà apareixent al document de forma transversal. Com es veurà més endavant, no podem afirmar que la comarca del Bages sigui rural o industrial, però sí que hi ha una zona territorialment àmplia que pot ser

classificada com a tal. Això ens determinarà que hi ha problemàtiques diferenciades en aquests municipis, tal i com en trobarem en d'altres que presenten característiques diferents.

La conceptualització i els estudis de l'exclusió social la tipifiquen com un fenomen urbà. Al nostre parer no es pot parlar de manca d'exclusió en els entorns rurals, més encara quan les dinàmiques actuals són de clara terciarització de l'economia d'aquests entorns, equiparant-los als entorns urbans, i quan presenten problemàtiques diferenciades relatives a l'envelliment, la manca d'oportunitats laborals, la mobilitat, l'accés als recursos i serveis, entre d'altres problemàtiques que no permeten parlar d'una igual cobertura de les necessitats bàsiques i l'exercici de drets en entorns rural i urbans.

Com hem dit, però, de la mateixa manera que les dinàmiques d'exclusió social no són igual en entorns rurals que urbans, tampoc ho són els recursos que aquests entorns faciliten per la inclusió. La baixa densitat de població característica dels entorns rurals permet l'emergència i manteniment de xarxes socials de suport en major mesura que en els entorns urbans. En aquestes xarxes, que sorgeixen per la impossibilitat de segregació espacial i d'oci en els pobles (només hi ha una escola, una discoteca, pocs bars, un camp de futbol, on tothom es barreja), circula informació sobre situacions de manca, però també informació referent a oportunitats laborals, habitatge en millors condicions, entre altres. També és més fàcil entrar en dinàmiques de reciprocitat que reforcen el vincle social. En termes d'acció comunitària, a priori, sembla més favorable aquesta realitat per articular projectes i dur a terme accions de dinamització social.

També es important en l'àmbit de l'administració: els recursos públics estan menys massificats, el coneixement personal permet actuacions més individualitzades, és més fàcil detectar situacions de manca i les dinàmiques de treball transversal i coordinació amb entitats es donen de forma més fàcil i natural.

La població rural, exceptuant casos d'aïllament sever, disposa d'un capital social major que la població urbana, ja que aquests últims disposen de molts espais per la segregació i diferenciació, sent les xarxes molt més homogènies per motiu de classe i procedència. Les dinàmiques d'inclusió informals i que queden al marge dels serveis públics són potencialment més possibles en entorns rurals.

Els eixos de desigualtat

Identificats els principals factors d'exclusió social en cada àmbit, el plantejament de l'anàlisi també ha de tenir en compte que aquests factors s'han d'analitzar considerant els eixos de desigualtat que actuen de forma transversal en totes les dinàmiques d'exclusió social: **el gènere, l'edat i la procedència o ètnia** de les persones. Aquests eixos de desigualtat no constitueixen per si sols factors potenciadors de situacions d'exclusió, sinó que situen les persones en posicions de major o menor fragilitat. Això no obstant, cal tenir en compte que en determinades persones aquests eixos de desigualtat de l'estructura social travessen i condicionen els seus perfils d'exclusió social.

En aquest sentit, l'estudi de l'exclusió social evidencia la permanència i aprofundiment de les desigualtats socials per raó de gènere. En aquest context, es pot distingir entre diversos perfils d'exclusió social o d'elevada

vulnerabilitat comunament detectats entre les dones i aquells que es produeixen específicament entre els homes.

Gènere

Pel que fa a les dones, els factors de més incidència en els processos o situacions d'exclusió social són, d'una banda, els vinculats al treball domèstic: les dones suporten la major càrrega de les tasques domèstiques i de cura, fet que implica, entre d'altres, majors dificultats d'inserció laboral. A més, un cop en el mercat laboral, les dones suporten nivells de precarietat més elevats que els homes. D'altra banda, les dones pateixen un major nivell de precarietat en l'àmbit de la salut en comparació amb els homes. Entre els perfils de dones altament vulnerables o excloses, es poden distingir principalment quatre grups: el de les dones en edat activa que presenten problemes de salut i dependència econòmica derivats de la sobrecàrrega domèstica i de cura; les dones que han treballat tota la seva trajectòria laboral sense contracte (agricultura, cures) i que han de viure la jubilació amb pensions molt baixes; el de les dones que encapçalen llars monomarentals amb dificultats econòmiques i escassetat de xarxes familiars i/o socials i, finalment, els de les dones en edat activa que són víctimes de maltractaments i dependents econòmicament. En el cas dels homes, els factors d'exclusió social més importants són els de tipus laboral i aquells que afecten la seva posició com a cap de família i sustentador econòmic de la llar. En aquest sentit, les situacions d'atur perllongat, les jubilacions anticipades, les invalideses per malaltia o per accident laboral, entre d'altres, són les que interfereixen amb més freqüència amb l'estabilitat d'uns rols i unes relacions de gènere clarament determinades per l'estructura social.

Edat

D'altra banda, l'edat de les persones, sovint entrecreuada amb l'eix de gènere, determina perfils d'exclusió molt específics, sobretot entre les persones més joves i les persones més grans. Ambdós grups d'edat es troben al marge del mercat laboral i, tant en un cas com en l'altre, la manca de xarxes familiars i socials de suport, així com els conflictes familiars o situacions de dificultat, poden ser els principals detonants de situacions d'exclusió social. Entre els més grans, els factors de més incidència són l'econòmic, el relacional i la salut.

Els tres principals perfils són el grup de persones més grans de 65 anys amb un deteriorament generalitzat de les condicions de vida, que viuen soles o amb la parella en situació similar, el de les persones grans en situació de maltractament en qualsevol de les seves formes (psicològic, físic, sexual, negligència, econòmic, abandonament i/o vulneració de drets) per altres membres familiars i el de les dones més grans de 65 anys amb problemes de salut derivats de la sobrecàrrega familiar. Dins els perfils d'exclusió per edats, l'altre grup més vulnerable és el dels infants en situació de pobresa, els adolescents i els joves. Els factors de més incidència a l'hora de determinar situacions d'exclusió entre aquests grups estan vinculats a l'àmbit relacional i formatiu i, a major edat, a l'àmbit social i sanitari i al laboral.

Procedència o ètnia

Finalment, el tercer eix de desigualtat, la procedència o ètnia de les persones, determina l'existència d'una sèrie de perfils de vulnerabilitat o d'exclusió social molt concrets. Les persones immigrades en situacions

més pròximes a l'exclusió social acostumen a ser les que procedeixen dels països més empobrits del món (Àfrica, Àsia, Amèrica Llatina i Europa de l'Est), que arriben a Catalunya amb escassos mitjans econòmics buscant una feina que els permeti millorar les condicions de vida que tenien al país d'origen. A banda de la procedència, no obstant, és important distingir entre la situació dels que es troben administrativament regularitzats i dels que no, atès que les conseqüències que es deriven d'aquest fet determinaran les seves vivències personals i oportunitats.

D'altra banda, un dels elements que sol tenir una influència molt clara i directa en el conjunt de la població immigrada és el dels estereotips i prejudicis que la població autòctona té envers ells i que es posen de manifest en les relacions econòmiques, socials i laborals. Igualment, cal considerar el fet que aquestes persones sovint tenen responsabilitats familiars en els seus països d'origen i també cal tenir en compte el propi procés d'immigració.

Interseccions

Tot i que la definició i conceptualització dels tres eixos de desigualtat social es presenta de forma separada, aquests no es donen de manera aïllada i, sovint, interactuen en els processos d'exclusió social. Així, per exemple, el gènere i l'edat s'entrecreuen a l'hora d'explicar perquè són particularment les dones més grans les que tenen més problemes de salut i precarietat econòmica com a resultat d'una llarga vida de sobrecàrrega en l'àmbit familiar i dependència econòmica. D'altra banda, en nombrosos col·lectius de població immigrada, són les dones les que corren més risc d'exclusió social si es té en compte el seu posicionament social des d'una perspectiva de gènere i la seva vulnerabilitat legal, relacional i laboral en tant que persones immigrades. En ocasions, factors com el nivell socioeconòmic o el nivell d'estudis actuen, de manera similar a l'edat, el gènere i l'origen, com a variables independents que, juntament amb altres eixos, ajuden a explicar processos d'exclusió social en diferents àmbits.

Si tenim en compte els àmbits i factors de risc i els eixos de desigualtat social als que ens hem referit, l'exclusió social es pot definir com una situació d'acumulació i combinació de factors de desavantatge diversos sobre una mateixa persona en un moment determinat del temps, vinculats a diferents aspectes de la seva vida personal, social, cultural i política.

Àmbits	Espais	Factors de risc. Exemples	Eixos social	desigualtat
1) Econòmic	Renda	Pobresa econòmica	Gènere, Edat, Procedència o ètnia	
		Dificultats financeres de la llar		
		Dependència protecció social		
		Sense protecció social		
2) Laboral	Accés mercat de treball	Atur		
		Subocupació		
		Impossibilitació		
	Condicions laborals	Precarietat, <i>autonomització</i>		
3) Formatiu	Accés sistema educatiu	Desescolarització		
		No accés educació obligatòria		
	Capital formatiu	Analfabetisme		
		Nivells formatius baixos		
		Fracàs escolar		
		Abandonament sistema educatiu		
		Barrera lingüística		
4) Social i sanitari	Morbiditat	Malalties que provoquen exclusió social		
	Dependència	Malalties que pateixen col·lectius exclosos		
	Addiccions	Apostes, joc, tòxics		
5) Residencial	Accés habitatge	Accés en precarietat		
		No accés		
		Pèrdua habitatge		
	Condicions habitatge	Condicions deficientes habitatge		
		Condicions deficientes habitabilitat		
6) Relacional	Xarxes familiars	Deteriorament xarxes familiars		
		Escassetat o debilitat xarxes familiars		
		Violència de gènere		
		Violència intergeneracional		
		Violència intrafamiliar		
	Xarxes socials	Escassetat o debilitat xarxes socials		
7) Ciutadania i participació	Ciutadania	No accés a ciutadania		
		Accés restringit ciutadania		
	Participació	Privació de dret per procés penal		
		No participació política i social		

Font: Guia Metodològica Revisada dels Plans Locals d'Inclusió Social. Diputació de Barcelona (2012)

La taula anterior ens permet observar, de forma teòrica i a tall d'exemple, quins són alguns dels elements concrets que acaben conformant els factors de risc d'exclusió social. La taula mostra com es concreten els elements més generals, abstractes i teòrics (àmbits), passant per les seves dimensions on es poden generar els factors de risc (espais), per acabar concretant alguns dels factors de risc que es poden identificar en les trajectòries d'exclusió social. Aquest tipus de taules són molt emprades en sociologia, ja que permeten partir d'elements abstractes i arribar a la seva concreció en forma d'indicadors. Cal recordar que els elements d'aquesta taula són exemples que no es corresponen necessàriament amb la realitat específica del Bages. Al llarg del present document es van identificant elements i factors d'exclusió específics de la comarca.

Precisament aquest caràcter acumulatiu i processual de l'exclusió social és el que determina en gran mesura l'aproximació metodològica per a la seva anàlisi. Cal entendre com aquests factors i eixos de desigualtat

es relacionen i acumulen en la biografia de les persones per tal d'entendre els mecanismes causants i conseqüents de les situacions d'exclusió.

L'acció comunitària inclusiva i els PLACI

Actualment, la Generalitat de Catalunya es troba immersa en un procés de replantejament de la seva estratègia d'intervenció social en el territori i, per tant, també de les eines que emprava per aital intervenció; els PLIS en són una d'elles i, per tant, també es veuen afectades per aquest procés de replantejament.

Concretament, els PLIS es troben en un procés d'integració i fusió amb els Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC) que estan donant com a resultat, a partir de 2020, els nous Plans Locals d'Acció Comunitària Inclusiva (PLACI). Per assolir aquesta fita l'any 2020, ja s'està treballant en aquesta fusió i ja hi ha els primers resultats i materials que permeten identificar alguns elements que tindran aquests nous PLACI.

Seguint el "Document de Bases del Procés d'Integració dels PLIS-PDC: els PLACI"⁵, veiem que els motius d'aquesta fusió són, de forma sintètica:

- Ambdós plans comparteixen les finalitats i tenen objectius comuns, a més d'adreçar-se als mateixos perfils de població i col·lectius.
- En els territoris on aquestes dues eines de planificació ja estan operant es donen dinàmiques de col·laboració informal efectives en la versant operativa, però es donen duplicitats en la versant administrativa. Una finalitat, doncs, és fer els processos més eficients.
- Al llarg del temps d'implementació de les dues eines s'han detectat que certs objectius marcats per les dues eines no s'han acabat d'assolir, més encara si no es compta amb la coordinació i treball compartit entre totes dues. De forma sintètica -i per tant poc exacta-, podem dir que els PDC s'han mostrat menys eficients en la debilitació dels factors d'exclusió i els PLIS en la dinamització comunitària i l'apoderament col·lectiu, malgrat ser objectius marcats per les dues eines.
- Al seu torn, la constatació de que inclusió social i treball comunitari no poden anar deslligats -la inclusió sempre és duu a terme en un entorn social, l'acció comunitària ha d'impactar en les condicions materials de vida i les dinàmiques d'apoderament col·lectiu són necessàries per transformar la quotidianitat- fa que sigui del tot lògic fusionar les dues eines i plantejar un paradigma d'intervenció que contempli la inclusió social a partir de la dinamització comunitària i l'empoderament col·lectiu.

⁵http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicas/18_accio_comunitaria_i_voluntariat/01_accio_comunitaria/jornada_acciocomunitaria_inclusiva/documentacio/Doc_Bases_Proces_Integracio_PLIS_PDC.pdf

La creació dels PLACI, persegueix, doncs:

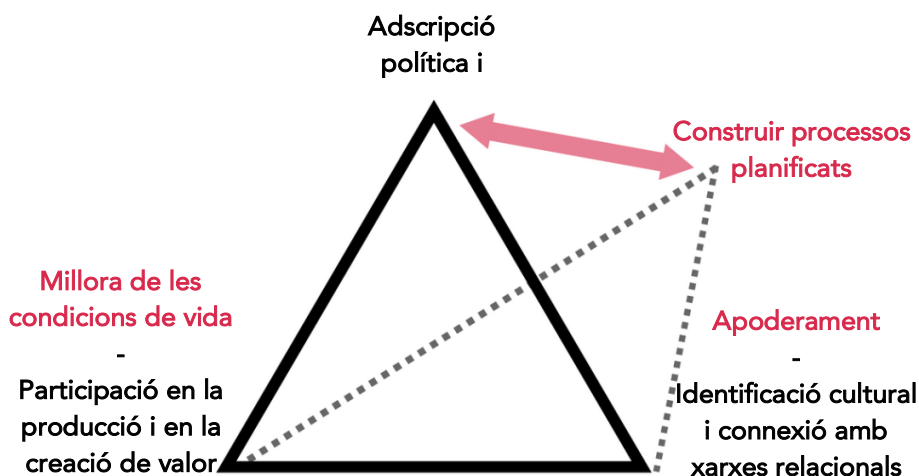
- Reforçar el paper de la ciutadania i la seva corresponsabilitat en la definició de les polítiques socials, així com en la seva gestió.
- Aportar metodologia, estructura i procés a les dinàmiques actuals de col·laboració entre PLIS i PDC, que ja es donen en el territori.
- Unificar els conceptes i marcs d'intervenció en relació amb el treball comunitari i la inclusió social en el si dels ens locals.
- Reforçar els equips tècnics amb perfils multidisciplinaris i amb una complementarietat de mirades respecte a la intervenció social i comunitària.
- Augmentar l'impacte del treball comunitari sobre les persones i les col·lectivitats per tal de reforçar el paper d'aquesta metodologia de treball en tot l'ens local, en fer evident la seva validesa a través dels seus impactes.
- Aportar elements de reflexió en l'atenció social per evolucionar cap a un model proactiu i comunitari, posant un èmfasi especial als serveis socials bàsics. Així es busca treure l'estigma que generen les accions reactives en les persones, que pot ser superat per la introducció de processos d'intervenció amb enfocament comunitari. Els serveis i els projectes es dissenyen pensant en la normalització i en la no generació d'espais d'estigmatització o diferenciació.
- Aportar recursos, metodologia i coneixement, així com promoure debats i reflexions entorn de l'acció comunitària i el treball inclusiu que es duu a terme des de diferents espais dels ens locals.

L'acció Comunitària Inclusiva

De forma breu i simplista podríem dir que la inclusió social és el *què* i l'acció comunitària seria el *com*. Però seria un reduccionisme que, tot i poder ser vàlid en alguns contextos o moments, no fa justícia a l'objecte i l'aportació de l'acció comunitària inclusiva.

La conceptualització que es fa de la inclusió social té molts punts de contacte amb la que es fa de l'acció comunitària i, per tant, des d'una vessant conceptual i teòrica, les aportacions que es poden fer en aquest sentit no són significatives. La mostra és el següent triangle que compara els conceptes d'inclusió social i acció comunitària a partir de les aportacions de Subirats (2004) i la Guia operativa d'avaluació de l'acció comunitària de l'Ajuntament de Barcelona (2014):

- Eixos de la Inclusió Social
- Eixos de l'Acció Comunitària

La combinació d'aquestes dues aproximacions conceptuals mostren que els punts de contacte són evidents i, des d'un punt de vista teòric, els dos conceptes són molt similars. Els tres vèrtex tenen contactes evidents i presenten poques diferències conceptuals. Podríem apuntar que la formulació dels conceptes en el marc de l'Acció Comunitària tenen una orientació més proactiva i centrada en els objectius, però es pot deure a una qüestió substantiva i amb poca variació en el contingut. És en la vessant més operativa que trobem les complementarietats que permeten parlar d'un concepte que ve a substituir, per adhesió, els dos anteriors.

Resseguint el fil d'aquesta definició operativa de l'acció comunitària inclusiva, el "Document de Bases del Procés d'Integració dels PLIS-PDC: els PLACI" defineix una acció comunitària inclusiva

"com la intervenció social que busca, de manera intencionada i planificada, desenvolupar les potencialitats de les persones a partir de processos d'acompanyament i autonomia; dinamitzar i enfortir els vincles socials entre els diferents actors que conviuen en el mateix territori amb l'objectiu de disminuir les desigualtats d'accés a les esferes d'inclusió social de les persones; promoure el desenvolupament social dels territoris, i millorar la qualitat de vida de les persones."

Dos dels conceptes clau que són sempre presents en els marcs de la inclusió social i l'acció comunitària i, per tant, també en el de l'acció comunitària inclusiva, són els d'**autonomia** i **empoderament**. Aquests dos conceptes estan estretament relacionats ja que no es pot donar un sense l'altre. Malgrat puguin tenir una dimensió individual, l'apoderament necessari per l'autonomia és també grupal i comunitari. L'apoderament individual és quelcom que va més enllà de la capacitat/formació i fa referència a la mobilització conscient d'aquestes capacitats per la transformació. Ara bé, aquest empoderament es dóna sempre en un marc de relacions socials i comunitàries i és planteja impossible en un "buit relacional". Per tant, l'acció comunitària aporta una dimensió estratègica a les accions inclusives, com també és una finalitat en si mateixa amb una mirada, sempre, orientada a la millora de les condicions materials de vida.

Els PLACI

En aquest apartat s'aporta una definició més sintètica, una definició tipus, però també s'ha d'aportar més complexitat tot fent referència a l'ús instrumental que de l'eina en faran els Equips Tècnics d'Acció Comunitària Inclusiva (ETACI).

Per aquesta definició sintètica es pot fer servir el que s'apunta a la Guia Metodològica Revisada referent als PLIS "El Pla local d'inclusió i cohesió social és l'instrument del qual es dota l'organització local per concretar i articular la política d'inclusió social en l'ens local" i segueix apuntat aspectes rellevants i interessants també per als PLACI, ja que s'afirma que "és alguna cosa més que un instrument de caràcter operatiu a partir del qual promoure la política d'inclusió social. És, sobretot, el marc substantiu que promou el govern local per construir una plataforma compartida entre tots els actors de l'ens local on establir els compromisos per a la inclusió i la cohesió social en el territori" i caldria afegir "emprant l'aproximació del treball comunitari"

Els PLACI són, doncs, eines de planificació estratègica a disposició dels ens locals per tal de definir l'estratègia d'inclusió social comunitària que es durà a terme en el territori, de forma conjunta amb altres actors territorials i comunitaris implicats en la lluita per al debilitament dels factors generadors d'exclusió social i la dinamització social.

Al seu torn són eines a disposició dels ETACI per tal de poder estendre i impregnar tot l'ens local (i també el actors del territori) de la mirada i metodologia de treball de l'Acció Comunitària Inclusiva (ACI).

Podem apuntar de forma sintètica els grans objectius dels PLACI:

- Ordenar les accions que es duen a terme al territori en clau inclusiva i comunitària.
- Projectar les estratègies a seguir per garantir el foment de l'ACI.
- Crear acció, projectes i dinàmiques que persegueixin l'objectiu de l'ACI.
- Impregnar la resta d'actors de l'ens local i del territori de les metodologies, conceptes i principis de treball de l'ACI.
- Acompanyar a altres agents en els seus projectes comunitaris.

Les atribucions i característiques dels ETACI es definiran en el seu espai corresponent d'aquest document.

Els PLACI mantenen la visió integral i transversal que han intentat aportar els PLIS en els seus anys de desenvolupament, mantenint el seu paper de racionalitzadors, visibilitzadors i ordenadors de les accions inclusives i comunitàries que es duen a terme. Cobra especial sentit en un moment en què són diversos els actors que endeguen processos comunitaris als territoris amb una lògica inclusiva. Se'n duen a terme des dels

àmbits de la salut, l'educació, l'esport, des d'entitats privades, la cultura, entre d'altres. Això genera una necessària coordinació i mirada estratègica sobre la intervenció en el territori, tasca que els PLACI poden abordar amb garanties.

Aquesta qüestió tot just acabada d'apuntar aporta un repte afegit als PLACI i els seus equips. Aquesta voluntat de definició de l'estratègia comunitària al territori, de racionalització d'altres projectes i de guia i establiment de les bases per a la intervenció en el territori amb la mirada de l'ACI requereix una legitimitat per part de tots els actors. Si ja és important dotar d'aquesta legitimitat a nivell intern dels ens locals, més ho és encara fer-ho a nivells administratius superiors per tal de poder coordinar les diverses estratègies d'acció comunitària que coincideixen en l'espai i en el temps.

METODOLOGIA

Aquest document ha estat elaborat a partir, d'una banda, d'una cerca i tractament de dades estadístiques extretes de fonts secundàries. Han estat nombrosos el registres consultats per tal d'obtenir la informació necessària per realitzar aquesta aproximació a la realitat de l'exclusió social al Bages.

Per altra banda, s'han realitzat entrevistes grupals i grups de discussió amb els equips tècnics de la comarca i membres d'entitats de diversos recursos i serveis inclusius.

Algunes de les dades que es presenten no es poden trobar en el format en què apareixen en el document, ja que han estat tractades per tal d'obtenir informació més acurada i comparable. Molts indicadors han estat creats *ad hoc* per aquest document, sempre partint d'informació accessible. Les fonts han estat diverses, tant registres públics de diversos organismes, com dels serveis específics del Consell Comarcal del Bages.

Les fonts de les que s'han extret les dades d'aquest document són:

- Idescat
- INE
- Eurostat
- Hermes (base de dades municipal de la Diputació de Barcelona)
- Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya
- Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

- Departament de Polítiques Digitals i Territori de la Generalitat de Catalunya
- Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural de la Generalitat de Catalunya
- Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya
- Departament de Salut
- Dades de diversos serveis del Consell Comarcal
- Diversos informes

Limitacions metodològiques del treball amb indicadors

Sempre que cal fer front a la realització d'una anàlisi com la que es presenta a continuació, cal tenir present que l'accés a les dades no és sempre el que les persones investigadores desitjarien.

Generar les pròpies dades quantitatives i que siguin representatives del total de la població suposa un cost força elevat a nivell de recursos econòmics i temporals. Per això les dades s'han d'extreure de fonts secundàries, amb la problemàtica que no sempre hi ha les dades que es requeririen per afrontar un procés de diagnosi amb condicions, ja sigui per la temporalitat de les dades com de la seva desagregació.

Sense deixar de fer referència als indicadors, molts cops s'ha de fer front al que s'anomena "la maledicció dels valors petits". Això es dona quan es treballa amb dades referents a pocs casos i es tracten per tal de poder fer comparatives intragrups i en el temps. En ser valors absoluts petits, poden mostrar variacions percentuals molt grans però que en realitat, a nivell d'impacte social, són molt petits.

Un altre problema de treballar amb fonts secundàries és la impossibilitat d'observar com es creuen i acumulen en un mateix individu o grup diferents factors d'exclusió, perdent així la possibilitat d'observar el seu caràcter acumulatiu i processual.

Cal tenir present que alguns serveis manifesten les dificultats en el procés de recollida de dades de la seva activitat diària. Reconeixen que la manca de temps i els sistemes de recollida establerts dificulten l'obtenció d'unes dades acurades.

INDICADORS DE CONTEXT

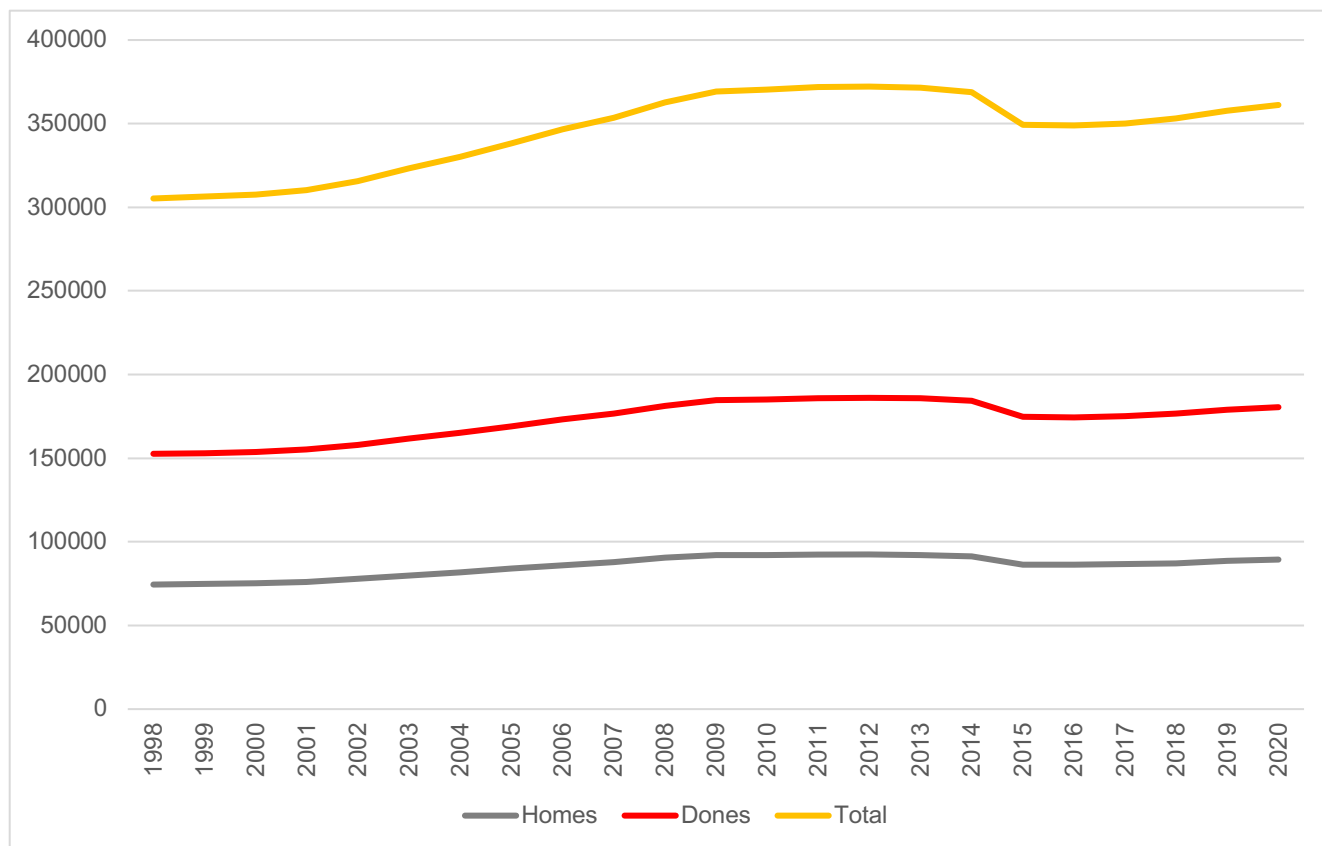
Abans d'entrar a mostrar els indicadors específics de cada un dels àmbits d'exclusió enumerats en la introducció, es mostraran indicadors de context comarcal. Aquests són indicadors relatius a la demografia de la comarca i indicadors dels Serveis Socials comarcals, que ens permeten una primera aproximació a la realitat de la comarca. Pel que fa als indicadors dels Serveis Socials, els mostrats no són tots els indicadors disponibles, sinó que també se'n mostraran en els apartats específics de cada àmbit quan hi tinguin una relació estreta.

Indicadors demogràfics

Segons les dades del Padró continu de la Diputació de Barcelona, la comarca del **Bages disposa a 2020 de 180.575 persones.**

L'evolució de la població mostra una tendència similar a la tendència general de Catalunya i la vegueria de les Comarques Centrals (malgrat el canvi en els recomptes de població que va suposar la creació de la comarca del Moianès el 2015, que trenca les sèries de dades de població).

Gràfica 1- Evolució de la població del Bages per sexes. Absoluts. 1998-2020

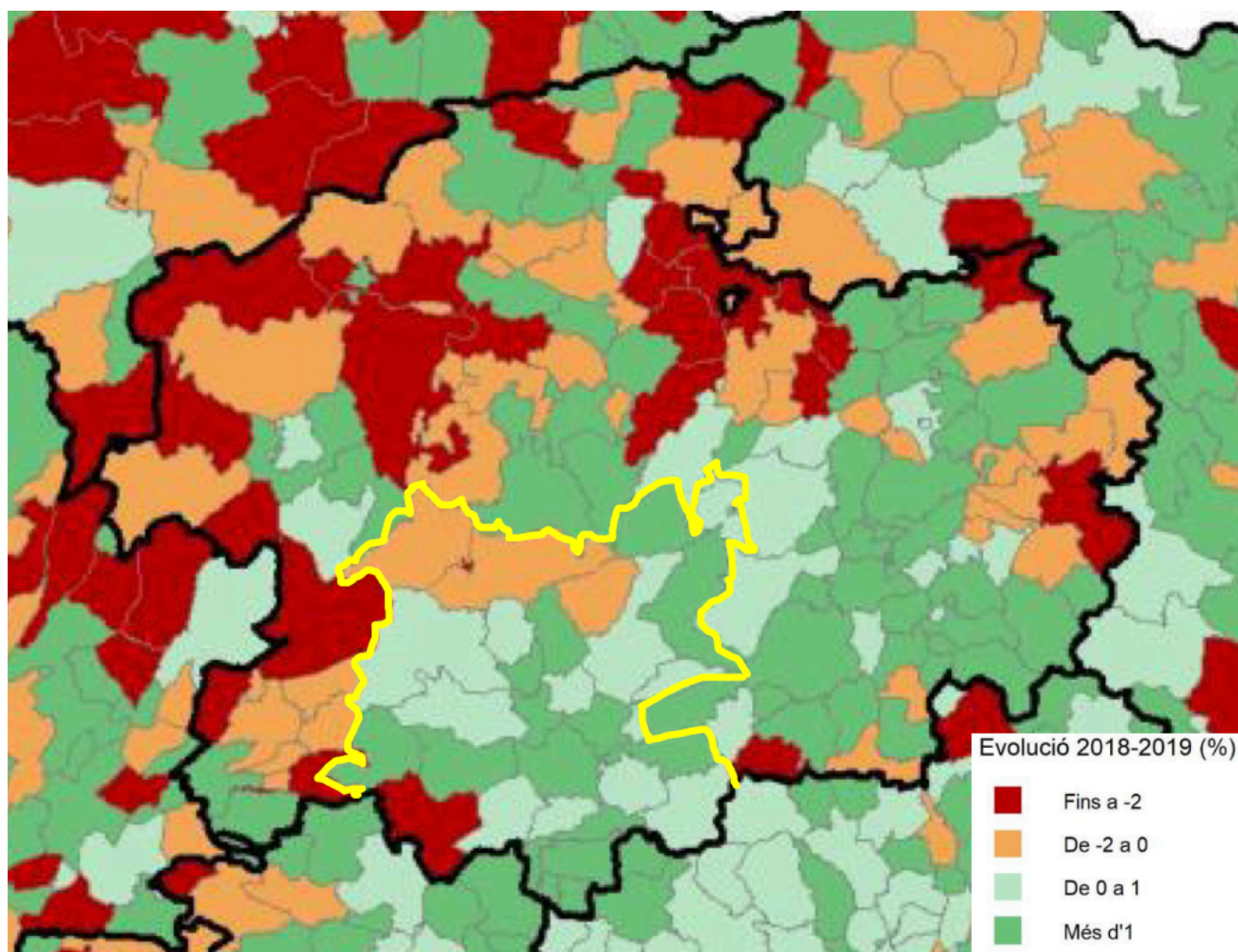

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

La població presenta una tendència creixent en tota la sèrie, excepte en el període de 2013 a 2015 on aquesta decreix (per canvi de recompte) . A partir de 2015 comença una lleugera recuperació fins a l'actualitat. En el cas de sexe, veiem que l'evolució entre homes i dones és força similar, però la tendència femenina presenta alts i baixos més marcats, és a dir, la mateixa tendència però més accentuada. Això pot indicar que aquestes fluctuacions en la població vinguin marcades, sobretot, per aspectes vinculats a les oportunitats laborals i situació socioeconòmica que presenta la comarca.

En el següent mapa podem veure que en el període 2018-2019 hi ha aquest creixement a què ens referíem menys a Castellfollit del Boix i en menor mesura als municipis de Cardona, Navàs i Balsareny. El percentatge de creixement entre aquests dos anys per les comarques de la Catalunya Central és d'1,34 que, juntament amb el Penedès, són les dues vegueries que registren un increment més alt de Catalunya.

Figura 1 - Evolució percentual de la població a la Catalunya Central i al Bages en el període 2018-19.

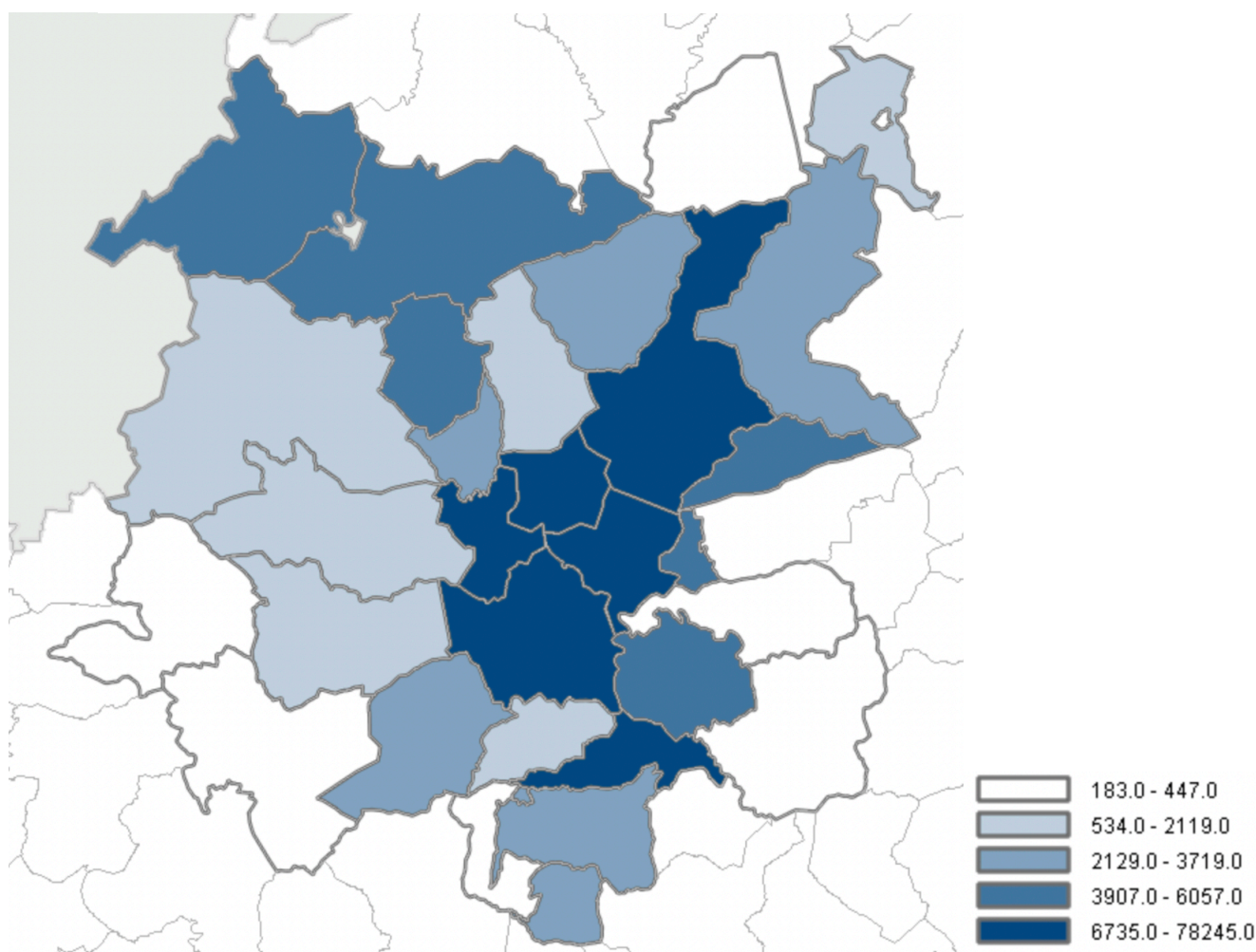
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Territori.

Aquesta població es distribueix de forma desigual en el territori en base a diversos criteris que tot seguit es mostren:

El territori

La distribució de la població en l'espai de la comarca és molt desigual, de fet, s'observa una clara divisió centre-perifèria en la comarca en la distribució de la població, i també al voltant dels principals eixos viaris. Mentre que Manresa i els municipis que l'envolten concentren una alta densitat de població, les àrees més allunyades de la capital presenten molta menys densitat. També cal destacar que els municipis del Bages Sud presenten problemàtiques i realitats compartides atès que limiten amb l'Àrea Metropolitana de Barcelona i també tenen el tren que els travessa.

Figura 2- Població per municipis. Absoluts. 2020.

Font: Hermes de la DIBA, amb edició pròpia dels intervals

A continuació mostrem una taula amb els valors de cada municipi per tal de que sigui més fàcil la interpretació de les dades. La finalitat del mapa, més enllà de determinar quins són els municipis més poblats, pretén evidenciar aquesta desigual distribució territorial de la població que, com es veurà, aquesta distribució es repeteix per altres variables demogràfiques i socioeconòmiques.

No es presenta en forma de gràfica atesa la gran desigualtat en els valors dels municipis, que genera unes gràfiques de difícil interpretació tot i que es presentin en percentatges respecte el total. Els municipis estan ordenats en ordre descendent de població.

Taula 1- Població total per sexe i municipi. 2020.

Municipi	Homes	Dones	Total	% Homes	% Dones	% Total
Manresa	38.335	39.91	78.245	49%	51%	43.30%
Sant Joan de Vilatorrada	5.521	5.477	10.998	50%	50%	6.10%
Sant Vicenç de Castellet	4.892	4.875	9.767	50%	50%	5.40%
Sant Fruitós de Bages	4.348	4.489	8.837	49%	51%	4.90%
Santpedor	3.789	3.815	7.604	50%	50%	4.20%
Sallent	3.26	3.475	6.735	48%	52%	3.70%
Navarcles	2.958	3.099	6.057	49%	51%	3.40%
Navàs	2.987	3.031	6.018	50%	50%	3.30%
Súria	2.894	3.054	5.948	49%	51%	3.30%
Artés	2.911	2.851	5.762	51%	49%	3.20%
Cardona	2.266	2.373	4.639	49%	51%	2.60%
El Pont de Vilomara i Rocafort	2.007	1.9	3.907	51%	49%	2.20%
Castellbell i el Vilar	1.901	1.818	3.719	51%	49%	2.10%
Balsareny	1.576	1.616	3.192	49%	51%	1.80%
Sant Salvador de Guardiola	1.659	1.562	3.221	52%	48%	1.80%
Monistrol de Montserrat	1.603	1.536	3.139	51%	49%	1.70%
Avinyó	1.137	1.152	2.289	50%	50%	1.30%
Callús	1.053	1.076	2.129	49%	51%	1.20%
Castellgalí	1.102	1.017	2.119	52%	48%	1.20%
Castellnou de Bages	770	667	1.437	54%	46%	0.80%
Fonollosa	752	707	1.459	52%	48%	0.80%
Rajadell	273	261	534	51%	49%	0.30%
Sant Feliu Sasserra	319	286	605	53%	47%	0.30%
Sant Mateu de Bages	313	295	608	51%	49%	0.30%
Aguilar de Segarra	148	134	282	52%	48%	0.20%
Castellfollit del Boix	228	219	447	51%	49%	0.20%
Gaià	98	85	183	54%	46%	0.10%
Marganell	127	139	266	48%	52%	0.10%
Mura	117	103	220	53%	47%	0.10%
Talamanca	118	91	209	56%	44%	0.10%
TOTAL	89.462	91.113	180.575			

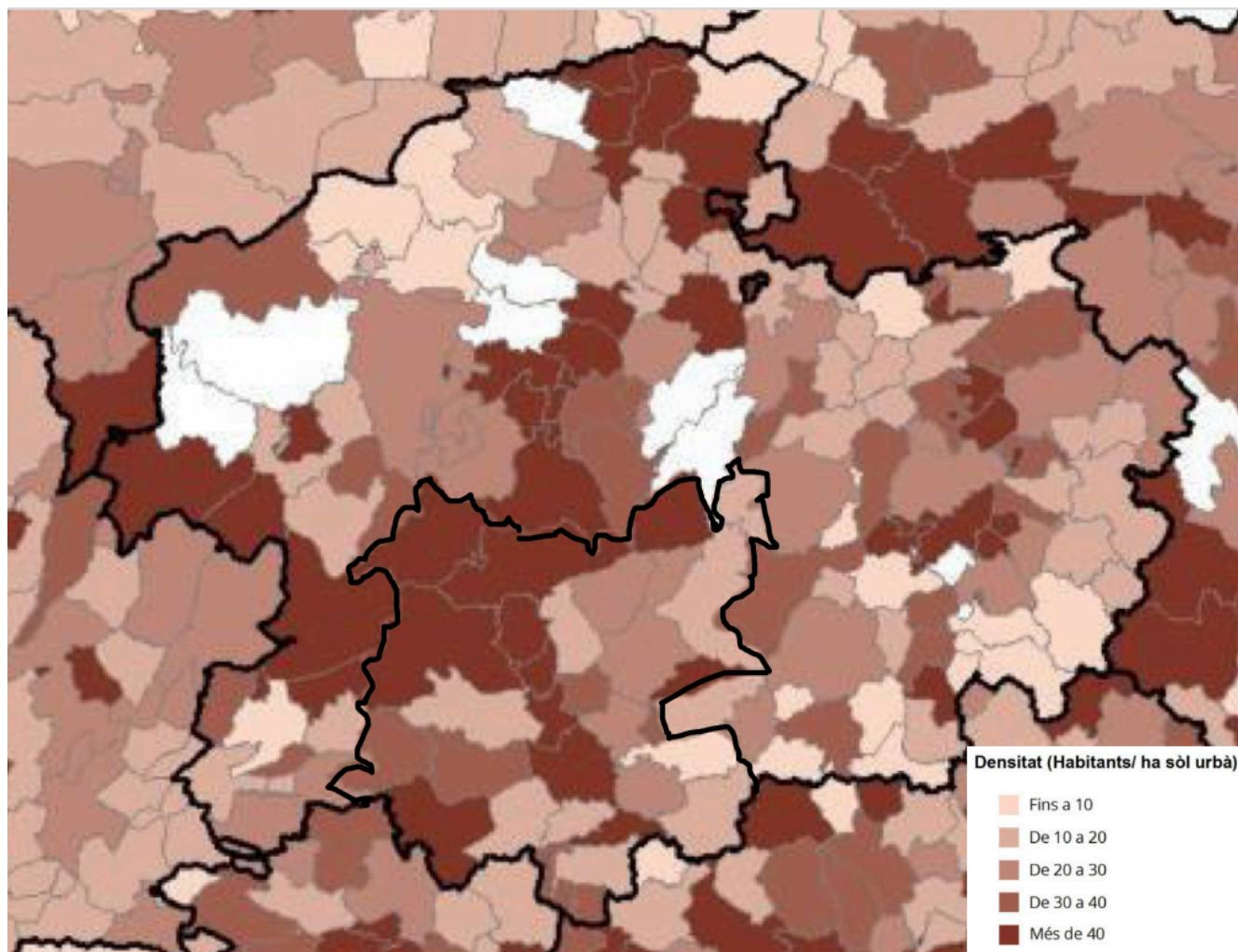
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

La taula anterior mostra com 11 dels 30 municipis de la comarca no superen l'1% del pes poblacional sobre el total i que els 3 municipis més grans superen el 50% del total de població de la comarca. S'evidencia que Manresa concentra quasi la meitat de la població comarcal.

En el següent mapa podem veure una altra cara de la densitat poblacional, on amb l'objectiu de caracteritzar els teixits urbans residencials es calcula el nombre d'habitants dels municipis catalans respecte la superfície total de sòl urbà ordenat. Aquest mapa distingeix per tant entre els espais/barris amb altes densitats

de població, com sembla ser el cas de Sant Vicenç de Castellet, Manresa, Sant Joan de Vilatorrada, Callús, Súria, Navàs, Artés. En els casos de Gaià, també amb alta densitat de població per sòl urbà, Sant Mateu de Bages i Castellfollit del Boix, es posa de manifest que hi ha poc sòl determinat urbà en aquestes zones majoritàriament rurals. Si comparem aquestes dades amb el mapa anterior, detectem que Santpedor i Sant Fruitós de Bages, tot i la densitat de població que presenten (percentatges semblants al de Sant Vicenç de Castellet) no tenen una densitat molt alta d'habitants per superfície: cosa que indica que hi ha una diferència en planificació urbanística i models d'habitatge.

Figura 3 - Densitat de població urbana a les comarques de la Catalunya Central per municipis i al Bages, 2019.

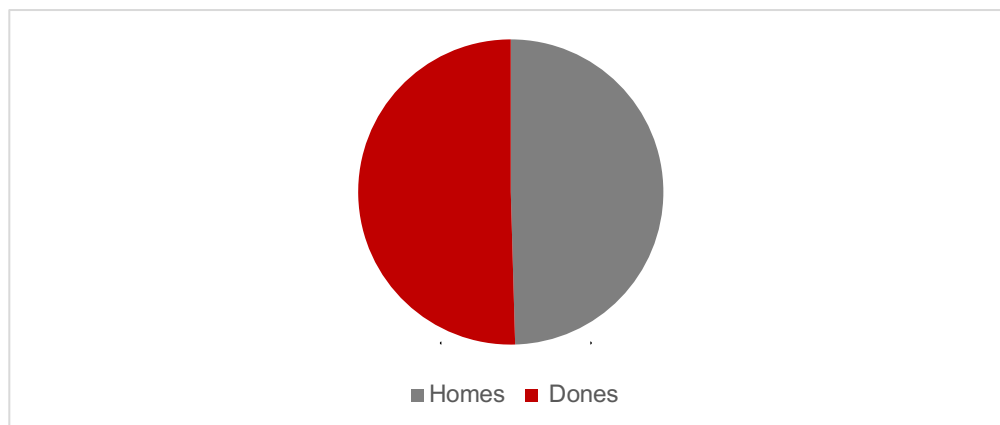
Font: elaboració pròpia a partir de dades i figura de l'Observatori de Territori.

Pel que fa a la comparació amb la resta de Catalunya, les comarques de la Catalunya Central tenen una densitat de població urbana de 39 habitants per hectàrea urbana, juntament amb la vegueria del Camp de Tarragona i només per darrera de Barcelona (89) i Lleida (45).

El sexe

Pel fa a la distribució per sexe, veiem que aquesta és molt equilibrada, tot i que hi ha major presència de dones que d'homes, evidenciant una lleugera feminització de la població. Tot i que sigui quasi imperceptible en la gràfica següent, les dones superen en 0,91 punts els homes, una diferència poc significativa, però alineada amb la realitat a Catalunya, on les dones signifiquen el 51% de la població.

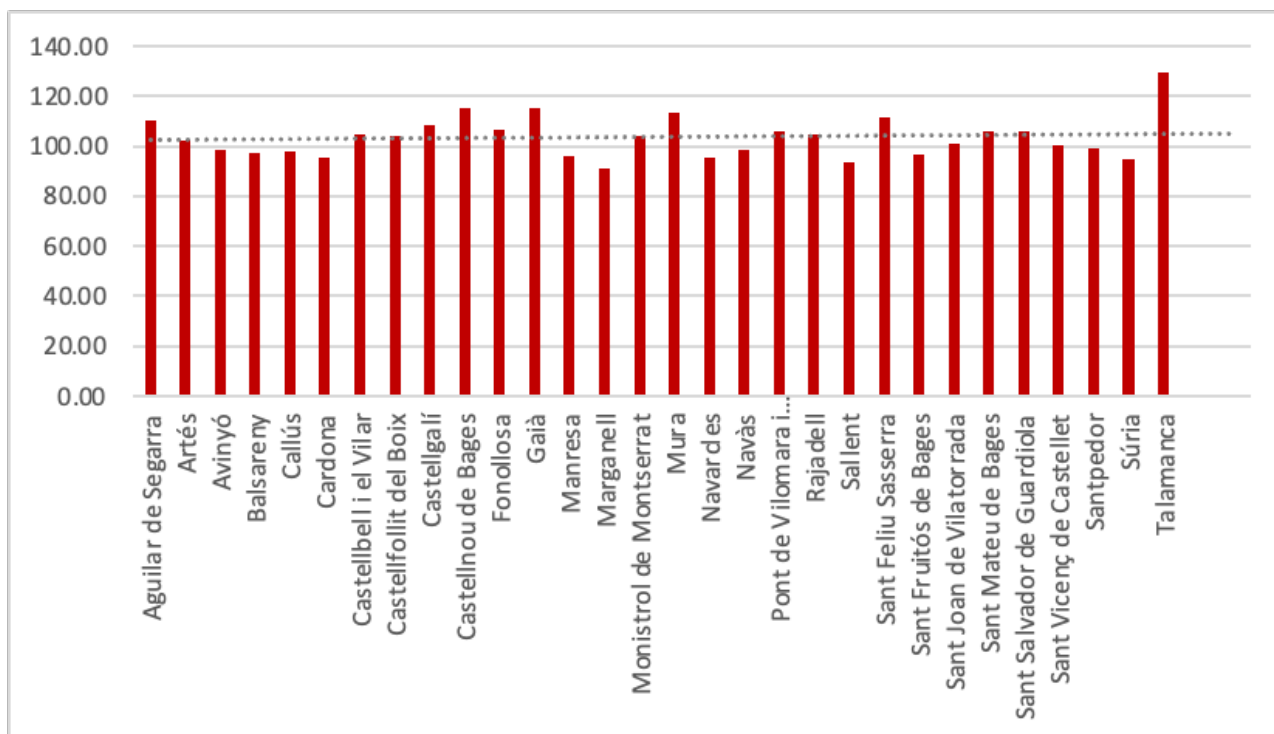
Gràfica 2- Distribució de la població per sexe a la comarca del Bages. 2020.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

La gràfica que mostrem tot seguit indica la taxa de masculinitat, és a dir, quants homes hi ha per cada dona. És un índex que es calcula en base 100 (100 indica igualtat entre homes i dones), això vol dir que si el valor està per sobre de 100, hi ha més homes que dones i viceversa.

Gràfica 3- Taxa de masculinitat per municipis del Bages, 2020.

Font: Elaboraci·, pr·pia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

Els municipis que queden per sobre la l·nia puntejada de la gr·fica anterior estan masculinitzats: Aguil·lar de Segarra, Castellgal·l, Castellnou de Bages, Fonollosa, Gai·a, Mura, el Pont de Vilomara i Rocafort, Sant Feliu de Sasserra, Sant Mateu de Bages, Sant Salvador de Guardiola i Talamanca. Aquesta ·s una caracter·stica dels entorns rurals, la masculinitzaci·. Camarero (1991) parla de la "fugida il·lustrada" de les dones rurals cap a la ciutat. Afirmar que les dones d'entorns rurals trobaven en el sistema educatiu l'oportunitat de marxar d'uns entorns patriarcals que les determinen a les tasques de cura i reproducci·. Per aix· les dones rurals marxaven, en major proporci· que els homes, a viure a les ciutats.

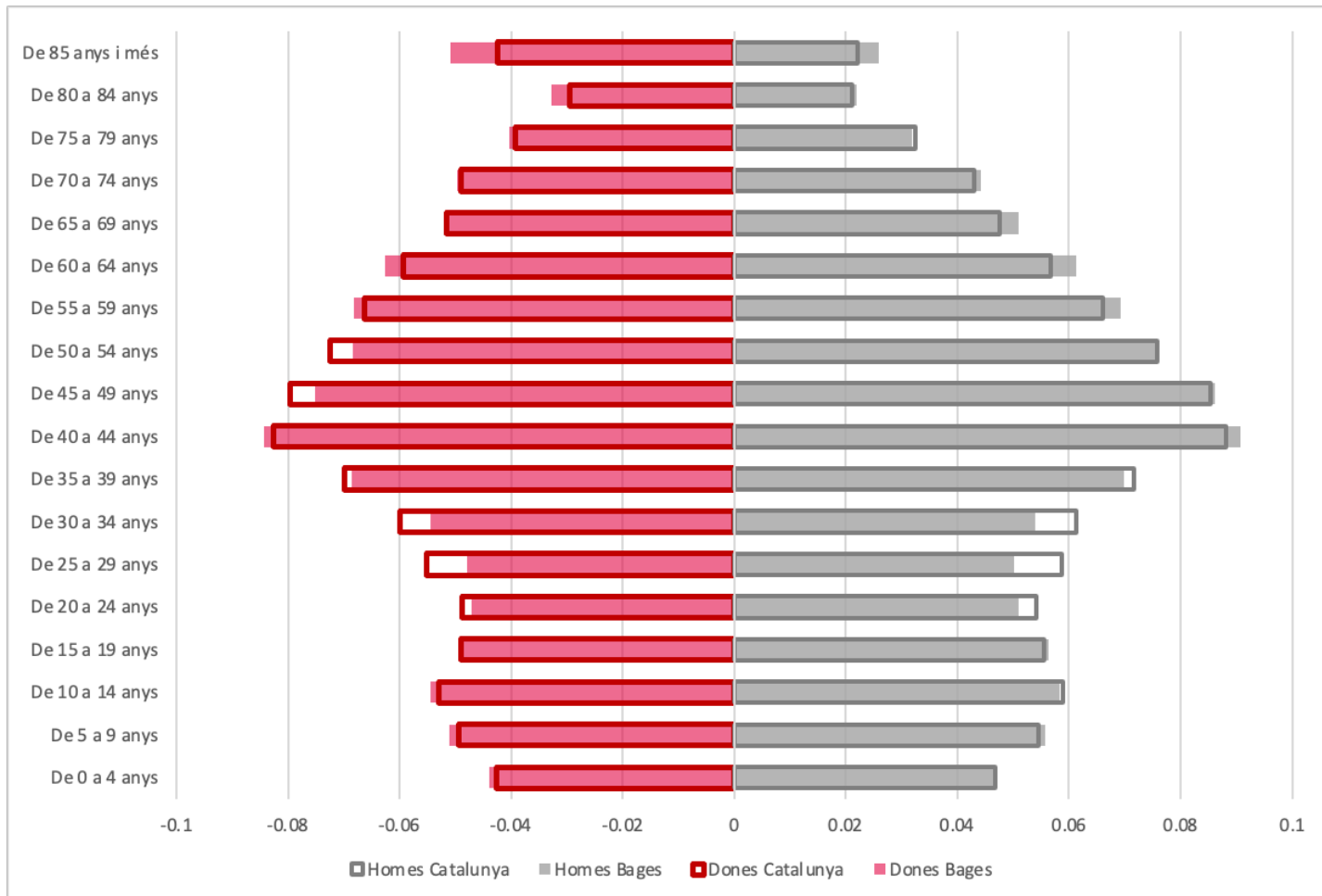
Aquesta superior masculinitzaci·, molt acusada en el cas de Talamanca, comporta efectes en ·mbits diversos com el del mercat matrimonial, l'autogesti· de la quotidianitat en certs perfils d'homes grans, solitud no desitjada, efectes en la salut f·sica i mental, entre d'altres. Aquest aspecte cal que sigui analitzat, tamb·, amb la variable edat, ja que l'envelliment de la poblaci· ·s un factor de risc que afegeix reptes a la cobertura de necessitats, sobretot en entorns dispersos, ja siguin rurals o urbanitzacions.

L'edat

S'ha pogut veure com la poblaci· est· desigualment distribu·da per la comarca. Un indicador rellevant quan cal fer front als efectes de l'exclusi· social ·s el de l'envelliment i el sobreenvelliment. Una poblaci· envellida presenta una heterogeneitzaci· de necessitats, inquietuds i gustos; no obstant, una major poblaci· envellida tendeix a majors necessitats d'atenci· i cures vinculades a la salut, per· tamb· presenten majors vulnerabilitats derivades de l'aïllament, la mobilitat (dintre de casa, al mateix municipi o entre municipis) el

maltractament o les estafes o pràctiques comercials indesitjables. Totes aquestes problemàtiques estan creuades pel factor territorial, dificultant l'atenció en els entorns dispersos i amb males comunicacions.

Gràfica 4- Piràmide de població del Bages i Catalunya. Percentatges. 2020.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA.

La gràfica anterior ens mostra la distribució per edats i sexe de la població. Ens permet observar que els homes són majoria en tots els trams d'edat fins els 60 anys, on les dones són més majoritàries a mesura que avança l'edat. Això és així per la major esperança de vida femenina.

Comparada la piràmide de Catalunya amb la del Bages es constata el major envelliment del Bages a partir dels 80 anys, el major nombre de nenes i nens de 0 a 10 anys, i la resta de variacions són percentualment mínimes.

Els índex demogràfics que es mostren en la taula següent de forma comparada aporten una imatge més acurada sobre l'edat de la població a la comarca:

Taula 2- Índexs demogràfics comparats. 2020.

	Bages (2020)	Catalunya (2019)
Envel·liment	120,50	124,2
Sobreenvelliment	19,19	17,1
Dependència juvenil	26,25	23,2

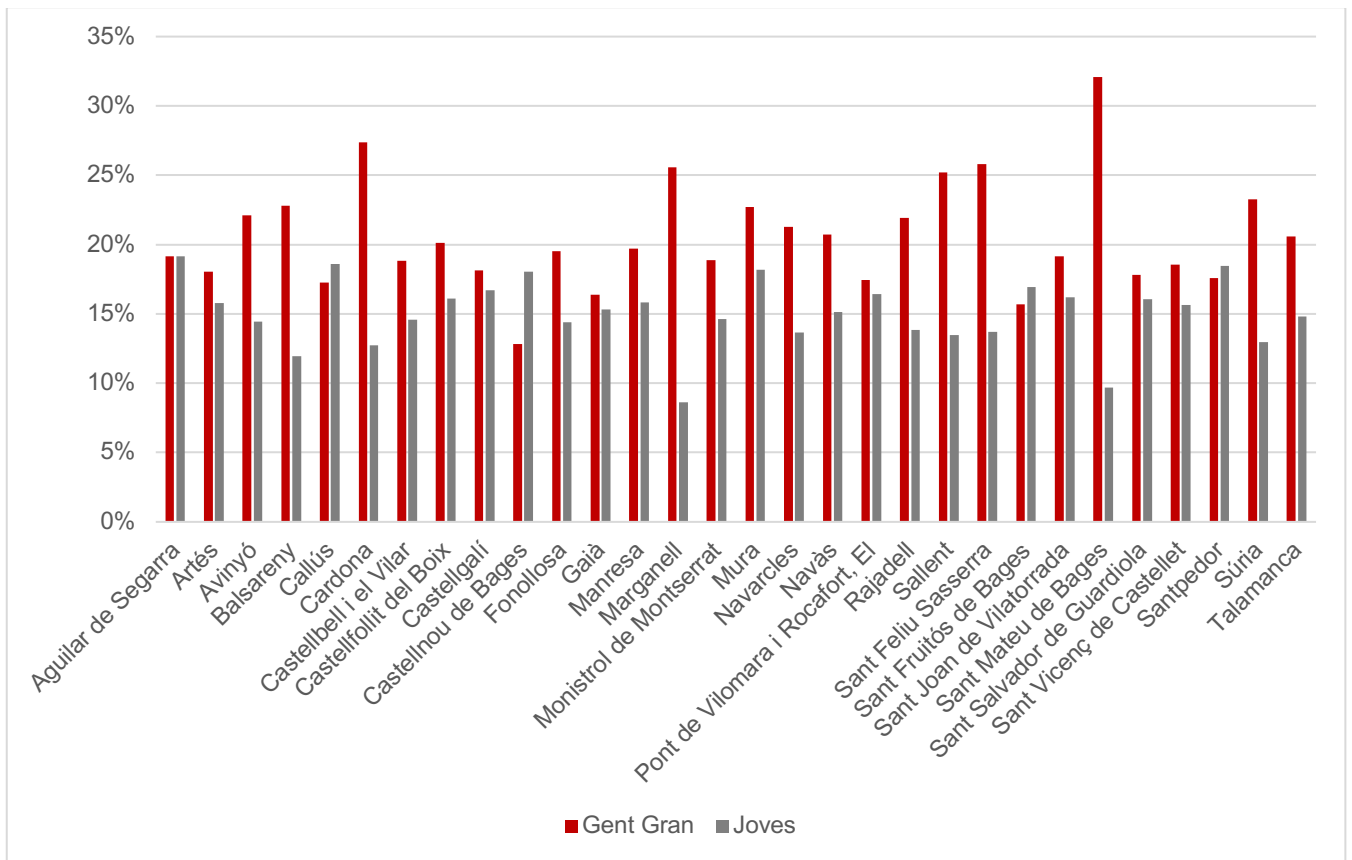
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA i Idescat

La comarca del Bages està menys envellida (proporció de persones majors de 65 anys respecte les que en tenen menys de 15) que la vegueria i que el conjunt de Catalunya. La seva dimensió industrial i metropolitana -almenys d'una part- fa que la població no estigui excessivament envellida. Pel que fa al sobreenvelliment (majors de 85 anys respecte majors de 65 anys), els valors superen els de Catalunya. Aquestes dades concorden amb una major dependència juvenil (menors de 15 anys respecte població entre 15 i 64 anys), ja que la dinàmica demogràfica apunta a una major població jove si la proporció de persones en edat activa és major.

Els mapes següents ens mostren la distribució territorial dels índexs d'envelliment i sobreenvelliment, que fan palès que la problemàtica és generalitzada a la comarca.

Per poder mostrar aquestes dades sobre l'edat de la població d'una manera més simple, es mostra tot seguit una gràfica que indica el percentatge de persones grans i persones joves respecte el total de la població en els diferents municipis de la comarca: aquells municipis que no demostren un índex elevat d'envelliment, com poden ser Castellgalí, Aguilar de Segarra, Santpedor o Sant Fruitós de Bages, sí que tenen un sobreenvelliment molt destacable. L'únic municipi que és aliè a aquestes tendències és Castellnou de Bages, ja que hi ha un centre de joves migrants i contribueix a rejuvenir la configuració poblacional

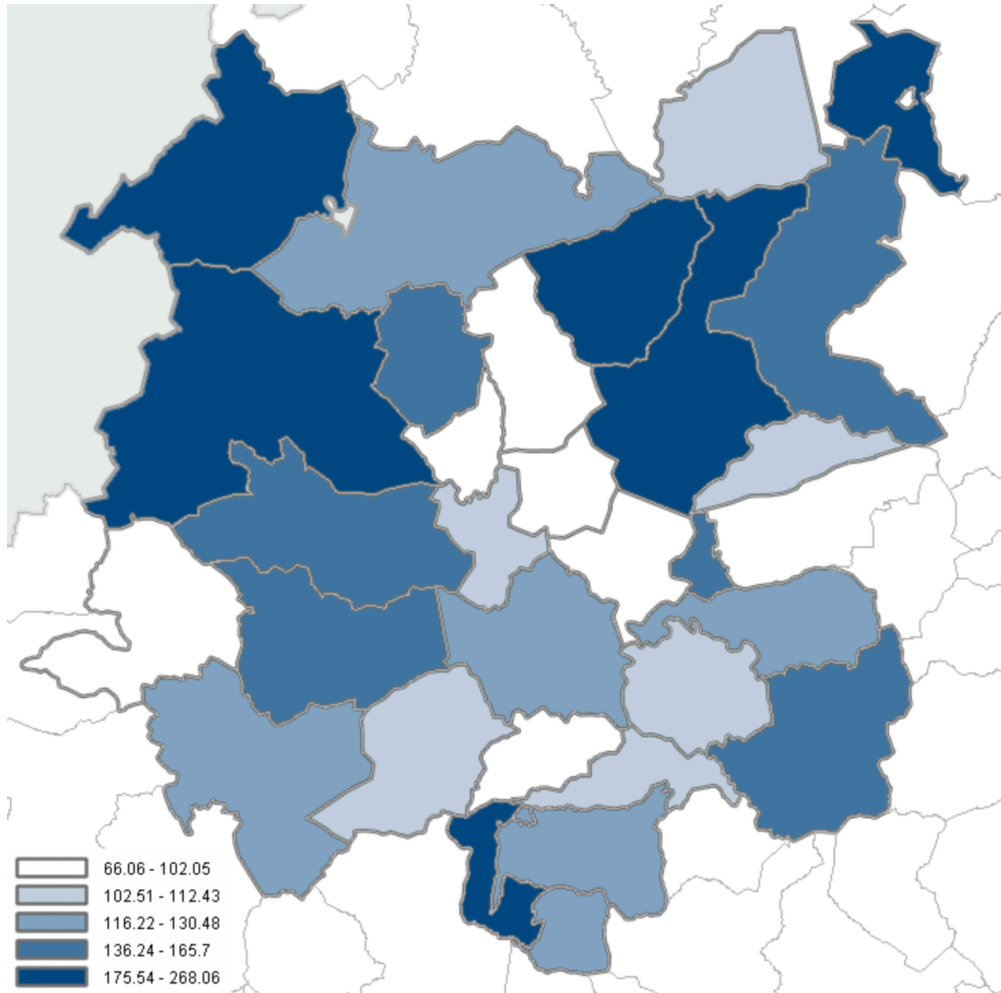
Gràfica 5- Percentatge de persones grans i joves respecte el total de la població per municipis. 2020.

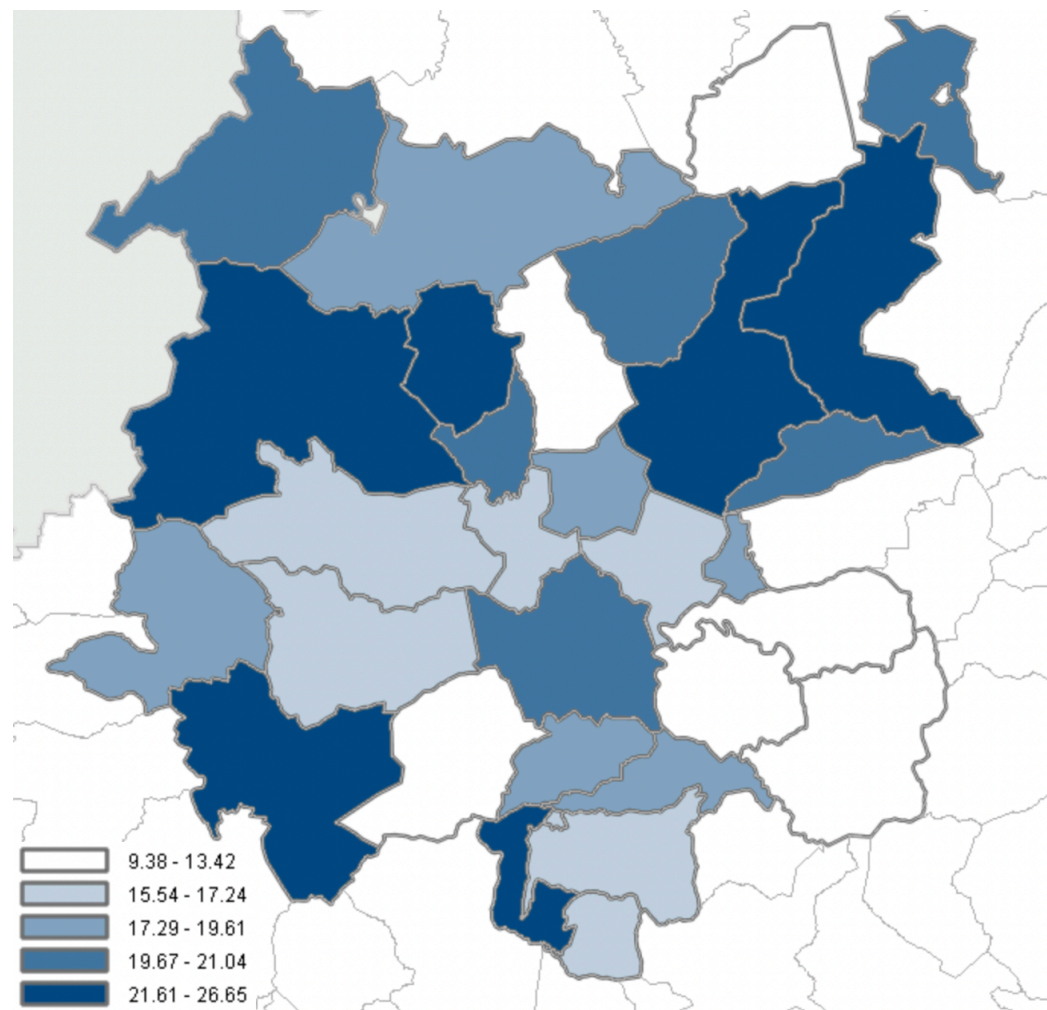
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l’Hermes de la DIBA

Com es pot apreciar, la majoria de pobles tenen més percentatge de població gran que no pas jove, destacant Sant Mateu de Bages amb més d’un 32% de població major de 65 anys; també Cardona amb un 27,37% i Marganell amb un 25,56%. Per la seva banda hi ha Castellnou de Bages, amb una gran diferència, i per darrere Callús, Sant Fruitós de Bages i Santpedor que tenen més percentatge de persones joves que no pas de persones grans al municipi.

Figura 4- Índexs d'envelliment i sobreenvelliment per municipi. 2020.

Envelliment

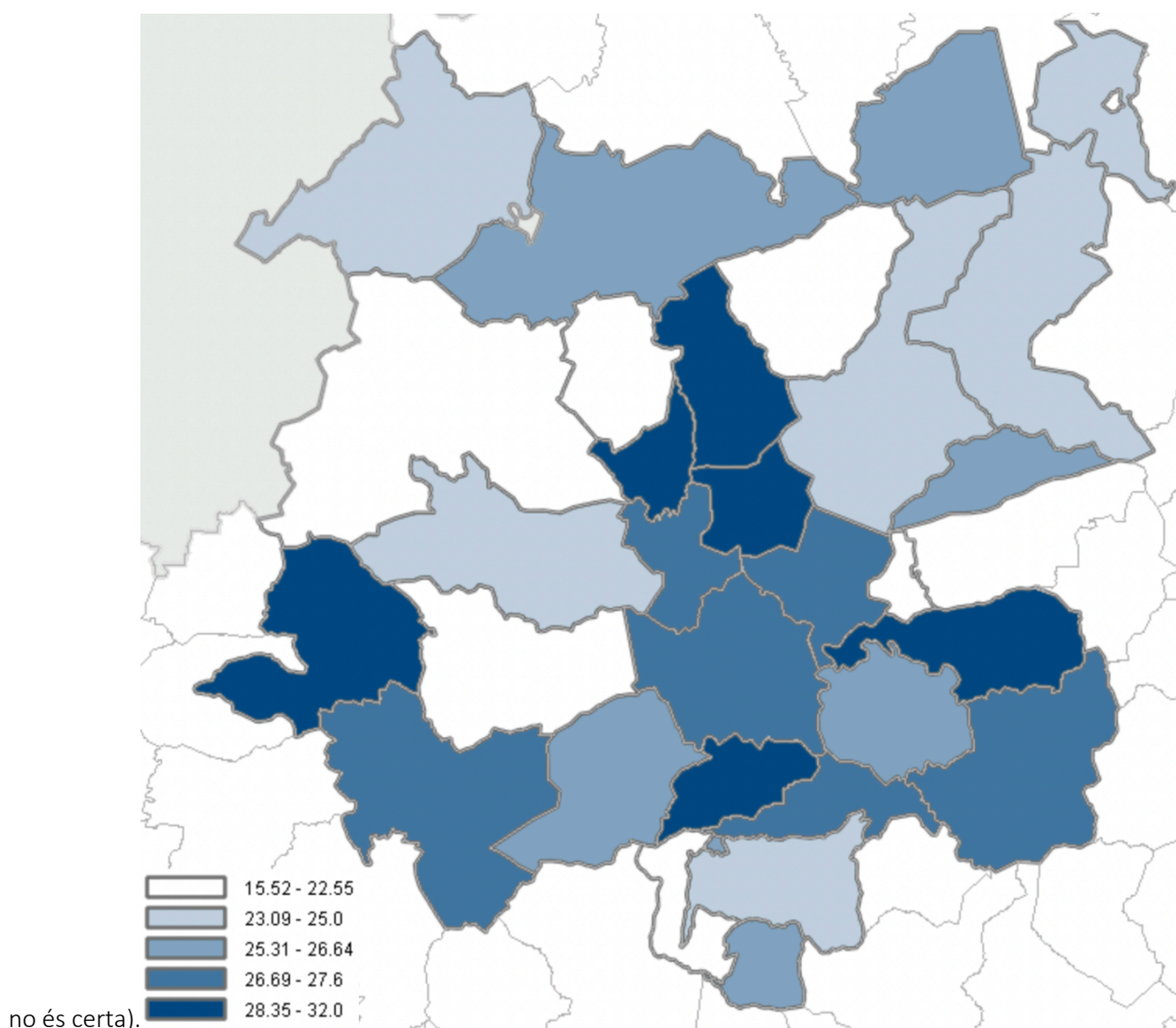

Sobreenvelliment

Font: Hermes de la DIBA, amb edició pròpia dels intervals

Per la seva banda, l'índex de dependència juvenil divideix la comarca en dues franges, i el Bages Sud, amb Manresa, tenen l'índex de dependència juvenil molt per sobre de la resta. Sorprenen les dades de Talamanca i d'Aguilar de Segarra, que tenen índexs molt alts, però es deu al càlcul sobre la totalitat de la seva població que, per tant, no és comparable a municipis molt més poblats com Sant Joan de Vilatorrada, que per l'interval que ocupa caldria afirmar que té menys població jove que els dos municipis ja esmentats (cosa que

Figura 5- Índex de dependència juvenil per municipi. 2020.

Font: Hermes de la DIBA, amb edició pròpia dels intervals

Es pot afirmar, doncs, que la població està desigualment distribuïda per la comarca en funció de la seva edat i, al seu torn, això té relació amb la mida dels municipis i la masculinització d'aquests. Cal tenir present, però, allò apuntat en l'apartat metodològic relatiu a la maledicció dels valors petits. En municipis amb pocs habitants, els percentatges, taxes i índex poden presentar variacions molt importants o valors elevats tot i poder representar un nombre de persones molt baix.

En la taula següent es mostren les dades que han permès la creació dels mapes anteriors.

Taula 3- Índexs demogràfics per municipi. 2020

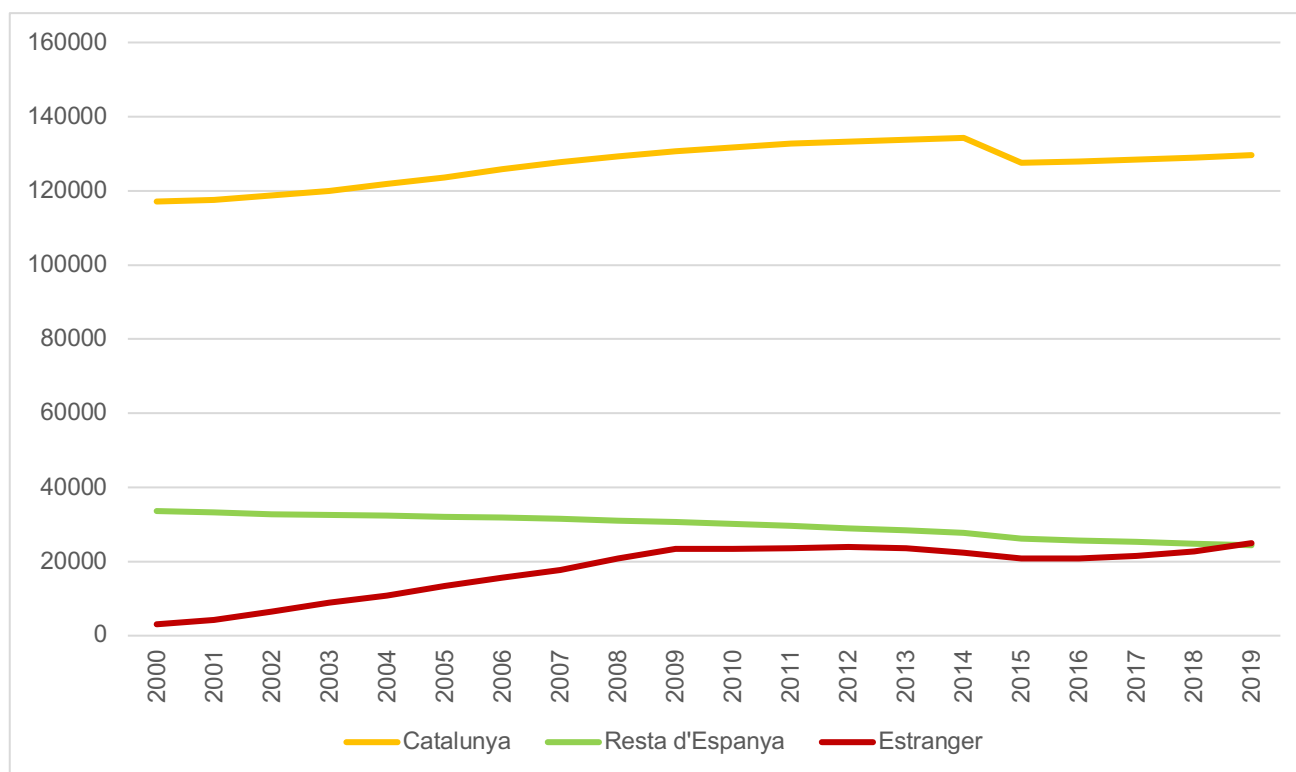
	Envel·liment	Sobreenvelliment	Dep. Juvenil
Aguilar de Segarra	91,07	19,61	32,00
Artés	108,27	19,89	26,34
Avinyó	139,39	26,65	25,00
Balsareny	175,54	21,04	20,41
Callús	93,69	20,22	29,07
Cardona	195,04	20,83	23,57
Castellbell i el Vilar	120,21	17,24	24,00
Castellfollit del Boix	121,05	21,74	27,24
Castellgalí	102,05	17,29	29,42
Castellnou de Bages	66,06	12,02	28,35
Fonollosa	136,24	16,16	23,09
Gaià	103,23	9,38	25,83
Manresa	116,86	19,67	26,81
Marganell	240,74	24,62	15,52
Monistrol de Montserrat	117,97	17,05	25,31
Mura	144,44	9,62	27,27
Navarcles	152,01	19,56	22,55
Navàs	130,48	19,26	25,69
Pont de Vilomara i Rocafort, El	102,51	13,42	26,64
Rajadell	163,89	16,95	20,93
Sallent	176,68	21,61	24,44
Sant Feliu Sasserra	177,01	20,13	23,90
Sant Fruitós de Bages	89,63	15,54	27,60
Sant Joan de Vilatorrada	112,43	15,55	26,89
Sant Mateu de Bages	268,06	22,28	20,99
Sant Salvador de Guardiola	107,56	12,35	25,86
Sant Vicenç de Castellet	111,89	18,95	26,69
Santpedor	94,15	18,73	30,91
Súria	165,70	24,56	22,09
Talamanca	116,22	11,63	28,68

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

Procedència

Per acabar aquesta repassada a la demografia de la comarca, ens fixarem en la variable procedència i/o lloc de naixement de la població de la comarca.

Gràfica 6- Població segons lloc de naixement. Absoluts. 2000-2019

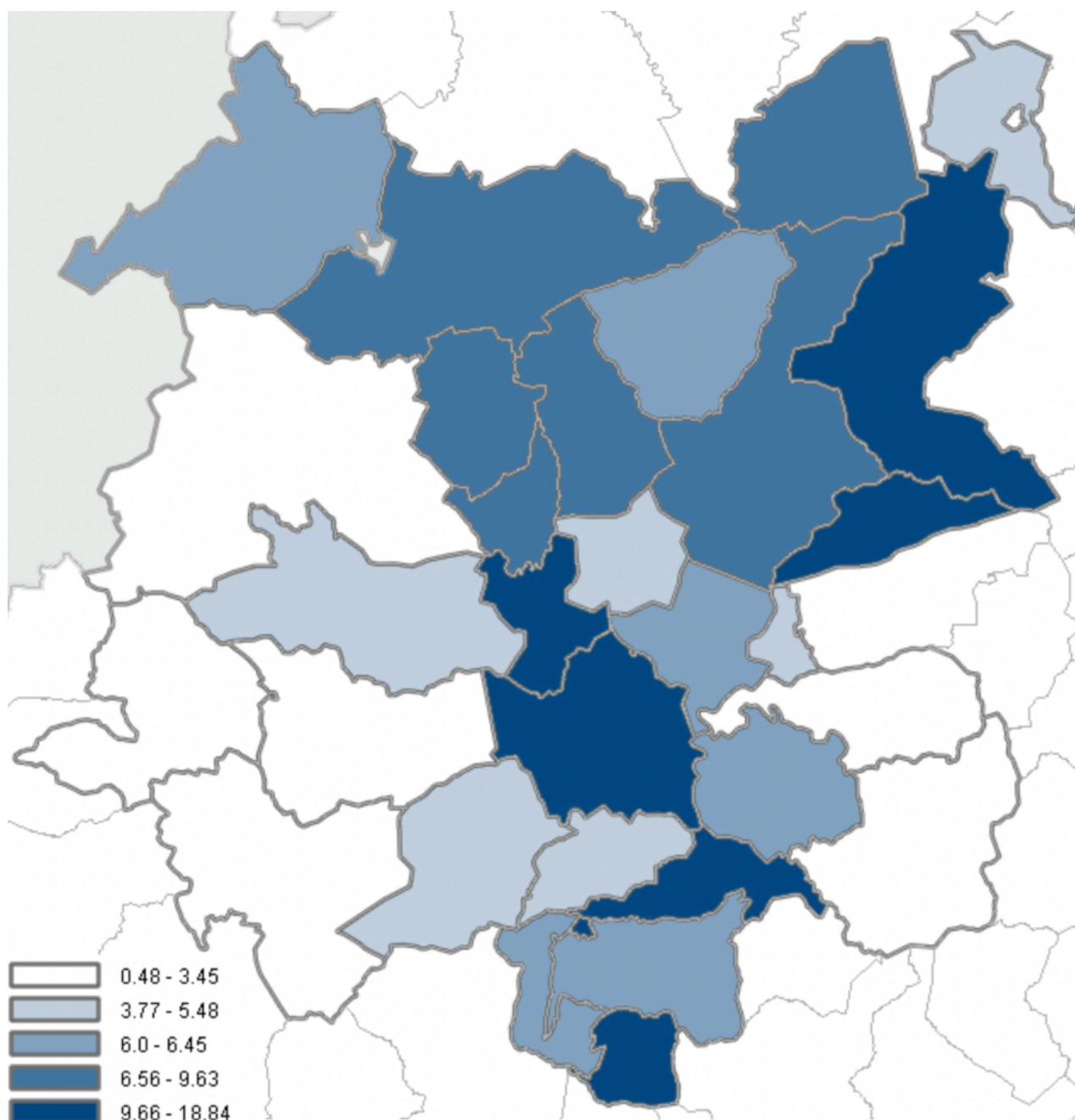

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Com ja s'ha vist, la població nascuda a Catalunya ha anat creixent, mentre que la població procedent de la resta de l'estat ha davallat de forma clara en els darrers 19 anys. Per la seva banda la població nascuda a l'estranger ha augmentat des del 2000, amb un parèntesi entre els anys 2012 i 2016, que davalla a causa de la crisi econòmica i la manca d'oportunitats laborals a la comarca. A 2020 hi ha 20.817 persones estrangeres.

Aquestes dades ens donen una idea de la població que migra, tant de la resta de l'estat com de l'estranger, però això no permet observar les problemàtiques de les persones nascudes a la comarca però pertanyents a grups culturals i ètnics diversos, les anomenades segones generacions. Se sap que aquestes segones generacions, malgrat ser nascudes a la comarca, poden patir problemàtiques de discriminació de la mateixa manera que ho fan les persones migrades. Per això és interessant observar la nacionalitat de la població, ja que moltes d'aquestes segones generacions nascudes a Catalunya, mantenen la nacionalitat d'origen. Les dades de l'Idescat de 2019 indiquen que a la comarca van néixer 465 infants fills de mares estrangeres, destacant la marroquina com la nacionalitat que va tenir més fills el 2019 (281) seguit de lluny per la romanesa (30).

Figura 6- Taxa d'estrangeria global per municipi. 2018

Font: Hermes de la DIBA, amb edició pròpia dels intervals

La distribució de la població estrangera es presenta força desigual: a part de Manresa, que com a capital atreu un alt nombre de persones, cal destacar Monistrol de Montserrat, Sant Vicenç de Castellet i Sant Joan de Vilatorrada. Els dos primers comparteixen la via del tren i la proximitat amb l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Els municipis limítrofs amb el Moianès, Artés i Avinyó, també tenen una taxa d'estrangeria molt alta. Des dels equips tècnics del Consell Comarcal del Bages s'ha detectat la generalització de les situacions d'exclusió per migració, que abans ens concentraven a Manresa principalment, ara esteses per molts altres municipis amb menys població, especialment Sant Vicenç de Castellet però també els casos d'Artés o Monistrol de Montserrat.

En els municipis de Castellnou de Bages i Sant Salvador de Guardiola hi ha centres de joves migrats sols, fet relacionat amb el percentatge de població estrangera als municipis. Tot i aquest fet, els percentatges de tots dos municipis (6,30% i 5,30% respectivament) no són tan elevats com el d'altres municipis de la comarca que ja s'han esmentat. En aquest punt és important destacar que les decisions migratòries de les persones migrades estan condicionades per múltiples factors: els principals són els vinculats a les oportunitats laborals i, per tant, una determinada indústria o activitat situada en un poble petit pot atraure un nombre significatiu de persones estrangeres; però també hi tenen a veure les xarxes familiars i relacionals, ja que moltes persones estrangeres s'assenten allà on tenen persones conegudes que els poden donar suport en els primers temps de la seva arribada. Per analitzar millor aquesta distribució cal veure quins elements explicatius es poden trobar en el treball qualitatiu i de proximitat.

La taula següent mostra les dades del mapa anterior:

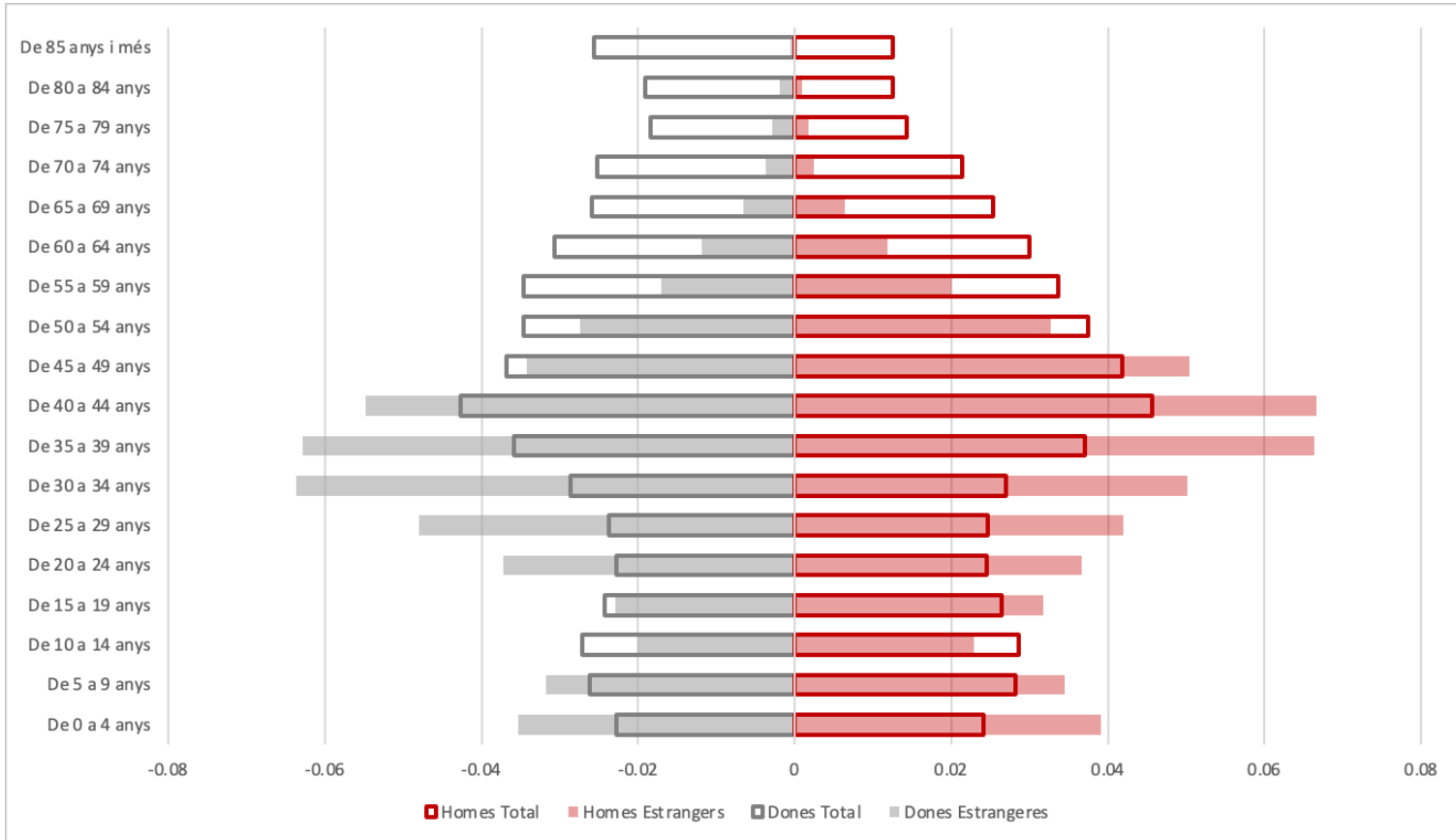
Taula 4- Percentatge de població estrangera per municipi. 2019

Municipi	Total
Aguilar de Segarra	2,43%
Artés	9,42%
Avinyó	8,97%
Balsareny	5,22%
Callús	9,53%
Cardona	5,50%
Castellbell i el Vilar	5,02%
Castellfollit del Boix	2,06%
Castellgalí	3,25%
Castellnou de Bages	6,30%
Fonollosa	3,44%
Gaià	4,00%
Manresa	17,66%
Marganell	6,77%
Monistrol de Montserrat	11,50%
Mura	0,00%
Navarcles	5,35%
Navàs	8,75%
Pont de Vilomara i Rocafort, El	5,56%
Rajadell	2,92%
Sallent	6,19%
Sant Feliu Sasserra	4,15%
Sant Fruitós Bages	5,31%
Sant Joan de Vilatorrada	8,71%
Sant Mateu de Bages	2,82%
Sant Salvador de Guardiola	5,03%
Sant Vicenç de Castellet	11,52%
Santpedor	4,32%
Súria	7,09%
Talamanca	0,49%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

La població estrangera representa un 11,64% del total de la població de la comarca i presenta unes característiques demogràfiques diverses, atesa la seva recent incorporació i els motius laborals de les migracions, que fa que moltes trajectòries vitals de les persones migrades acabin en els seus llocs d'origen quan es jubilen.

Gràfica 7- Piràmide de població de les persones estrangeres i total. 2019. Bages

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

Es pot observar com la població estrangera té més presència en les edats infantils, sobretot de 0 a 4 anys, per davallar respecte el total fins començar l'edat activa, on les persones estrangeres concentren el gruix de la població. En les edats a partir dels 50 anys les persones estrangeres presenten molts pocs efectius, amb un envelliment i sobreenvelliment molt minsos. La població estrangera de la comarca es concentra, doncs, en les edats més actives, les més demandades pel mercat laboral: entre els 20 i els 50 anys.

Taula 5- Índexs demogràfics del Bages i de la població estrangera del Bages. 2020

	Bages Total	Bages població estrangera
Envelliment	120,50	15,03
Sobreenvelliment	19,19	3
Dependència juvenil	26,25	23,30

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

La taula anterior mostra com, efectivament les taxes d'envelliment i sobreenvelliment són molt menors en la població estrangera, com també ho és la taxa de dependència juvenil. Això vol dir que entre la població estrangera hi ha molta menys persones grans, però també menys població jove. Aquest fet remarca la naturalesa laboral de moltes migracions i dóna idea de les necessitats diferenciades de la població estrangera pel que fa a serveis de cura i/o salut.

Pel que fa a l'origen de les persones estrangeres, la comarca del Bages compta amb la presència de 88 nacionalitats diferents sense comptar l'espanyola i tenint en compte només aquelles que disposen de més de 4 persones a la comarca; de fet, hi ha 56 persones estrangeres que són de nacionalitats diferents a aquestes 72. Les nacionalitats amb més de 100 persones són les de la taula següent:

Taula 6- Principals nacionalitats de la comarca del Bages. 2019

Nacionalitat	Habitants	Nacionalitat	Habitants
Marroc	8.877	Argentina	211
Romania	2.379	Cuba	210
Xina	740	Rússia	189
Ucraïna	679	Perú	184
Senegal	650	República Dominicana	165
Hondures	559	França	164
Colòmbia	473	Geòrgia	154
Polònia	468	Nigèria	137
Veneçuela	409	Gàmbia	132
Pakistan	398	Portugal	126
Itàlia	331	Xile	121
Equador	310	Bulgària	115
Bolívia	309	Ghana	109
Índia	268	Regne Unit	107
Brasil	267	Guinea	106
Paraguai	240		

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

L'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages ha detectat la persistència i l'augment de problemes lingüístics tant en col·lectius de persones nouvingudes com en col·lectius que fa molts anys que resideixen a la comarca: tot i que existeix el servei de traducció lingüística del Consell Comarcal del Bages, s'apunta a la necessitat d'una borsa més gran d'intèrprets i mediadors que puguin donar resposta a la necessitat de tots els serveis a la ciutadania i Serveis Socials, perquè sense comunicació no hi ha vincle ni resolució de problemàtiques. També s'ha apuntat a la necessitat de descentralitzar al màxim els serveis d'interpretació perquè siguin accessibles a tots els municipis, i que des d'Educació es pugui garantir l'accessibilitat lingüística, també en la salut. Amb tot, garantir l'equitat en l'accés als serveis és el punt més important que es fa des del Servei d'Inclusió Social, Acollida i Envel·liment.

La llei d'acollida de les persones immigrades i les retornades a Catalunya, marca que els cursos de català siguin de 90 hores. La durada d'aquests cursos resulta insuficient especialment per les persones amb problemes d'alfabetització i no responen a les seves necessitats. Per tal que pugui integrar el català cal que sigui accessible en tots els àmbits, de la salut a les escoles i a qualsevol espai públic. Resulta necessari que Serveis Socials es faci càrrec d'aquesta barrera idiomàtica.

Indicadors de Serveis Socials del Bages

En aquest apartat es fa una presentació d'indicadors facilitats pels serveis socials del Consell Comarcal del Bages. Les dades que es mostren aquí no són totes, ja que en cada capítol relatiu als diversos àmbits d'exclusió es presentaran, també, dades específiques dels serveis socials.

Tot seguit es mostren dades generals relatives a diversos anys que permeten tenir una visió general sobre l'estat de la comarca pel que fa a l'atenció dels serveis socials i les principals problemàtiques que cal abordar. Pel que fa al perfil de persones ateses, les dades mostren el següent:

Taula 7- Perfils atesos pels Serveis Socials del Bages. Persones ateses.

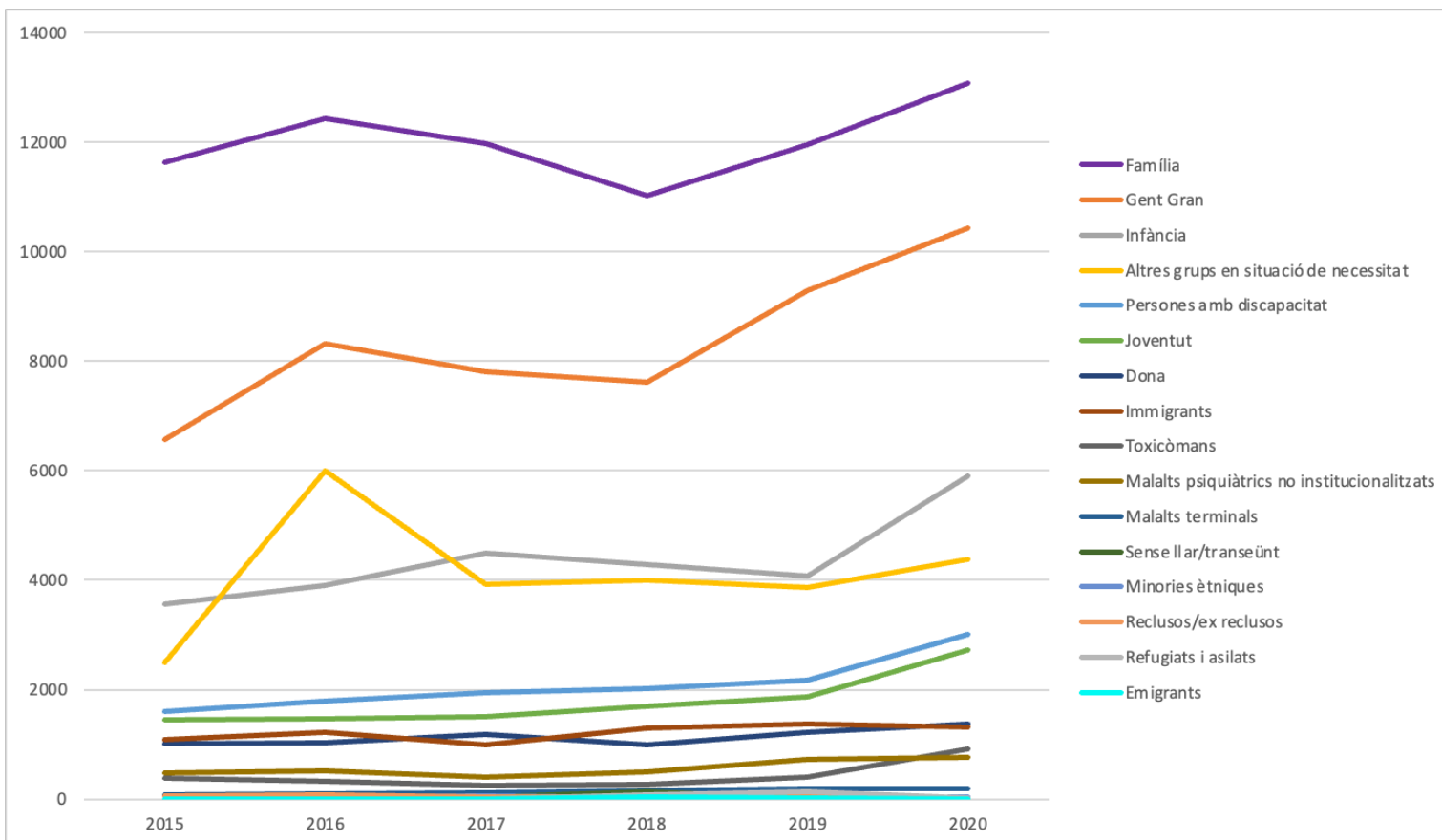
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Família	11635	12439	11972	11030	11953	13080
Infància	3565	3900	4497	4287	4072	5901
Joventut	1453	1477	1503	1701	1867	2722
Dona	1008	1029	1178	998	1221	1378
Persones grans	6560	8319	7802	7623	9293	10425
Persones amb discapacitat	1593	1792	1938	2025	2166	3010
Reclusos/ex reclusos	52	74	43	36	69	30
Minories ètniques	57	46	64	13	28	35
Sense llar/transeünt	51	36	34	135	23	41
Toxicòmans	390	332	246	271	398	911
Malalts psiquiàtrics no institucionalitzats	480	510	393	493	722	772
Malalts terminals	87	99	111	160	198	191

Immigrants	1087	1226	992	1300	1374	1322
Refugiats i asilats				86	144	24
Emigrants				42	30	
Altres grups en situació de necessitat	2492	6003	3927	4006	3873	4376
TOTAL	30510	37280	34700	34210	37437	44218

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries de SSB.

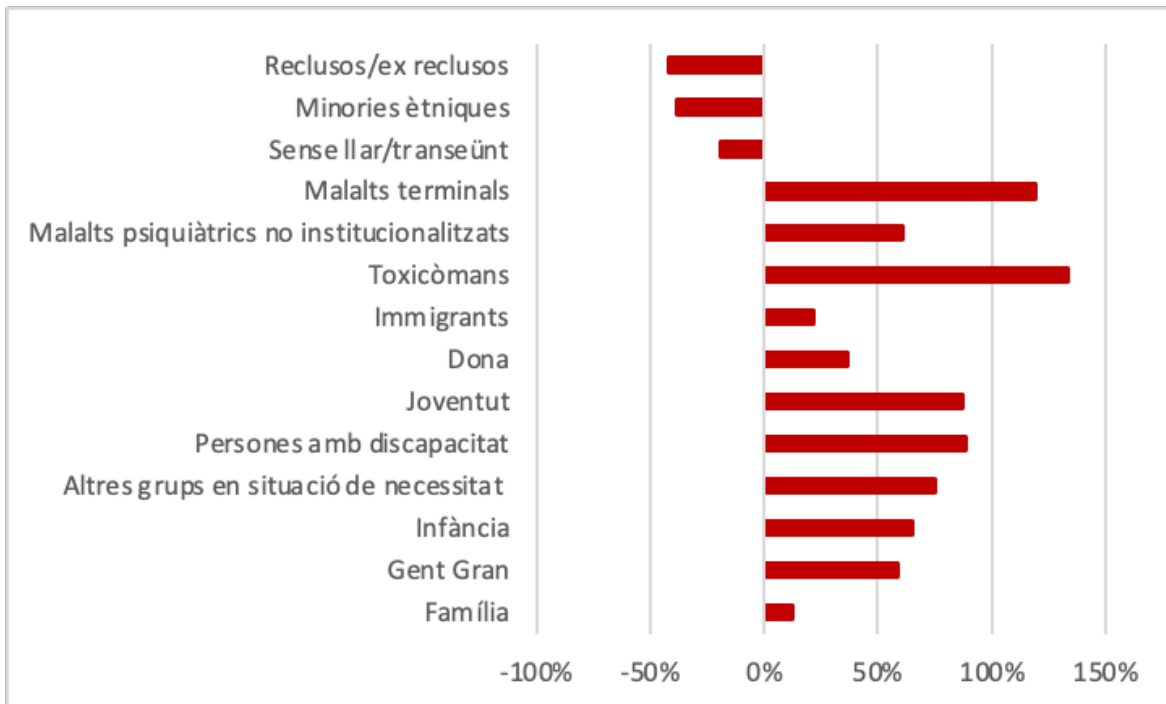
Com podem veure en el gràfic següent que visualitza la taula de dades, totes les atencions (menys les fetes a reclusos) han augmentat en el període 2019-2020, i és una tendència a l'augment que és notable des del 2015. És especialment preocupant l'augment acusat en aquest any de pandèmia dels col·lectius de joves, de persones amb discapacitat, persones grans, família i persones amb drogodependències. Aquests darrers registren l'augment percentual més elevat. L'augment d'atencions a malalts terminals ha estat constant des del 2015 i per tant no podem referir-nos-hi com a producte de la pandèmia, com sí que podem fer amb la resta de col·lectius esmentats.

Gràfica 8 - Evolució dels perfils atesos pels Serveis Socials del Bages, 2015-2020.

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries de SSB.

Gràfica 9- Increment percentual d'atencions per perfils 2015-2020.

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries de SSB.

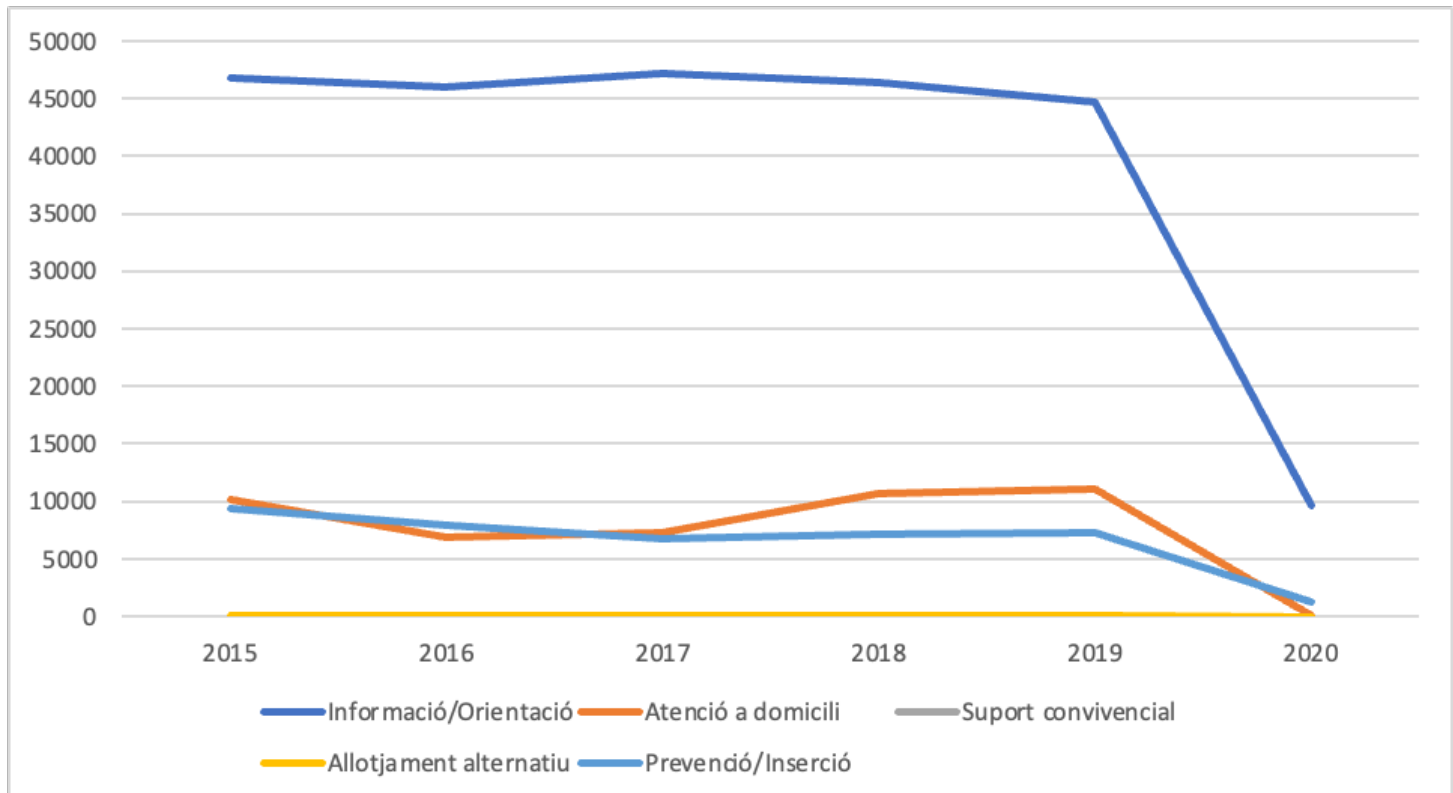
Pel que fa al tipus d'actuacions, veiem com en l'any de pandèmia totes decauen, d'una manera molt notable les d'informació i orientació, per causes evidents d'impossibilitat. En canvi es comencen a registrar atencions de suport convivencial, que fins l'any passat no es contemplaven.

Taula 8 - Actuacions realitzades per tipus, 2015-2020.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Informació/Orientació	46733	45954	47229	46396	44669	9608
Atenció a domicili	10126	6951	7229	10617	11079	139
Suport convivencial						2093
Allotjament alternatiu	125	133	100	73	82	21
Prevenió/Inserció	9309	7879	6748	7098	7262	1219

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries de SSB.

Gràfica 10 - Evolució de les actuacions realitzades per tipus. 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries SSB.

Pel que fa a les intervencions per àmbit de problemàtica, es detecta clarament un augment en les intervencions econòmiques, en menor mesura en intervencions laborals i d'habitatge. És remarcable la caiguda de les intervencions per manca social, que estan relacionades amb el rebuig social, les dificultats d'integració social o la manca d'autonomia personal, fets directament relacionats a la impossibilitat d'establir relacions a causa del confinament i de la situació de pandèmia. Pel que fa a la sospita de maltractament, els números es mantenen relativament estables respecte el 2015, malgrat la pujada d'aquest darrer any.

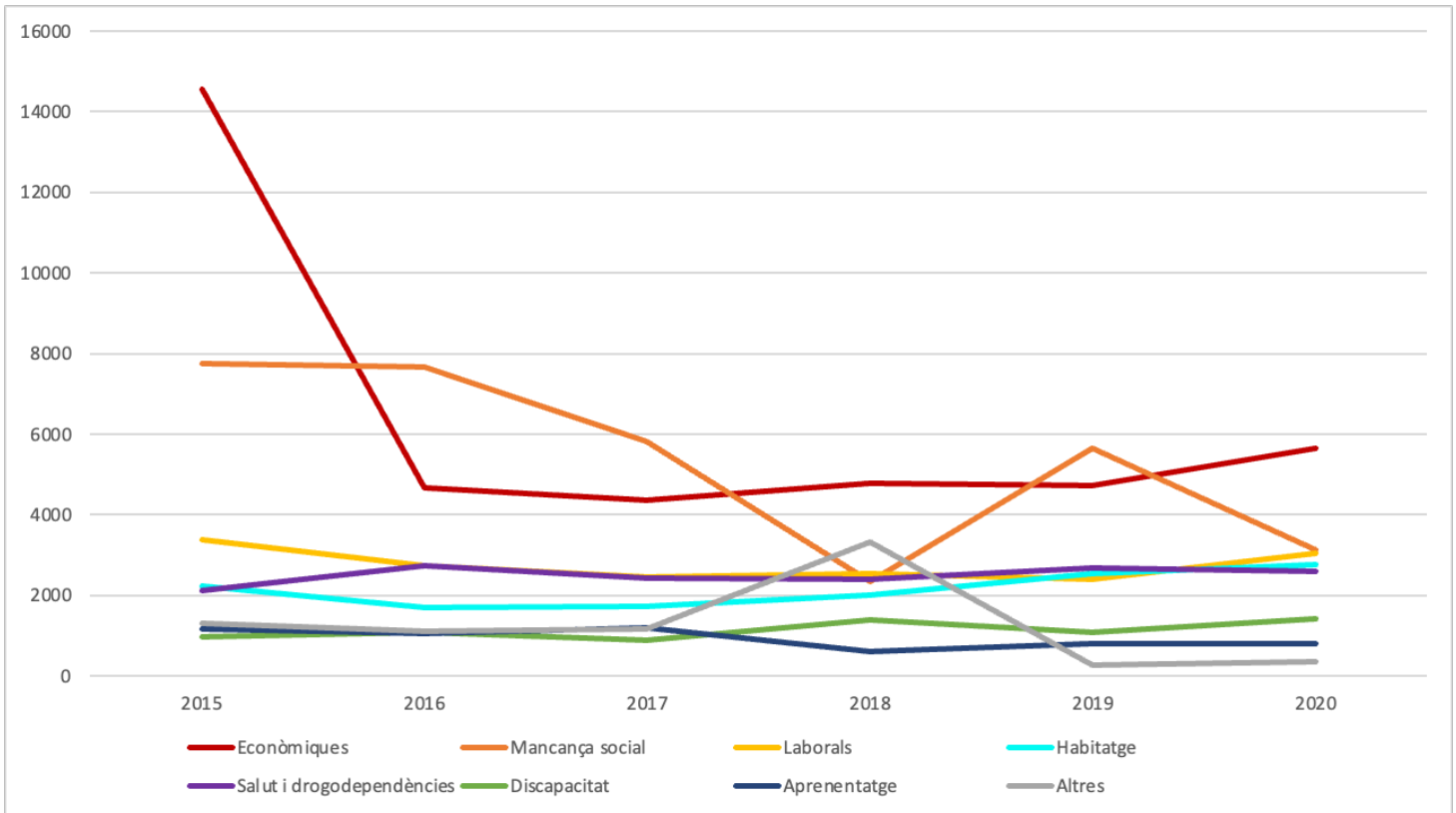
Taula 9 - Intervencions per àmbits de les problemàtiques, 2015-2020.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Habitatge	2233	1707	1728	2016	2546	2752
Econòmiques	14566	4677	4347	4773	4722	5636
Laborals	3376	2734	2454	2552	2391	3044
Salut i drogodependències	2109	2734	2426	2405	2669	2593
Discapacitat	967	1071	897	1386	1082	1419
Aprenentatge	1164	1043	1190	609	815	789
Sospita de maltractament	289	217	181	223	190	221
Manca social	7750	7677	5813	2354	5644	3125
Altres	1301	1098	1160	3334	271	341

TOTAL	33755	22958	20196	19652	20330	19920
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries de SSB.

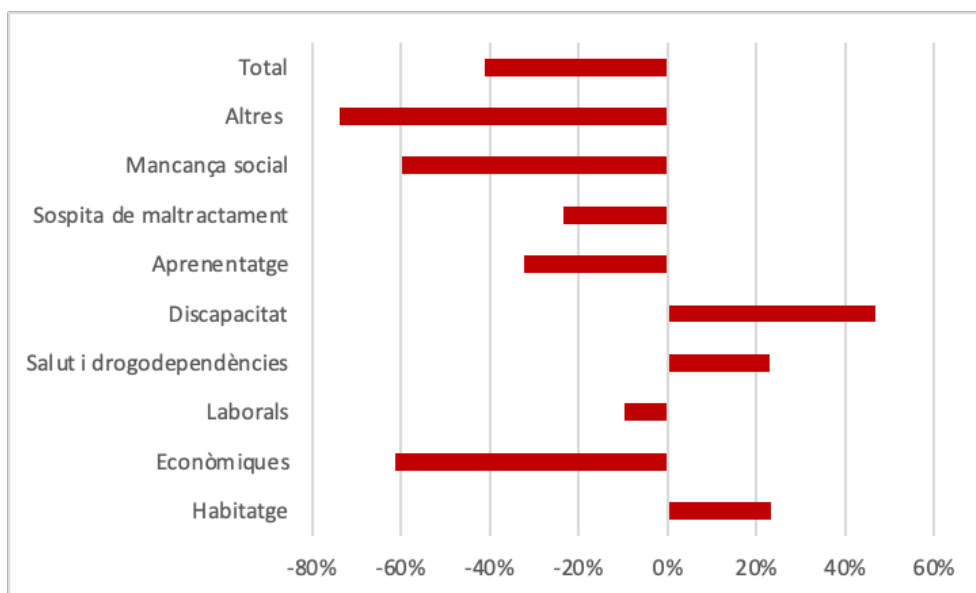
Gràfica 11 - Evolució de les intervencions per àmbit de problemàtica, 2015-2020.

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries de SSB.

Si fem atenció només als increments percentuals, veiem que han estat sobretot les intervencions sobre salut, habitatge i discapacitats les que han pujat més clarament en els darrers cinc anys, tot i que les intervencions econòmiques semblen disminuir perquè el nombre d'intervencions del 2015 és molt elevat, de més de 14.000, cosa que no s'ha igualat.

Gràfica 12 - Increment percentual de les intervencions per àmbit de problemàtica, 2015-2020.

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries de SSB.

Finalment, per acabar aquesta repassada general als indicadors dels serveis socials, es presenten les dades de les ajudes d'urgència social.

Taula 10 - Ajudes d'urgència social (nombre i import) del Bages per tipus 2019-2020.

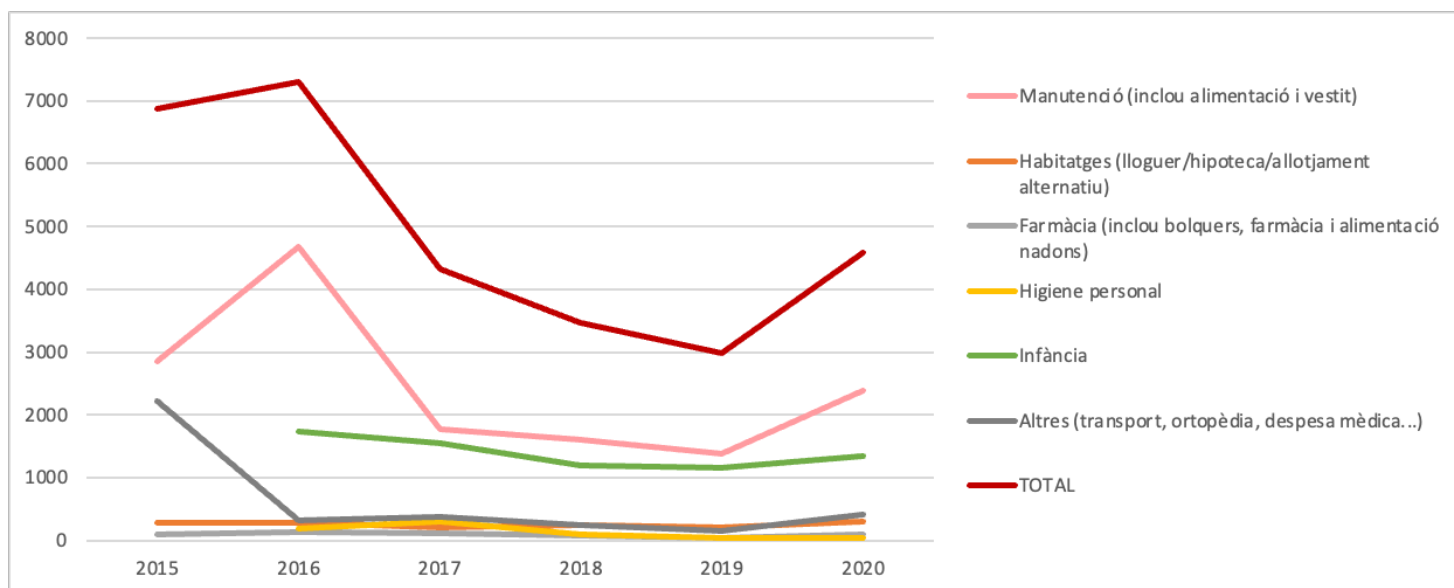
Tipus		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Manutenció (inclou alimentació i vestit)	Pax. Beneficiàries	2850	4677	1769	1606	1389	2382
	Euros	183.623,67 €	167.548,72 €	142.920,72 €	161.635,09 €	171.756,65 €	258.629,04 €
Habitatges (lloguer/hipoteca/allotjament alternatiu)	Pax. Beneficiàries	290	280	207	251	198	299
	Euros	63.237,35 €	117.543,28 €	55.016,09 €	99.454,61 €	94.465,78 €	77.983,92 €
Farmàcia (inclou bolquers, farmàcia i alimentació nadons)	Pax. Beneficiàries	102	124	106	69	38	102
	Euros	7.282,32 €	4.903,55 €	7.611,03 €	5.557,32 €	7.258,87 €	3.085,77 €
Higiene personal	Pax. Beneficiàries		188	299	87	47	47
	Euros		3.905,88 €	41.228,00 €	1.312,61 €	821,82 €	273,90 €

Infància	Pax. Beneficiàries		1725	1556	1203	1151	1.346
	Euros		194.065,29€	178.811,00€	183.372,59€	171.744,7€	174.010,33€
Altres (transport, ortopèdia, despesa mèdica...)	Pax. Beneficiàries	2225	316	380	250	151	411
	Euros	200.517,69€	25.712,84€	38.386,31€	77.124,20€	68.205,27€	83.447,62€
TOTAL	Pax. Beneficiàries	6879	7310	4317	3466	2974	4587
	Euros	565.185,51€	604.178,34€	463.973,15€	528.456,42€	515.253,09€	597.430,58€

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries dels SSB i dades del Consell Comarcal del Bages.

En el següent gràfic es visualitza la taula anterior respecte les persones beneficiàries. El total de persones, que es pot veure a la part superior de color granat, indica que malgrat que en el darrer any l'augment de persones beneficiàries d'algun ajut ha augmentat de manera molt significativa, no són tantes com en el període 2015-2016. El 2016 s'assoleix la despesa màxima dels Serveis Socials en el període estudiat de més de 600.000 euros, una xifra propera, però, a la del 2020, que supera els 597.000 euros malgrat no estar ajudant econòmicament al mateix nombre de persones que el 2016 (un 37% menys). Aquesta darrera dada fa palès que les quantitats de les ajudes ha pujat, també perquè s'ha agreujat la demanda: mentre que el 2015 i el 2016 la quantitat estandarditzada que rebien les persones beneficiàries per ajuda era de 82 euros, el 2017 era de 107 euros, el 2018 de 152, el 2019 de 173 i el 2020 de 130 euros. Veiem, per tant, com ha anat pujant la quantitat de les ajudes, i que el pic va ser el 2019 en relació de persones per cost de les ajudes, i no el 2020.

Gràfica 13 - Evolució dels nombres de persones beneficiàries d'ajuts econòmics d'urgència social per tipus, 2015-2020.

Font: elaboració pròpia a partir de les memòries dels SSB i dades del Consell Comarcal del Bages.

Per concloure aquest apartat, des dels equips tècnics de la comarca es fa referència a la poca agilitat dels tràmits i a la sobrecàrrega de feina administrativa que han d'assumir els Serveis Socials. A més, la segregació de serveis de salut i Serveis Socials és una dificultat afegida a la coordinació interna i a la diferència de recursos disponibles. A part d'aquesta lentitud burocràtica, s'incideix en la saturació i el col·lapse absolut dels serveis d'emergència, i també la manca total d'alternatives a oferir, especialment en problemàtiques de l'àmbit residencial i per a persones en situació irregular amb totes les dificultats i lentitud burocràtica per la tramitació de permisos. En aquesta línia, s'indica la manca de places socio sanitàries de descans temporal per famílies i altres col·lectius, com dones en situacions de vulnerabilitat.

ÀMBIT ECONÒMIC

Tot seguit es mostren indicadors relatius a l'àmbit econòmic. Es presentaran indicadors macro i d'altres micro. Això permetrà tenir una visió general de la comarca i la seva evolució econòmica, però també permetrà veure com les llars de la comarca estan afrontant aquesta època en que les dades macroeconòmiques afirmen que la crisi ja ha passat però el panorama d'aquesta sortida, per moltes llars, és molt similar al que hi havia en plena crisi (2008).

Malgrat que l'exclusió social és un fenomen multifactorial, l'àmbit econòmic és un dels principals a l'hora de definir les situacions d'exclusió. A les situacions de manca econòmica no s'hi arriba d'una sola manera: a) es poden trobar situacions de pobresa heretada, que són aquelles situacions d'exclusió cronificades que es transmeten de generació en generació en el si d'una família. Són nombrosos els estudis que relacionen les problemàtiques econòmiques en la llar, o una adscripció de classe baixa, amb uns pitjors resultats acadèmics, pitjors problemes de salut i unes ocupacions més precàries. Aquesta és una altra de les característiques de l'exclusió, el seu caràcter relacional: patir mancances en un dels àmbits, comporta patir-ne en d'altres. Les altres situacions de pobresa són les de pobresa sobrevinguda; situacions que arrel de la crisi econòmica han caigut en situacions de greu vulnerabilitat o exclusió i que no s'han recuperat atesa la desigual sortida de la crisi i l'aprofundiment de les desigualtats resultant.

Indicadors de conjuntura

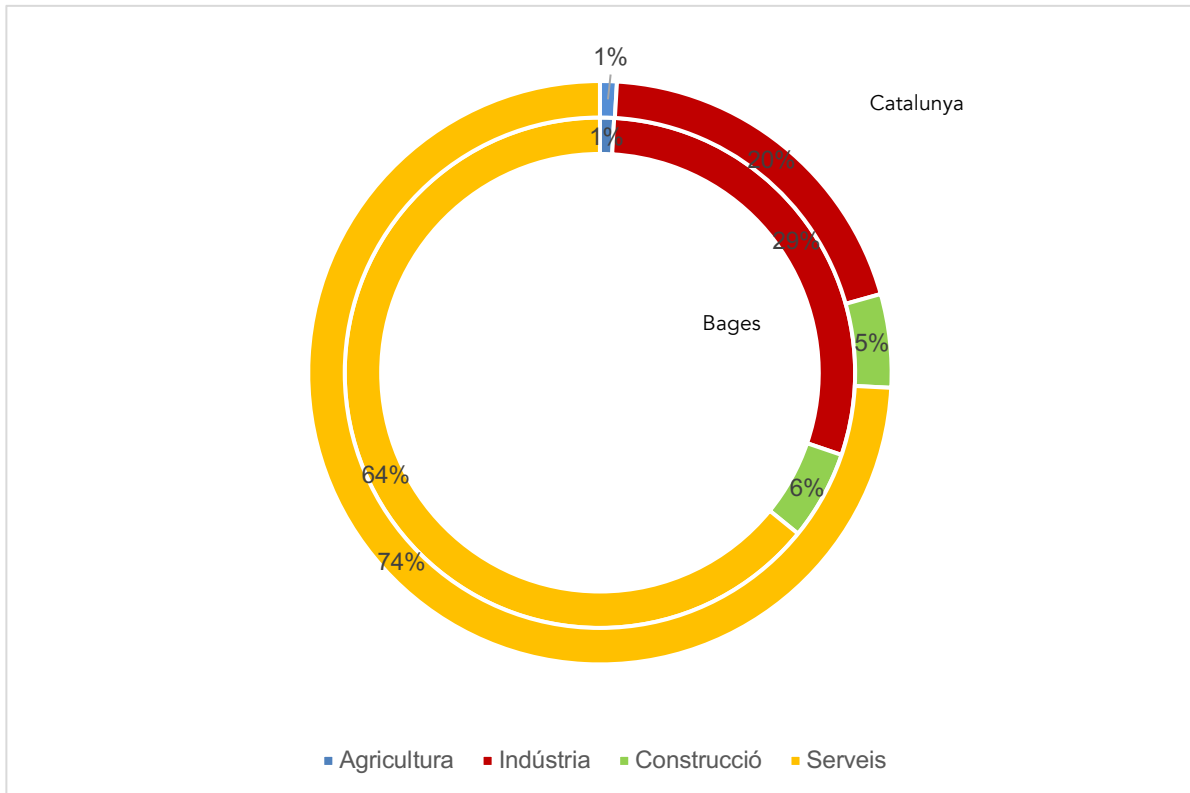
Aquest recull d'indicadors macroeconòmics permetran fer una imatge de la realitat econòmica de la comarca. Els valors d'aquests indicadors no sempre estan actualitzats i no sempre permeten tenir una visió realista sobre la realitat social. Com s'ha comentat anteriorment, algunes persones afirmen que la crisi ja ha acabat perquè els indicadors macroeconòmics han recuperat valors anteriors a la crisi, però en realitat per analitzar l'exclusió social aquests valors són poc rellevants. Es tracta de mitjanes que no permeten aportar una visió sobre la distribució de la riquesa ni la segregació social. Malgrat això, resulta pertinent poder fer una mirada general a la situació econòmica de la comarca.

Tot seguit farem un breu recull de dades que analitzen el Valor Afegit Brut (VAB), un indicador creat per l'informe de l'Anuari Econòmic Comarcal del BBVA. Aquest indicador és una aproximació al PIB i és utilitzat pel Consell Comarcal del Bages per la quantificació del desenvolupament econòmic comarcal.

El Bages ha tingut una evolució del VAB molt similar al comportament d'aquest indicador a nivell català, mostrant unes tendències molt similars pel que fa a pujades i baixades en els darrers anys. El 2018 aquest indicador va créixer un 2,9% al Bages. Aquest creixement del 3% no ha estat igual en tots els sectors, sent el de l'agricultura el que mostra una davallada més pronunciada (-6%). En canvi, el sector de serveis augmenta (3,1%), com ho fa notablement el de la construcció (4,9%) i el de la indústria (3%).

L'any 2018, l'estructura del VAB per sectors era la següent:

Gràfica 14 - Pes del VAB per sectors al Bages i a Catalunya. 2018.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat.

La gràfica anterior permet comparar l'estructura per sectors del Bages (cercle interior) respecte la de Catalunya (cercle exterior). Això permet observar un major pes del sector industrial i el de serveis a la comarca de Bages, així com un menor pes del sector de la construcció i l'agricultura. Aquestes dades donen dimensió del major caràcter industrial de la comarca en comparació amb la resta de Catalunya, sobretot pel fet que el sector de la indústria s'hagi mantingut al llarg del temps i fins i tot creixés l'any anterior a la pandèmia.

Tot i això, l'Anuari Econòmic Comarcal del BBVA 2019 afirma que "en relació al balanç de la crisi i la recuperació, el VAB del 2018 encara se situava un -3,8% per sota el del 2007, una reducció allunyada de la millora catalana (del 6,2%)". Aquest mateix informe aporta informació relativa a la manca de recuperació econòmica de la comarca respecte les dades de 2007, especialment en l'ocupació, que encara no s'ha recuperat respecte el nombre d'afiliacions existents a 2007 (un -5,7%, per sota de la mitjana catalana, que és del -1,3%).

Tot seguit es presenta l'indicador FEPG⁶ i en concret en les dades que aporten la posició de la comarca en diferents factors de competitivitat i la seva evolució des de 2013 fins a 2017.

⁶ L'índex Fepg és l'antic índex adEg, desenvolupat inicialment per l'Associació d'Empresaris de l'Alt Penedès, el Baix Penedès i el Garraf (ADEPG), actualment Federació Empresarial del Gran Penedès (FEPG). Analitza anualment els factors de competitivitat de l'economia de les comarques del

Aquesta taula mostra la posició de la comarca en un rànquing en funció de diversos factors. Això permet veure l'evolució del sector econòmic diferenciada, cosa que permet focalitzar esforços i/o aprofitar les potencialitats existents.

Taula 11 - Evolució del Bages en el rànquing FEGP 2017-2020

	Diferència rànquing 2017 a 2020
Sostenibilitat social	4
Sostenibilitat mediambiental	-4
Qualificació dels recursos humans	2
Infraestructures de transports i comunicacions	1
Disponibilitat de sol i espai per activitat econòmica	0
Disponibilitat de pols de desenvolupament	1
Accés a mercats de clients i proveïdors	-2
Innovació, desenvolupament tecnològic	0
Volum de mercat i d'activitat	-5
Esperit emprenedor i dinamisme empresarial	3

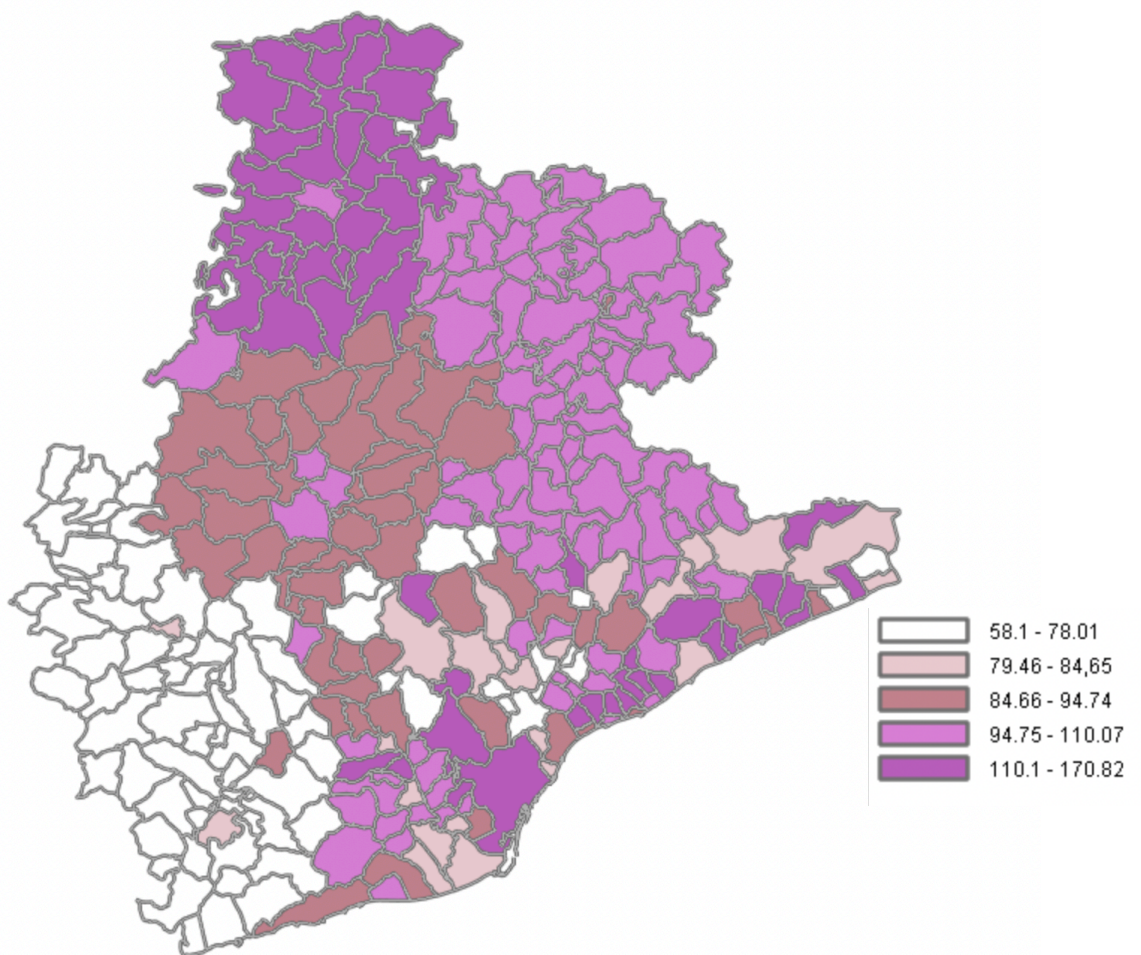
Font: ÍNDEX FEGP DE COMPETITIVITAT DE LES COMARQUES CATALANES Informe 2020.

Tal i com es veu en la taula anterior, segons aquest indicador, el Bages ha millorat en la majoria de components, excepte la sostenibilitat mediambiental, l'accés a mercats de clients i proveïdors i el volum de mercat i d'activitat. En la resta destaquen la sostenibilitat social i l'esperit emprenedor i dinamisme empresarial. Les millores més minses són en qualificació dels recursos humans, infraestructures i comunicacions i disponibilitat de pols de desenvolupament.

Tot seguit analitzem la Renda Familiar Bruta Disponible. Aquest indicador és una mitjana que indica la relació entre la renda total del municipi i el nombre d'habitants. Per tant, és una magnitud que no aporta idea sobre la distribució de la renda, sinó sobre el volum d'aquesta. Es presenta, en la gràfica següent, aquesta renda en base 100, on 100 és la renda mitjana de la comarca; els municipis amb valors de més de 100 estan per sobre i viceversa.

Figura 7 -RFBP per municipi a la demarcació de Barcelona, 2020 .

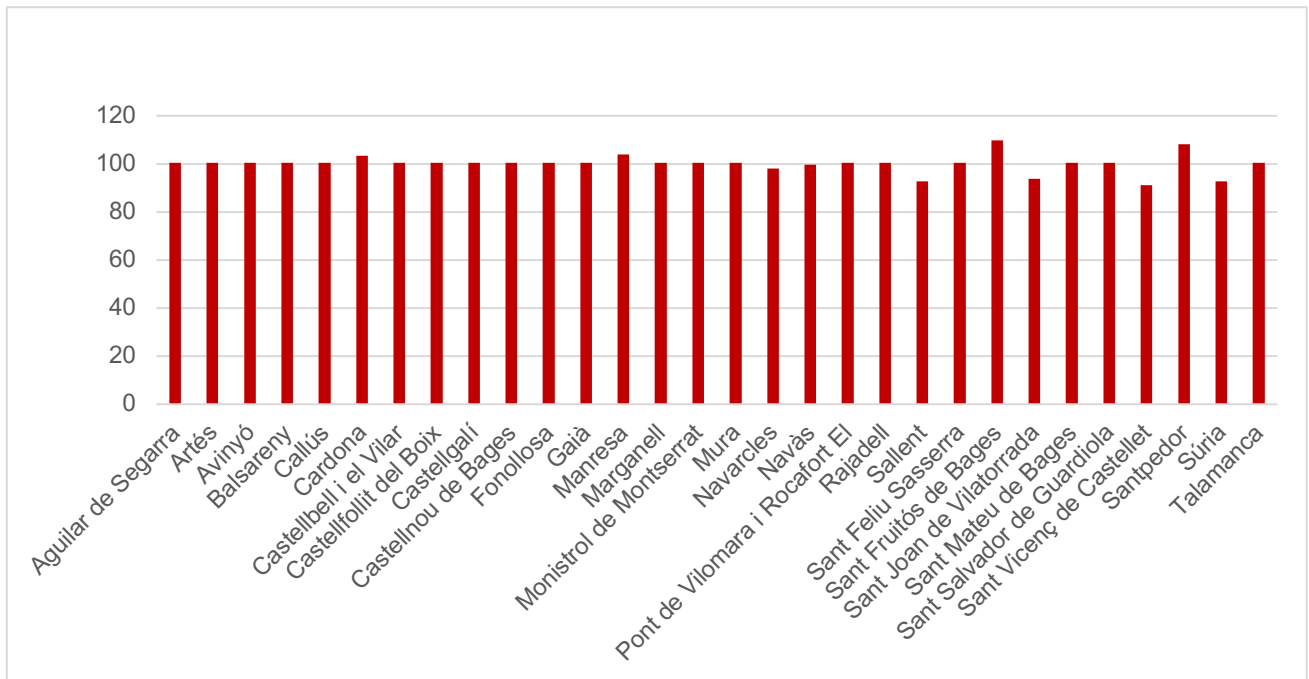
Garraf, Alt Penedès i Baix Penedès. És un indicador sintètic que permet ordenar les diferents comarques en termes de competitivitat. L'any 2014 la Diputació de Barcelona va realitzar l'estudi La competitivitat de les comarques de la demarcació de Barcelona, a examen. Utilització del model adEg i anàlisi dels resultats pel període 2004-2013, a través de la utilització d'aquest índex, amb l'ajuda tècnica de la consultora Activa Prospect, per a la totalitat de les comarques catalanes. Dos anys més tard en va actualitzar les dades pel període 2014-2015. L'informe FEPG analitza les condicions de l'entorn comarcal que afavoreixen la competitivitat de les empreses i n'estableix un rànquing comarcal, a partir de 45 indicadors diferents.

El Bages és una comarca que se situa per sota de la mitjana catalana: si el valor català és 100, el valor del Bages és 94,6. En euros, la mitjana de la comarca és (al 2020 i segons dades de l'Hermes) de 15.662€ per habitant, mentre que a nivell català és de 17.200€. De les 42 comarques, el Bages se situa en la posició 12, sota el Gironès i per sobre del Pla de l'Estany. De les 6 comarques de la vegueria de les Comarques Centrals, on totes són sota la mitjana catalana, ocupa la tercera posició, per sota del Berguedà i sobre el Moianès.

La gràfica següent mostra aquesta poca variació per municipis pel que fa a la RFBD per habitant. Es mostra en base 100, cosa que significa que el valor 100 és la mitjana de la comarca i els valors de cada municipi es presenten en relació a aquest valor mitjà. Internament, la comarca del Bages presenta uns valors de la RFBD per habitant força similars entre els municipis. Els valors extrems són Sant Fruitós de Bages, per dalt, amb 109,6 juntament amb Santpedor (108) i Sant Vicenç de Castellet, per sota, amb 91,2. Tots els municipis presenten un valor de 100, on els decimals aporten variació entre ells, excepte els municipis de Manresa i Cardona (103), i els municipis de Navàs (99,7), Navarcles (98), Sant Joan de Vilatorrada (93,7), Súria (92,9) i Sallent (92,6). Pel que fa a la renda familiar bruta disponible per habitant, doncs, Sant Fruitós de Bages destaca per sobre de la mitjana i els citats anteriorment, per sota. Aquests municipis que tenen la RFBD per habitant més baixa han estat i són nuclis industrials de la comarca.

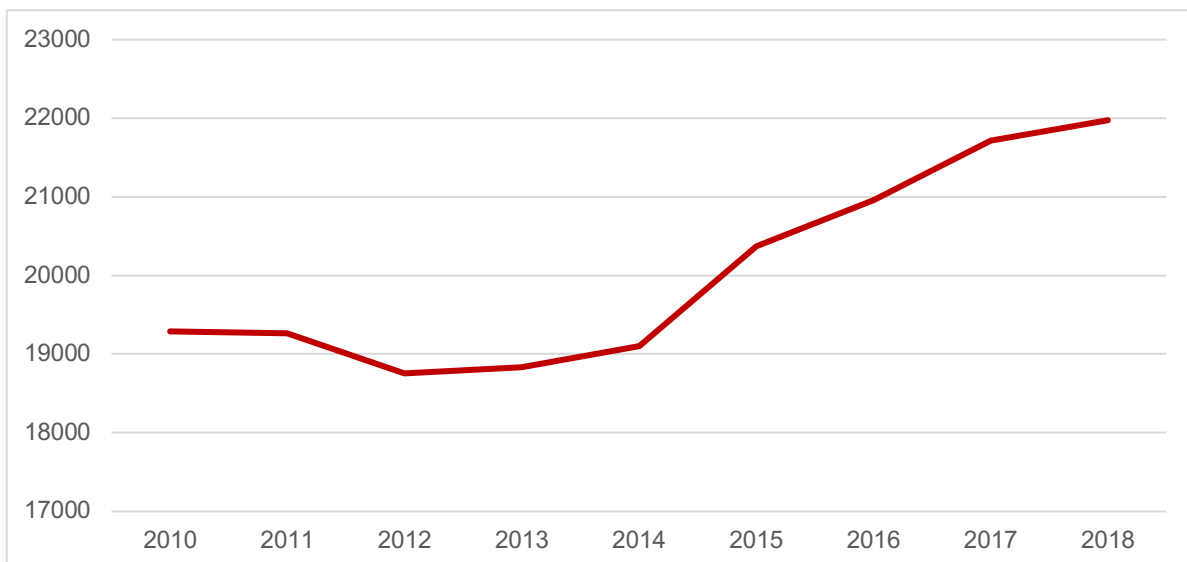
Gràfica 14 - Renda Familiar Bruta Disponible per municipi, sobre base 100. 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

Cal fer una mirada a l'indicador de l'Impost Sobre la Renda de les Persones Físiques per veure com ha evolucionat al Bages en els darrers anys. Segons l'Hermes "Consisteix en l'import format pel total de rendiments obtinguts pel contribuent durant el període impositiu. Inclou principalment, els rendiments del treball, el capital immobiliari i mobiliari, els rendiments empresarials i professionals i les variacions patrimonials."

Gràfica 15 - Evolució de l'IRPF al Bages. Absoluts 2000-2018

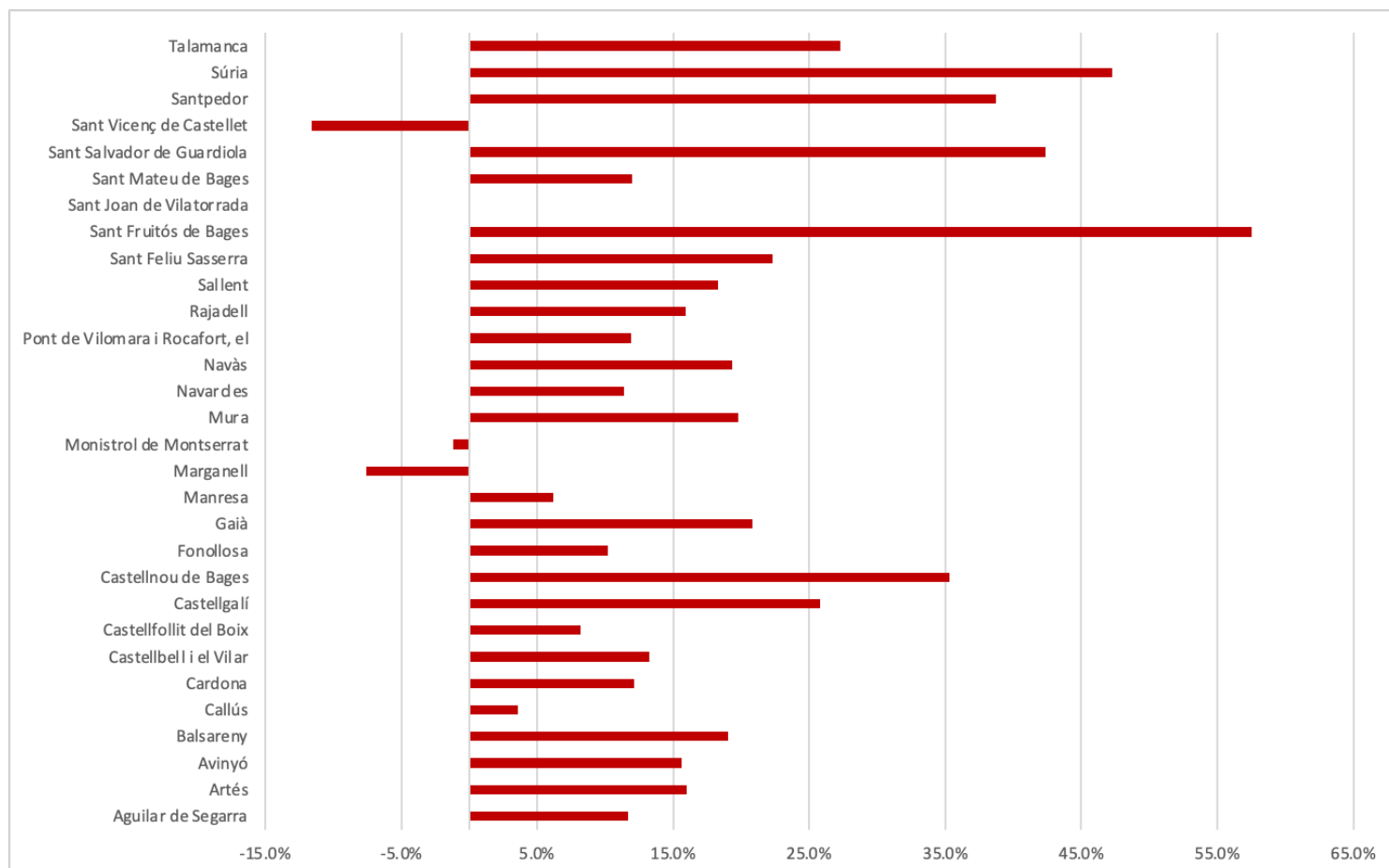

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

La base imposable d'aquest impost mostra una evolució creixent pel conjunt de la comarca, un 28% en el període analitzat. Això indica una major entrada de rendes a les llars, o almenys a algunes ja que això és una mitjana. Tampoc hi entren les despeses de les llars, per això és més indicat analitzar, com s'ha fet abans, la

Renda Familiar Bruta Disponible per habitant, però aquest indicador de l'IRPF aporta una dimensió sobre l'activitat global de la comarca pel que fa a rendiments del treball. És significatiu que Sant Vicenç de Castellet i Monistrol de Montserrat registrin una davallada en l'evolució dels passats deu anys, és un indicador que no podem oblidar per a poder entendre les dinàmiques d'exclusió que hi ocorren.

Gràfica 16 - Evolució de la base de l'IRPF per municipis. Percentatges 2010-2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

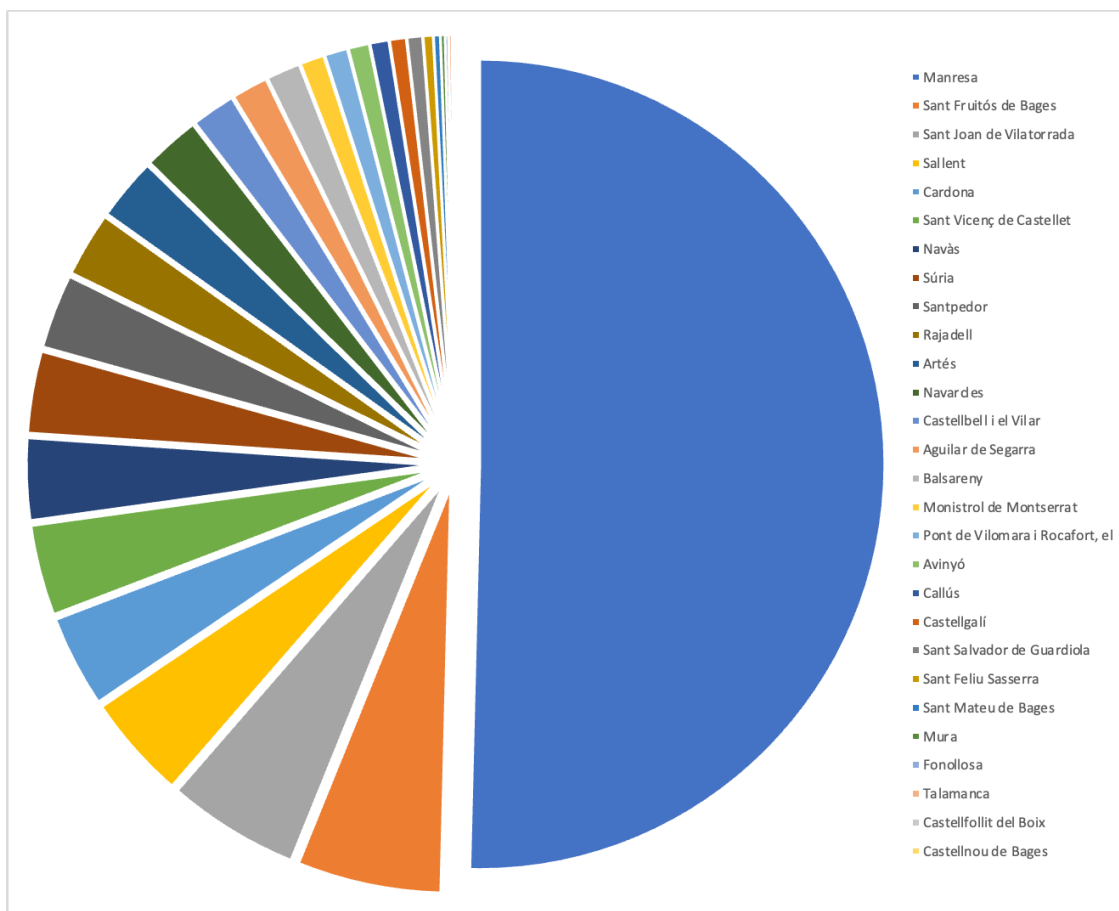
Una darrera dada que pot resultar interessant és la del cens d'establiments comercials, que localitza per municipis l'activitat comercial de la comarca. Aquesta dada és interessant de cara a saber quins són els nuclis als quals la gent es desplaça per a comprar. Com es pot veure en el següent gràfic, en què els municipis a la llegenda estan ordenats per nombre d'establiments, la centralitat de Manresa es fa palesa un cop més, seguida per Sant Fruitós de Bages i Sant Joan de Vilatorrada. Tot i que Sant Vicenç de Castellet és el tercer municipi amb més població (per darrere de Manresa i Sant Joan de Vilatorrada), no té tants establiments comercials com Cardona (amb la meitat de la seva població) o Sallent. Un fenomen semblant passa amb Santpedor, que tot i ser el quart municipi en nombre de persones, és el novè municipi en presència d'establiments.

Pel que fa a l'evolució recent en nombre d'establiments, entre els anys 2017 i 2019 s'observa una lleugera davallada en el cens de tots els municipis, també a Manresa, menys en aquells que no compten amb més de 16 establiments (de Callús a Castellnou de Bages en la llegenda del gràfic següent) que mantenen tots els seus

establiments. Gaià, durant el 2019, va perdre l'únic establiment que tenia censat. En l'aproximació al fenomen de la despoblació de zones rurals i el de l'emergència habitacional que vivim, cal tenir en compte també la presència de comerços que puguin donar vida a les economies d'aquells municipis més petits.

En dades de la Diputació de Barcelona un 46,6% de persones compren els productes quotidians (alimentació i altres no alimentaris) a la seva zona de residència (mentre que l'altra meitat fa aquesta compra o bé a altres zones del municipi, un 26,5%, o a fora del municipi, un 24,9%), i en el cas de productes no quotidians (productes de la llar i persona), tan sols un 14,9% d'habitants fan aquestes compres a la seva zona de residència contra un 49,6% que es desplacen fora del seu municipi, un 24,8% ho fan en altres zones del propi municipi, i un 9,7% ho fa per internet. Aquestes dades posen de manifest que la mobilitat a la comarca va en part directament relacionada a les compres.

Gràfica 17 - Cens d'establiments comercials al Bages, absoluts, 2019.

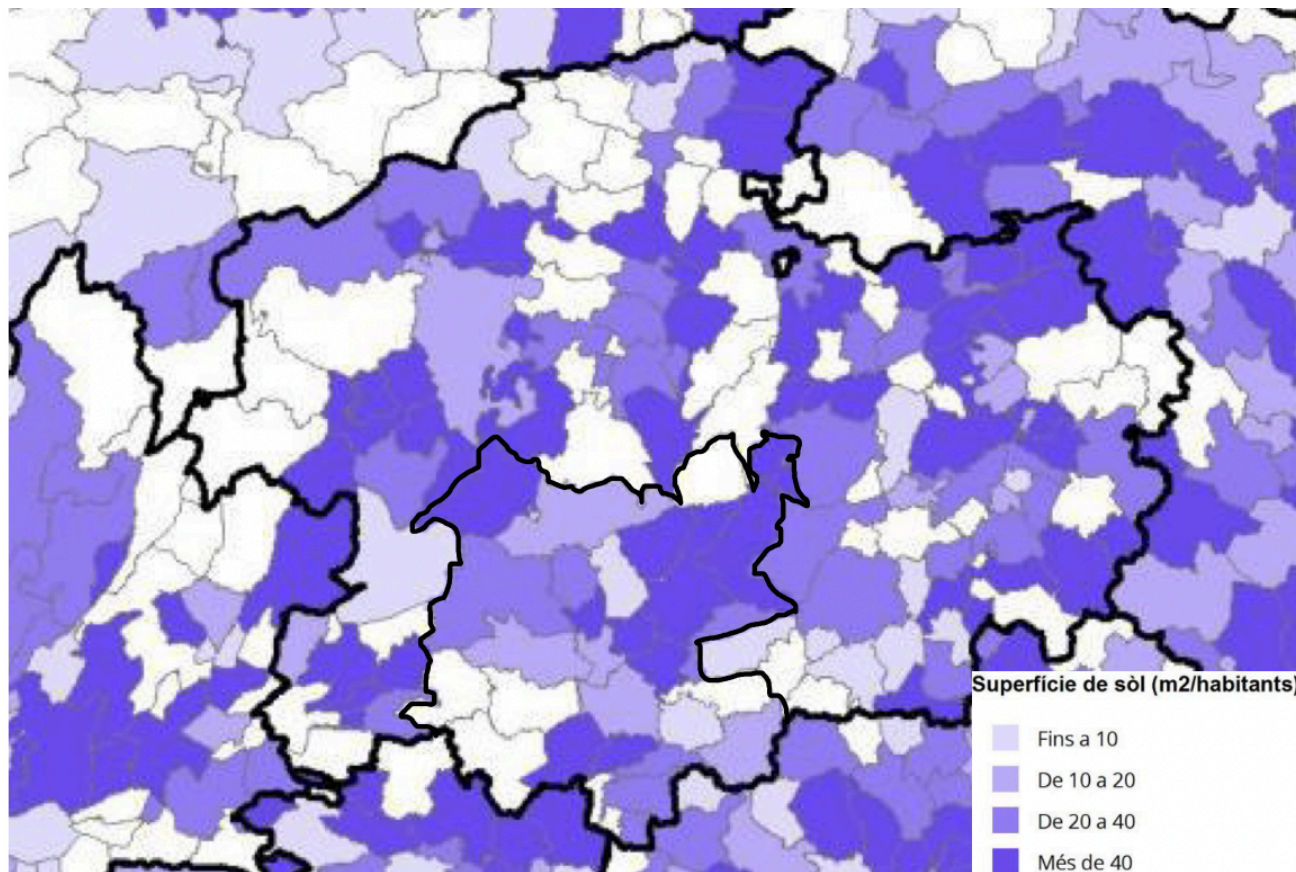

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Treball.

En relació a l'activitat econòmica a la comarca, el següent mapa indica la densitat d'activitat econòmica física per municipi, a través de la superfície de sòl urbà ordenat d'activitat econòmica per habitant. Podem veure que els municipis amb més sòl destinat a activitat econòmica són Callús, Balsareny, Sallent, Avinyó, Sant Feliu Sasserra, Santpedor, Sant Fruitós de Bages, Sant Salvador de Guardiola i Castellgalí. En els casos de poblacions amb molt poca població, aquest mapa només indica la presència d'espais destinats a l'activitat econòmica,

mentre que en municipis semblants en nombre d'habitants, com Balsareny, Sallent i Súria, aquestes diferències sí que són vàlides i remarcables.

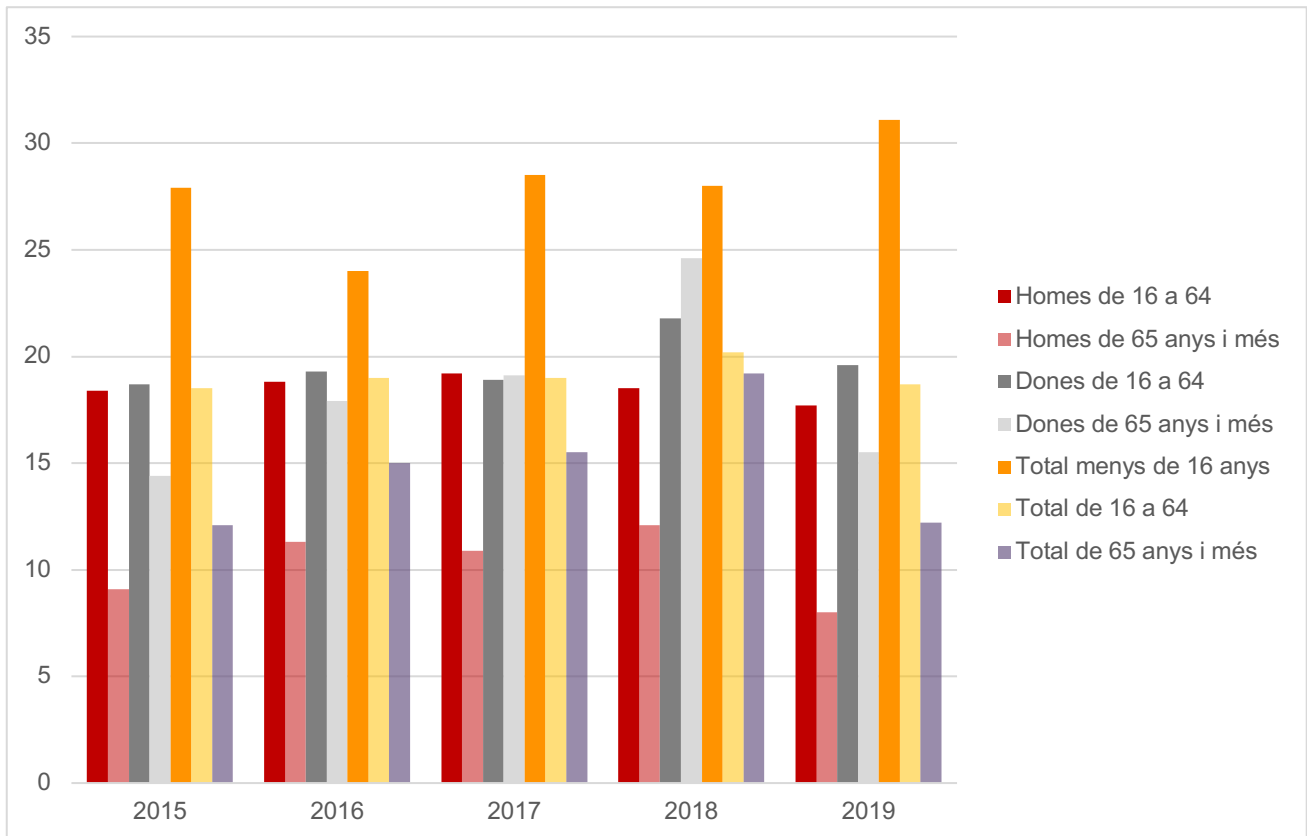
Figura 8 - Superfície de sòl urbà ordenat destinat a activitat econòmica per habitant per municipis a la Catalunya Central i el Bages, 2019.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Observatori del Territori.

Per acabar aquesta mirada conjuntural, es mostren indicadors de context relatius a la pobresa i l'exclusió social de l'àmbit territorial català per poder tenir una visió del conjunt del país per, després, poder analitzar algunes dades disponibles per la comarca del Bages.

Gràfica 18 - Taxa de risc de pobresa després de transferències socials a Catalunya. 2015-2019

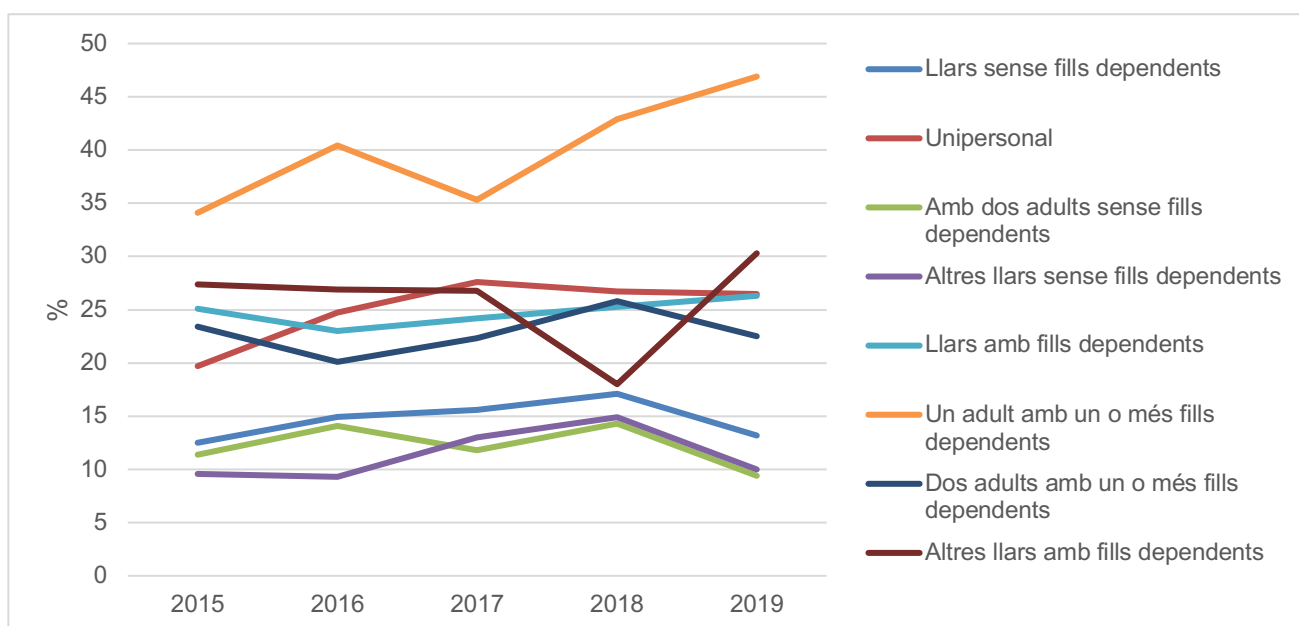

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

La gràfica anterior mostra com les persones menors de 16 anys són les que més representades són en la taxa de risc de pobresa en tota la sèrie temporal, només seguits de prop per les dones majors de 65 anys a 2018, i superant el 25% fins aquest darrer any. Per la seva banda, els homes majors de 65 anys són els que menys presents són en les taxes de risc de pobresa, ja que cobren pensions de jubilació després de vides actives amb unes trajectòries laborals més o menys estables, però més constants que no pas les actuals. S'observa un clar biaix de gènere en les taxes de pobresa, on les dones de tots els trams d'edat són sempre més presents en les taxes de pobresa. De fet, les dades agregades per sexe posen de relleu aquest biaix de gènere, ja que el 2019 les dones presentaven una taxa de risc de pobresa del 20,7% mentre que els homes la presentaven del 18,3%.

Aquest perfil de persones en risc de pobresa cal que es complementi amb la realitat concreta de la comarca que, en aquest cas, es destaca la situació concreta de les persones en situació irregular, ja que al no tenir tots els drets de ciutadania reconeguts, no poden accedir al mercat de treball ni a moltes de les ajudes econòmiques existents. Això fa que es vegin abocades a ocupar-se en l'economia submergida i accedir als recursos irregulars que aquesta brinda per poder subsistir.

Gràfica 19 - Taxa de risc de pobresa després de les transferències socials per composició de la llar. Catalunya. 2015-2019.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

La gràfica anterior mostra clarament com les llars amb major taxa de risc de pobresa són aquelles on hi ha presència de fills dependents amb una sola persona adulta. Les llars unipersonals han empitjorat la seva situació, possiblement per l'augment del cost de l'habitatge, al que cal fer front amb un sol salari. El tercer perfil de llar amb major risc de pobresa són les llars amb dos adults i fills dependents. El fet de no tenir fills dependents, com es pot observar, aporta certa seguretat contra el risc de pobresa.

El llindar del risc de pobresa és la quantitat econòmica anual a partir de la qual es considera que una llar pateix risc de pobresa. Aquest llindar és diferent en funció de la composició de la llar:

Taula 12 - Llindar del risc de pobresa per tipologia de la llar. Catalunya. 2019

Composició de la llar	€
Llars d'un adult	10.674,1
Llars de dos adults	16.011,2
Llars d'un adult i dos infants	17.078,6
Llars de dos adults i dos infants	22.415,7

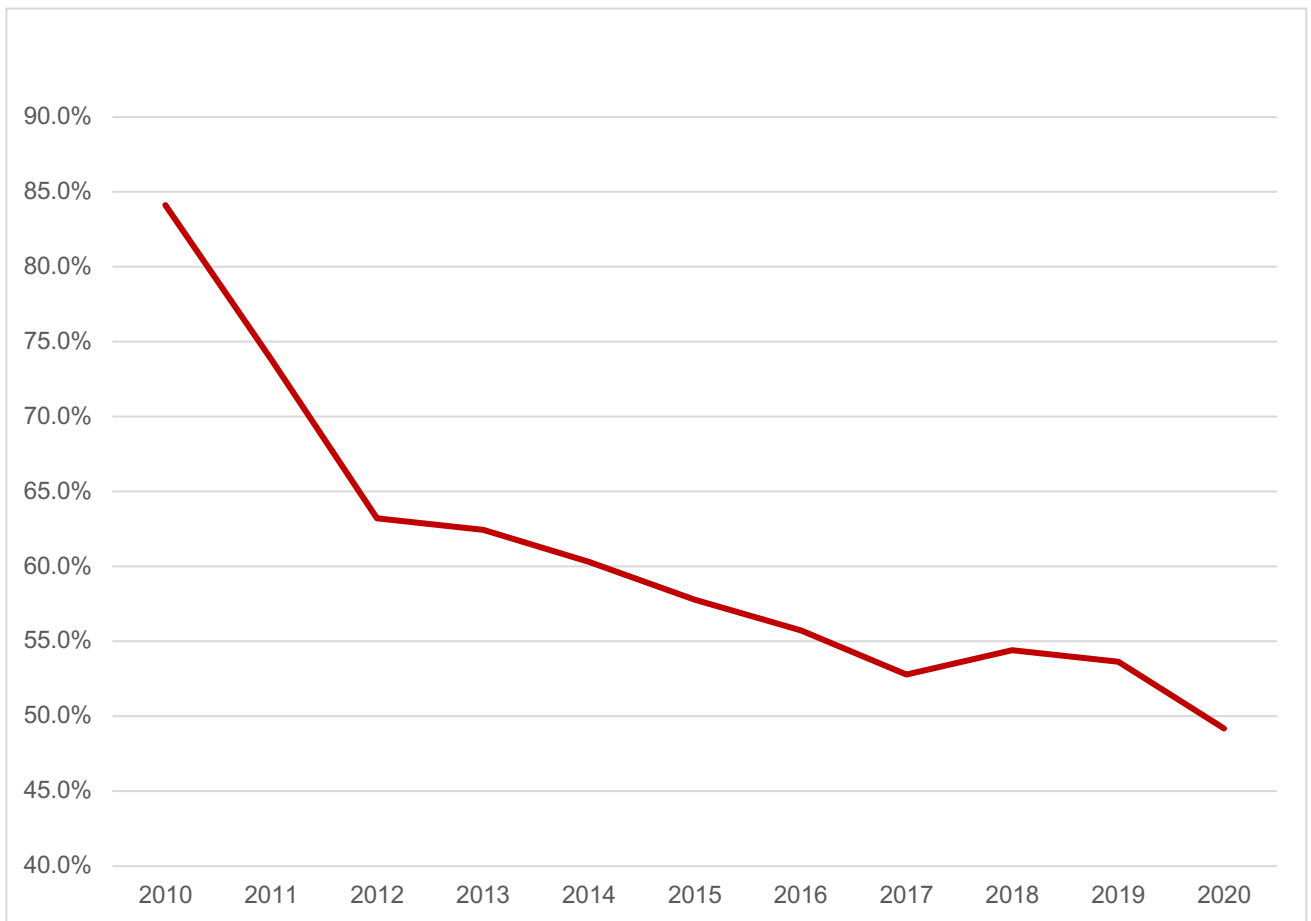
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

A Catalunya, doncs, l'any 2019 el llindar de a pobresa se situa en els valors que mostra la taula anterior. En el cas del Bages la RFB per habitant se situa, segons dades de l'Hermes al 2019, en una mitjana de 16.300€.

Indicadors d'exclusió de l'àmbit econòmic

Segons les dades de l'Idescat, la cobertura de les prestacions per desocupació ha anat baixant en els darrers anys, reduint a menys de la meitat de la població aturada el nombre de persones que cobren una prestació per desocupació.

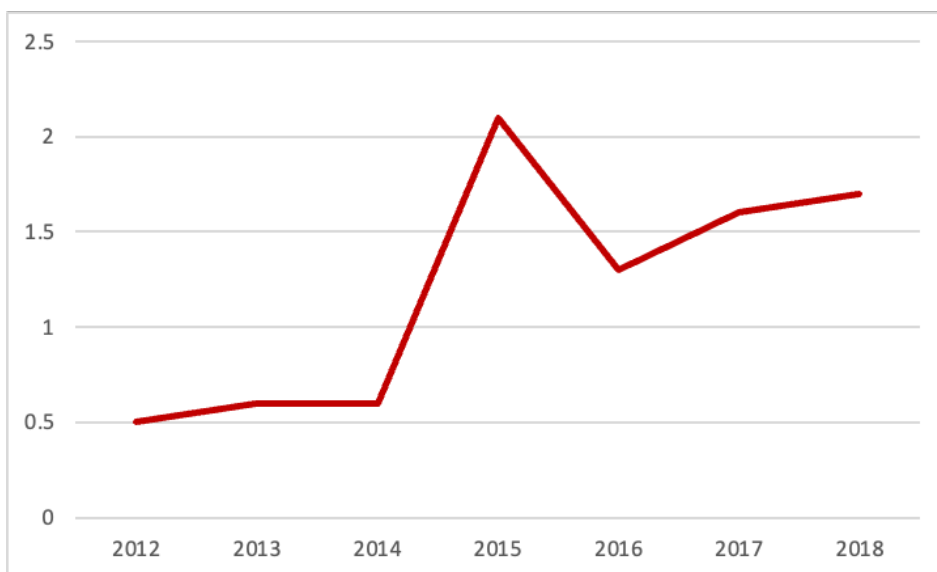
Gràfica 20 - Nivell de cobertura de les prestacions per desocupació sobre total d'aturats 2010-2020. Bages

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Aquestes dades mostren que hi ha moltes llars que han vist els seus ingressos reduïts, ja que quan s'esgoten les prestacions -si s'hi han tingut accés- s'accedeix a un conjunt de subsidis i rendes d'inserció que comporten, entre d'altres, una davallada del nivell de renda. En el següent gràfic podem veure com han pujat les ajudes al lloguer del Bages ens els darrers anys.

Gràfica 21 - Evolució de les ajudes a lloguer del Bages sense Manresa sobre el total de la població 2012-2018.

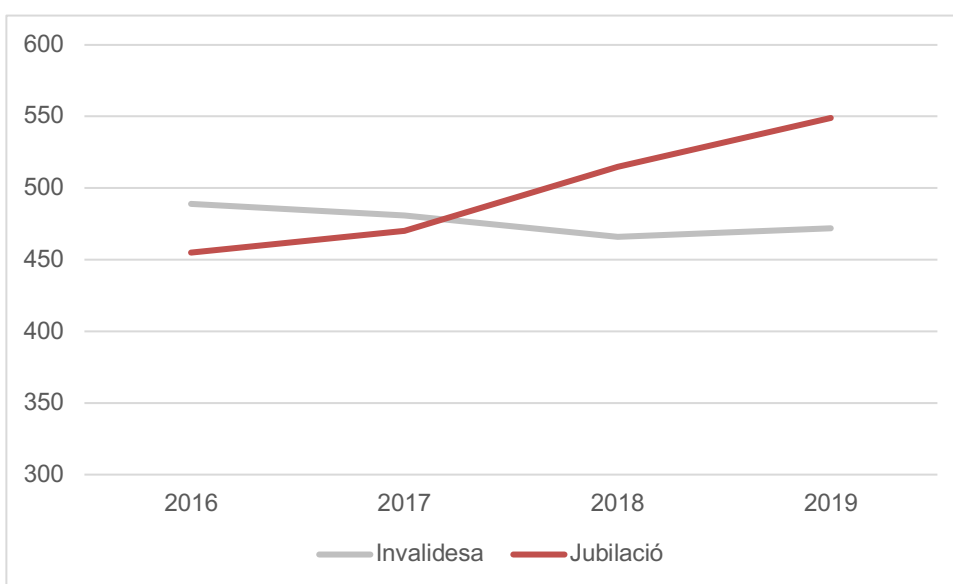

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Les pensions no contributives són uns ingressos econòmics mensuals que l'estat garanteix a aquelles persones que no tenen recursos suficients per a la seva subsistència i no poden acollir-se – per manca de cotització a la Seguretat Social- a les pensions contributives. De les pensions no contributives per jubilació, se'n beneficien les persones per raó de la seva edat, que no han cotitzat mai a la Seguretat Social o bé han cotitzat un temps insuficient per tenir dret a una pensió contributiva, i que es troben en estat de necessitat.

Per altra banda, les pensions no contributives per invalidesa estan destinades a persones d'entre divuit i seixanta-cinc anys afectades per una discapacitat permanent, igual o superior al 65%, de caràcter físic, psíquic o sensorial, sense recursos econòmics suficients i que no puguin acollir-se al sistema contributiu de pensions.

Gràfica 22 - Evolució de les PNC de jubilació i invalidesa al Bages, absoluts, 2016-2019.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

En els dos tipus de prestacions l'evolució és creixent, tot i que molt més marcada en el cas de les de jubilació. En comarques rurals aquest tipus de prestació les solen rebre dones que han treballat tota la vida al camp sense cotitzar o persones que han treballat de forma irregular i no han generat els drets suficients per accedir a una prestació contributiva de jubilació: aquest cas seria vàlid per diversos municipis del Bages.

Observant la distribució d'aquestes PNC a la comarca, el biaix és evident. Al 2019, les dones tenien el 61% del total de les prestacions: el 68% de les de jubilació i el 53% de les d'invalidesa. La desigualtat de gènere en la distribució de les tasques productives i reproductives explica aquesta sobrerrepresentació evident de les dones en les PNC de jubilació, ja que moltes dones han treballat a casa sense rebre remuneració ni generar drets de jubilació o, en molts casos, han treballat a casa i a fora però de forma submergida. Per altra banda, les pensions d'invalidesa estan igualment sobrerrepresentades per les dones però en menor proporció, cosa que es pot explicar per la seva major esperança de vida i, per tant, arriben a més edats amb majors problemes de salut. L'import d'aquestes pensions s'ha situat, de mitjana i a la comarca del Bages, en 397€ les d'invalidesa (405 per a homes i 389 per a dones) i 362€ les de jubilació (372 per a homes i 357 per a dones), el mes de desembre de 2019.

Aquesta desigualtat de gènere apuntada anteriorment també es fa palesa en les pensions contributives⁷. A la comarca del Bages són més dones que no pas homes les que cobren pensions contributives (un 53% de

⁷ El finançament d'aquestes prestacions es realitza mitjançant les cotitzacions que l'empresa ocupadora i les persones assegurades abonen a la Tresoreria General de la Seguretat Social.

Tipus de pensions

Les pensions es classifiquen segons la classe de contingència que cobreixen.

Pensió de jubilació

En el moment d'accedir a l'edat establerta de jubilació, si es compleixen els requisits de cotització, es té dret a percebre una pensió de caràcter vitalici per tal de cobrir la pèrdua d'ingressos derivada del cessament de l'activitat laboral, que és el resultat d'aplicar a les bases de cotització declarades durant els darrers anys les proporcions que corresponguin segons el total d'anys cotitzats.

A partir del desembre del 1997, les pensions d'invalidesa de les persones beneficiàries que superen els 64 anys passen a ser considerades de jubilació, excepte en el cas de les pensions de l'assegurança obligatòria de vellesa i invalidesa (SOVI). Aquest fet genera un trencament de la sèrie en les dues pensions.

Pensió d'incapacitat permanent

En la seva modalitat contributiva, quan per accident o malaltia la persona protegida no pot continuar desenvolupant la seva activitat professional, la Seguretat Social li reconeix el dret a una pensió, l'import de la qual es defineix d'acord amb l'edat de l'afectat, els anys de cotització, la gravetat de la incapacitat i si aquesta s'ha generat fruit d'un accident laboral o d'una malaltia professional, així com d'acord amb les bases de cotització declarades.

Pensió de supervivència

Per tal de compensar la situació de necessitat econòmica produïda per la defunció de la persona afiliada o pensionista, els qui en depenen econòmicament obtenen drets a pensions. En aquest cas, és el causant qui havia de tenir una relació prèvia amb la Seguretat Social. Els requeriments necessaris són diferents en cada un dels casos.

Pensió de viduïtat

És un tipus de pensió de supervivència. A més dels requisits generals exigits al causant, el beneficiari d'aquesta pensió haurà d'acreditar que és el cònjuge supervivent amb uns requisits determinats de convivència: persona separada judicialment o divorciada perceptora d'una pensió compensatòria o que pot acreditar la consideració de parella de fet.

La pensió de viduïtat pot ser compatible amb la pensió de jubilació o d'incapacitat permanent a la qual es tingui dret i, en determinats casos, amb les rendes del treball del beneficiari.

Pensió d'orfenesa

És un tipus de pensió de supervivència. Aquesta pensió la perceben els fills o filles de la persona desapareguda o els fills que el cònjuge supervivent hagi aportat al matrimoni en determinades circumstàncies.

Pensió a favor de familiars

És un tipus de pensió de supervivència. En determinats casos es pot atorgar pensions a persones amb parentiu diferent del de fill o filla però que mantenen relació de dependència amb la persona desapareguda. Aquesta pensió es calcula amb els mateixos criteris que la d'orfenesa.

A partir del novembre del 1996, es produeix un trencament en la sèrie de pensions d'orfenesa i a favor de familiars perquè es passa a considerar com a pensionistes els beneficiaris de la pensió, en lloc dels perceptors (progenitors o tutors) com s'havia fet fins aquell moment. En conseqüència, s'incrementa substancialment el nombre de pensions i en disminueix l'import mitjà.

Complements a mínims

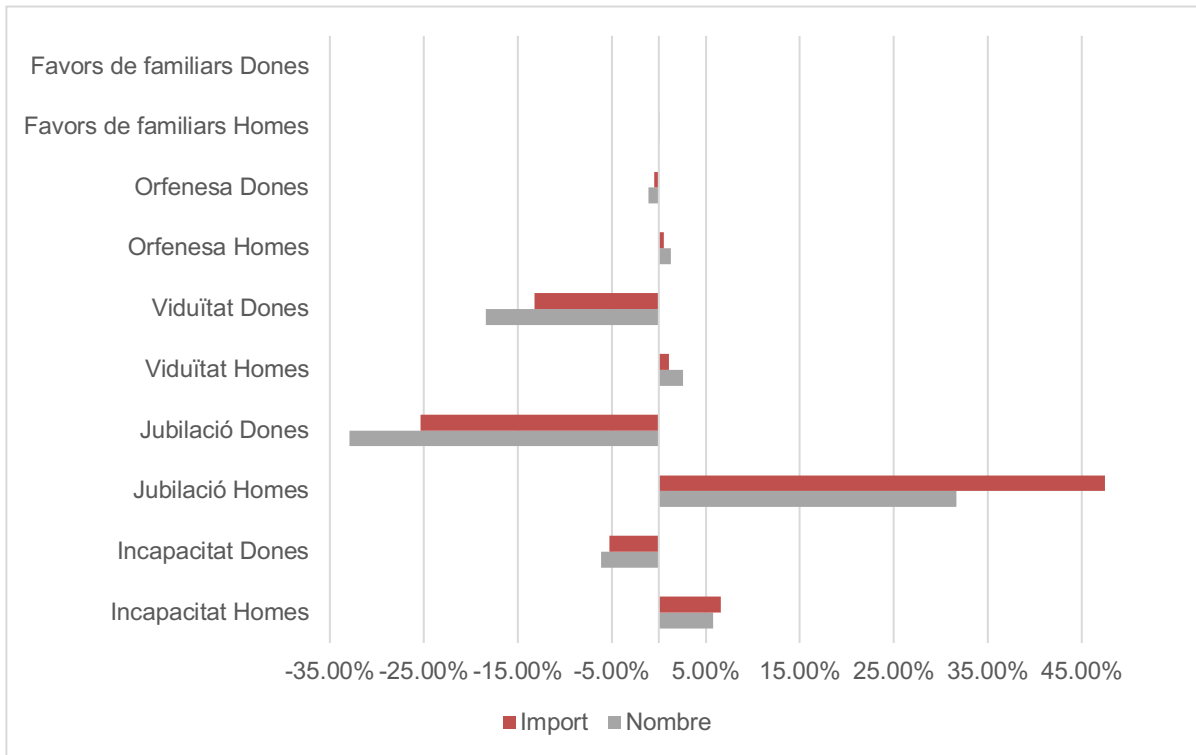
L'Estat fixa anualment els imports mínims als quals ha d'arribar cada tipus de pensió contributiva. Aquests imports són en funció de les responsabilitats familiars de les persones beneficiàries i del seu nivell de renda. La Seguretat Social complementa les pensions que quedin per sota d'aquestes rendes amb els complements a mínims.

Font: Idescat (consulta 4/9/2019)

dones al 2019), però l'import d'aquestes és més elevats en els homes. A desembre de 2019 , de mitjana, els homes van cobrar 401€ més al mes que no pas les dones del Bages.

La gràfica següent mostra el diferencial entre import i quantitat de pensions contributives de tots els règims per sexe. Els valors negatius (les barres de l'esquerra) indiquen que la proporció és favorable a les dones, mentre que els valors positius (les barres de la dreta) mostren una proporció favorable als homes.

Gràfica 23 - Diferencial per sexes de l'import i nombre de les pensions al Bages a 2019. Percentatges

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

La gràfica anterior mostra dades interessants. En termes generals els homes reben menys pensions contributives, però reben més import, en un diferencial significatiu. La major esperança de vida de les dones evidencia la seva gran presència en les prestacions de viduïtat. Aquelles prestacions que estan més vinculades al mercat de treball estan clarament afavorides als homes: en les de jubilació s'observa clarament com les dones en reben un 1,25% més però els homes tenen un 22,17% més d'import. No tan marcat està en les pensions d'incapacitat -també vinculades a la participació al mercat de treball- però el diferencial és rellevant per sexe.

Aquesta gràfica explica una desigualtat per sexe en el mercat de treball: tant pel que fa a la participació en el mercat de treball regulat com pel que fa a la nul·la valoració de les tasques reproductives. Però més enllà d'això, posa l'alerta sobre una realitat com és la de les dones grans que, al tenir una major esperança de vida, han de passar els darrers anys amb un nivell d'ingressos més baix (continuant molts cops oferint serveis reproductius no remunerats). Les persones professionals de la comarca posen de relleu com les cures no remunerades tenen un paper central en les desigualtats sistèmiques entre homes i dones fins i tot, com dèiem, més enllà de les edats actives i del mercat laboral.

Índex socioeconòmic compost

Volem mostrar un altre indicador que elabora el Departament de Salut, és l'índex socioeconòmic compost. Les variables que formen aquest índex són:

- **Esperança de vida:** Esperança matemàtica que indica el nombre d'anys de vida que s'espera que visqui una persona a partir d'una edat determinada.
- **Població exempta de copagament farmacèutic:** % població que degut a situacions de baixa renda es troben exemptes de copagament farmacèutic:
 - persones que cobren prestacions no contributives (i els seus beneficiaris);
 - persones que han tingut un subsidi de desocupació i l'han exhaurit (i els seus beneficiaris);
 - persones que cobren una renda mínima de inserció (i els seus beneficiaris);
 - persones que cobren una renda activa de inserció (i els seus beneficiaris)
 - Altres col·lectius específics protegits com persones amb patologies específiques discapacitat o menors tutelats.
- **Població amb rendes inferiors a 18.000 euros:** % població que d'acord amb la seva informació fiscal tenen ingressos anuals inferiors a 18.000 euros; no inclou a les persones exemptes de copagament farmacèutic
- **Població amb rendes superiors a 100.000 euros:** % població que d'acord amb la seva informació fiscal tenen ingressos anuals superiors a 100.000 euros
- **Població amb ocupacions manuals:** % de població de 16 anys o més amb ocupacions manuals:
 - treballadors dels serveis de restauració, personals, protecció i venedors;
 - treballadors qualificats en activitats agrícoles, ramaderes, forestals i pesqueres;
 - artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres i la construcció;
 - operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors;
 - ocupacions elementals

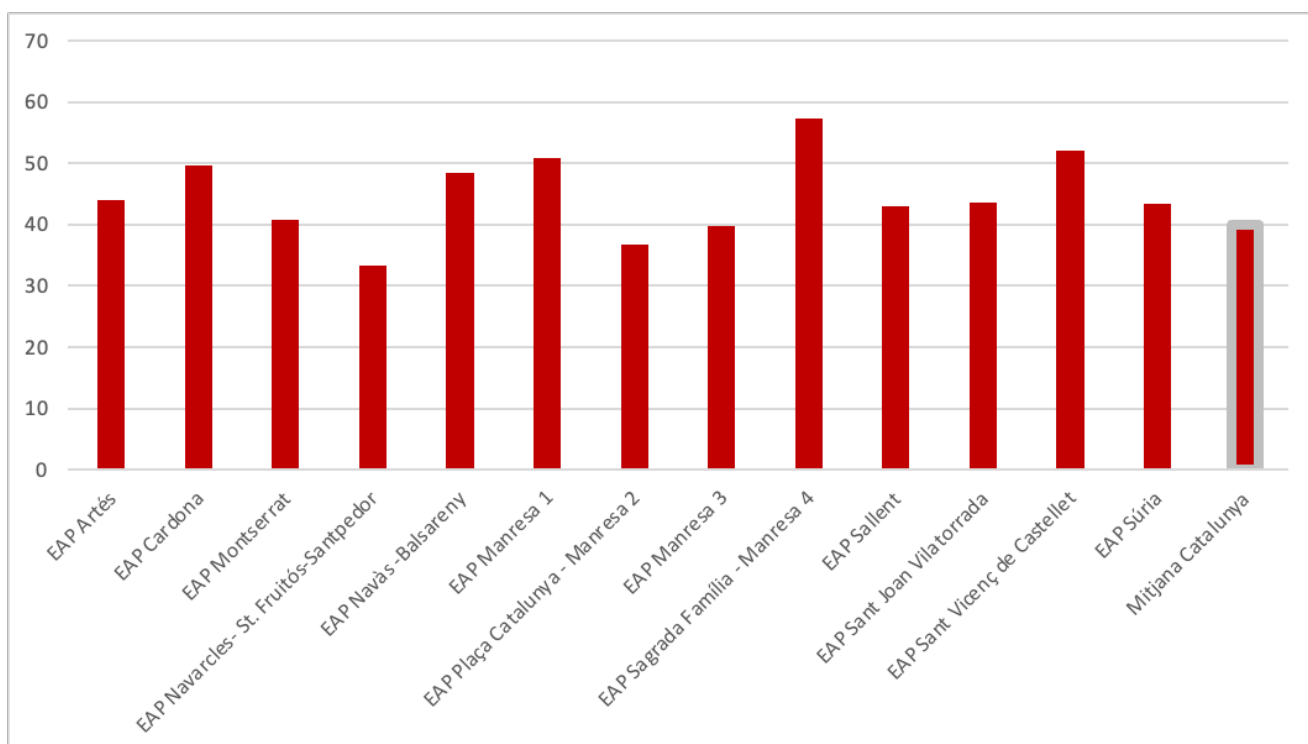
- **Població amb nivell d'instrucció insuficient:** % població de 16 anys o més que no sap llegir o escriure, o té estudis primaris (nivells 0 i 1 de la classificació CCED-2014 (A))
- **Taxa de mortalitat prematura (x 1.000 h.):** Nombre defuncions de persones menors de 75 anys per 1.000 habitants
- **Hospitalitzacions evitables (x 1.000):** Nombre d'hospitalitzacions pels diagnòstics de MPOC, insuficiència cardíaca i diabetis

Aquestes variables es calculen amb la fórmula següent:

$$0,37 * \text{exempts} + 0,40 * 100.000) + 0,41 * \text{ocupacions manuals} + 0,43 * \text{instrucció insuficient} + 0,27 * \text{mortalitat prematura} + 0,29 * \text{hospitalitzacions evitables}$$

La desagregació territorial disponible per aquest indicador és l'àmbit corresponent a les Àrees Bàsiques de Salut (ABS).

Gràfica 24 - Índex Socioeconòmic Compost. ABS Bages. 2018

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Salut

L'indicador és de lectura inversa, és a dir, un valor més alt indica un nivell socioeconòmic més baix. Segons aquest indicador, la població de les ABS del Bages tenen un nivell socioeconòmic menor que a mitjana de les

ABS de Catalunya, a excepció de l'EAP de Navarcles, Sant Fruitós de Bages i Santpedor (aquests dos últims els municipis amb més RFBD), i un dels EAP de Manresa (Plaça Catalunya). Els majors diferencials són en les ABS de Manresa - Sagrada Família i de Sant Vicenç de Castellet (el municipi amb menor RFBD).

Fortaleses i Potencialitats

- Existència d'un **teixit associatiu fort** entre empreses en els polígons que funcionen com a interlocutor amb l'Administració i que poden expressar les seves necessitats.
- La **digitalització** de la petita i mitjana empresa, tan present a la comarca, és una oportunitat per a noves relacions i connexions entre empreses.
- El foment de l'**Economia Social i Solidària** a través de l'Ateneu Cooperatiu.
- L'impuls comarcal de projectes d'**Economia Circular**.

ÀMBIT LABORAL

Tot seguit es presenten indicadors de l'àmbit laboral. Tot i que en termes d'exclusió allò que és més rellevant és l'atur i la precarietat laboral, també es farà una repassada general al mercat de treball de comarca per poder posar en context l'àmbit laboral comarcal.

En la mesura del possible totes les dades es presentaran desagregades per sexe, edat i procedència per observar com la problemàtica laboral impacta de forma diferenciada en diferents col·lectius.

L'àmbit laboral està estretament relacionat amb l'accés a una renda. Una de les principals conseqüències de la crisi econòmica ha estat la destrucció d'ocupació, especialment en els sectors de la construcció i industrial.

Aquests llocs de treball, com hem apuntat anteriorment, no es recuperen en la mesura que fora desitjable i ens aboca a un context amb un atur estructural elevat. Col·lectius de joves i de majors de 45 anys són els que pateixen especialment els impactes de la nova configuració del mercat laboral: uns amb poques oportunitats d'incorporació –i incorporació de qualitat– i els altres amb poques oportunitats de reincorporació.

En aquest context han fet fortuna els discursos sobre l'emprenedoria individual i "l'autonomització" de la força de treball. En línia amb el discurs liberal de l'individualisme, les persones que han quedat sense feina no poden esperar a que una empresa els torni a contractar, ja que el model de feina assalariada garantida s'ha acabat, sinó que han "d'activar-se" i sortir a buscar les oportunitats que brinda el mercat per aquells que saben on i com buscar-les.

Aquest discurs, juntament amb les possibilitats de capitalització de la pràctica totalitat de l'atur per emprendre un negoci, ha fet que moltes persones que no han pogut reincorporar-se en el mercat laboral de forma assalariada hagin emprés un negoci. La problemàtica ve en el cas de moltes persones que han emprés en els mateixos sectors que no trobaven ocupació, cosa que els ha abocat a una espiral de precarització laboral i autoexplotació, fins al punt d'esgotar el capital i no tenir, al no haver-la generat, una prestació d'atur.

El mercat de treball

Anteriorment ja s'ha vist com el Bages té un mercat de treball molt fort en el sector serveis i en la indústria. Tot i ser una economia de serveis, els pes de la indústria és especialment rellevant en el cas del Bages, ja que es troba substancialment per sobre de la mitjana catalana i s'ha mantingut a través dels anys malgrat la crisi.

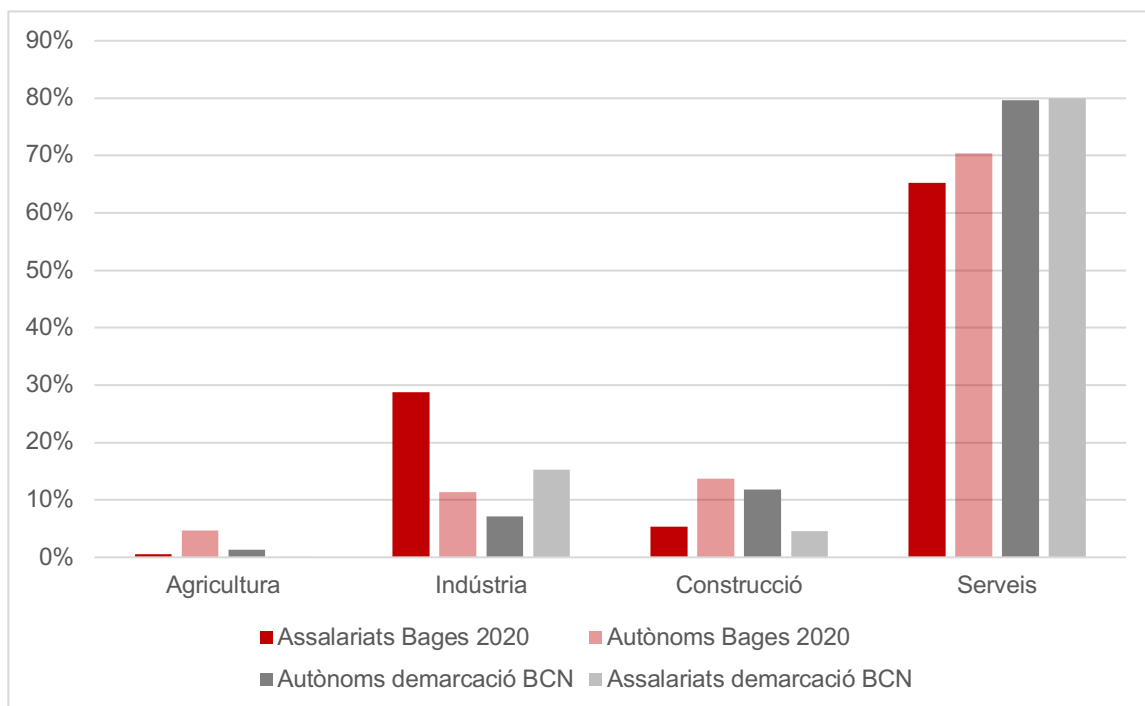
L'evolució dels grans sectors productius s'ha mostrat diferenciada en funció d'aquests, com podem veure a l'Anuari Comarcal BBVA 2019; així, des del 2013 fins al 2018, ha caigut el sector de l'agricultura de manera molt pronunciada (-20,6% de canvi acumulat en el VAB) i en especial el cultiu de cereal (-33%), mentre que la indústria ha augmentat el seu pes de manera molt rellevant (especialment la indústria química amb un creixement del 66,5%, i la fabricació de material de transport amb el major creixement en afiliacions, del 17,8%).

Pel que fa a les indústries d'energia, aigua i gas, registren un decreixement del -27,9%, que es veu compensat per l'augment d'indústries manufactureres a la comarca (un 24,2% de canvi acumulat).

Tot i aquestes dades, l'economia industrial del Bages encara no ha recuperat la seva posició abans de la crisi (el VAB industrial és encara un -4,6% inferior al de 2007), cosa que sí que ha fet i amb escreix l'economia de serveis, que el 2018 ja superaven en un 13% els valors del 2007. Aquest augment, des del 2013, es materialitza amb un creixement del 13,5% de l'empresa privada i un 14,1% els serveis col·lectius. Queda palès que el sector primari és el que ha quedat més perjudicat des de la crisi econòmica.

Observant el mercat de treball en funció del règim laboral, es veu que al Bages hi ha més persones en règim d'autònom/a que no pas al conjunt de la demarcació. A la comarca la població que treballa com a assalariada representa el 82,70% del total, mentre que a la demarcació ho fa en un 84,64%. Per sectors, la distribució és la següent:

Gràfica 25 - Assalariats i autònoms per sectors. Bages i demarcació de Barcelona. 3rT 2020.

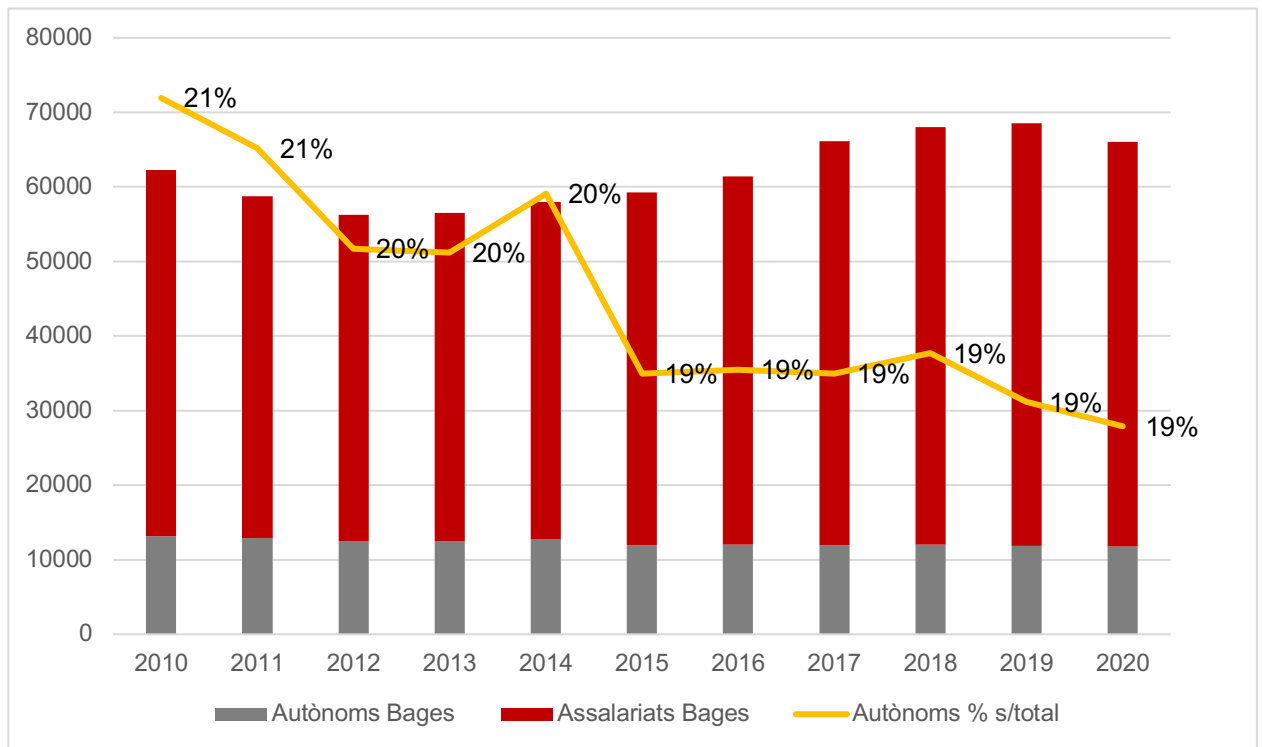

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

Respecte la demarcació es pot observar com hi ha més persones autònomes en tots els sectors menys el de serveis, sent el sector de la indústria on la diferència és més acusada (sis punts).

La gràfica que es presenta tot seguit resulta especialment interessant per observar aquest efecte "d'autonomització" que es va donar als anys de la crisi. La principal sortida que es donava en un context de destrucció de llocs de treball era l'emprenedoria i, especialment, l'emprenedoria individual. Ja s'han comentat a l'inici d'aquest apartat els efectes que això pot tenir.

Gràfica 26 - Comparativa assalariats-autònoms en el temps i percentatge d'autònoms respecte el total

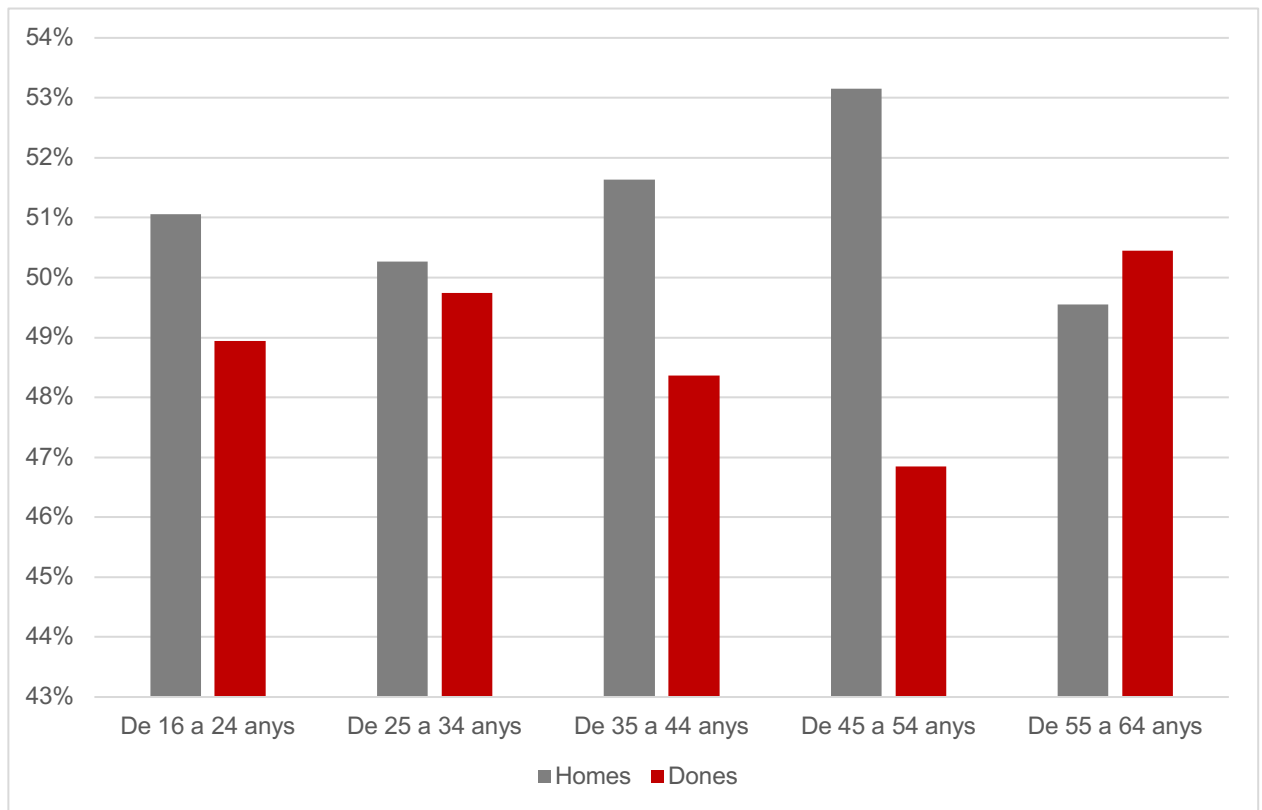
Font: elaboració pròpia a partir de l'Idescat i l'Hermes de la Diputació de Barcelona.

En la gràfica s'observa clarament com en els anys de major impacte de la crisi econòmica sobre el mercat de treball, la proporció de persones autònomes sobre el total d'afiliacions a la seguretat social puja clarament, mentre que a mesura que els macro indicadors apunten a una sortida de la crisi, la proporció d'autònoms cau. Per moltes persones, doncs, fer-se autònom era una sortida a la crisi d'ocupació, però una sortida circumstancial que no responia a cap vocació emprenedora ni a una voluntat d'autoocupació. Certament l'increment de la proporció es deu a la davallada d'afiliacions com a persones assalariades, però l'ocupació es va destruir per igual a autònoms i assalariats, per tant, es pot inferir que moltes persones passaven d'un règim a l'altre, cosa que explica la relativa estabilitat del règim d'autònoms. També és cert que moltes persones autònomes, si en tenen la possibilitat, continuen pagant les cotitzacions per no perjudicar la jubilació.

Activitat

La taxa d'activitat de la comarca del Bages és, segons dades de l'Hermes de 2019 del 55,02%. Aquesta és una xifra **lleugerament inferior a la del conjunt de la província, que és de 55,64% i del 61,70% al conjunt de Catalunya**. Això indica que hi ha menys població en edat activa, poc més de la meitat de la població del Bages és activa i, d'aquests, aproximadament un 14,4% està a l'atur (a gener de 2021).

Gràfica 27 - Població activa per sexe i edat al Bages el 2020, tercer trimestre. Percentatge sobre el total.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

Observant la distribució per sexe, es pot confirmar una predominança del caràcter masculí de la població activa del Bages. Aquesta diferència és ja evident en el primer tram d'edat, que correspon amb les dades generals de major abandonament escolar dels nois sobre les noies. A partir de la franja d'edat dels 35 anys, torna a predominar una distribució més favorable als homes, i es manifesta de manera molt rellevant en el quart tram d'edat, en què els homes de més de 45 anys superen en sis punts les dones. Aquesta és una distribució gens estranya tenint en compte **el model de *male bread winner***, és a dir, el model laboral on el pare de família treballa i la dona és qui es queda a casa a càrrec de les tasques reproductives.

També es veu com en la població més jove, aquest model familiar és menys freqüent, amb una proporció més equiparada entre homes i dones en la població activa. L'equip professional del Consell Comarcal del Bages, tot i així, ha detectat que entre la població més jove no se sent la necessitat de manera autònoma d'apuntar-se al Servei d'Ocupació de Catalunya com a persona activa fins que no se l'informa dels beneficis que això pot suposar per la seva recerca de feina. És per això que les darreres dades poden tenir un biaix que no té en compte quants joves més grans de 16 anys estan actius.

Comparant aquesta distribució per sexe amb àmbits geogràfics superiors, es pot veure com la població activa al Bages està lleugerament més masculinitzada respecte el conjunt de la província i menys masculinitzada respecte el total de Catalunya.

Taula 13. Població activa per sexe al Bages, Província de Barcelona i Catalunya, 2018

	Homes	Dones
Bages (2020)	51.4%	48.6%
Província de Barcelona (2020)	51.2%	48.8%
Catalunya (2019)	52.3%	47.7%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona i IDESCAT

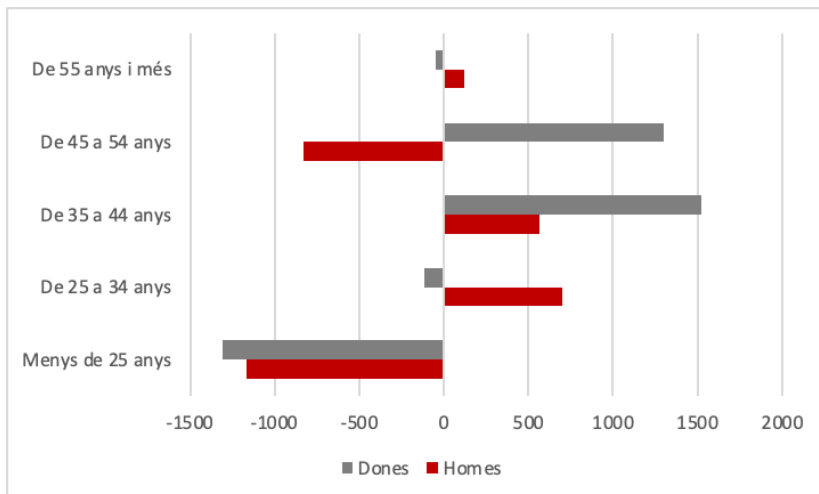
Pel que fa a la comptabilització de persones actives, cal tenir també en compte, com apunten els equips tècnics, que les persones beneficiàries de prestacions (i que per tant són comptabilitzades com a no actives) sovint no agafen les feines a què poden accedir per la complicació de tràmits i la precarització de condicions de treball: mentre que donar de baixa la prestació i d'alta el perfil al Servei d'Ocupació de Catalunya és un tràmit llarg a demanar a l'administració, els contractes temporals o precaris ofereixen pitjors condicions que la prestació i sovint són de durada molt curta. És per això que un nombre considerable de persones estan comptabilitzades com a inactives, probablement contra la seva voluntat però d'acord a la realitat del mercat laboral.

Contractació

Tradicionalment s'ha afirmat que l'ocupació és una de les millors polítiques socials, però aquesta afirmació ja no és vàlida, ja que l'elevada precarietat laboral fa que el fet de disposar d'una ocupació ja no sigui sinònim de poder disposar d'una situació d'inclusió, ni tant sols en l'esfera laboral i productiva. Actualment estem assistint a una baixada molt significativa del poder adquisitiu dels treballadors atesa la pujada del cost de la vida i la inflació i la baixada efectiva dels salaris. Això produeix la generalització del fenomen dels *poor workers*. Aquests són un col·lectiu de persones que, malgrat tenir una feina, estan per sota del llindar de pobresa.

Amb les dades disponibles no es pot quantificar aquesta realitat, però la precarietat laboral és un fenomen que hi va estretament relacionat. És per això que cobra sentit observar en quines condicions es produeix la contractació laboral a la comarca.

Sí que podem, però observar l'evolució dels salaris a Catalunya en els darrers anys en els que hi ha dades disponibles.

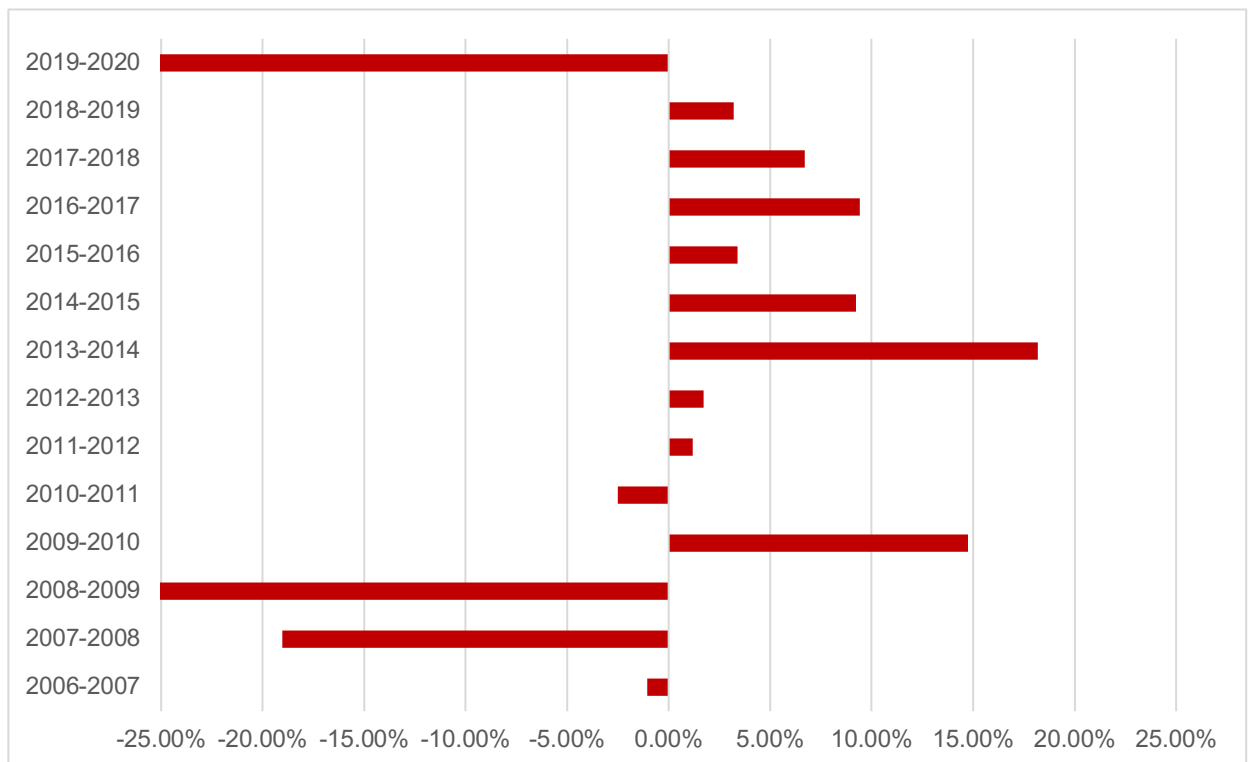

Font: elaboració pròpia a partir de l'Encuesta Anual de Costes Laborales (INE)

L'anterior gràfica mostra que la davallada en els guanys de les persones de Catalunya no han tingut un impacte igual en funció dels eixos de desigualtat: les dones joves són les que en major mesura van veure davallar els seus guanys entre el 2010 i el 2018, seguides dels nois menors de 25 anys. De fet, només els grups de dones de 35 a 54 anys han vist augmentar el seus guanys, seguides llunyanament pels homes de 25 a 44 anys. Tot i això, en termes generals, i com s'ha vist en les gràfiques 11 i 12, la base d'IRPF ha augmentat.

Veiem ara les dades de contractació a la comarca. Segons les dades de la Diputació de Barcelona, la contractació a la comarca ha mostrat una evolució positiva els darrers anys, excepte el 2019-2020 on aquesta ha tornat a davallar de manera molt pronunciada donat a la situació de pandèmia.

Gràfica 99- Variació interanual de la contractació al Bages. 2006 a 2020.

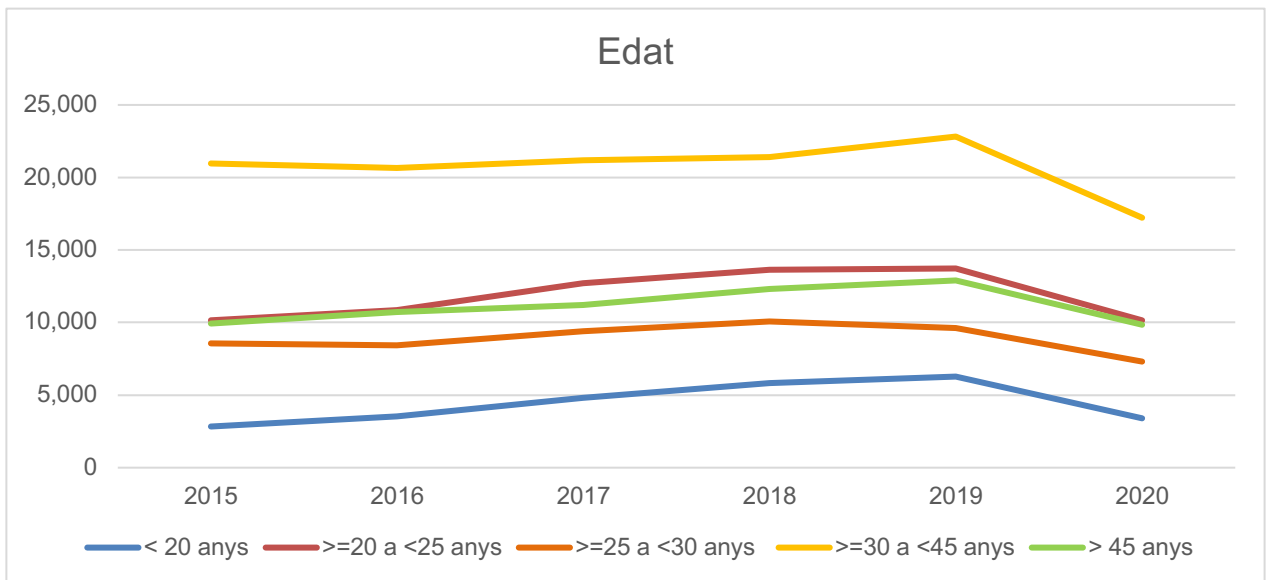
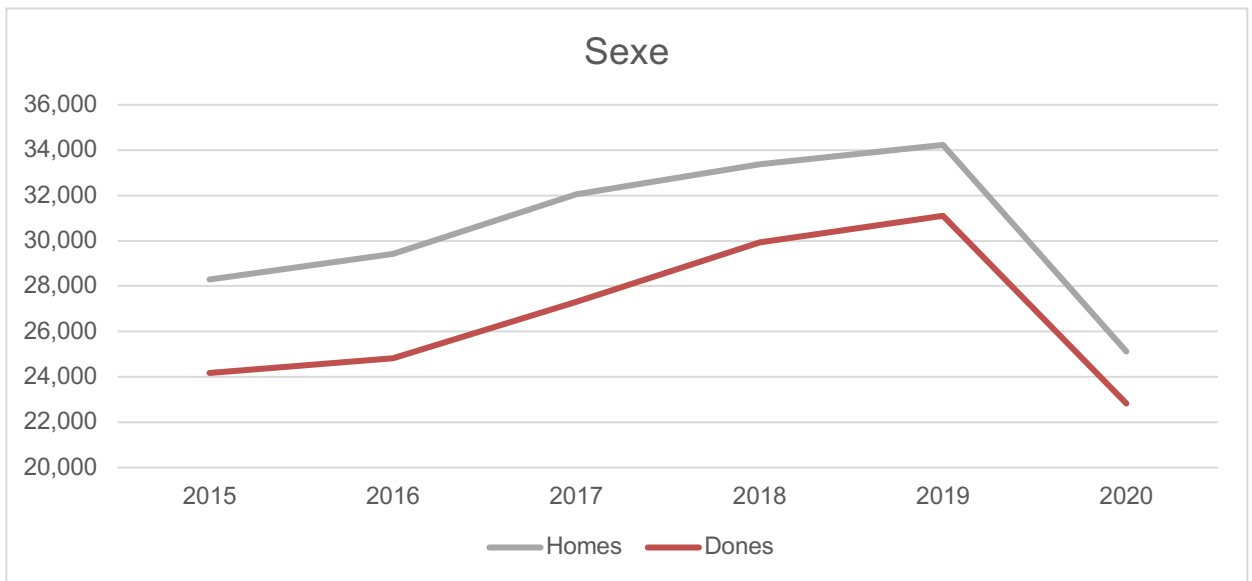

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

Després d'una variació negativa els primers anys de la crisi, aquesta va ser positiva fins el 2018 on ha tornat a caure. Més enllà d'aquesta evolució quantitativa, cal veure com s'ha donat la contractació.

De forma més detallada podem veure com la contractació ha evolucionat en base a diverses variables. En el conjunt de gràfiques següents es pot observar l'evolució de la contractació per sexe i edat.

Gràfica 30 - Evolució de la contractació a la comarca per sexe i edat al Bages. 2015-2020. Absoluts.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

La contractació en el darrer any ha davallat de manera dràstica, seguint la tendència generada atesa l'expectativa d'una nova crisi econòmica. Això, però, no afecta a tots els grups per igual. En tota la sèrie temporal, els homes han estat més contractats que no pas les dones. Així mateix, les persones menors de 20 anys són les que més han augmentat la contractació (tot i que en termes absoluts és el grup amb menys persones contractades), seguides de la població d'entre 20 i 25 anys. Les persones majors de 45 també han estat contractats en una tendència creixent. En aquests casos cal veure l'impacte de les polítiques ocupacionals i les ajudes a la contractació de perfils especialment vulnerables (joves i majors de 45 anys).

Ara bé, si analitzem la baixada de contractació en el darrer any, veiem que aquests impactes també es distribueixen de forma desigual.

Taula 14- Evolució de la contractació 2018-2020 per sexe i edat. Bages.

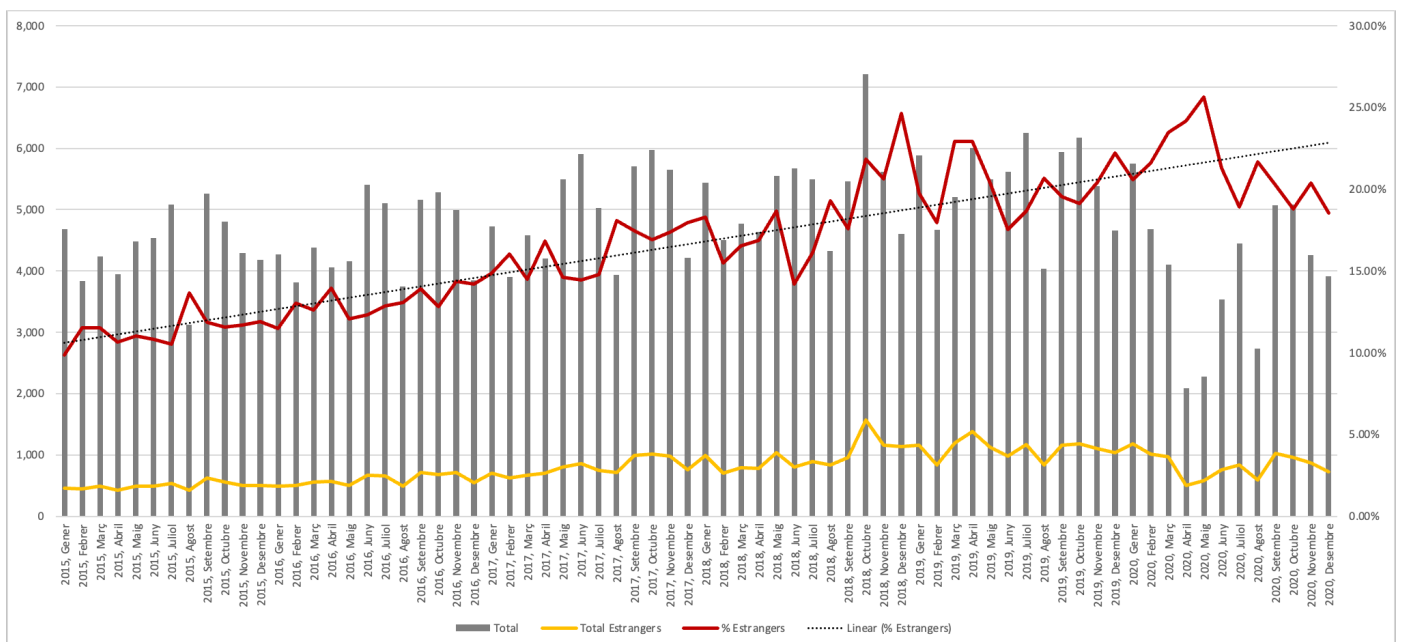
< 20 anys	>=20 a 25	>=25 a 29	>=30 a 44	> 45 anys	Total
-42.13%	-25.42%	-27.44%	-19.56%	-20.11%	-24.27%
Homes	Dones				
-24.71%	-23.77%				

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l’Hermes de la DIBA

El darrer any la contractació ha caigut un 24,27%, tenint major impacte en els homes i en la població de menys de 20 anys. Aquests són els col·lectius pels quals hi ha menys ajudes a la contractació, tot i que no podem assegurar que aquesta sigui a causa d’aquesta distribució demogràfica de la desacceleració de la contractació, tot i que la situació de pandèmia ha aturat l’acció de les polítiques d’ocupació.

Pel que fa a la població estrangera, el què es pot observar és com la seva contractació, respecte el total de persones contractades a la comarca, ha anat creixent en els darrers anys.

Gràfica 31 - Contractació de població estrangera i total. 2015-2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l’Hermes de la DIBA

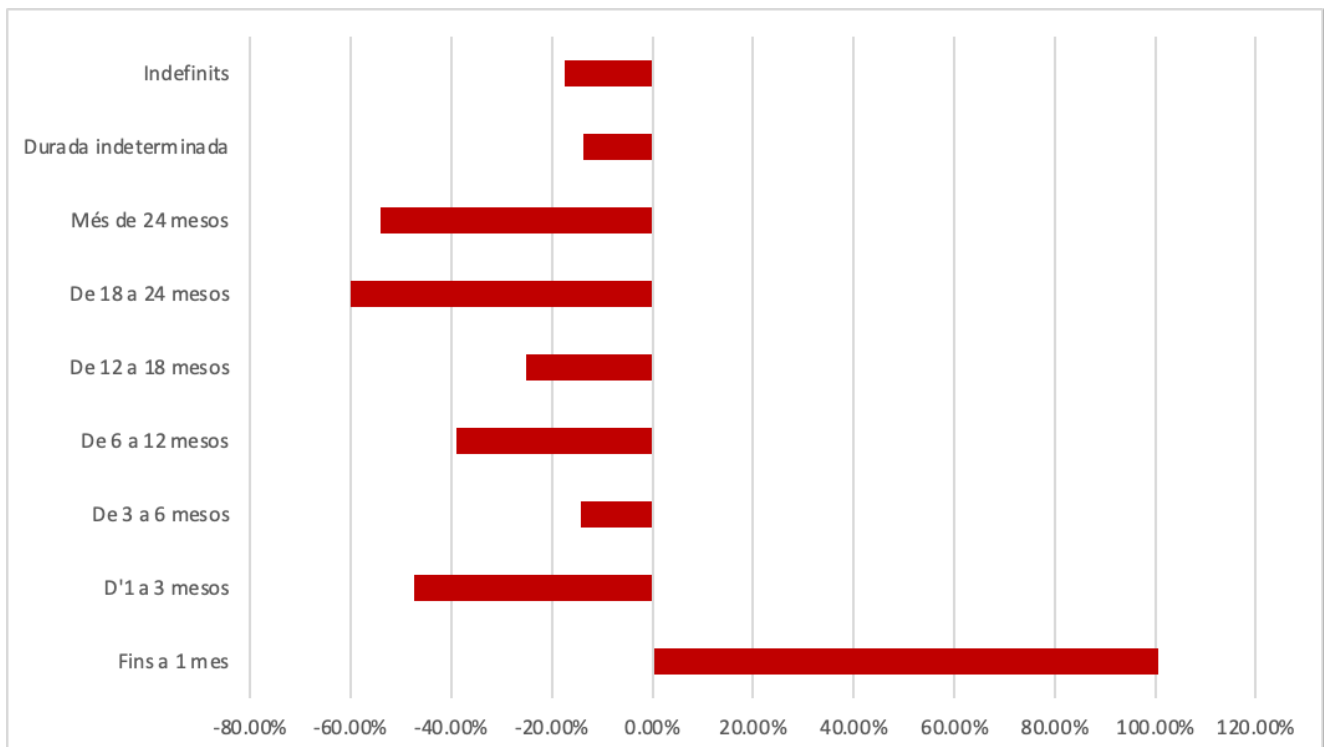
La contractació de persones estrangeres ha anat pujant des de 2014 i es poden identificar alguns pics molt destacats en alguns mesos concrets de la línia temporal. Des de 2014, la mitjana de contractes a persones estrangeres sobre el total és del 12%, mentre que la població estrangera total representa el 10,6%. Tot i que en moments de major dificultat, els col·lectius més desfavorits ho acusen més, l’inici del confinament el març del 2020, quan cauen les contractacions totals, s’observa que la contractació d’estrangers no cau tant com ho fa la de persones autòctones, i és una situació que es prolonga fins al desembre del 2020. L’explicació d’aquest fenomen pot trobar-se en la necessitat en el darrer any d’ampliar els equips sanitaris i de neteja amb persones

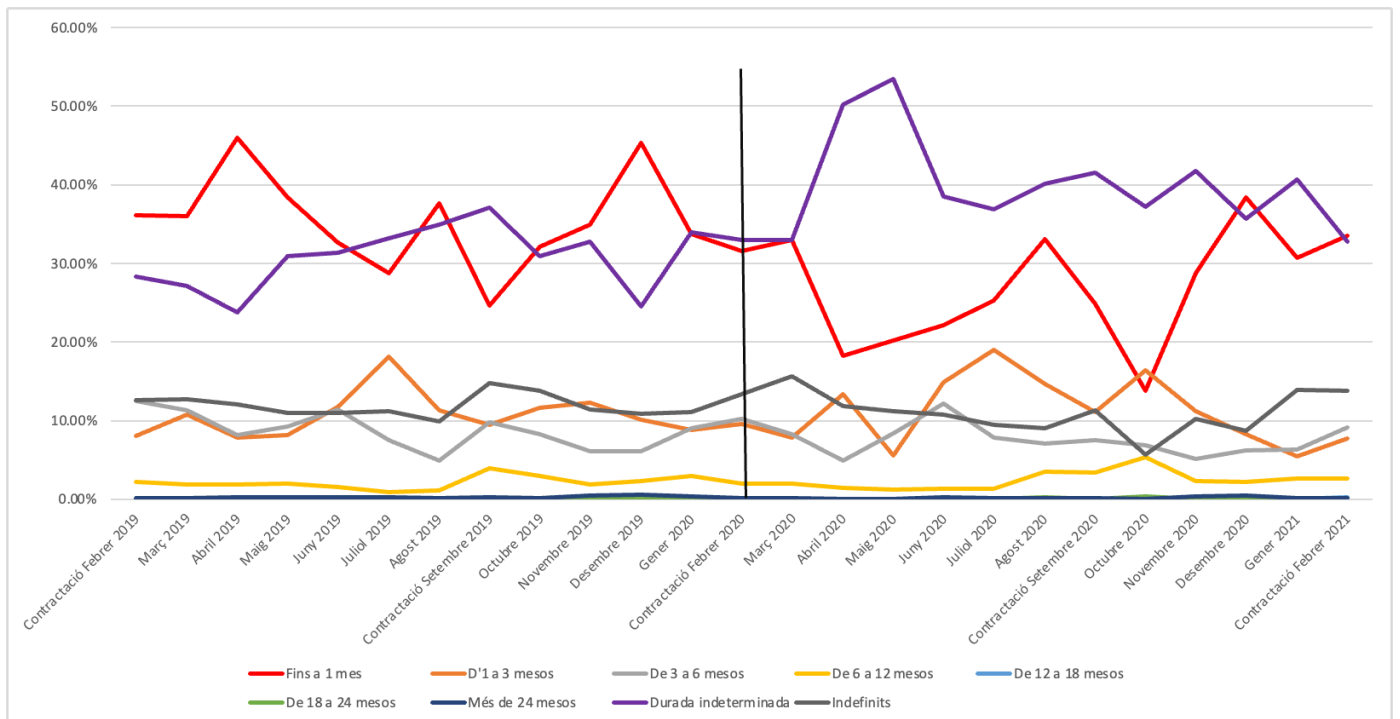
de perfil poc qualificat. Des dels equips tècnics es posa de manifest que aquest fenomen també pot estar reforçat pel programa de treball i formació que ha permès la contractació de més de 200 joves tutelats o extutelats a Catalunya.

Des de l'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages es posa de manifest la denegació sistemàtica de permisos de residència i de treball a persones que fins i tot ja l'havien tingut i havien estat ja contractats, tot i que es veu com a una oportunitat les modificacions de la llei que s'esperen en el futur i que permetran renovar el permís de treball a aquelles persones que hagin treballat almenys sis mesos de manera legal. Des d'un punt de vista relacional i de ciutadania, aquesta mesura tot i que pot pal·liar moltes situacions d'exclusió, no és suficient davant la situació de moltes persones migrants que no podran beneficiar-se'n. Pel que fa als joves extutelats, es preveu que rebin permís de residència i de treball en el futur i no només de residència, com en l'actualitat.

En aquesta línia cal destacar la importància de les denegacions de protecció internacional, cada cop més nombroses i més ràpides que impliquen que persones que estan o ja bé als serveis d'ocupació, o treballant o cobrant la renda mínima garantida es quedin de cop sense permís de residència i treball: són els casos d'irregularitat sobrevinguda.

Gràfica 32 - (1) Evolució de la contractació per durada del contracte 2007-2019 (febrer), (2) evolució dels contractes amb els anys 2019, 2020 i 2021 destacats. Bages.

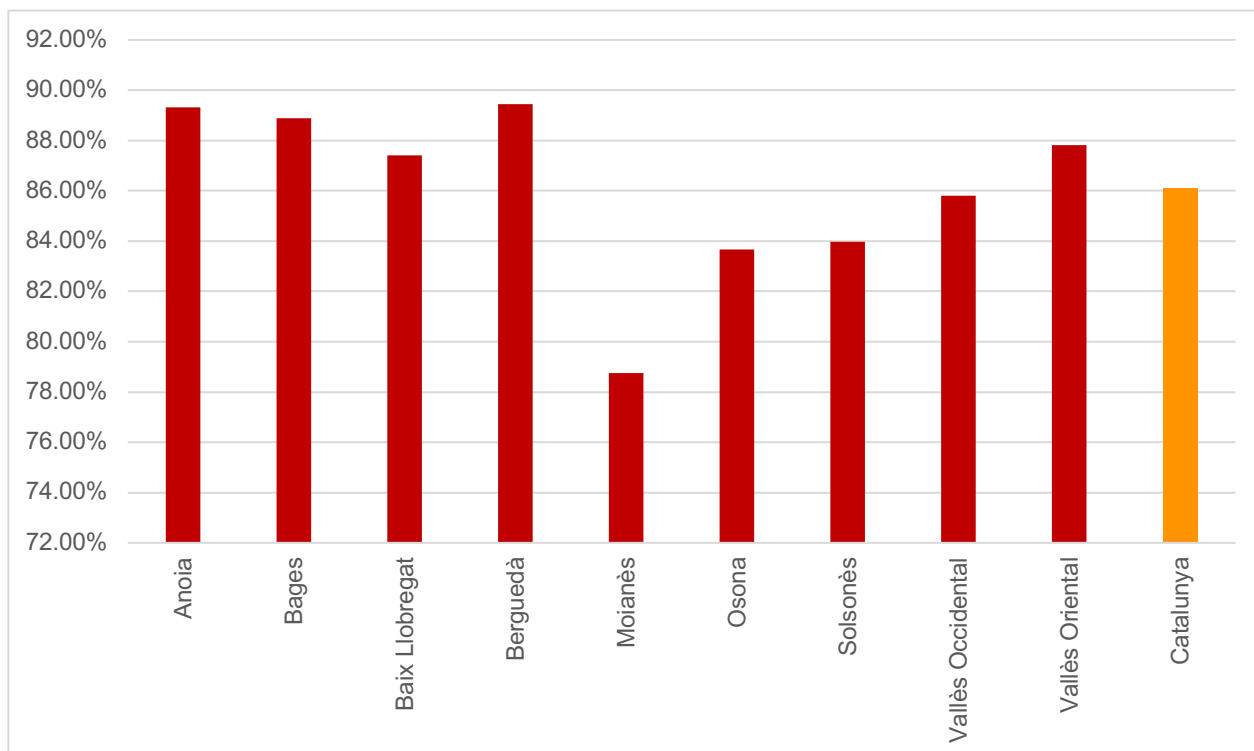

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Hermes de la DIBA

El primer gràfic indica l'evolució entre els anys 2007 i 2019, abans de la pandèmia, i es veu un claríssim creixement del 100% dels contractes temporals d'un a tres mesos. El darrer gràfic indica quina ha estat la tendència majoritària de contractació abans de la Covid-19 a la comarca i l'impacte de la pandèmia en la segona meitat del gràfic. Mentre que els contractes temporals de fins a un mes havien estat el gruix de la contractació a la comarca del 2007 al 2019, amb un creixement marcadíssim, aquesta tendència es va aturar i aquest tipus de contracte va decreixer durant la pandèmia tot i que des de l'octubre del 2020 se'n registra un augment i ja se situa en posicions semblants als mateixos mesos abans del confinament per la pandèmia. Els contractes temporals d'1 a 3 mesos s'han mantingut relativament estables durant aquest temps. La contractació, doncs, s'ha anat precaritzant per via d'una major temporalitat respecte el 2007 d'una manera molt substancial.

La temporalitat en termes generals és alta. Al 2020, el 86,1% dels contractes a Catalunya eren temporals. En la gràfica següent hem comparat la temporalitat del Bages amb les comarques limítrofs i les que formen part de la vegueria.

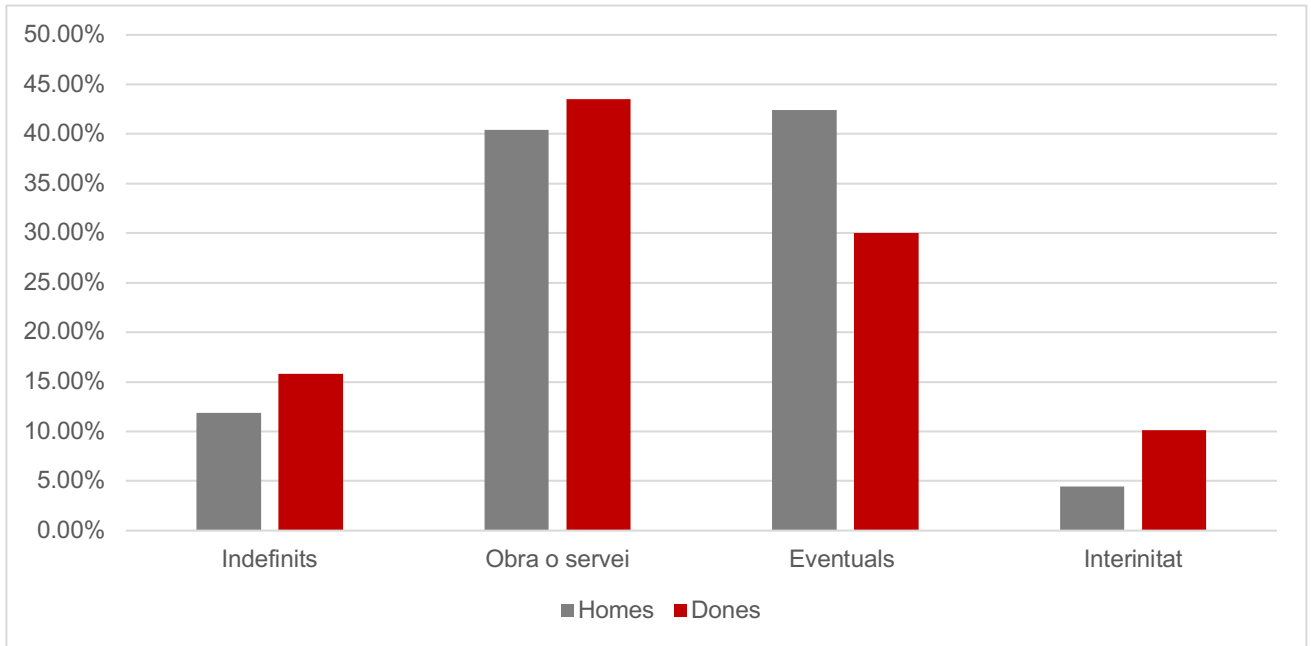
Gràfica 33 - Percentatge de contractes temporals sobre el total de contractes al 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

En el cas d'Osona, una comarca amb menor índex de temporalitat en les contractacions, podem apuntar als efectes de la indústria alimentària com a factor que determina una menor temporalitat, amb grans empreses que opten per una contractació més estable. El Bages es troba sobre la mitjana catalana. Si ordenem les 43 comarques de major a menor temporalitat, el Bages es troba a la posició 15, és a dir, en la primera meitat.

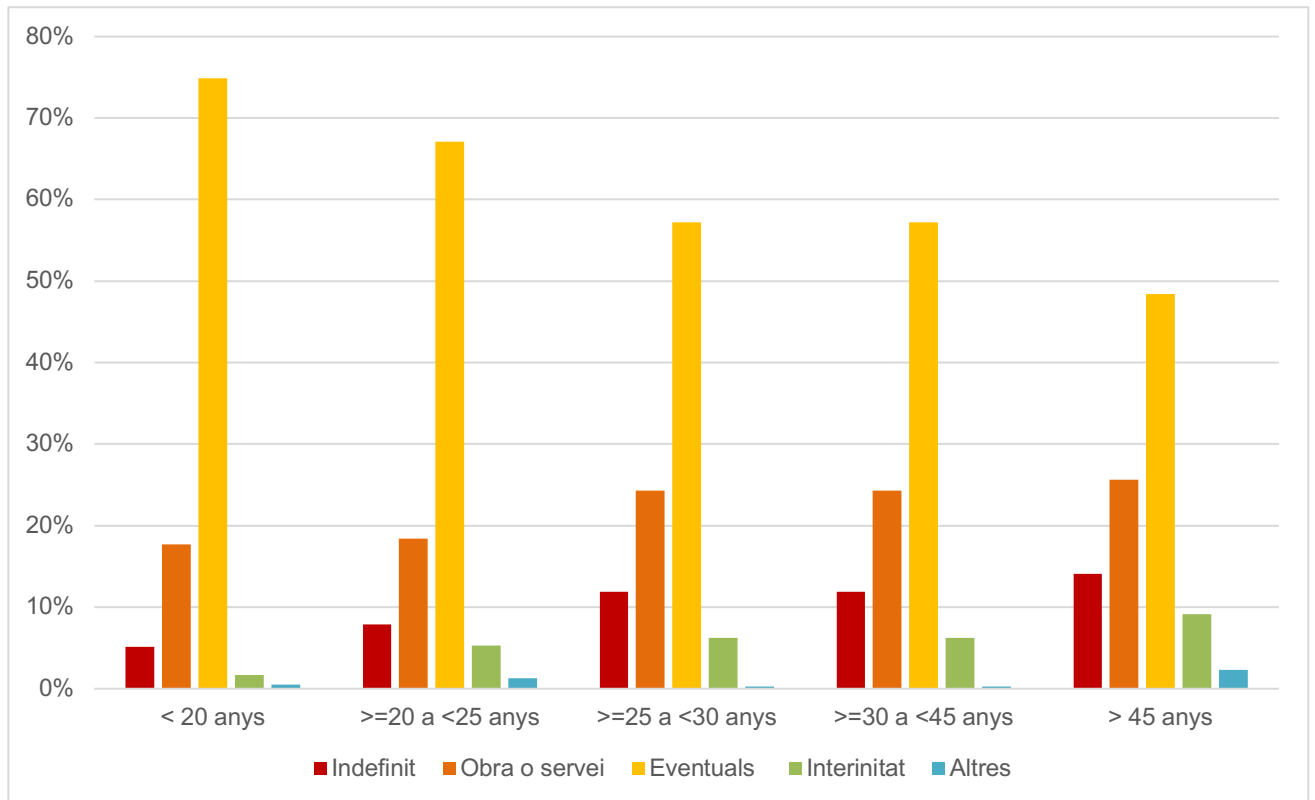
Gràfica 34- Tipus de contracte per sexe. Percentatge sobre el total de contracte. Bages 2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

Tal i com s'observa en el gràfic anterior, les dones presenten un índex de temporalitat major que no pas els homes, amb l'excepció dels contractes eventuals, on els homes superen les dones en deu punts. Aquesta és una tendència general que evidencia les desigualtats de gènere en el mercat de treball. Les dones accedeixen a una proporció menor d'ocupacions de qualitat. A més, les que hi accedeixen reben unes retribucions menors. Tot i que no es disposi de dades referents a les retribucions salarials desiguals al Bages, aquesta és una realitat contrastada a Catalunya. Des de l'equip de professionals es posa de manifest que la feminització de la temporalitat de contractes es deu a la impossibilitat de les dones de conciliar la feina amb les tasques familiars i la no remuneració de les cures, que aboca a les dones a uns contractes molt precaris.

Gràfica 35- Tipus de contracte per edat. Percentatge sobre el total de contractes. Bages 2018 (dades més recents desagregades per tipus).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

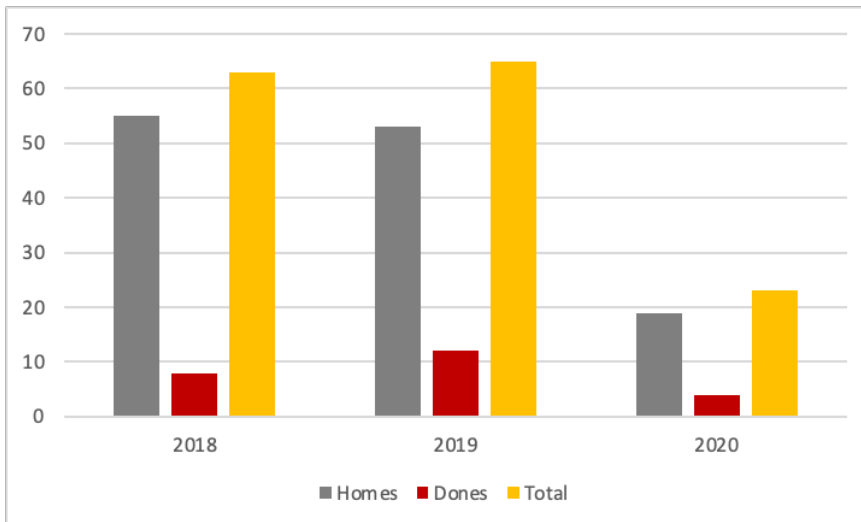
El gràfic anterior posa en relleu com, tot i que els contractes eventuals són majoritaris en totes les franges d'edat, els contractes indefinits guanyen major pes en les franges d'edat superior als 25 anys, i va augmentant fins arribar a la franja dels majors de 45 anys, amb el tant per cent més elevat.

En relació als contractes temporals, tot i ser predominants en totes les franges d'edat, prenen major rellevància en el grup d'edat inferior als 20 anys, pes que respon a la precarietat que acostuma anar lligada a la incorporació al mercat laboral.

Si ens fixem només en la contractació relativa al mercat de treball protegit, s'observa que, en general, no és una modalitat contractual molt present en el mercat laboral del Bages, i que està molt fortament masculinitzada. És remarcable, també, la manca de contractes d'inserció durant els períodes observats.

El 2020 també davalla aquest tipus de contractació, però la desigualtat persisteix.

Gràfica 36 - Contractes de mercat de treball protegit en nombres absoluts per tipus. Bages 2019 i 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

S'observa que les dones se'n beneficien menys que els homes, tot i haver més dones amb diversitat funcional que no pas homes (com es veurà en l'apartat de l'àmbit social i sanitari). Aquesta tendència observada està en estreta relació amb la constatació de que en l'actual mercat de treball els segments de població altament valorats són cada cop més reduïts. Des de les entitats de la comarca es posa de manifest la manca de bonificació de contractes a persones amb capacitats diverses tan a nivell estructural de país com a nivell de licitacions des dels ens locals. Tot i les opcions professionalitzadores ofertes per AMPANS, l'oferta no és suficient i es detecta una manca d'accessibilitat física als llocs de treball que també afecten a les possibilitats de ser contractat per aquelles persones amb diversitat funcional.

Entre els 30 i els 45 és quan una persona treballadora troba major recompensa en la venda de la seva força de treball, ja sigui en forma de salari o de condicions laborals. Són moltes les situacions de persones majors de 50 anys que no troben feina atès a que el mercat de treball ja no els considera "empleables".

Aquesta és una realitat difícil per als segments del mercat laboral situats als extrems generacionals. Les persones joves, de forma general, no poden accedir a ocupacions estables que els permetin emancipar-se i començar un projecte de vida autònom. Tampoc poden acumular una experiència i formació en el lloc de treball suficient com per accedir a posicions laborals més elevades i de més responsabilitat. En cas de poder treballar, els joves tenen una rotació laboral molt elevada que els situa sempre en els graons més baixos de la categoria laboral, amb el que això suposa en termes salarials o de construcció d'una carrera laboral i professional. L'altra problemàtica que pateix la **població jove és l'atur que a Catalunya superava, a principis de 2021, el 29,1%**, inferior al 35,8% registrat durant els mesos de confinament però amb un valor molt per sobre dels dels darrers anys.

L'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages han detectat que moltes de les persones menors de 25 anys no s'apunten al Servei d'Ocupació de Catalunya ja sigui per desconeixement de la plataforma com per desconeixement de l'ús que se'n pot fer o per no tenir-ne necessitat. De fet, des dels equips tècnics del Consell Comarcal del Bages s'ha detectat que els joves en la franja de 16 a 18 anys no tenen prou informació professionalitzadora. Amb tot, l'accés a la primera feina és l'escull més significatiu en el treball de persones

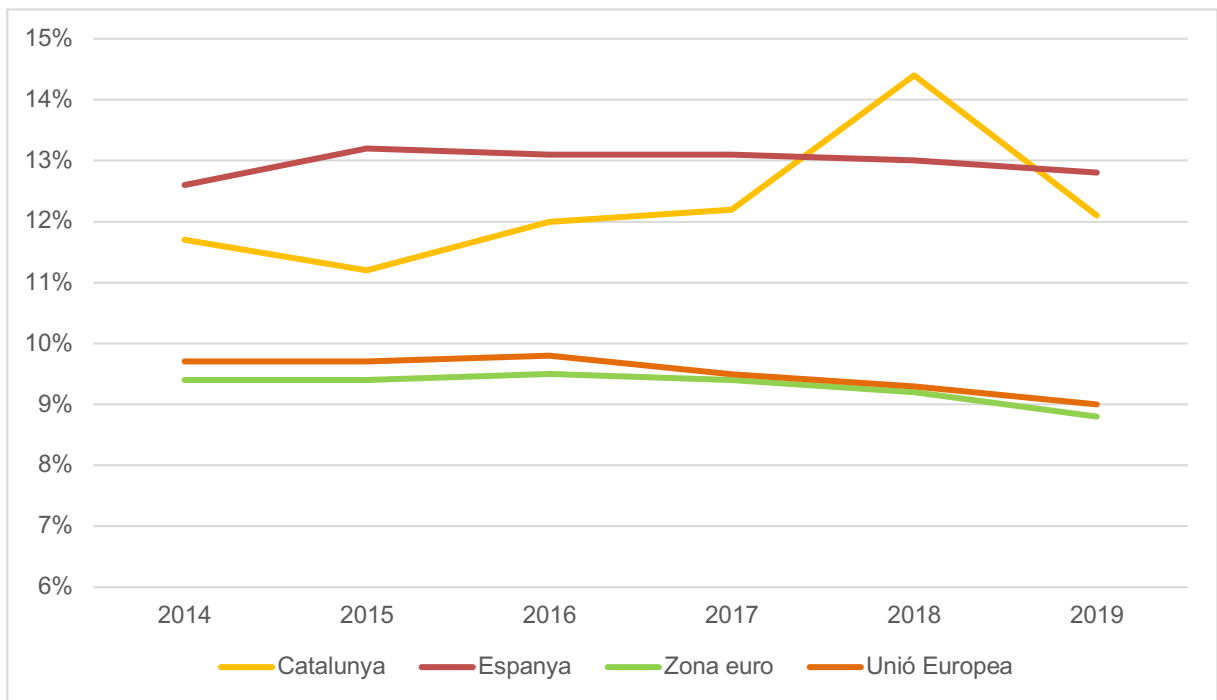
tècniques d'ocupació de la comarca en relació amb els joves, i en aquesta línia es determina que hi ha una manca molt remarcable d'ajudes per les empreses per la contractació de joves, i la raó d'aquesta falta de bonificacions rau en l'alta regulació que complica la relació amb l'administració.

Per la seva banda, les persones majors de 45 anys tenen el seu principal inconvenient en l'atur. Però també en els alts índex de temporalitat que tenen implicacions negatives en la seva base de cotització per a la jubilació, si això suposa una davallada dels ingressos percebuts o períodes d'atur intercalats en la seva rotació laboral.

Pel que fa a la contractació a la comarca en termes generals, l'equip de professionals del Consell Comarcal del Bages remarca la fuga de talent probablement per la proximitat de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. També es posa de manifest l'alta necessitat de perfils tècnics en les empreses de la comarca, i que sovint no encaixen els perfils de demandants i les ofertes.

Actualment estem assistint a una **davallada molt significativa del poder adquisitiu de les persones treballadores** atesa la pujada del cost de la vida i la inflació i la baixada efectiva dels salaris. Això produeix la generalització del fenomen dels **poor workers**. Aquests són un col·lectiu de persones que, malgrat tenir una feina, estan per sota del llindar de pobresa.

Gràfica 107 - Evolució de la població en risc de pobresa al treball. 2014-2019.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

La gràfica anterior mostra l'evolució de la taxa de risc de pobresa en el treball, la proporció de persones que van treballar almenys set mesos durant l'any de referència i que tenen una renda disponible equivalent per sota del llindar de risc de pobresa. És a dir, quanta gent va treballar i, malgrat això, encara es manté sota el llindar de la pobresa. Sembla clar que en el cas català, la desigualtat s'ha accentuat en els darrers anys, i malgrat la davallada de la taxa de risc de pobresa fins al 2019, les dades més actualitzades donaran un creixement exponencial coincidint amb la situació de pandèmia. Tot això posa de relleu que el mercat de treball i la inserció són incapaçs de ser protagonistes de trajectòries reeixides d'inclusió social i superació de situacions de pobresa. La precarietat i les praxis laborals dubtoses en són la principal causa. Per sexes, aquestes dades mostren com en el 2019 les dones s'han vist molt més afectades per aquesta realitat. Les dones han passat de ser l'11,1% de població ocupada sota el llindar de la pobresa el 2017 a ser el 15% al 2018 i el 11,5% el 2019. Aquestes dades s'han de llegir de costat amb les dades de contractació per sexes, cosa que contextualitza la baixada al 11,5% més recent.

Amb les dades disponibles no es pot quantificar aquesta realitat en el cas del Bages, però la precarietat laboral és un fenomen que hi va estretament relacionat i la comarca no escapa a aquestes tendències generals. És per això que té sentit observar en quines condicions es produeix la contractació laboral a la comarca.

Veurem, ara, el comportament de l'atur a la comarca del Bages.

Atur

El factor de risc més rellevant dintre de l'àmbit laboral és l'atur. De forma directa, la conseqüència de l'atur és la pèrdua de poder adquisitiu que, en funció de les finances de la llar i el seu nivell d'endeutament, pot comportar greus dificultats. Els casos de desnonaments sovint van precedits d'una situació d'atur.

Aquesta pèrdua de poder adquisitiu cobra especial rellevància quan la prestació s'acaba. En el millor dels casos, les prestacions tenen una durada de 2 anys, però com es veurà més endavant, són nombroses les situacions d'atur que s'allarguen més de 24 mesos al Bages.

En un nivell més personal i psicològic, les situacions d'atur tenen un fort impacte sobre els estats emocionals de les persones. Aquesta no és una situació nova, ja l'any 1931, Laszarsfeld, entre altres, van dur a terme un estudi clàssic i que ha servit de referent en el camp de la sociologia del treball. Aquest estudi, que porta per títol "Els aturats de Marienthal", va concloure que les situacions d'atur generen unes dinàmiques de desestructuració de la quotidianitat i del temps de vida, les situacions de depressió i pèrdua d'autoestima són molt més freqüents i el consum cultural baixa dràsticament. Malgrat l'antiguitat d'aquest estudi, les seves conclusions són plenament vigents, com també s'observa en la pel·lícula "Los lunes al sol" de Fernando León de Aranoa (2002).

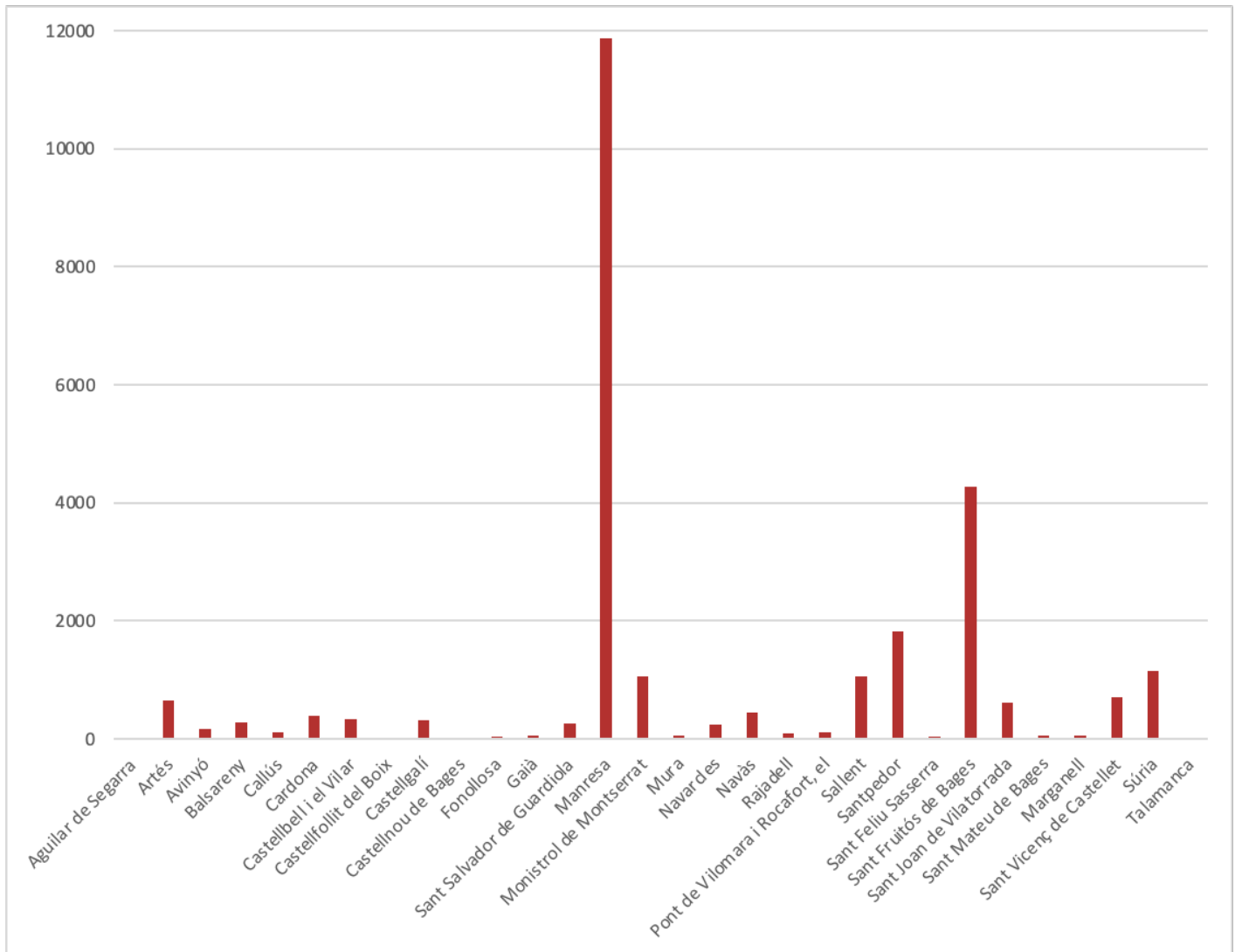
A banda de les conseqüències de caràcter individual, les situacions d'atur generalitzat tenen un impacte directe en el funcionament global de l'economia. La pèrdua de poder adquisitiu comporta una baixada del consum i, per tant, del dinamisme de l'economia. Això genera una desaceleració en la producció i més atur.

Segons la dada més actual del Departament d'Ocupació de la Generalitat de Catalunya de gener de 2021, **la taxa d'atur al Bages era del 12,65% i al conjunt de Catalunya del 13,1%.**

Abans de la crisi derivada dels efectes de la pandèmia, les dades de l'atur havien mostrat una evolució positiva al recuperar-se les macromagnituds econòmiques després de l'impacte de la crisi econòmica. Tot i això, aquesta recuperació relativa, ja que no havia suposat una millora generalitzada de les condicions de vida de la població, sinó que havia accentuat la desigualtat social i la precarietat laboral, s'ha vist estroncada i la realitat actual ha pronunciat les desigualtats de manera radical.

Pel que fa als expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTOs) a la comarca, arran de la declaració de l'estat d'alarma el març del 2020, tot i que el Bages tan sols representi un 3,1% dels treballadors afectats per ERTO respecte a la demarcació de Barcelona, el percentatge de persones treballadores sobre el total d'assalariats a la comarca s'eleva fins al 32,5%, en dades fins al 3 de juny de 2020. En tot l'any 2020, han estat 26318 treballadors el que s'han vist afectats per aquesta regulació temporal. Com es pot veure a la gràfica següent, Manresa ha acumulat un 45% dels treballadors en ERTO l'any 2020, seguida per Sant Joan de Vilatorrada amb un 16%. Es pot constatar com la majoria d'expedients ja estaven resolts el desembre de 2020, però des de l'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages es preveu que molts ERTOS no resolts acabin amb les persones que els estan patint a l'atur.

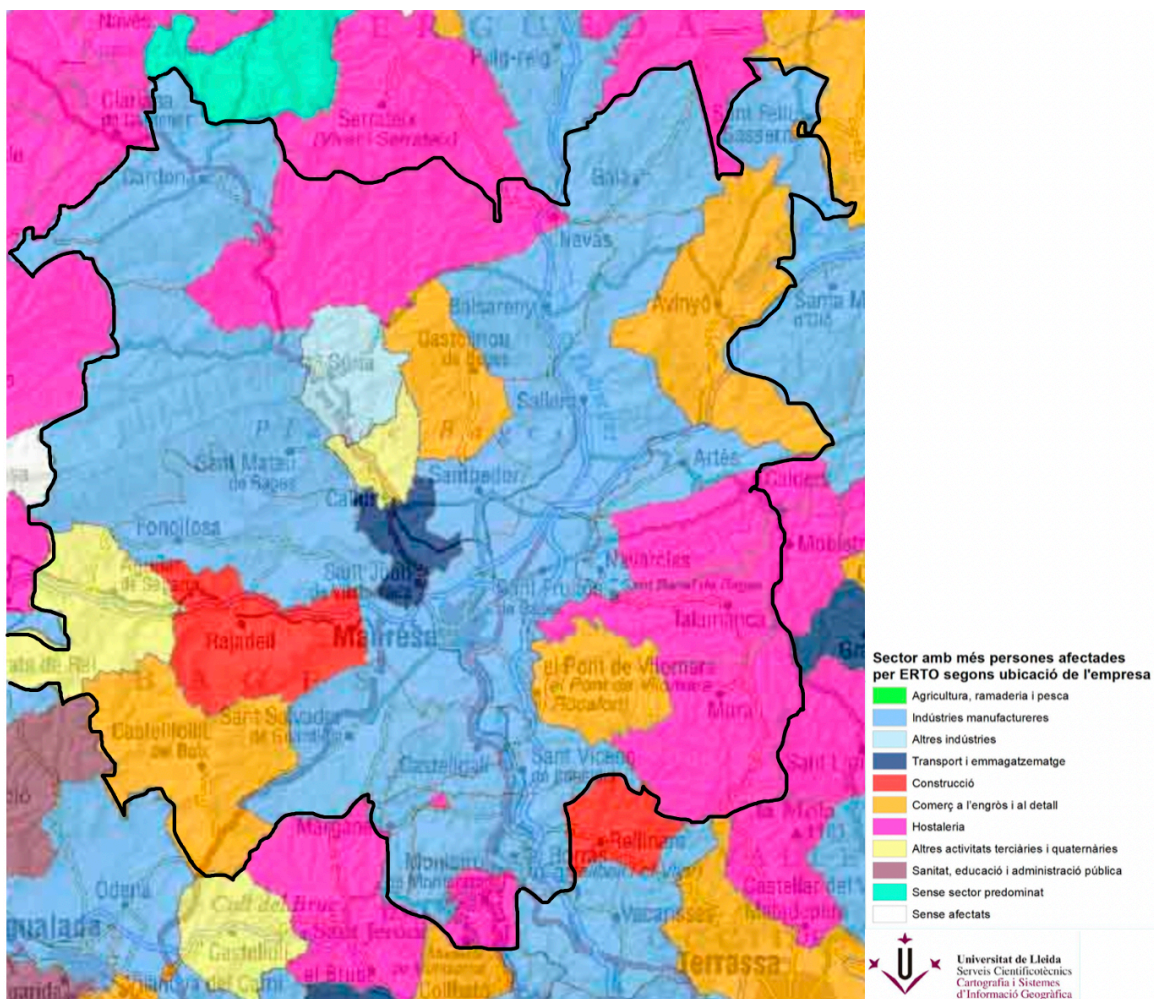
Gràfic 38 - Nombre de persones afectades per ERTO al Bages per municipis, mesos i total del 2020.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i del Model Productiu.

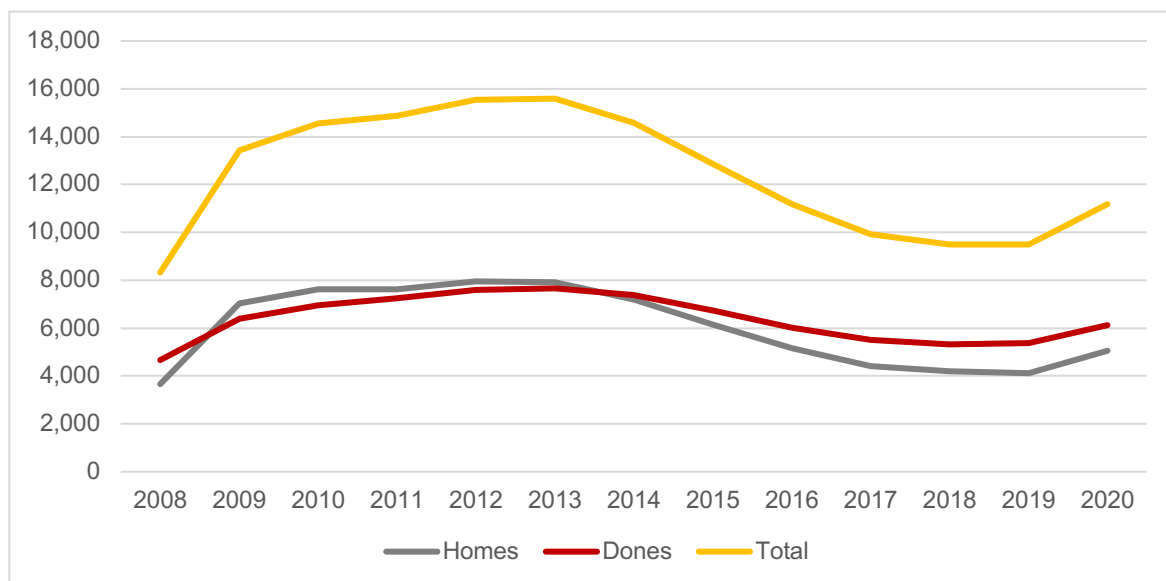
La figura següent, elaborada a partir de les dades dels primers mesos del confinament, mapeja els diversos sectors que van haver de recórrer a les regulacions d'ocupació a causa de la situació de pandèmia: és especialment destacable el pes de la indústria manufacturera a la comarca en nombre d'ERTOs.

Figura 9 - Mapa del Bages per sectors econòmics i ERTOs, maig de 2020.

Font: elaboració pròpia a partir del mapa municipal per sectors de la Universitat de Lleida.

Gràfica 119 - Evolució de l'atur registrat al Bages. Absoluts 2008-2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

En el cas del Bages l'atur registrat ha mostrat una tendència creixent el 2020, malgrat la tendència decreixent fins a la situació de pandèmia. La tendència general a Catalunya és similar en aquest sentit.

Taula 15. Nombre absoluts d'aturats al Bages per municipi. Sexe i edat, desembre de 2018.

Edat \ Sexe	Aguilar de Segarra		Artés		Avinyó		Balsareny		Callús		Cardona		Castellbell i el Vilar		Castellfollit del Boix	
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
Menors de 20					3	1	1	0			3	4	1	0		
De 20 a 24			1	2	3	0	3	1	1	1	4	6	3	1		
De 25 a 29			2	2	4	1	6	7			8	14	2	0		
De 30 a 34			3	7	3	6	11	11	0	1	7	14	3	3		
De 35 a 39	1	2	4	5	6	6	10	10	0	2	10	15	2	1		
De 40 a 44			6	10	4	18	16	12	0	1	14	23	3	2		
De 45 a 49			8	10	3	10	4	11	1	0	11	14	3	2		
De 50 a 54	0	1	4	3	2	9	13	13			11	22	3	5		
De 55 a 59	0	2	0	4	8	8	10	27	1	0	10	28	1	5	1	0
De 60 a 64	1	0	4	7	7	8	15	14	1	0	13	20	2	4	2	2
Més de 64			0	0	0	0	0	0			0	0				
Total	2	5	32	50	43	67	89	106	4	5	91	160	23	23	3	2

Edat \ Sexe	Castellgalí		Castellnou de Bages		Fonollosa		Gaia		Manresa		Marganell		Monistrol de Montserrat		Mura	
	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
Menors de 20					37	20	1	0	0	1	5	6			3	1
De 20 a 24	2	0			56	77	3	1	2	2	17	15			6	7
De 25 a 29	0	0			64	113	0	1	1	4	13	16			3	11
De 30 a 34			0	1	69	142	0	2	1	2	15	20			10	12
De 35 a 39	1	2	1	0	94	170	0	1	3	3	18	26			18	13
De 40 a 44	1	1	0	2	123	154	1	1	4	0	21	43			8	22
De 45 a 49			1	1	137	174	1	1	3	0	18	38			10	10
De 50 a 54	1	0	1	0	117	176	0	3	3	3	32	53			11	15
De 55 a 59	1	2	1	1	120	194	0	6	3	3	26	33			15	22
De 60 a 64	0	1	1	2	130	175	4	2	2	1	25	36	1		9	16
Més de 64					0	0					0	0				
Total	6	6	5	7	947	1.395	10	18	22	19	190	286	1	0	93	129

	Navarcles		Navàs		El Pont de Vilomara i Rocafort		Rajadell		Sallent		Sant Feliu Sasserra		Sant Fruitós de Bages		Sant Joan de Vilatorrada	
Edat \ Sexe	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
Menors de 20			23	12	2	0	1	2								
De 20 a 24			29	27	2	2	3	3	1	0						
De 25 a 29	1	0	33	33	8	8	1	6	1	2		1			1	0
De 30 a 34	0	1	34	55	5	10	5	10	1	0			1	0		
De 35 a 39	2	0	35	68	7	14	4	10	0	1			0	1	0	1
De 40 a 44	0	1	49	86	5	17	5	9	1	1		1	1	0		
De 45 a 49	0	0	55	76	8	18	4	7	0	1		0	1	1		
De 50 a 54	0	1	67	70	6	13	10	8	1	1		1	2	0		
De 55 a 59			61	106	13	17	4	13	1	1			1	1		
De 60 a 64			56	95	6	13	3	14	3	1			1	1	1	0
Més de 64													0	0	0	0
Total	3	3	442	628	62	112	40	82	9	8	0	3	7	4	2	1

	Sant Mateu de Bages		Sant Salvador de Guardiola		Sant Vicenç de Castellet		Santpedor		Súria		Talamanca	
Edat \ Sexe	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D	H	D
Menors de 20	3	0			22	11			5	3		
De 20 a 24	1	1			24	20			7	6	0	2
De 25 a 29	2	3	0	1	22	40			7	18	3	1
De 30 a 34	1	2	0	1	34	49			7	5	2	3
De 35 a 39	0	2			46	55			10	13	3	3
De 40 a 44	4	1			37	51	0	2	13	15	5	7
De 45 a 49	2	3	0	0	42	57			20	19	9	9
De 50 a 54	2	2	0	0	37	59			14	19	6	7
De 55 a 59	2	5	0	1	43	85	1	0	17	25	6	9
De 60 a 64	1	3	1	1	30	76	0	1	13	36	5	8
Més de 64	0	0			0	0			0	0		
Total	18	22	1	4	337	503	1	3	113	159	39	49

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya

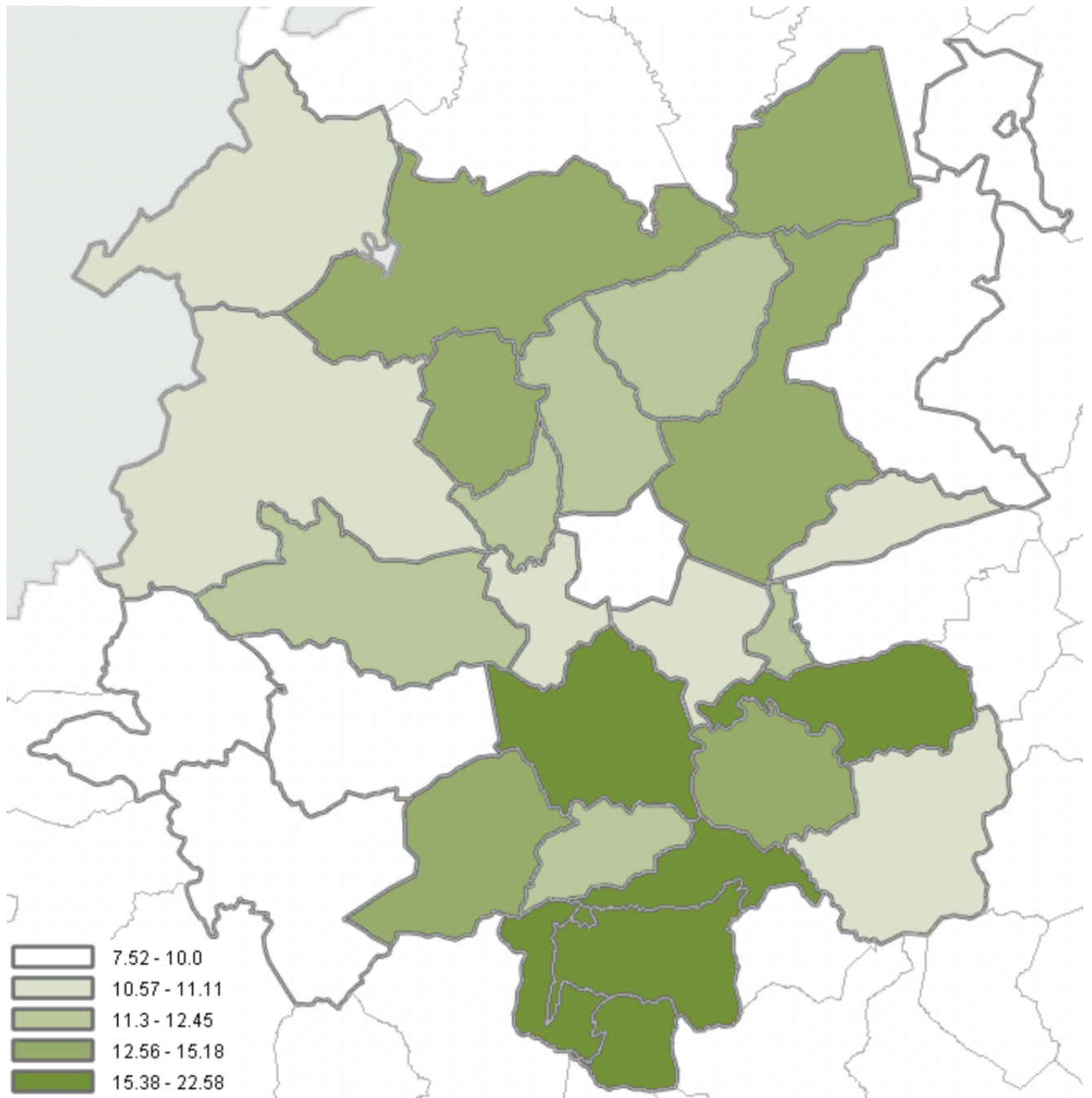
Tot seguit es mostra una taula on es presenta la taxa d'atur per cada municipi. Cal tenir present que aquesta taula es creada a partir de la taxa d'atur registral i els aturats registrats del Departament d'Empresa i Treball i la Mostra de Vides Laborals de la Seguretat Social.

Taula 16: Taxa d'atur registral per a cada municipi, gener de 2021.

Municipi	Taxa
Aguilar de Segarra	10,00%
Artés	10,57%
Avinyó	8,26%
Balsareny	11,30%
Callús	12,45%
Cardona	10,61%
Castellbell i el Vilar	15,60%
Castellfollit del Boix	9,47%
Castellgalí	12,31%
Castellnou de Bages	11,34%
Fonollosa	12,34%
Gaià	14,86%
Sant Salvador de Guardiola	12,56%
Manresa	17,06%
Monistrol de Montserrat	16,24%
Mura	11,11%
Navarcles	11,57%
Navàs	12,73%
Rajadell	8,41%
Pont de Vilomara i Rocafort, El	15,18%
Sallent	13,21%
Santpedor	8,68%
Sant Feliu Sasserra	7,52%
Sant Fruitós de Bages	11,10%
Sant Joan de Vilatorrada	10,72%
Sant Mateu de Bages	11,11%
Marganell	15,38%
Sant Vicenç de Castellet	18,04%
Súria	12,93%
Talamanca	22,58%
TOTAL	14,40%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

Figura 10 - Taxa d'atur registral per municipi. Gener 2021

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

Les dades de la taula anterior, vistes en la seva distribució territorial, donen fe de la desigual distribució de l'atur en la comarca, sent el Bages Sud on més es concentra la població aturada, i Manresa. També és remarcable com Santpedor registra un atur molt per sota dels seus municipis veïns.

A continuació es presentaran un seguit d'indicadors que permeten observar amb més detall quines són les característiques de l'atur al Bages i quina és la situació de la comarca respecte al conjunt de Catalunya.

Podrem veure quins són els col·lectius més afectats per l'atur i, per tant, quins haurien de ser els col·lectius a rebre una atenció especial de les polítiques de caire assistencial i de curt termini.

Sexe i edat

Taula 17. Taxes d'atur per sexe i edat. Bages, gener 2021.

Edat	Homes	Dones	Total
De 16 a 24 anys	18,41%	13,50%	16,02%
De 25 a 34 anys	11,46%	15,72%	13,58%
De 35 a 44 anys	9,82%	12,83%	11,28%
De 45 a 54 anys	11,67%	13,99%	12,76%
De 55 a 64 anys	18,21%	25,50%	21,89%
TOTAL	12,75%	16,13%	14,40%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

La taula anterior mostra les taxes d'atur calculades en base a les dades de la població activa estimada que facilita la Diputació de Barcelona. La taxa total que surt del càlcul "aturats/població activa*100" no coincideix amb el càlcul que brinda el Departament d'Empresa i Treball perquè l'organisme de la Generalitat ho calcula en base a la població afiliada a la Seguretat Social, mentre que les dades de la Diputació corresponen a una estimació de la població activa. La dada més fiable és la del Departament, però aquests no faciliten les dades desagregades per edat i sexe a nivell comarcal.

Tot i les possibles desviacions fruit del càlcul de la taxa, podem afirmar que la taxa d'atur del Bages (14,36%) era a finals de 2020 lleugerament superior que la del conjunt de Catalunya, segons dades de l'Idescat, del 13,87%.

De la taula anterior cal comentar la **major taxa d'atur general de les dones**. La població activa femenina en els trams més alts d'edat és molt menor que la població activa masculina. En termes absoluts hi ha menys dones aturades, però en relació a la menor població activa, la taxa és molt elevada. **Les taxes d'atur de les dones majors de 55 són molt elevades, quasi el doble de la mitjana de l'atur comarcal**. El fet que aquesta realitat sigui especialment notable en les dones posa de manifest una situació generalitzada en què les dones de la comarca majors de 55 anys es troben en gran desigualtat davant d'altres col·lectius a l'hora de trobar feina: des dels equips tècnics s'apunta a la necessitat per part de l'administració de detectar quines són les necessitats formatives d'aquestes dones, que probablement van començar la seva carrera professional al sector industrial de la comarca i que en l'actualitat no poden encaixar en les ofertes existents. També es posa de manifest com l'envelliment en dones no és el mateix procés que en els homes, i que implica un alt molt més gran de discriminació.

Cal destacar també la única franja d'edat en què els homes superen a les dones amb una major taxa d'atur, els joves de 16 a 24 anys.

Taula 18. Atur absolut a gener de 2021 i variació entre 2009 i 2021 per sexe i edat, Bages.

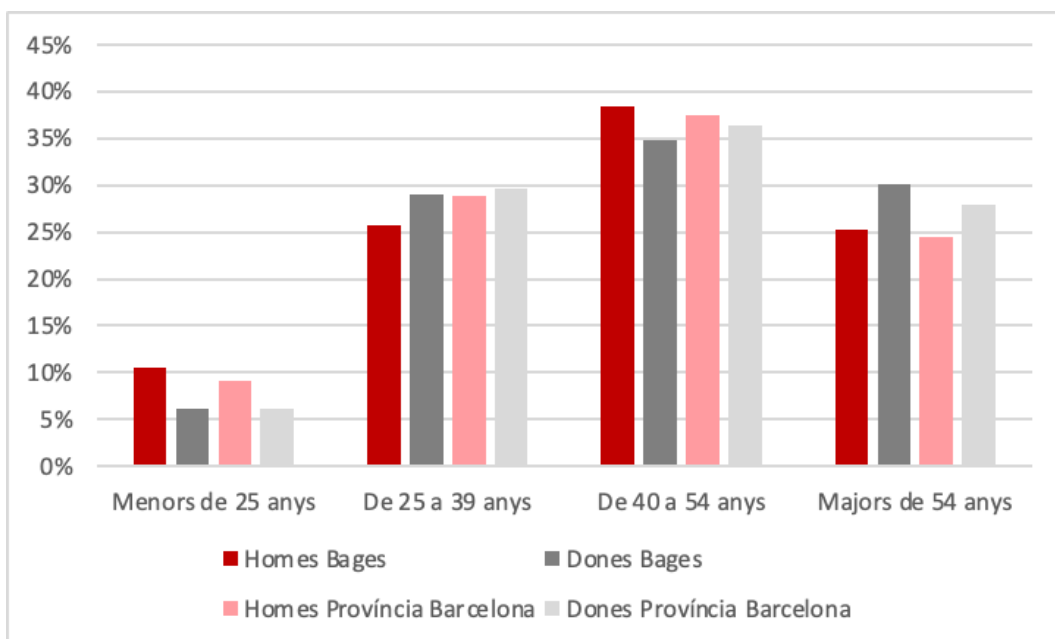
	Absoluts Homes gener 2021	Absoluts Dones gener 2021	% Variació Homes 2009 - 2021	% Variació Dones 2009 - 2021
Menors de 25 anys	546	402	-32,08%	-26,37%
De 25 a 39 anys	2599	1404	-45,98%	-17,04%
De 40 a 54 anys	2089	2269	29,51%	22,85%
Majors de 54 anys	1375	1964	83,09%	63,12%
TOTAL	5444	6529	-6,32%	11,04%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

En només dos trams d'edat de la població masculina i femenina l'atur s'ha reduït en els darrers 11 anys, tal i com mostra la taula anterior, i precisament són aquells en què hi ha menys persones en nombres absoluts: els joves menors de 25 anys fins als 39. On s'observa un increment de l'atur de pràcticament el doble és en la població femenina major de 59 anys. Una part es pot explicar per les estratègies familiars de suport en les cures, ja que moltes dones d'aquesta edat poden estar en disposició d'assumir les tasques de cura dels nets per alleugerir les càrregues econòmiques- vinculades a la contractació de serveis de cura- i facilitar la conciliació laboral dels seus descendents. Les dificultats d'incorporació al mercat de treball i les condicions en que es pot donar aquest, desincentiven moltes dones grans que veuen el seu paper de suport familiar molt més productiu i necessari que no pas una incorporació precària al mercat de treball. Generant així situacions de feminització de la pobresa especialment en dones grans que no han pogut cotitzar de forma reglada tans anys, tenen unes pensions baixes i un major risc de vulnerabilitat.

En termes generals, però, s'observa que la reducció de l'atur ha estat molt més accentuada en la població masculina (-45,4%) que no pas en la femenina (-18,2%), on la reducció ha estat de menys de la meitat, i s'ha centrat en els trams de població jove-madura (de 25 a 40 anys).

Gràfic 40 - Atur per sexe i edat. Comparativa Bages - Província de Barcelona. Percentatge sobre el total, gener 2021.

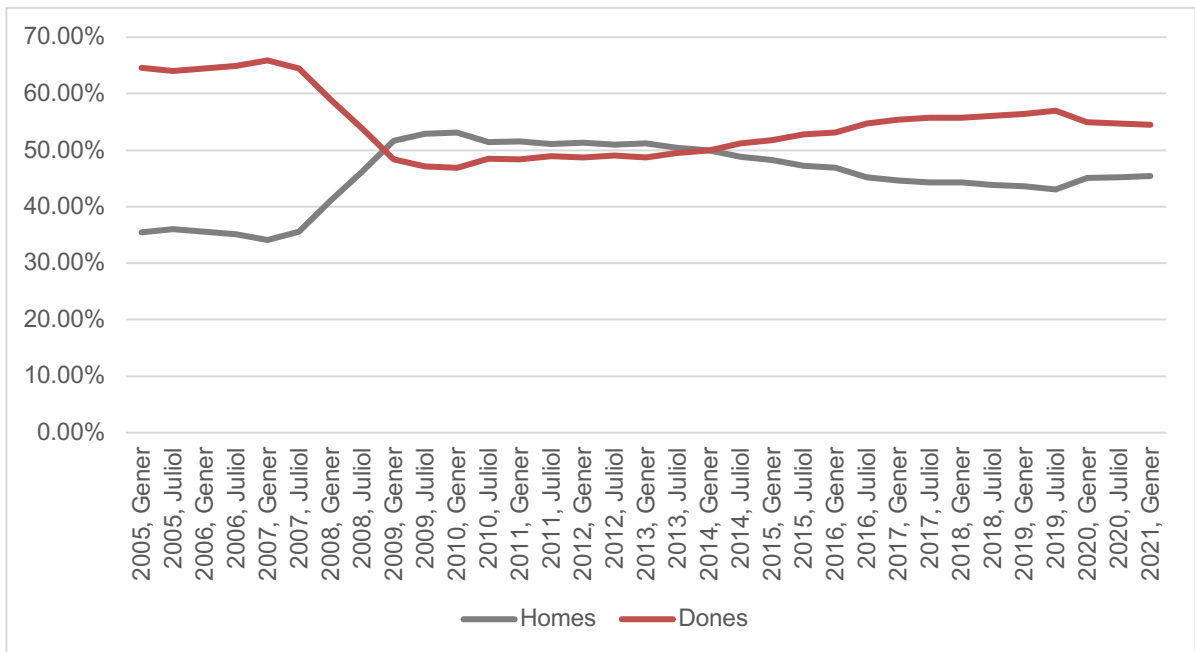

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

Si comparem el Bages respecte de la província de Barcelona en les edats i el sexe de les persones en atur no observem grans diferències. Els homes del Bages de 25 a 39 anys a l'atur estan per sota de la mitjana de la província de Barcelona de forma remarcable. Les dones majors de 54 anys del Bages estan lleugerament per sobre de les dones en atur de la mateixa franja d'edat de la província de Barcelona.

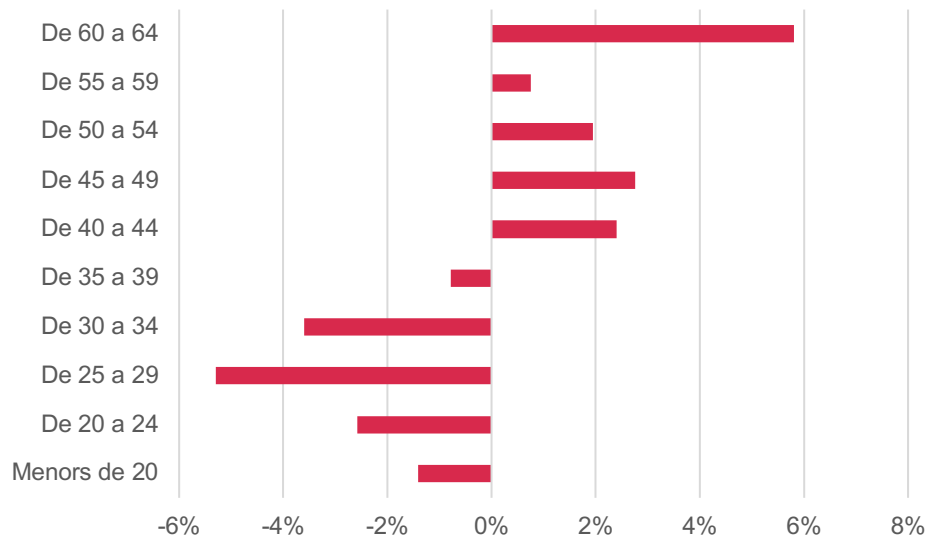
La gràfica següent mostra l'evolució de l'atur per sexe al Bages. Mostra la desigualtat en la que les dones han estat quasi sempre més presents a l'atur. Els anys de crisi van comportar certa convergència en què l'atur masculí va superar el femení fins al 2015, quan van tornar a divergir; aquesta és una tendència observable a també a nivell català.

Gràfica 41 - Evolució de l'atur al Bages per sexe. Percentatge sobre el total d'aturats.

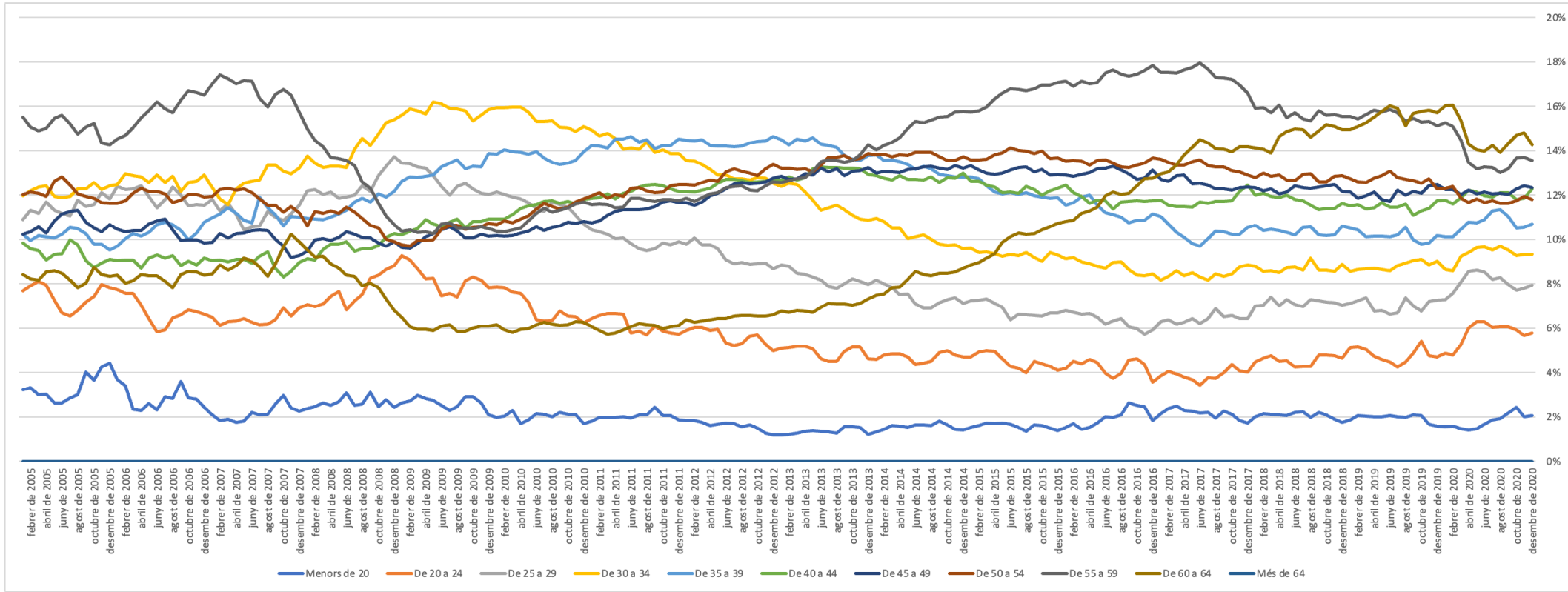
Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

Gràfica 42 - Evolució de l'atur per trams d'edat al Bages. 2016-2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Gràfica 43 - Evolució de l'atur al Bages per grups d'edat. Percentatge sobre el total d'aturats

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Les dues gràfiques anteriors mostren com ha evolucionat l'atur del Bages en funció de l'edat de les persones aturades. La primera ens indica la variació de l'atur per diversos trams d'edat i cal destacar que l'atur ha crescut de forma proporcional a l'edat de les persones. El punt d'inflexió és als 40 anys: fins aquesta edat, l'atur entre 2016 i 2020 ha baixat, sobretot en els trams de 25 a 34 anys. A partir dels 40 anys, l'atur ha crescut en tots els trams d'edat; i entre aquests, la franja d'edat de 60 als 64 amb un gran increment. La gràfica següent ens permet filar una mica més prim en aquesta anàlisi, observant que al Bages la crisi i la destrucció d'ocupació que va comportar va penalitzar, sobretot, els trams d'edat més grans. Durant la bombolla immobiliària, l'atur davallava en els trams d'edat més grans (amb l'excepció de les persones de 55 a 59 anys), mentre que augmentava en els més joves (excepte de 16 a 24 anys).

Procedència

La darrera de les variables sociodemogràfiques (els eixos de desigualtat definits en la part introductòria) és la procedència. L'any 2020 al Bages el 22,4% del total de les persones aturades eren d'origen estranger. Aquesta xifra puja fins el 23% en el cas del conjunt de Catalunya. Aquesta dada ens pot indicar quin gruix de persones poden presentar majors dificultats de reinserció al mercat de treball, en alguns casos les persones estrangeres tenen menors nivells formatius (estudis homologats que es puguin fer servir en una candidatura) i, en funció de la procedència, majors dificultats idiomàtiques. A excepció de les dones d'amèrica llatina i europa de l'est que si acostumen a tenir formació superior, però tenen dificultats per la seva convalidació ja que és un procés llarg. Cal tenir en compte també, les dificultats en la regularització administrativa del seu estat, fet que comporta un altre grau de discriminació.

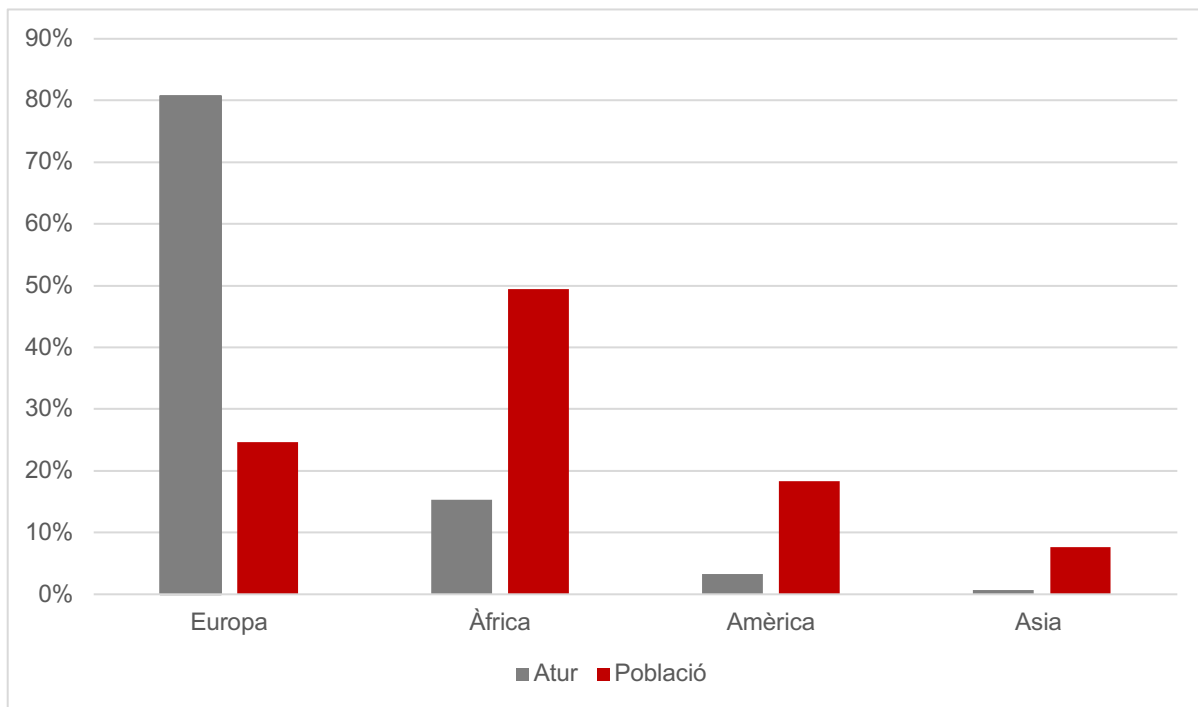
Taula 19. Percentatge d'aturats estrangers i autòctons. Atur registrat a desembre de 2020.

	Bages	Catalunya
Autòctons	77,6%	77%
Estrangers	22,4%	23%

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Per analitzar la major o menor presència de diversos col·lectius de persones estrangeres a l'atur cal veure la relació entre la presència de certes procedències a la comarca i la seva representació en l'atur. Les dades disponibles, però, ens obliguen a agrupar per continents de procedència.

Gràfica 44 - Comparativa atur i pes poblacional per continents d'origen

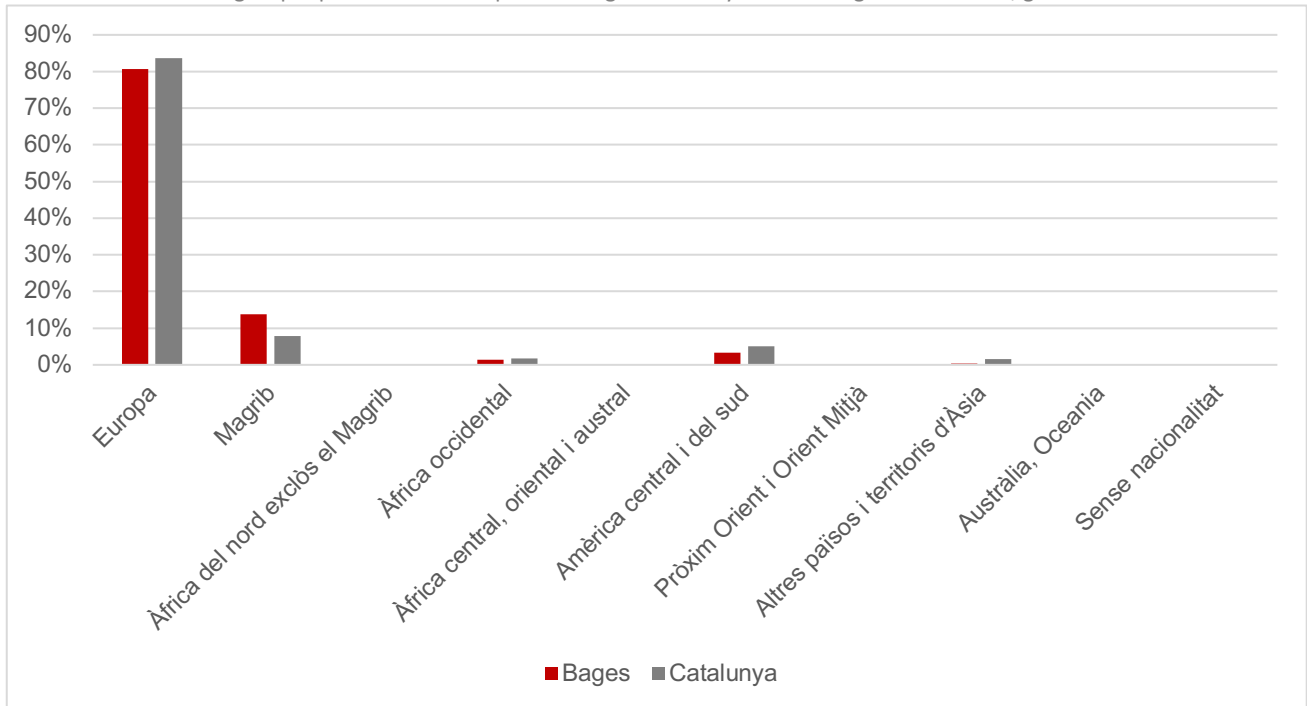

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu i Idescat

La gràfica anterior compara la presència de població per continents (sent "Europa" el recompte de la població procedent del continent europeu no espanyola) i com es distribueix l'atur també per continents. En una distribució normal les barres estarien en una proporció similar. En aquest cas veiem que la població europea (no espanyola) està sobrerrepresentada en l'atur, vol dir que hi ha més persones aturades del que tocaria pel seu pes poblacional.

El major diferencial positiu és en la població africana, que estan molt menys representades en l'atur - registrat- que no pas les altres procedències. Cal remarcar que són dades d'atur registrat que poden amagar situacions d'atur efectives però que no emergeixen perquè no es fa ús dels serveis públics d'ocupació, posant de relleu circuits de suport alternatius i tancats.

Gràfica 45 - Atur estrangers per procedència. Comparativa Bages -Catalunya. Percentatge sobre el total, gener 2021.

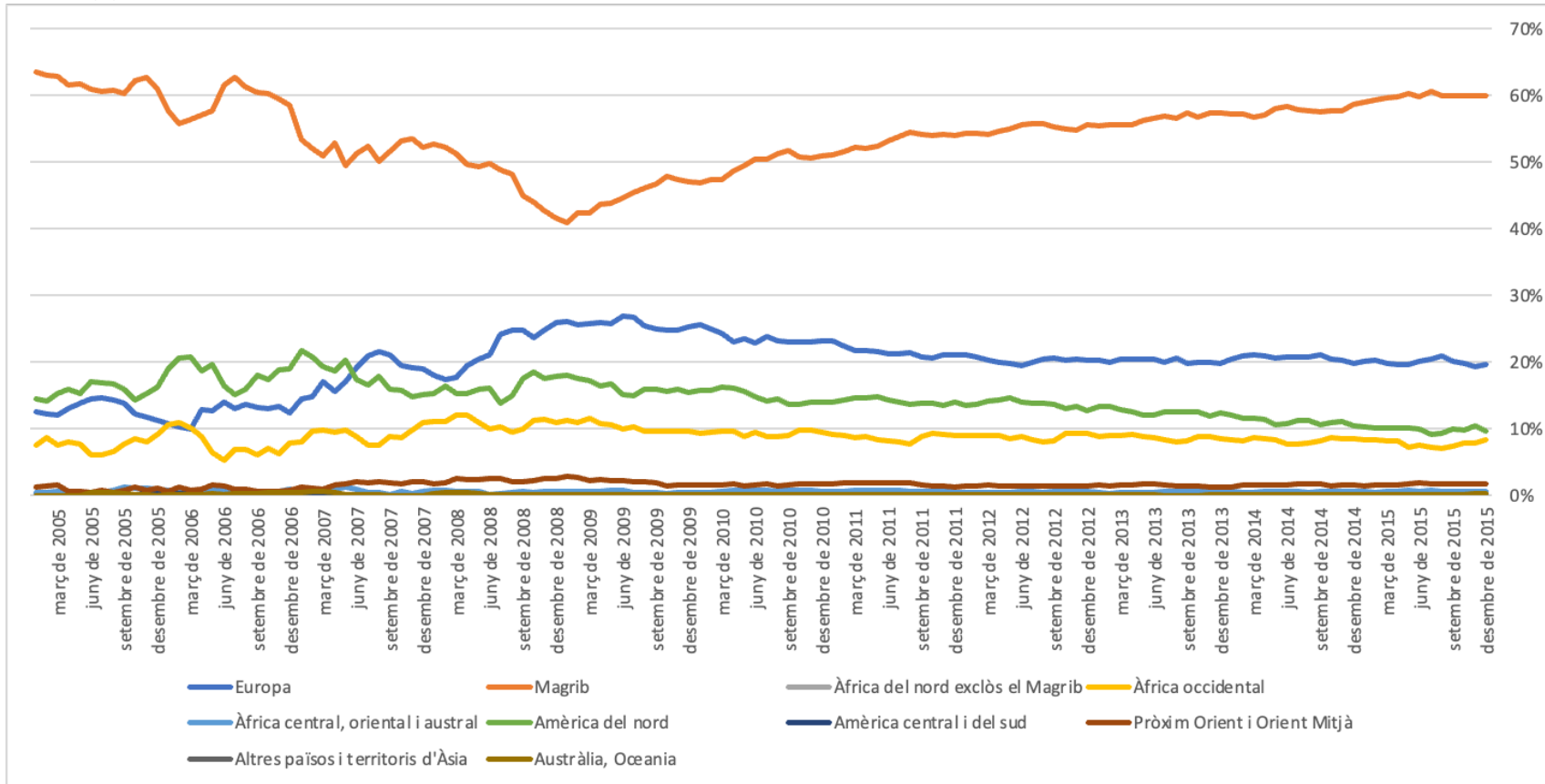

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

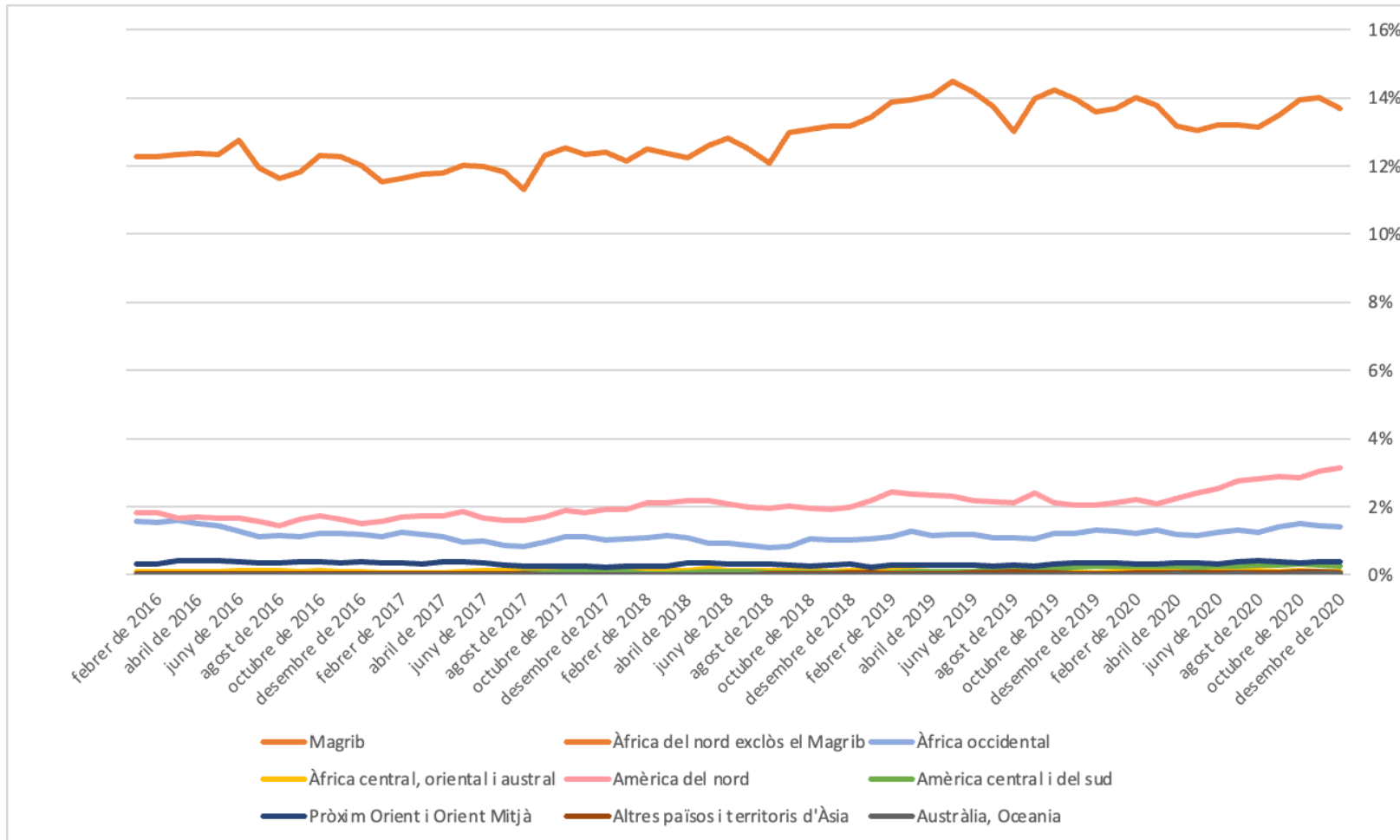
La distribució de l'atur per procedència del Bages guarda una relació en la seva distribució amb la general de Catalunya, tot i que amb un sobrepès de la població magrebina sobre la resta. La població magrebina representa el 3,22% del total de la població catalana i el 8% del total dels aturats catalans. Al seu torn, la població magrebina del Bages representa el 5,4% de total i el 14% del total de població aturada. Certament, es pot afirmar amb contundència que hi ha una sobrepresentació de la població magrebina del Bages a l'atur.

Gràfic 46 - Evolució de l'atur estranger al Bages segons procedència, percentatge sobre el total d'aturats. (1) Evolució 2005-2015. (2) Evolució 2016-2020 sense Europa, per canvi de mesura de dades.

(1)

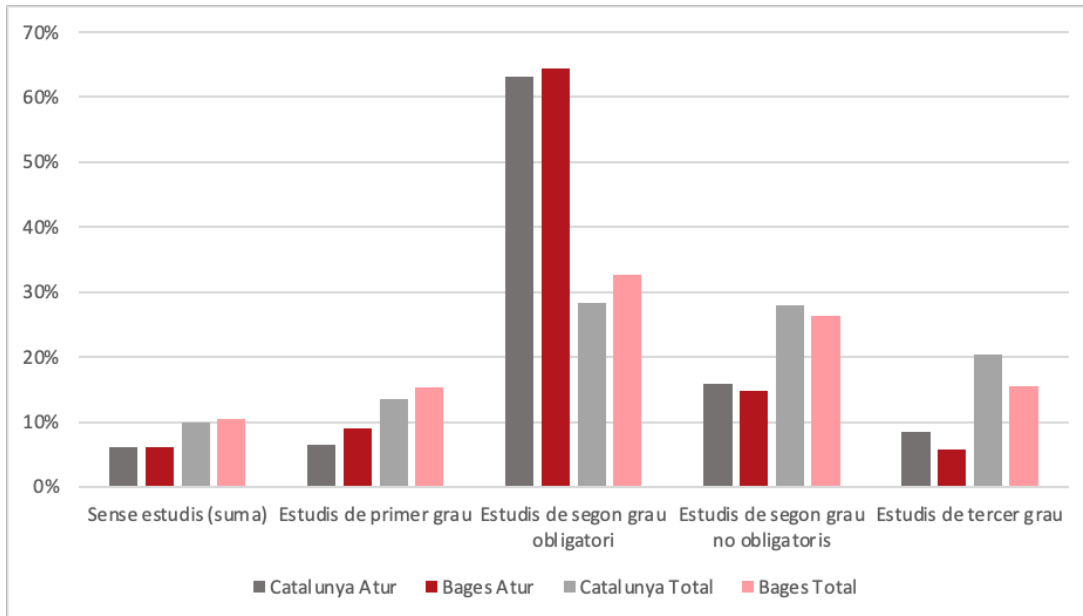
(2)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

De fet, la gràfica anterior indica que la població magrebina està sortint dels registres de l'atur en major mesura que cap altra procedència, malgrat la distorsió en les dades en el canvi de mesura ocorregut a partir del 2016.

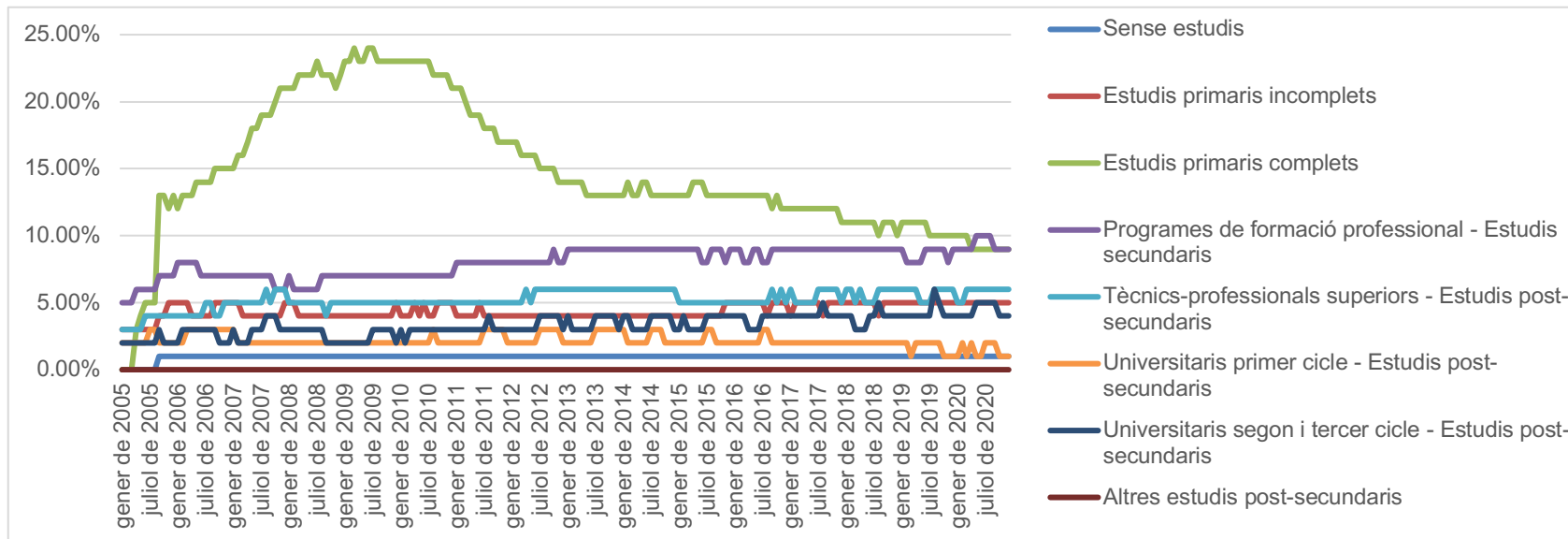
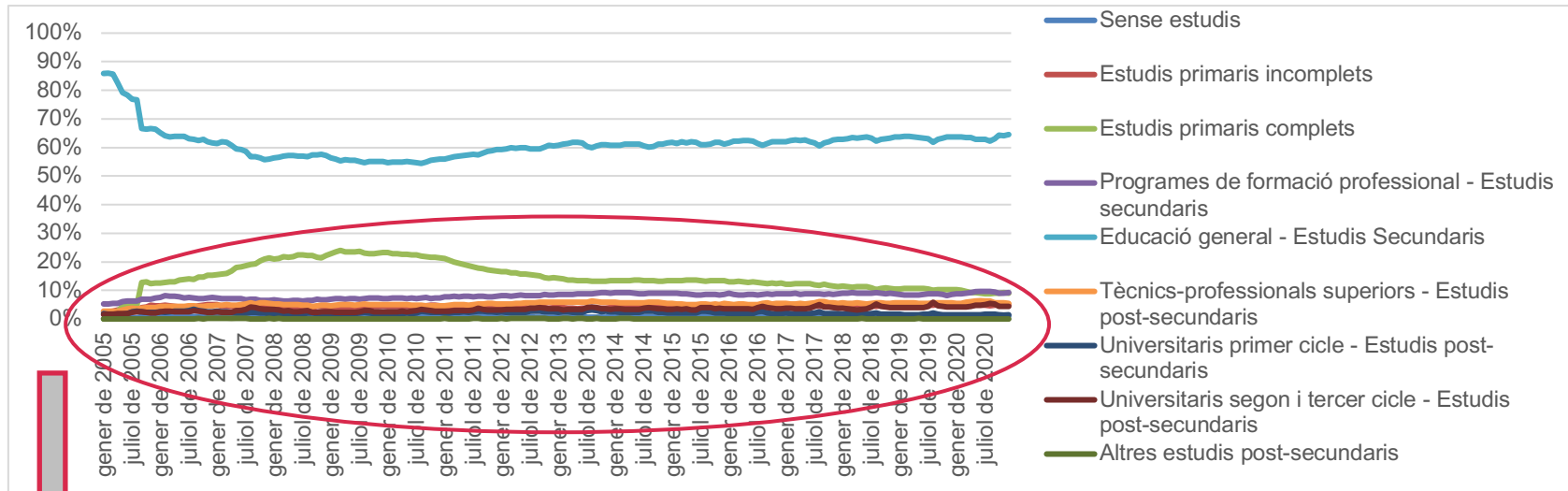
Gràfic 47 - Atur per nivell formatiu. Comparativa Bages (desembre, 2020) – Catalunya i comparativa amb població total per nivell formatiu (2011) Percentatge sobre el total.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Per nivell formatiu, la distribució de l'atur al Bages és força similar a la catalana. El gruix es troba, en la població amb estudis secundaris no especialitzats, que és el gran gruix de població catalana. Si comparem la distribució de la població total per nivells formatius (dades del cens 2011) de Catalunya i el Bages amb la distribució de l'atur per nivell formatiu, veiem que la relació és molt similar. Les persones amb estudis secundaris no especialitzats (ESO o Batxillerat) estan en major mesura a l'atur. Els diferencials més grans són en la població universitària, especialment en l'atur del Bages. Això posa de relleu que els estudis secundaris especialitzats o els universitaris són una "protecció" contra l'atur: hi ha menys probabilitats d'estar en atur si es tenen aquests estudis.

Gràfic 48 - Evolució de l'atur al Bages per nivell formatiu. Percentatge sobre el total d'aturats.

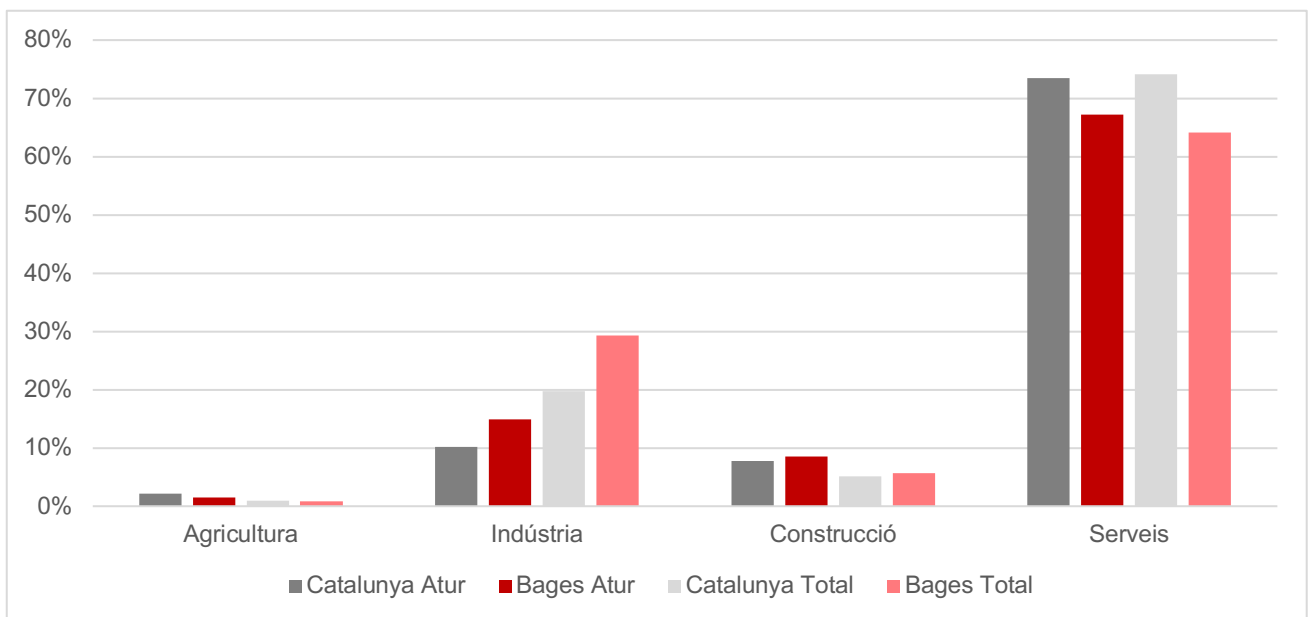
Font:

elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Tot i això, la gràfica anterior mostra una tendència que contradiu les afirmacions anteriors. Sí bé el nivell d'estudis es relaciona amb menors nivells d'atur en termes generals, les tendències que s'observen són diferents. Per una banda, els estudis secundaris no especialitzats s'han mostrat força estables en els anys de la crisi i després, amb oscil·lacions poc acusades des de la crisi. Per contra, fins mitjans del 2018 es pot observar com l'atur ha crescut en aquells col·lectius amb major formació -excepte els universitaris que es troben en el primer cicle de la carrera.

En el cas dels estudis universitaris, l'atur mostra un comportament cíclic important amb puntes d'atur recurrents els mesos d'octubre. De fet, l'atur només davalla clarament en els casos de la població amb estudis primaris incomplets i en el cas ja citat de la població universitària en el primer cicle.

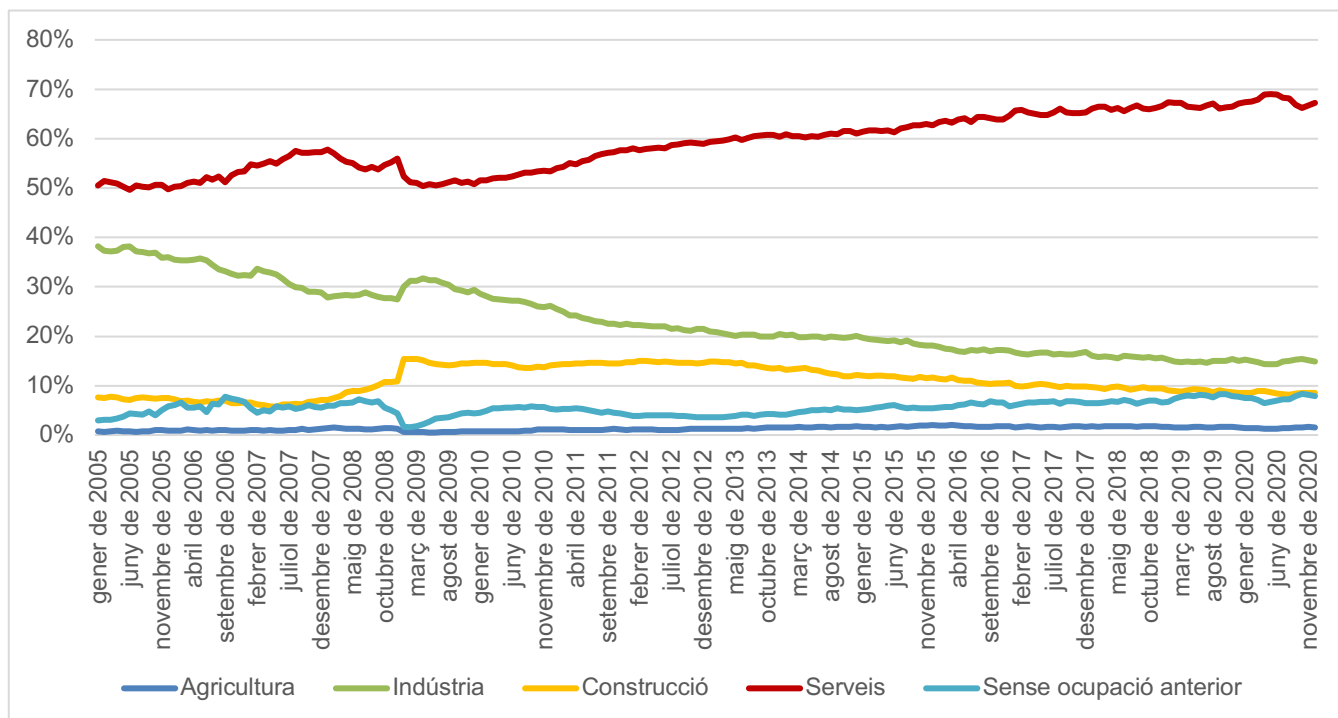
Gràfic 49 - Atur per sector. Comparativa Bages – Catalunya i comparativa de pes total dels sectors. Percentatge sobre el total, desembre 2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Per sectors, en el cas del Bages veiem que l'agricultura i la construcció presenten uns nivells d'atur d'acord al seu pes sobre el mercat de treball (en el cas català, l'agricultura i la construcció presenten el doble d'atur del que pertocaria pel seu pes com a sector). En canvi, veiem com la indústria i els serveis presenten comportaments diferents: el sector industrial té uns nivells d'atur inferiors al que li pertocaria -com en el conjunt de Catalunya-, mentre que els serveis és a l'inrevés -amb una tendència més marcada que el conjunt català. La gràfica següent posa de relleu aquesta relació entre els sectors serveis i l'industrial.

Gràfic 50 - Evolució de l'atur al Bages per sectors. Percentatge sobre el total d'aturats

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

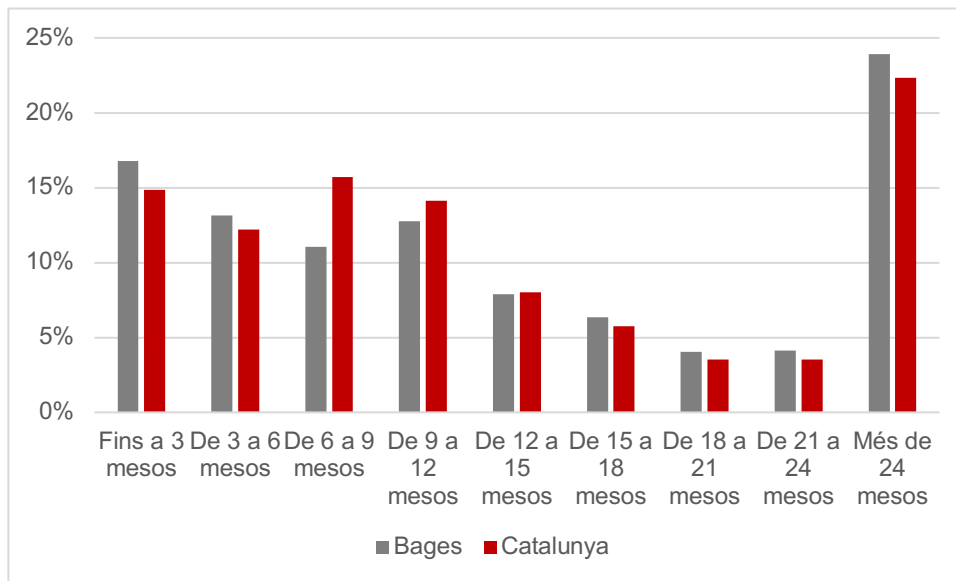
L'evolució de l'atur per sectors mostra una relació directa entre serveis i indústria, mostrant dinàmiques complementàries de transvasament de treballadors d'un sector al l'altre. El sector industrial a la comarca, segons les dades, ha davallat en atur de forma significativa, mentre que la resta de sectors -excepte la construcció- han perdut ocupació. En la taula següent es reafirmen aquestes tendències: l'agricultura cau i en molta menor mesura els serveis, mentre que la indústria i la construcció, malgrat el cop del 2020 i la pandèmia, registren creixements.

Taula 20. Evolució de l'atur al Bages per sectors. Gener 2009 - desembre 2020

Sector	Variació
Agricultura	153,52%
Indústria	-51,11%
Construcció	-45,59%
Serveis	26,94%
Sense ocupació anterior	369,65%

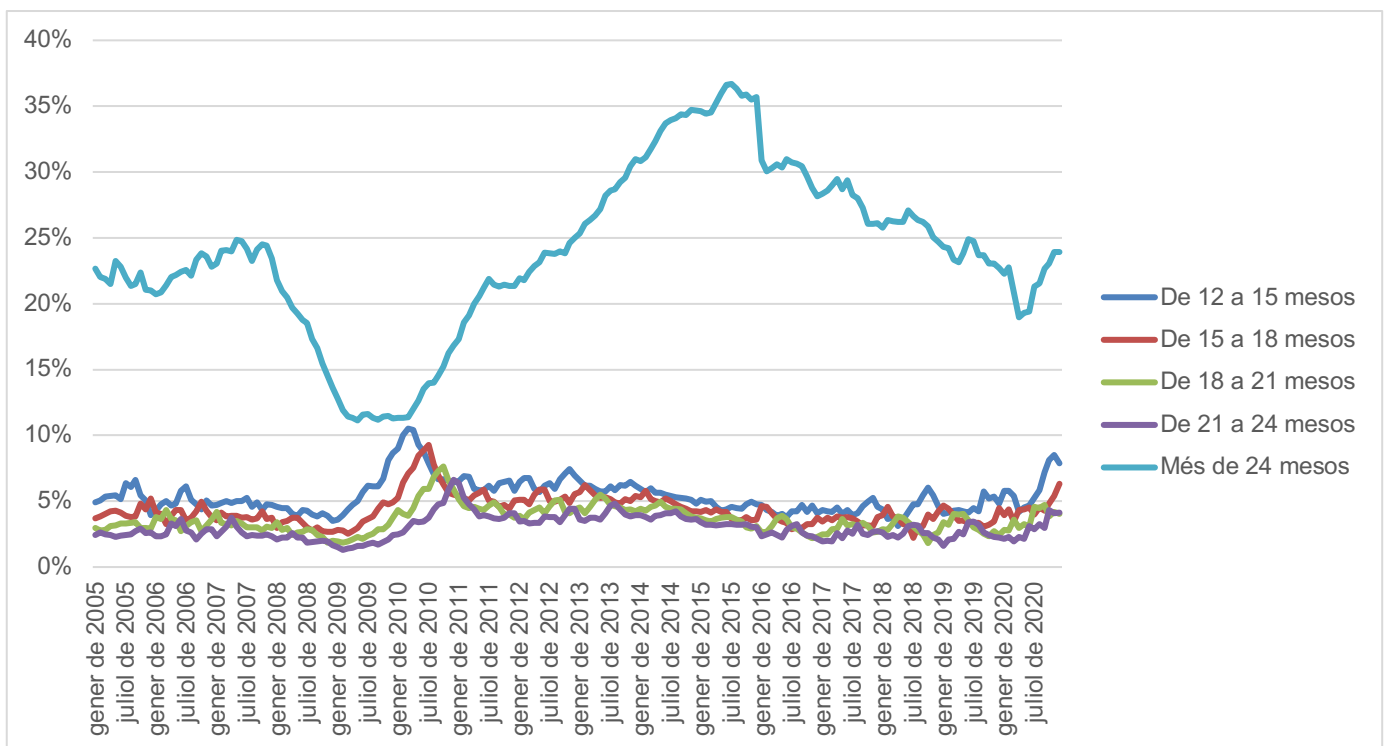
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Gràfic 51 - Atur per durada. Comparativa Bages - Catalunya. Percentatge sobre el total, desembre de 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Gràfica 52 -1 Evolució de l'atur de llarga durada al Bages per durada. Percentatge sobre el total d'aturats.

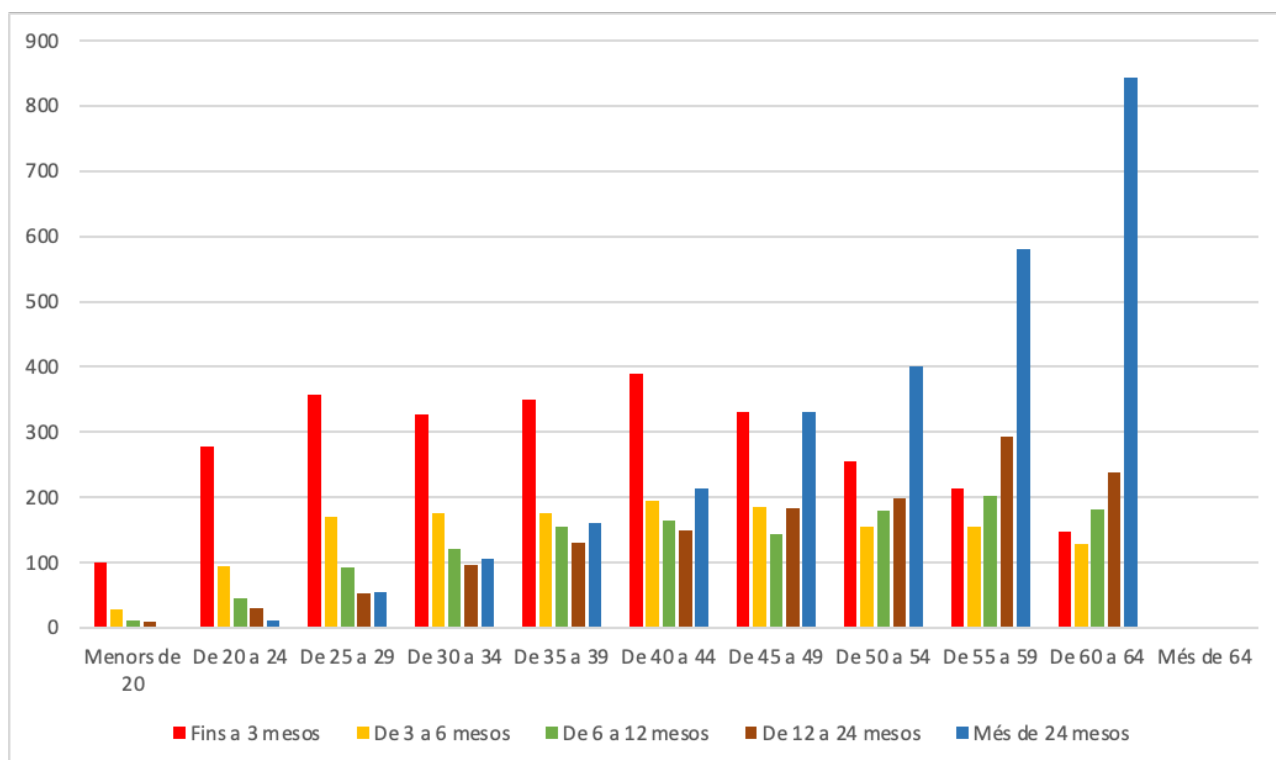
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

Les dues gràfiques anteriors ens mostren com es comporta la durada de l'atur. En termes generals, es segueix la tendència del conjunt de Catalunya. Veiem que les situacions d'atur curtes són les més freqüents, característic de mercats de treball amb una alta rotació de llocs de treball atesa la temporalitat de la contractació. Aquest atur fluctuant afecta a les persones al no poder establitzar situacions laborals que

permetin fer projectes vitals a mitjà-llarg termini. Així mateix veiem que l'atur de llarga durada (més de 24 mesos) és molt present també al Bages i més que en el conjunt de Catalunya. Aquest atur de llarga durada va davallar molt es primers anys de la crisi, per tornar a repuntar a nivells superiors que abans de la crisi en els darrers anys; possiblement s'hi pugui atribuir l'impacte de polítiques ocupacionals en aquest sentit.

La durada de l'atur té una relació estreta amb l'edat de les persones. La gràfica següent ens ho mostra:

Gràfica 53 - Atur per durada i edat al Bages. Febrer 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Treball i Model Productiu

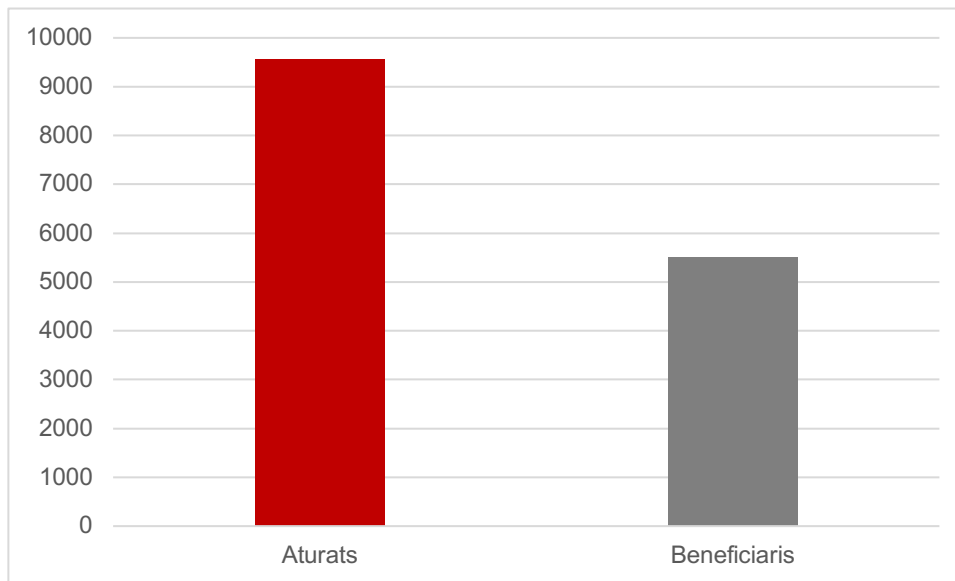
De forma clara es veu com les situacions d'atur de llarga durada són més presents a mesura que l'edat augmenta, i viceversa. El major dinamisme en el mercat laboral, és a dir, situacions d'atur més curtes, és entre els 25 i els 45, especialment presents les situacions de menys de 3 mesos d'atur aquells perfils de fins 44 anys. L'allargament de les situacions d'atur té efectes psicològics, però també econòmics, ja que les ajudes a la desocupació es van acabant amb el pas del temps.

Taula 21. Beneficiaris de prestació per desocupació per tipus i municipi. Valors absoluts i evolució 2009-2018.

Municipi	Nivell contri butiu 2020	Nivell contribu tiu 2009	Variació % 2009-2020	Nivell assistenci al (subsidi) 2020	Nivell assistencial (subsidi) 2009	Variació % 2009-2020	Renda activa 2020	Renda activa 2009	Variació % 2009-2020
Aguilar de Segarra	3	4	nd	3	nd	nd	nd	nd	nd
Artés	96	266	nd	67	57	18%	3	3	0%
Avinyó	53	64	-17%	19	21	-10%	nd	nd	nd
Balsareny	43	177	-76%	50	39	28%	3	nd	nd
Callús	44	63	-30%	24	13	85%	nd	nd	nd
Cardona	54	136	-60%	62	44	41%	nd	3	nd
Castellbell i el Vilar	61	151	-60%	66	40	65%	7	nd	nd
Castellfollit del Boix	nd	3	nd	6	5	20%	nd	nd	nd
Castellgalí	13	85	-85%	15	28	-46%	nd	nd	nd
Castellnou de Bages	10	39	-74%	nd	11	nd	nd	nd	nd
Fonollosa	19	40	-53%	22	16	38%	nd	nd	nd
Gaià	nd	7	nd	3	nd	nd	nd	nd	nd
Manresa	1.358	3.216	-58%	979	838	17%	151	52	190%
Marganell	3	11	-73%	4	nd	nd	nd	nd	nd
Monistrol de Montserrat	62	167	-63%	34	25	36%	nd	nd	nd
Mura	3	3	0%	nd	4	nd	nd	nd	nd
Navarces	96	333	-71%	92	61	51%	7	6	17%
Navàs	88	304	-71%	88	91	-3%	4	5	-20%
Pont de Vilomara i Rocafort, El	108	202	-47%	57	53	8%	7	3	133%
Rajadell	nd	11	nd	5	4	25%	nd	nd	nd
Sallent	104	263	-60%	81	97	-16%	6	3	100%
Sant Feliu Sasserra	9	19	-53%	6	nd	nd	nd	nd	nd
Sant Fruitós de Bages	141	358	-61%	105	71	48%	6	nd	nd
Sant Joan de Vilatorrada	168	529	-68%	129	100	29%	9	nd	nd
Sant Mateu de Bages	7	13	-46%	5	3	67%	nd	nd	nd
Sant Salvador de Guardiola	49	116	-58%	33	41	-20%	6	nd	nd
Sant Vicenç de Castellet	202	448	-55%	146	113	29%	13	5	160%
Santpedor	110	294	-63%	71	64	11%	4	nd	nd
Súria	80	253	-68%	93	67	39%	3	nd	nd
Talamanca	3	nd		3	nd	nd	nd	nd	nd

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

Gràfica 54 - Diferencial entre aturats i beneficiaris de prestació per desocupació, 2018.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Diputació de Barcelona

Tan la taula com la gràfica anterior posen de manifest el decalatge entre població aturada i cobertura de les prestacions de desocupació. Segons les dades de 2020, **hi ha 4.064 persones aturades a la comarca que no reben cap prestació per desocupació**. En termes econòmics per les llars, això té importants afectacions.

Altres problemàtiques que es vinculen a l'àmbit laboral al Bages són les que es relacionen amb la xarxa de transport públic, ja que la dependència del transport privat limita les oportunitats laborals de moltes persones, sobretot les que es troben en una situació de major vulnerabilitat i disposen de menys recursos de mobilitat i de selecció d'ocupacions. Tot i això s'apunta una clara fortalesa estratègica com és la situació geogràfica de la comarca: capital de la Catalunya Central, propera a Barcelona, amb les dues línies ferroviàries que la travessen i creuada per eixos viaris importants.

Fortaleses i potencialitats

- El programa de **Garantia Juvenil** amb oferta suficient a la comarca, lligat al treball en xarxa entre serveis d'ocupació de diferents municipis, són una fortalesa. La presència d'insertores laborals als municipis ha estat valorat com a molt positiu, malgrat que a vegades no tinguin tots els recursos per la inserció i falta personal per cobrir tot el territori.
- El Consell Comarcal del Bages ha posat en marxa recentment un **Programa de treball i formació per a Joves Migrats Sols** que en l'actualitat ha contractat 10 joves que donen resposta a necessitats de les escoles, en particular al menjador i en el transport. Aquest programa forma part del ja mencionat Programa de treball i formació per a joves tutelats i extutelats que a tota Catalunya han inserit a més de 200 joves.

- Estan creixent a causa de la pandèmia les opcions de **teletreballar** a la comarca, una opció que salva els obstacles de la manca de transport públic, i possibilita el treball des de zones més rurals. Pel que fa als perills d'aquesta nova modalitat de treball, l'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages apunta a la masculinització de les tasques i en el cas de les dones i el teletreball, s'apunta a la possibilitat de què impliqui una sobrecàrrega sobre les tasques de cures i que impossibilitin trobar espais de relació a fora de casa. Pot significar, per tant, una pèrdua de llibertats.
- Hi ha un creixement de possibilitats d'acreditar coneixements adquirits (anys d'experiència laboral o cursos).
- La intenció d'activar **espais amb suport a la digitalització**: tant per pal·liar la bretxa digital entre persones actives en recerca de feina, com per empreses.

ÀMBIT RESIDENCIAL I TERRITORI

L'àmbit residencial és un dels més rellevants al veure's clarament afectat per les ruptures en altres àmbits d'exclusió social, a banda de les dinàmiques macroeconòmiques actuals que han convertit l'habitatge en un bé d'especulació augmentant-ne els preus de forma molt marcada. No en va, és una de les principals problemàtiques identificades pels diversos actors de la comarca. L'habitatge, doncs, es veu afectat per les situacions d'atur que acaben impactant en les rendes i, aquestes, a la capacitat de les llars de fer front als pagaments de les quotes hipotecàries o els lloguers. Si aquests problemes econòmics persisteixen i no permeten afrontar els pagaments de l'habitatge, es poden generar situacions d'endeutament i/o desnonament; al seu torn, això genera problemàtiques associades com les ocupacions (temàtica que es desenvolupa en la part qualitativa). Així mateix, en l'àmbit de l'habitatge hi ha tota la problemàtica vinculada a la pobresa energètica. Des de la mirada dels itineraris d'inclusió, l'accés a un habitatge digne esdevé una condició indispensable des d'on començar el treball en altres àmbits (el *Housing First* és un enfocament de treball amb persones sense llar, amb molt d'èxit, que implica que el primer que cal fer per treballar la inclusió és proporcionar un habitatge digne i, després, plantejar altres processos de treball). En aquest àmbit també hi tenen lloc els aspectes vinculats a l'espai públic (insuficiència, inadequació, inseguretat) i les problemàtiques derivades que poden afectar a la convivència i la cohesió social.

En una comarca com el Bages, amb una capital amb tant d'atractiu per a persones de tota la Catalunya Central per a buscar feina i unes millors condicions de vida, l'emergència habitacional és cada vegada un tema més candent: tot i la recent incorporació del recurs d'una borsa d'habitatge social a Manresa i la borsa d'habitatges del Consell Comarcal del Bages, encara hi ha molt pocs pisos disponibles i són del tot insuficients per a donar resposta a la realitat actual, en què moltes famílies recorren a l'ocupació d'habitatges buits de la ciutat. Tal i com posa de manifest el Diagnòstic de l'Emergència Residencial al Bages (2019), les iniciatives polítiques dirigides a la facilitació de l'accés a l'habitatge han estat (1) la negociació amb grans tenidors les cessions temporals d'habitatges en terminis de 3 o 5 anys; (2) la captació d'habitatges per a ús social de petits propietaris —se'n remarca el poc èxit per la falta de voluntat dels propietaris a cedir els habitatges sense més garanties i condicions de seguretat—. I finalment (3) l'adquisició d'habitatges orientats a situacions d'emergència en municipis amb majors recursos: com que estan exclusivament destinats a respondre a les emergències, no estan pensats per al llarg termini tot i que, com posen de manifest els equips tècnics de Serveis Socials, acaben convertint-se en les alternatives úniques i de llarga durada.

El fenomen derivat de les ocupacions d'habitatges són els desnonaments. Catalunya va ser la primera comunitat autònoma d'Espanya en nombre de desnonaments durant el 2020, un total de 5.737. Tot i que el 2019 es van practicar el doble de desnonaments, aquesta xifra suposa uns 15 desnonaments diaris. A més a més, la gran majoria d'ordres de llançaments es donen per impagament del lloguer, per sobre de les raons que havien prevalgut en el passat, com la d'impagament d'hipoteques. Pel que fa als desnonaments ordenats des dels Jutjats de Manresa, que tenen jurisprudència sobre tota la comarca i part del Moianès que havia estat bagenc, el nombre de desnonaments durant l'any han estat 169 (fent un càlcul com l'anterior, és un desnonament ordenat cada dos dies, comptant dies laborables. Un 70% d'aquests 169 desnonaments (119) van ser per impagament del lloguer, un 24% va ser per impagament d'hipoteca (41) i un 5% va ser per altres causes, com impagament de deutes o embargament (9). Com en el cas català i espanyol, els jutjats de Manresa van

decretar un 55% menys d'ordres judicials de desnonament respecte del 2019. Des de la diagnosi sobre emergència residencial mencionada anteriorment es va crear un protocol d'actuació dels Serveis Socials Bàsics davant d'ocupacions per privació econòmica en habitatges de grans tenidors. El Decret llei 17/2019 de 23 de desembre sobre mesures urgents per millorar l'accés a l'habitatge donava opcions d'accés al lloguer social, entre d'altres mesures de coordinació municipal-comarcal, davant del fenomen de les ocupacions. A la vegada, donava molta importància i subratllava l'obligatorietat de l'empadronament per part dels Ajuntaments, que és fonamental per accedir a Serveis Socials Bàsics i per iniciar processos de regulació administrativa de persones d'origen estranger.

El protocol elaborat pel Consell Comarcal del Bages va estar a punt d'aprovar-se, però el febrer de 2021 el Decret va ser anul·lat, cosa que ha deixat a moltes famílies que estaven ocupant i podrien accedir a un lloguer social amb el gran tenidor sense marc normatiu que ho avalués. Com asseguren les professionals del Consell Comarcal del Bages, aquesta era una mesura possibilista per evitar milers de desnonaments i garantir el manteniment d'un habitatge. A causa de l'anul·lació del decret per anticonstitucional, el protocol que estava desenvolupant el Consell Comarcal del Bages per a la mediació i l'acord per a un lloguer social en situació de desnonament ha quedat aturat.

Les dinàmiques de segregació urbana que s'han donat en els darrers anys, sobretot a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, on les persones en situacions de vulnerabilitat i/o exclusió s'han vist expulsades cap a les perifèries i els barris i municipis amb menors costos d'habitatge (i amb menors recursos socials per fer front a aquesta arribada de població), ha arribat també al Bages, especialment a la ciutat de Manresa, amb l'arribada de famílies o persones soles en situacions de vulnerabilitat que s'han assentat en els municipis més propers a Barcelona, en ocasions ocupant habitatges buits de la ciutat i dels municipis que l'envolten. L'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages posa de manifest que en moltes ocasions la única resposta que es pot donar a persones sense llar és la d'enviar-los a Barcelona on sí que hi ha serveis especialitzats que poden donar respostes immediates, cosa que és impossible al Bages. Una altra dinàmica de segregació i d'exclusió és la que porta als joves migrants sols del Bages en procés de desinternament dels centres de la comarca a quedar-se a Manresa en situació irregular, i en una situació paral·lela, també es troben així les persones i famílies sol·licitants de protecció internacional: tot i que a Manresa hi ha un Centre de Protecció Internacional amb 90 places i tres pisos, no es pot donar resposta a totes les necessitats. A més, la majoria de sol·licituds seran denegades, fet que encara posa més en risc a totes aquestes famílies.

La saturació dels serveis d'emergència es visualitza en el temps d'espera de la Mesa d'Emergència que és d'un a dos anys, i les seves solucions no són òptimes, perquè impliquen un gran desarrelament de les persones que són reubicades a habitatges de l'Agència de l'Habitatge: un exemple proporcionat per l'Oficina de l'Habitatge del Bages és la situació de les persones reubicades a Callús per l'Agència provinents de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i que no entenen les dinàmiques de la comarca ni la manca de transport urbà i interurbà.

Pel que fa als habitatges en mans de grans tenidors, des de l'Oficina del Bages se n'han detectat un gran nombre i a municipis que no són Manresa, com Artés, Navàs o Sant Vicenç de Castellet. Tot i la voluntat de l'oficina de negociació, es posa de manifest la poca o nul·la resposta d'aquests agents. Molts d'aquests blocs de pisos de grans tenidors estan ocupats en l'actualitat. Cal tenir en compte també que l'Oficina del Bages és de

recent creació, per tant encara tenen recorregut per seguir treballant en la cerca d'altres opcions d'habitatge social.

Des d'un punt de vista territorial, la naturalesa rural de la comarca es una oportunitat per dur a terme processos d'inclusió social aprofitant la menor dimensió dels pobles i aprofitant el sector primari com un espai terapèutic i productiu (malgrat el poc pes del sector sobre el VAB comarcal). Al seu torn, els pobles del Bages rural disposen d'habitatges buits que costen molt de mobilitzar, però que representen efectivament una potencialitat per al territori. Cal tenir en compte, però la manca de transport públic intramunicipal, que és clarament un obstacle per a les oportunitats citades.

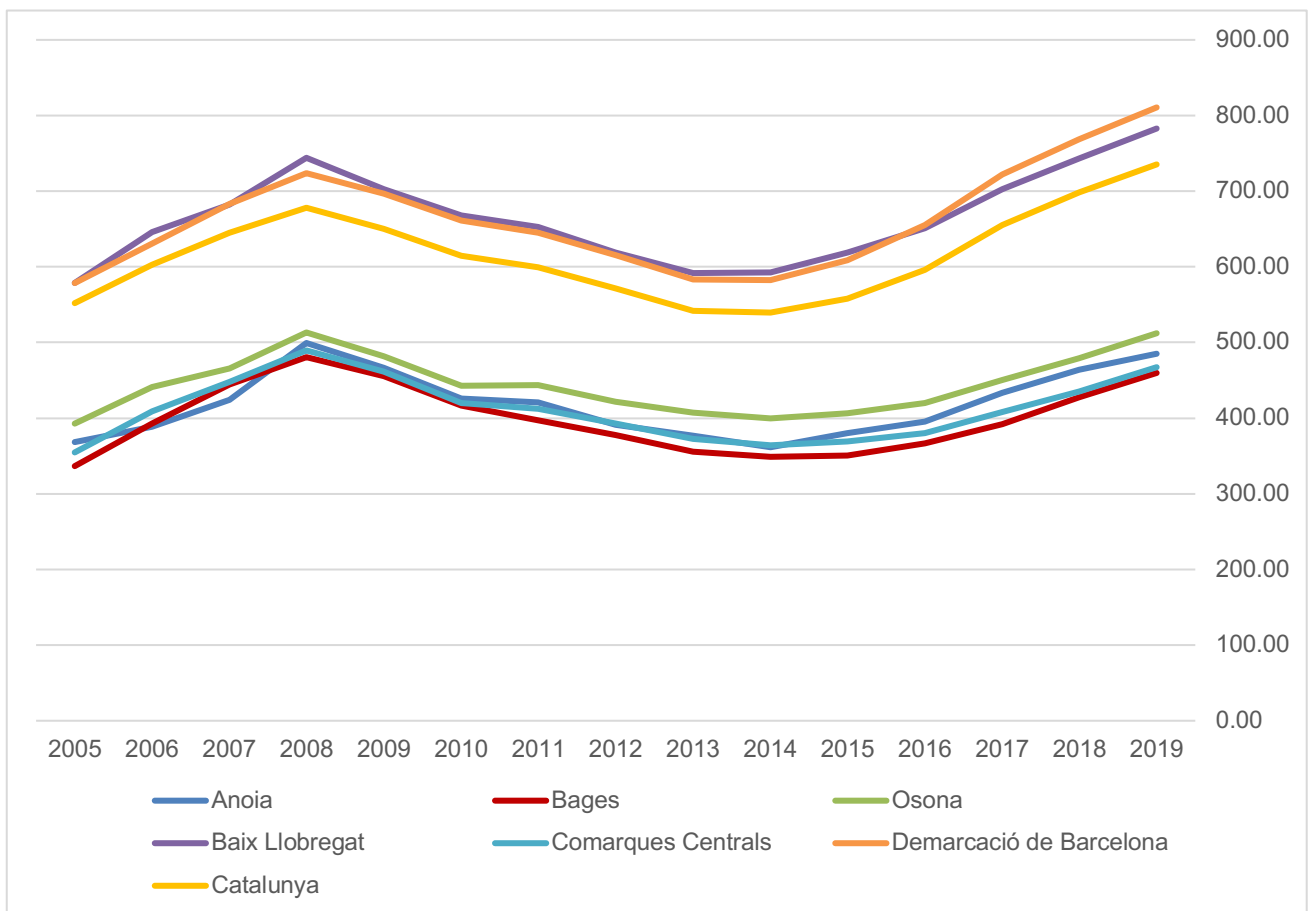
L'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages posa de relleu la necessitat d'una política d'habitatge d'abast comarcal que posi d'acord la disparitat actual de polítiques de cada municipi i proposi una sèrie de mesures factibles com la inspecció d'habitatges, la cerca d'usos anòmals i la unificació d'afers al voltant de l'empadronament social.

El mercat de lloguer i ajudes a l'habitatge

Arran de la crisi immobiliària de la passada dècada, el mercat de lloguer va emergir com una alternativa raonable al protagonisme del règim de propietat. La major flexibilitat del règim de lloguer d'adaptar-se a les possibilitats econòmiques de les llars va fer que moltes optessin per aquest règim d'accés a l'habitatge per sobre de les rigideses de la compra. Segons dades del 2018 del Diagnòstic d'Emergència Residencial del Bages, la comarca presenta un 18% d'habitatges de lloguer sobre el total d'habitatges disponibles, aquest percentatge és inferior a la mitjana de la província de Barcelona, que és del 20,2%. La distribució és desigual en el territori: mentre que a Manresa és del 22,6% (per sota, per exemple, de la mitjana de Barcelona ciutat, que està en el 30,1%), la resta de municipis presenten percentatges que no superen el 15%. Es constata que l'alternativa que suposa el règim de lloguer és molt baixa a totes les zones de la comarca.

Els primers anys de la crisi el mercat de lloguer presentava preus elevats per la inèrcia de la bombolla, però aquests van baixar posteriorment. Actualment el preu del mercat de lloguer torna a pujar de manera inconnexa amb els salaris i les rendes de les llars, cosa que fa que per moltes famílies aquesta sigui una opció d'accés a l'habitatge que presenta dificultats.

Gràfica 55 - Evolució del preu mitjà mensual del lloguer. 2005-2019

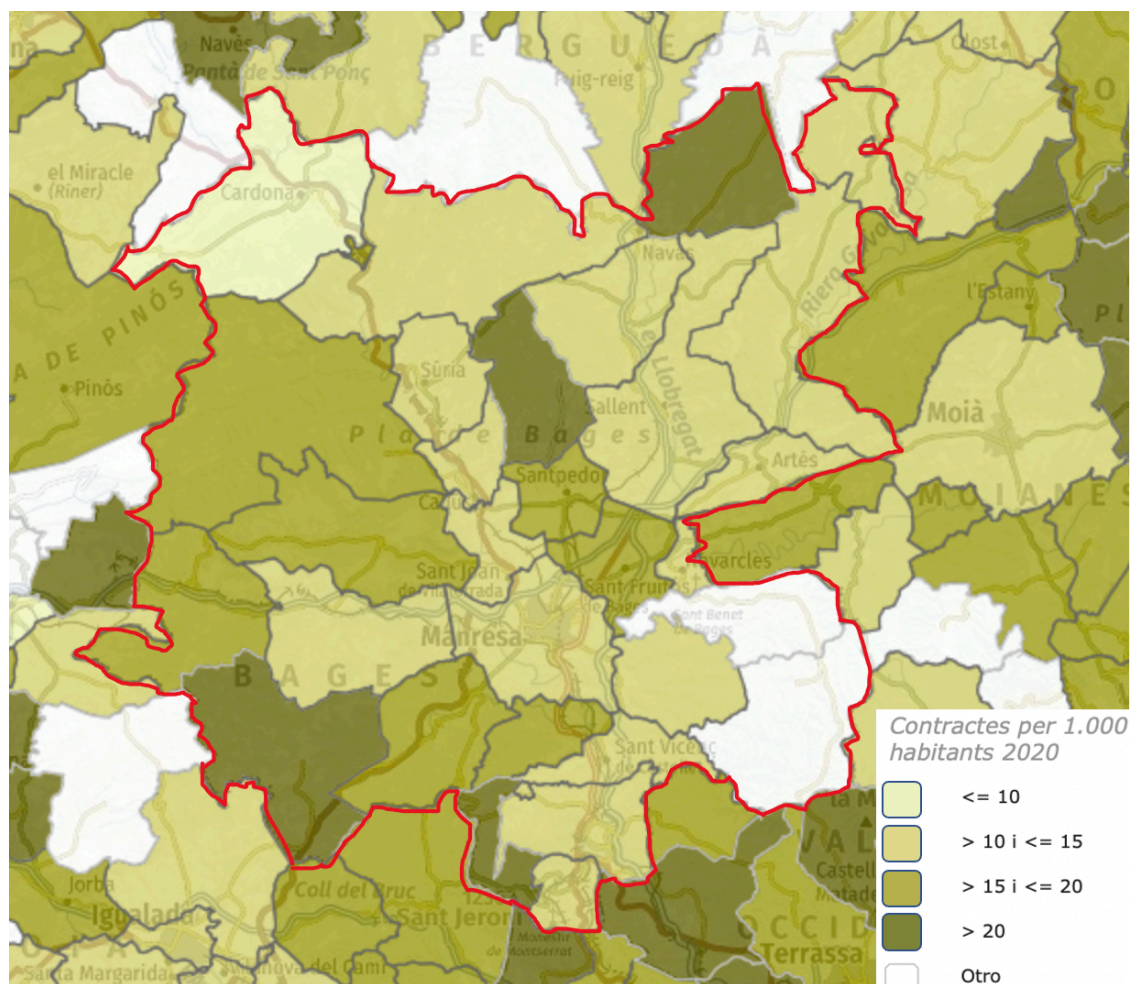

Font: Elaboració pròpia a partir de Servei d'Estudis i Documentació d'Habitatge

La gràfica anterior mostra que l'evolució del mercat de lloguer al Bages ha estat paral·lela a la de les Comarques Centrals tot i que lleugerament inferior i, en la seva tendència, igual que la resta d'àmbits territorials analitzats: el punt més alt a 2008 per baixar fins el 2015 on torna a remuntar. En els casos dels preus generals de Catalunya i la demarcació, els preus de 2019 han arribat a ser més alts que els de 2008, segurament empesos per la dinàmica de Barcelona ciutat i la seva àrea metropolitana. No és el cas del Bages, però. Respecte els preus mitjans de lloguer de 2008, només el Barcelonès (11,07%), el Garraf (5%), Gironès (1,41%), el Maresme (2,5%), el Ripollès (35), el Vallès Occidental (0,5) i el Vallès Oriental (1,52%) han augmentat a 2018.

En el mapa següent es pot veure en dades de l'Observatori del Territori els municipis on el règim de lloguer és més o menys generalitzat el 2020. Són dades que vénen esbiaixades pels nombres d'habitants de cada municipi: en aquest gràfic veiem com Marganell, Gaià i Castellfollit del Boix són municipis amb molts contractes de lloguer, cosa que sabem que no és certa, però és proporcionalment molt alt. En canvi, sí que podem comparar municipis amb població relativament semblant, i podem veure com hi ha més lloguers a Sant Fruitós que a Manresa.

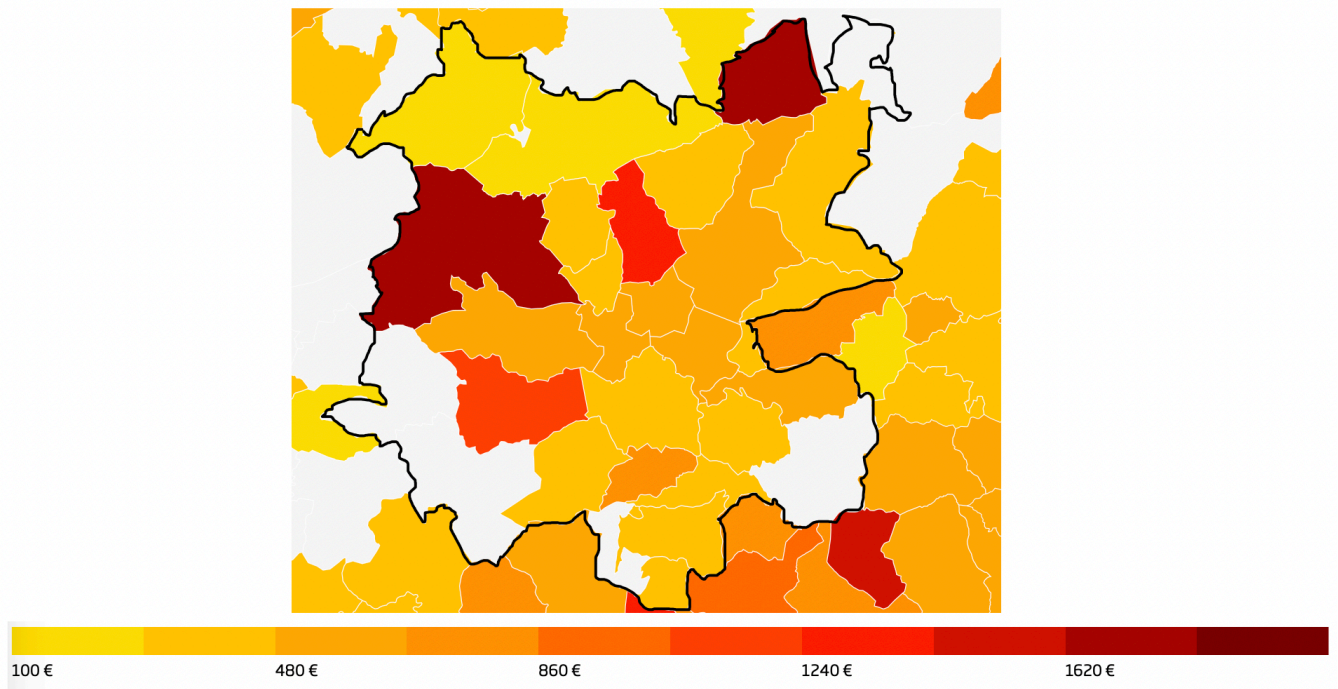
Figura 11 - Contractes de lloguer al Bages per 1.000 habitants, 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Observatori del Territori.

El següent mapa, basat en les mateixes dades del 2018, es pot veure l'oscil·lació del preu del lloguer als municipis del Bages. S'observa com, de la poca oferta present en municipis com Sant Mateu de Bages o Gaià, els preus són molt elevats. És interessant comparar poblacions semblants, i amb una oferta de lloguer semblant, i en aquesta línia podríem observar que Manresa té de mitjana lloguers més barats que Sant Joan de Vilatorrada, Sant Fruitós i Santpedor.

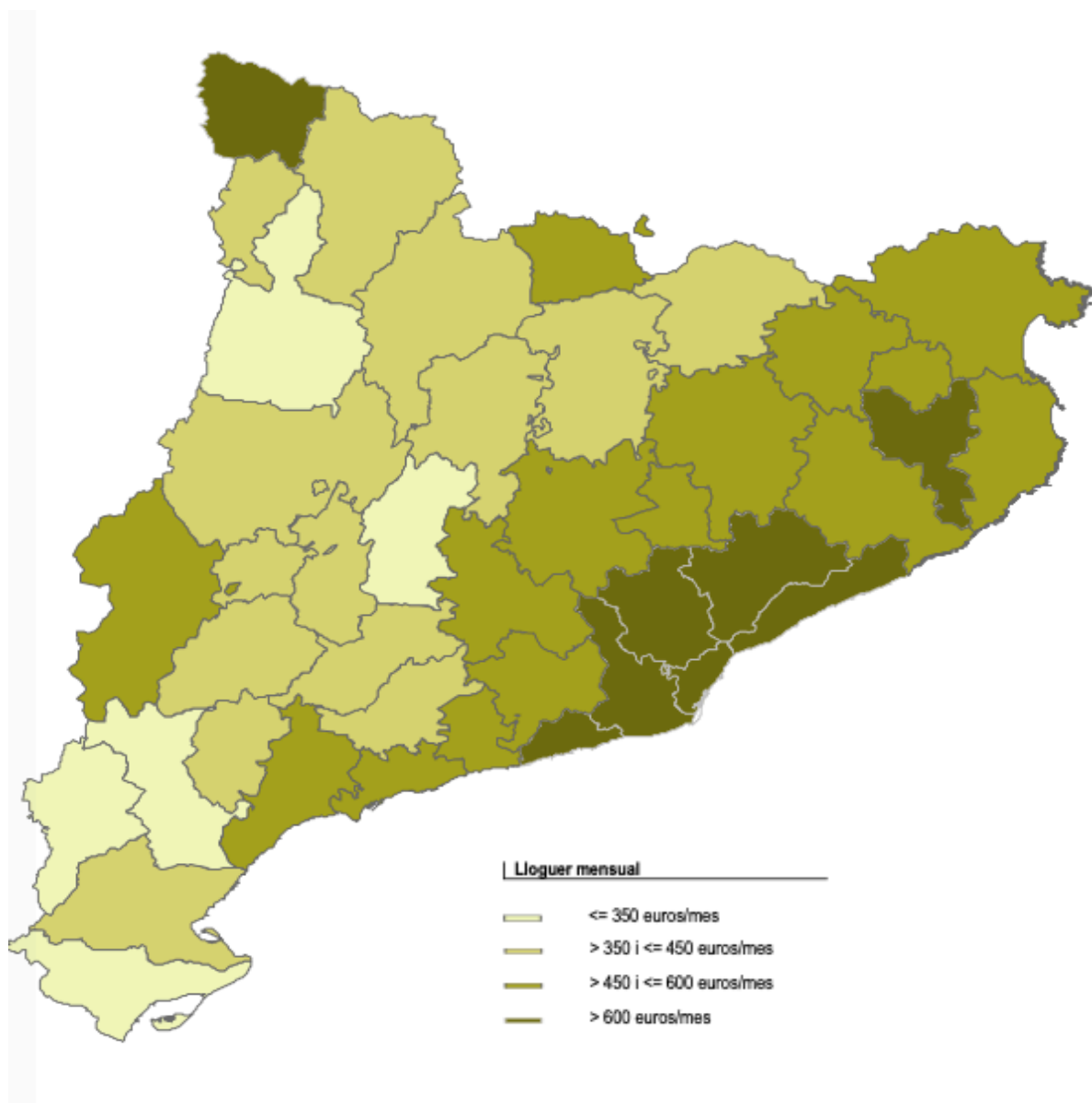
Figura 12 - El preu de lloguer als municipis del Bages, primer trimestre de 2018.

Font: Elaboració pròpia a partir dels gràfics del diari ARA i dades de la Secretaria d'Habitatge de la Generalitat (<https://interactius.ara.cat/lloguers/indicadors/comarques>)

Les dades agregades de renda i preus dels lloguers indiquen que la renda ha augmentat més que no pas els preus de lloguer. El perill d'extreure conclusions d'aquestes dades és que amaguen les situacions de desigualtat existents, ja que els indicadors de renda només ens aporten una visió de conjunt de la comarca i no permeten filar més prim per observar com aquesta renda es distribueix de forma desigual entre les diverses llars. La realitat apuntada des de la comarca és que hi ha moltes llars amb problemàtiques per accedir l'habitatge. Com mostren les dades presentades anteriorment dels propis serveis socials, les ajudes d'urgència per allotjament i subministraments han augmentat en nombre en els darrers anys.

Figura 13- Cost mitjà mensual del lloguer 3T 2020

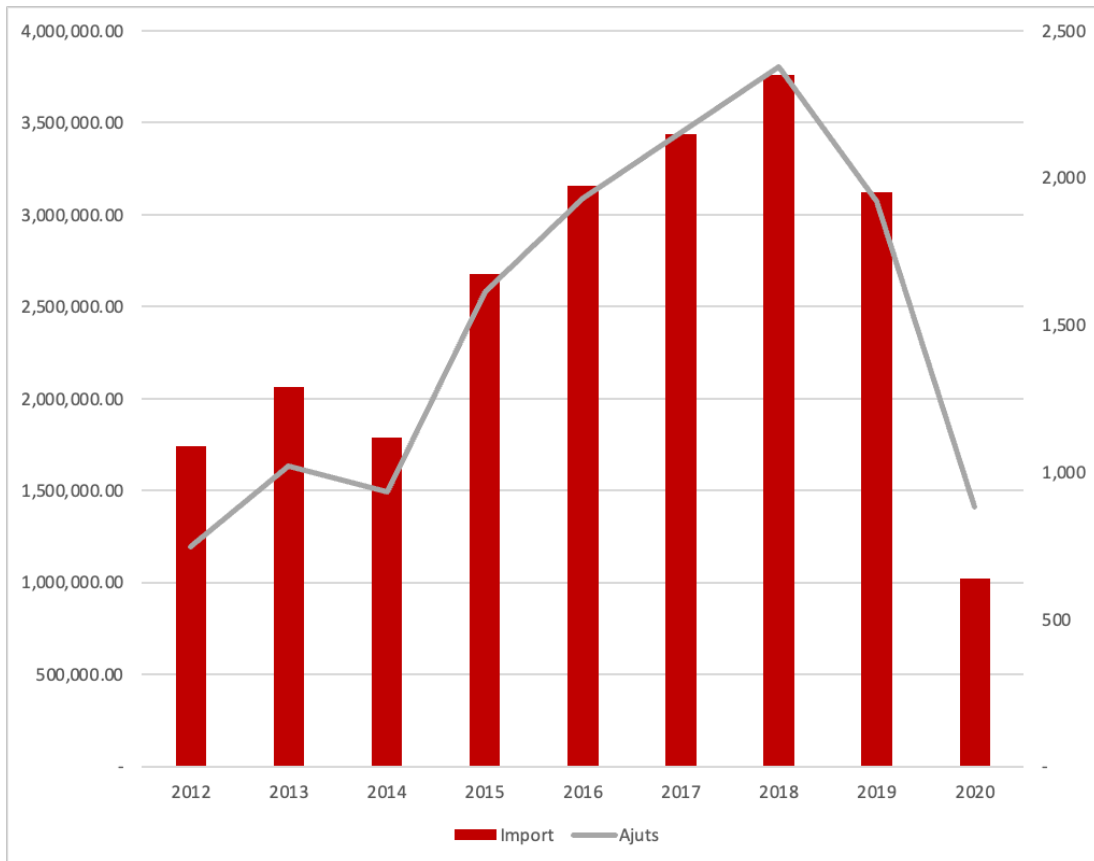

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Atlas del mercat de lloguer de Catalunya

La figura anterior permet veure com es distribueixen els preus del lloguer a Catalunya, observant-se clarament com l'àrea metropolitana de Barcelona (AMB) és el territori més car del país. L'Anoia i el Bages són les comarques amb uns preus menors més properes a l'AMB i amb unes millors comunicacions. Això fa que molta població expulsada de les comarques de l'AMB pels elevats preus de l'habitatge s'emplacin en municipis d'aquestes comarques. Aquesta dinàmica migratòria de l'AMB al Bages es detecta sobretot en municipis meridionals com Sant Vicenç de Castellet o Castellgalí. En canvi, Manresa rep persones de tota la Catalunya Central i de l'AMB.

Si s'observen les dades d'ajudes al lloguer que ofereix el Departament d'Habitatge de la Generalitat de Catalunya, veiem que l'increment a la comarca del Bages ha estat significatiu en els darrers anys.

Gràfica 126 - Evolució de les ajudes al pagament de lloguer al Bages. 2012-2020.

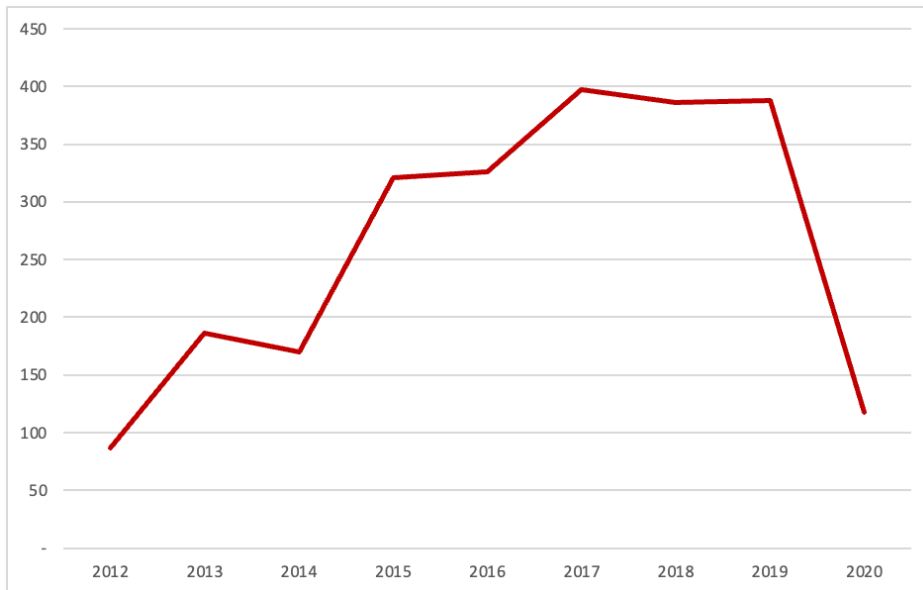

Font: Elaboració pròpia a partir del Departament d'Habitatge de Catalunya i dades facilitades pel Consell Comarcal del Bages.

El nombre d'ajudes a la comarca s'ha multiplicat per 5 entre 2012 i 2018, mentre que l'import total de les ajudes s'ha multiplicat per 3 en el mateix període. La cobertura és major però amb imports menors: al 2012 cada ajuda corresponia (de mitjana) a 2335€, mentre que a 2019 cada ajuda corresponia a 1626€. Cal destacar la davallada de la cobertura a partir del 2018.

Des de l'Oficina de l'Habitatge del Bages s'apunta que una gran part de demandants d'ajudes del lloguer són persones d'origen estranger sobretot per desconeixença de les persones autòctones tot i que siguin del perfil adequat per sol·licitar l'ajuda. També es posa de manifest la centralitat de tenir una nòmina per a accedir al lloguer i les dificultats o la impossibilitat directament de moltes persones receptors de prestacions garantides de tenir aquest accés.

Gràfica 137 - Evolució del nombre de sol·licituds d'habitatge oficial protegit, Bages, 2012-2020.

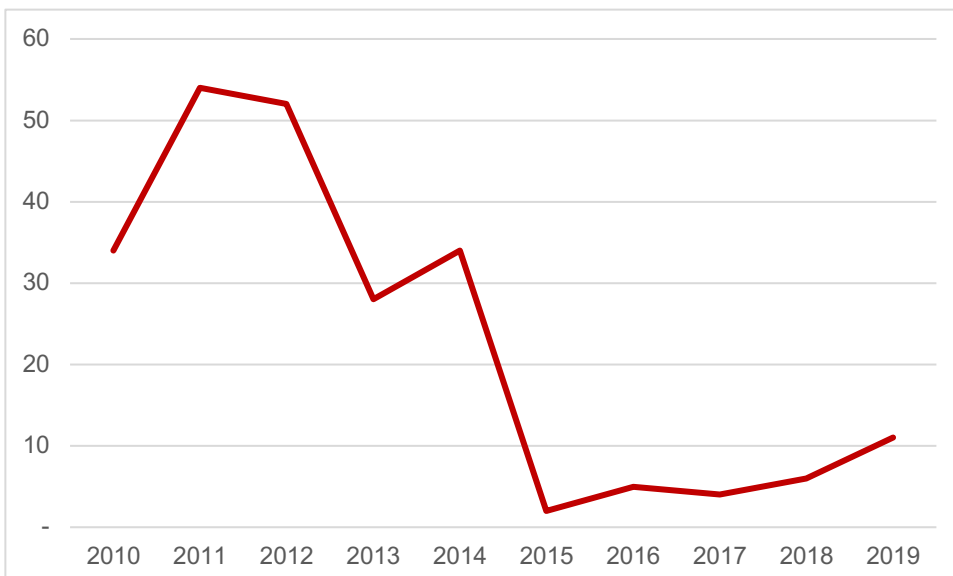

Font: Elaboració pròpia a partir del Departament d'Habitatge de Catalunya i dades facilitades pel Consell Comarcal del Bages.

Les dades de les persones inscrites al registre de sol·licitants d'habitatges amb protecció oficial mostra una davallada notable en el conjunt de la comarca, ja que entre 2012 i 2019 les persones inscrites al registre s'havia multiplicat passant de 87 persones al 2012 a 388 a 2019. No tots els municipis de la comarca tenen persones inscrites en aquest registre, però els que en tenen més al 2020 (exceptuant Manresa) són Sant Vicenç de Castellet (34), Artés (26) i Sant Fruitós de Bages (13). Aquesta davallada de sol·licitants es deu, amb molta seguretat, als obstacles i les condicions adverses derivades de la situació de pandèmia.

Finalment, el lloguer d'habitatges a través de la mediació de borses d'habitatge de lloguer social ha mostrat una clara evolució negativa a la comarca en els darrers anys, tot i que com es constata en la gràfica següent, el 2018 i el 2019 es va registrar un creixement que caldrà veure si s'ha mantingut el 2020.

Gràfica 58 - Evolució dels habitatges llogats a través de borses de lloguer social. Bages. Absoluts

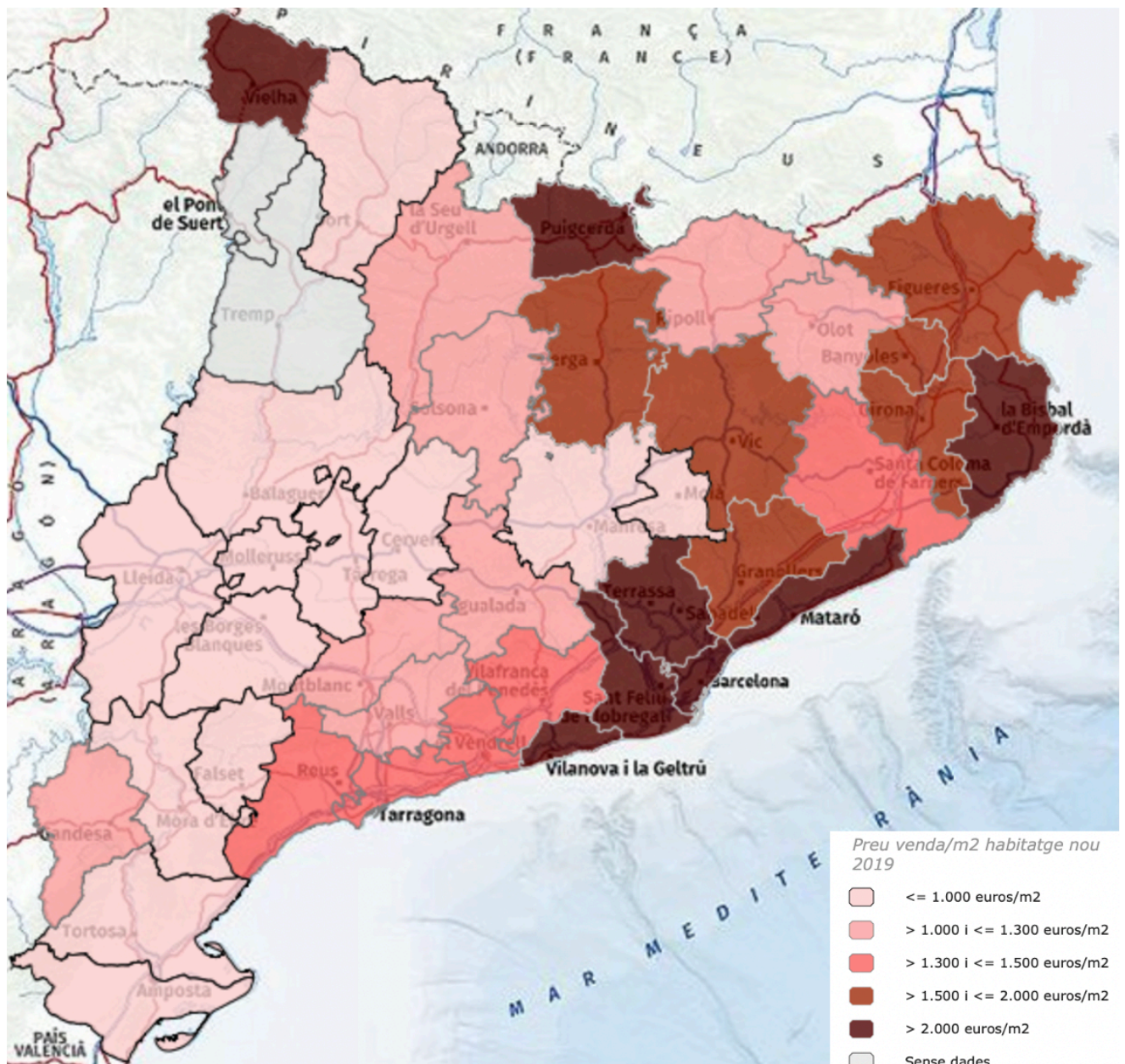
Font: Elaboració pròpia a partir del Departament d'Habitatge de Catalunya

L'any 2011 es van llogar 54 habitatges a través d'aquestes borses de lloguer social i va ser l'any amb majors habitatges llogats a través d'aquesta modalitat. Ara bé, l'any 2019 només se'n van llogar 11, gairebé un 80% menys respecte el 2011.

Venda d'habitatges

Pel que fa a la venda d'habitatges, podem veure en dades de 2019 que el Bages se situa, com en el mercat de lloguer, per sota en preu per metre quadrat en habitatges nous, que les comarques limítrofes, menys el Moianès.

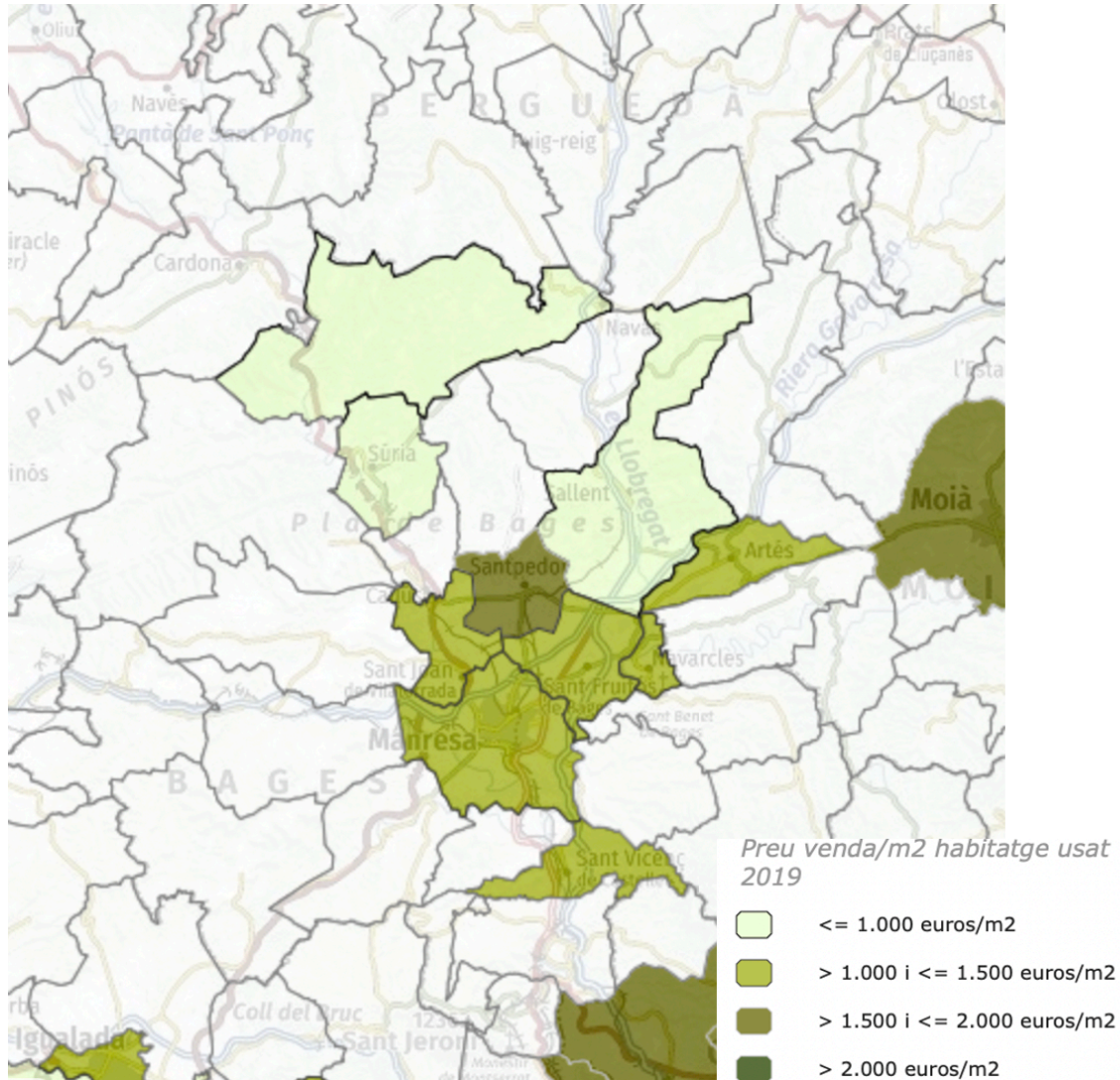
Figura 14 - Preus de venda de nou habitatge per comarques de Catalunya (preu/m2 habitatge nou) el 2019.

Font: elaboració pròpia amb dades del Visor d'Habitatge de la Secretaria de l'Agenda Urbana i Territori.

Si volem afinar més en aquestes dades, en el següent mapa es pot veure quines són les diferències de preu en municipis de més de 5.000 habitants. Es pot veure com Manresa, Sant Vicenç de Castellet i Sant Fruitós de Bages estan anivellats, mentre que Santpedor és ja un preu molt més alt per metre quadrat.

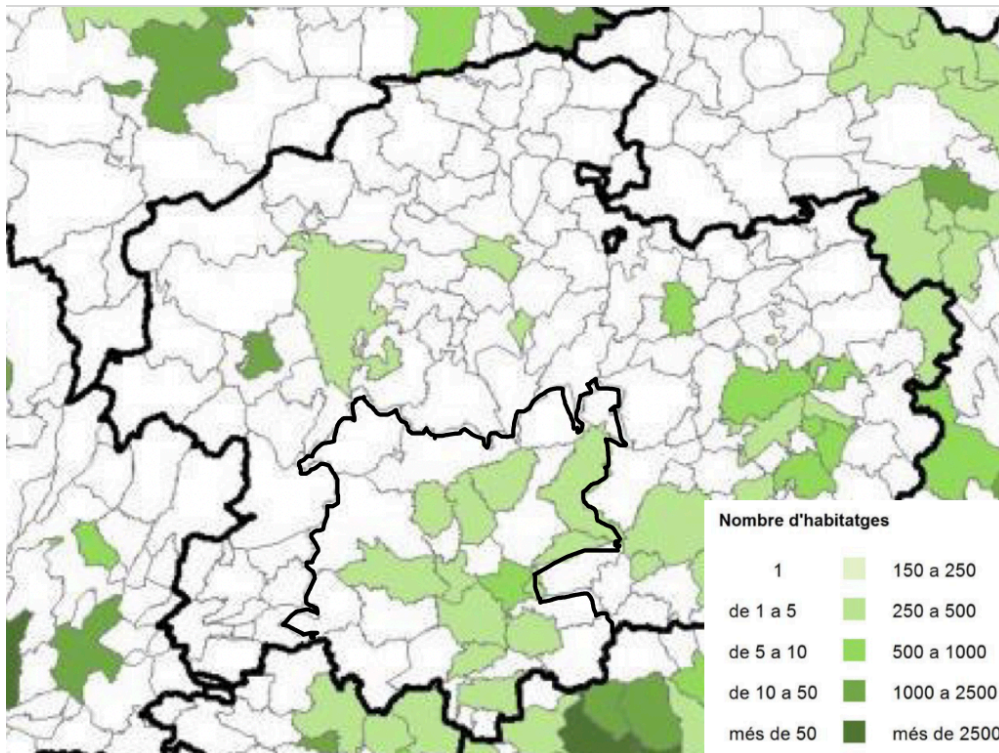
Figura 15 - Preus de venda per municipis (preu/m2 habitatge usat) al Bages, 2019.

Font: elaboració pròpia amb dades del Visor d'Habitatge de la Secretaria de l'Agenda Urbana i Territori.

Finalment, podem veure en el següent mapa la nova construcció d'habitatges, segons la certificació de final d'obra donats a l'Agència de l'habitatge de Catalunya el 2019. El municipi amb més certificats de final d'obra va ser Sant Fruitós de Bages (de 500 a 1000 nous habitatges), i per darrere trobem Manresa i els municipis que l'envolten, com Rajadell, Castellgalí o el Pont de Vilomara i Rocafort entre d'altres com Castellbell i el Vilar o Castellnou de Bages, Súria i Balsareny. Podem afirmar per tant que hi ha nova construcció de parc d'habitatge nou a la comarca.

Figura 16 - Nombre d'habitatges finalitzats el 2019 a la Catalunya Central i al Bages.

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori del Territori.

Més enllà del què indiquen les xifres, la qüestió de l'habitatge és un tema molt important per les persones que han de procurar la millora de les condicions de vida de les persones de la comarca. En aquest sentit i per acabar, els equips professionals i entitats de la comarca posen de manifest la manca generalitzada de pisos accessibles per a persones amb diversitats funcionals i mobilitat reduïda i com aquesta dificultat d'accés també es reflecteix en les possibilitats baixes d'aparcament per persones amb mobilitat reduïda.

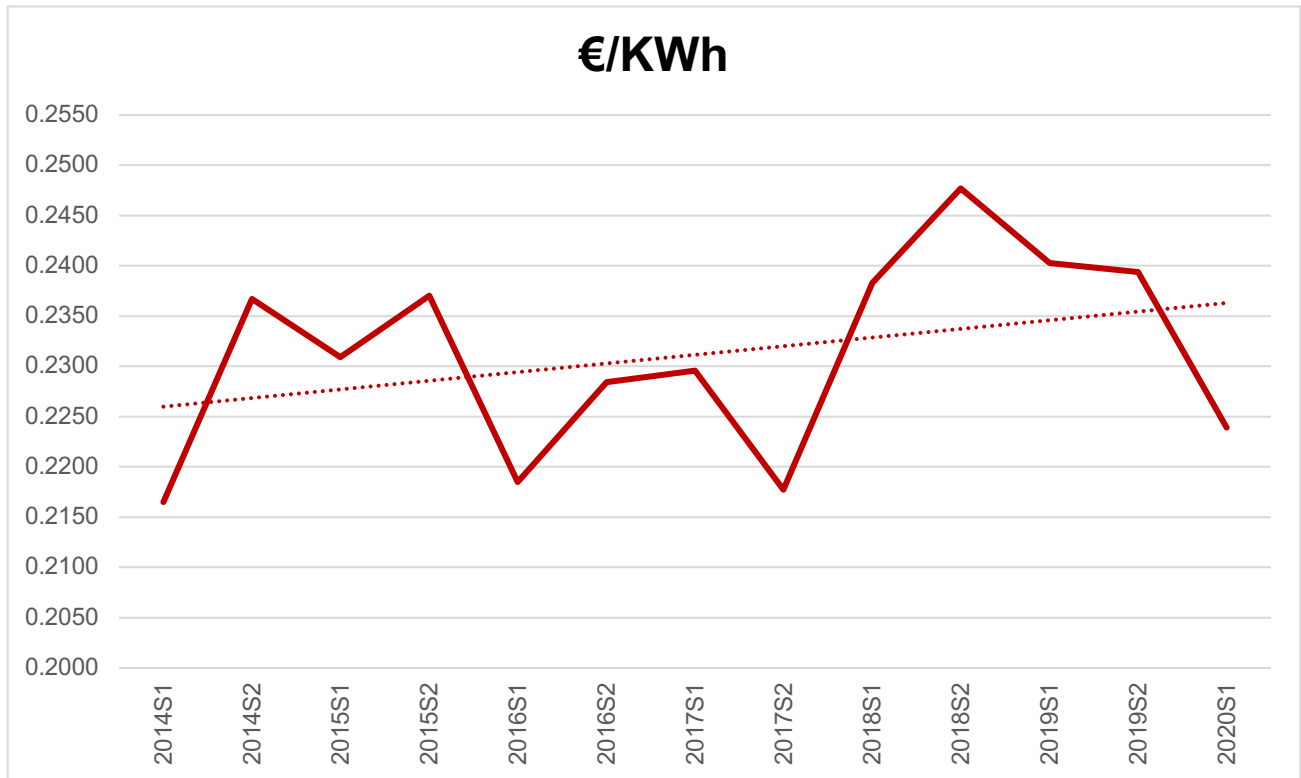
Subministraments

El pagament dels subministraments va directament relacionat a la pobresa energètica i l'exclusió social. En els darrers anys, en què es calcula que el preu del lloguer a Catalunya ha pujat un 44%, també ha pujat el nombre de llars amb connexions irregulars a la xarxa elèctrica (o també una millora en els sistemes de detecció de connexions irregulars). Endesa va detectar 251 connexions d'aquest tipus a Manresa durant el 2020, un 286% més de les detectades el 2015. La companyia calcula que l'energia defraudada és l'equivalent al consum mensual de 12.900 llars⁸.

⁸ Dades extretes de l'article aparegut al Nació Digital de Manresa el 9 de març de 2021: <https://www.naciodigital.cat/manresa/noticia/96149/endesa-detecta-tres-vegades-mes-connexions-irregulars-manresa-fa-anys> (Accedit 28/6/2021).

L'actual model de definició del preu de l'energia fa que resulti molt complicat extraure estadístiques que permetin determinar un preu de l'energia. Tot i això es poden establir mitjanes dels costos hora a hora del mercat elèctric. La gràfica següent mostra els preus mitjans de compra d'electricitat i són preus sense impostos.

Gràfica 59 - Evolució preus energia elèctrica €/kWh amb impostos inclosos

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Eurostat

Com es pot veure, l'energia ha baixat en els darrers 2 anys de forma clara, malgrat la tendència creixent en els anys de crisi. Aquest darrer any 2019 i el primer semestre del 2020 el preu mitjà va davallar respecte del preu que va marcar el 2018. Tot i això, Espanya es consolida en el primer semestre del 2020 com el cinquè país de la Unió Europea on l'energia és més cara. Segons l'organització de consumidors FACUA l'energia a Espanya ha incrementat el preu un 85%.

Més enllà d'aquests preus i les seves oscil·lacions, resulta rellevant poder fer una mirada a les dades del Panel de Hogares de la Comisión Nacional de Mercados i Competencia, on es pregunta, entre altres temes, sobre aspectes vinculats als subministraments energètics. Les dades que es mostren tot seguit no poden ser representatives només de la situació del Bages, ja que el Panel és representatiu a nivell estatal, però pot donar una orientació de l'estat de les llars respecte els subministraments.

La majoria de llars de l'Estat, al primer semestre del 2020, tenen una combinació de gas i electricitat (39% electricitat i gas natural i el 23% electricitat i butà). Allò rellevant és que el **75% de les llars no coneixen la diferència entre mercat regulat i liberalitzat**, xifra que pujava fins el 80% fa 4 anys. Conèixer el mercat regulat i contactar-hi l'energia- és important per diversos factors, però sobretot perquè els preus estan regulats i no es poden contactar serveis extra, que acaben encarint molt les factures amb serveis innecessaris, no hi ha permanència, permet contractar el Bo Social -no es pot fer des del mercat lliure- i es paga en funció del cost per hores. En el cas del gas, el desconeixement del mercat regulat és del 82% de les llars. A la pregunta de en quin mercat (lliure o regulat) les persones tenen contractada l'electricitat, el **63% no ho saben** (per un 76% en

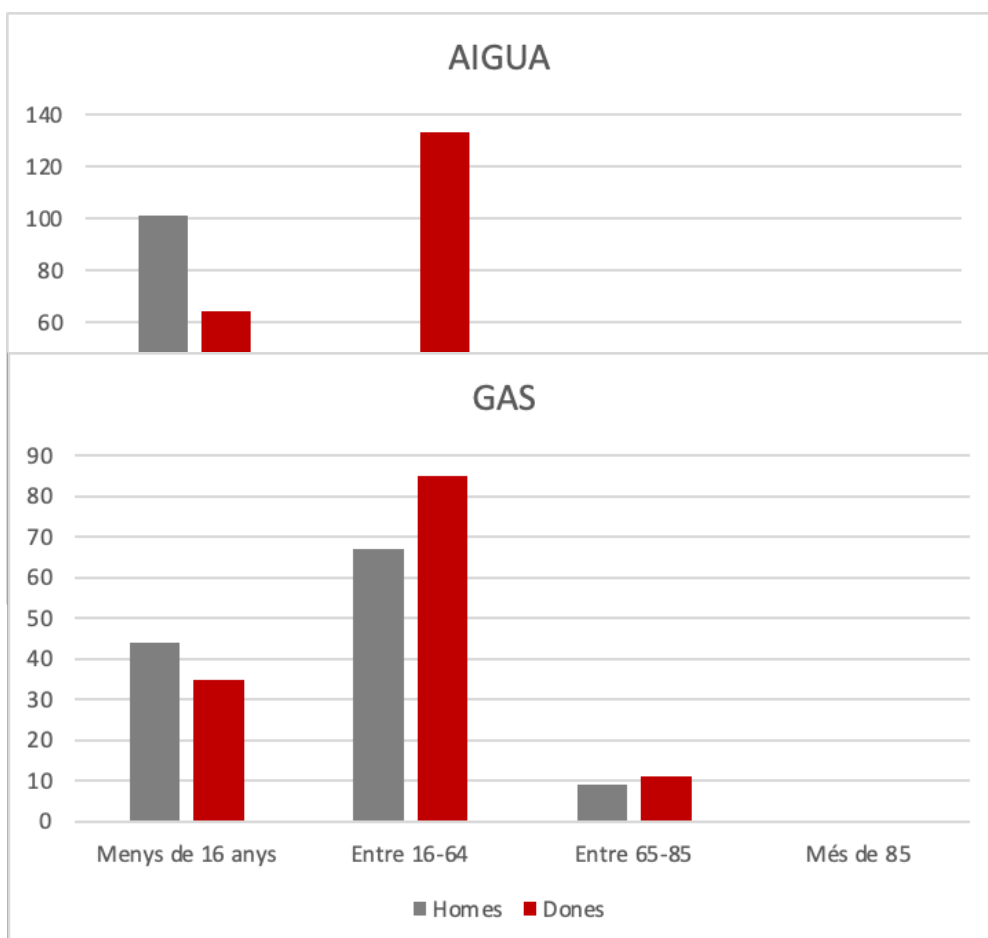
el cas del gas) i un 9,5% afirmen estar al mercat liberalitzat (per un 6,7% en el cas del gas). El 35% de les llars no saben quina tarifa tenen contractada, tot i que fa 6 anys aquesta xifra era del 45%.

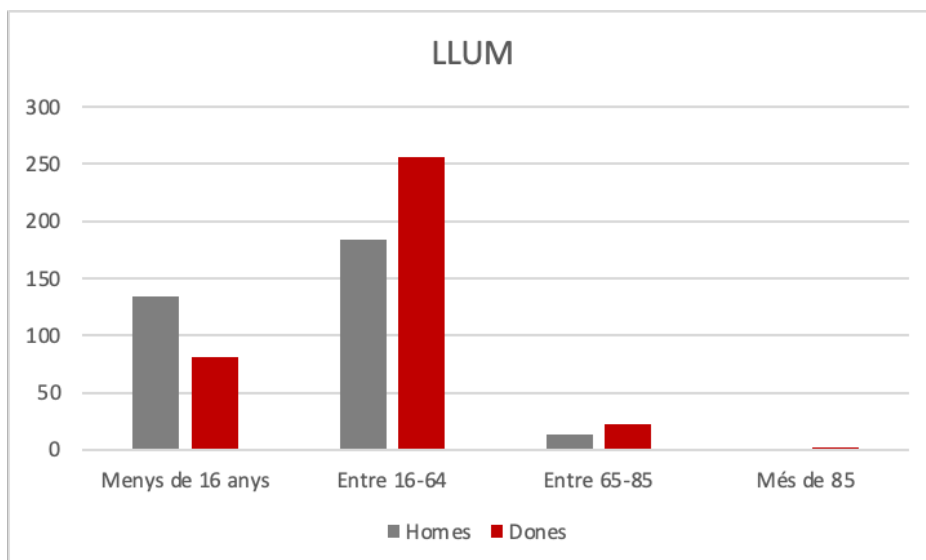
Respecte a la tarificació per hores, el 66,3% de les llars afirmen no tenir en compte els diversos preus de l'electricitat en les diferents hores del dia, per tant, no empren cap estratègia per adaptar els seus consums als diferents preus al llarg del dia (per altra banda, aquestes estratègies són complicades en llars amb obligacions laborals i/o familiars). Alhora, el 65,9% de les llars enquestades afirmen conèixer el Bo Social i els requisits per accedir-hi, xifra que contrasta amb el poc coneixement general del sector de l'electricitat i el gas.

Per acabar, cal destacar que el 32,4% de les llars que tenen gas i electricitat amb el mateix proveïdor afirmen haver-ho fet així a causa d'una oferta de la comercialitzadora. Això implica no tenir els subministraments en el mercat regulat i acabar pagant un preu més car pels subministraments un cop acabada l'oferta promocional.

Si tenim en compte les dades sobre prestacions d'urgència social per a subministraments del 2020, tenim un perfil molt acurat de les persones beneficiàries que pateixen de pobresa energètica. Està molt clar que la persona beneficiària principal és una dona en edat activa i que té infants al càrrec (ja que els menors de 16 anys són el segon col·lectiu beneficiari dels ajuts). Aquestes dades posen encara més èmfasi a la feminització de la pobresa i posen el focus en el col·lectiu de mares monoparentals.

Gràfica 60 - Persones beneficiàries de prestacions d'urgència social per aigua, gas i llum al Bages, per sexe i edat. 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de memòries del Consell Comarcal del Bages.

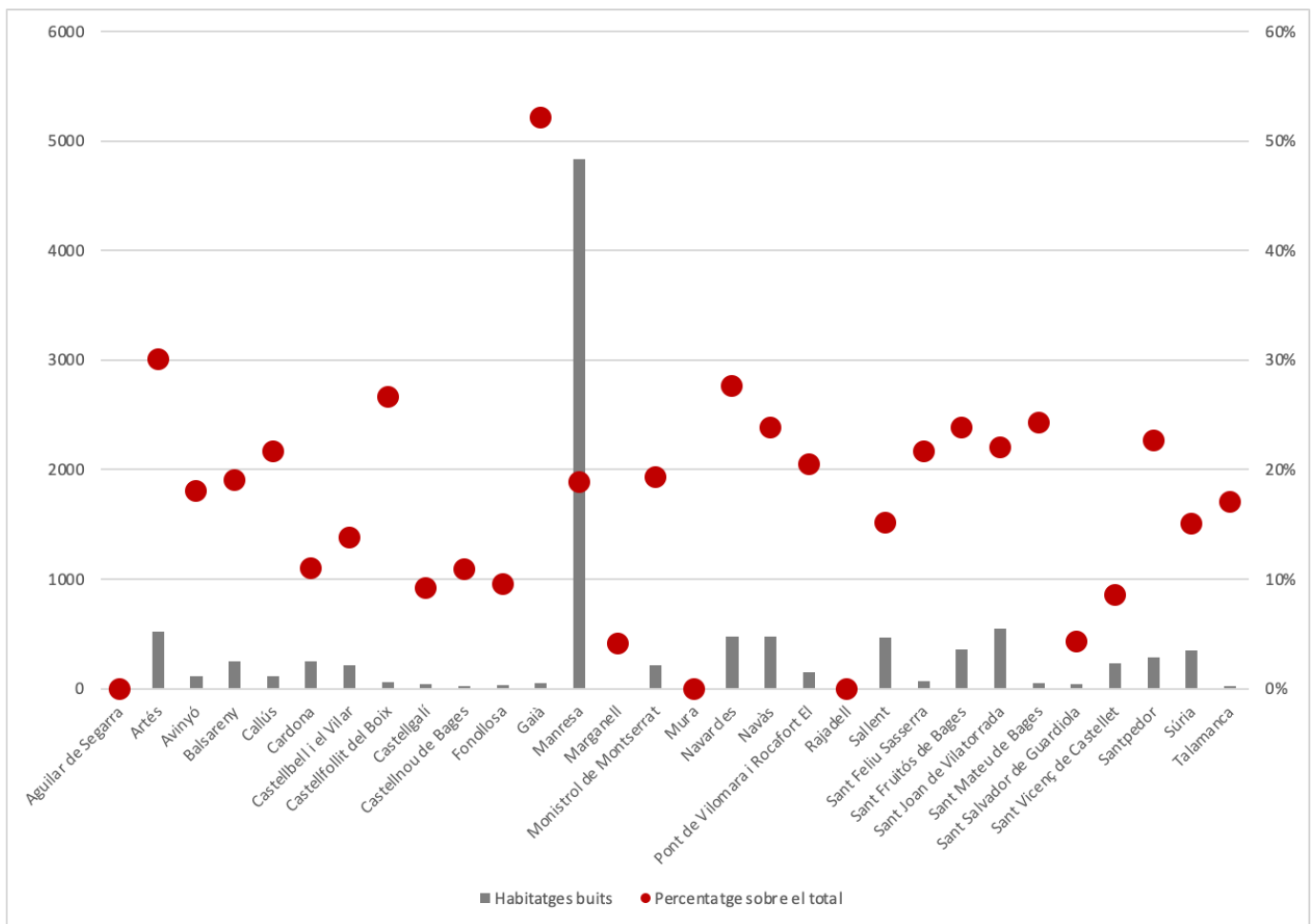
Habitatges buits

Les problemàtiques d'accés a l'habitatge al Bages, i a d'altres indrets, han de conviure amb una realitat rellevant com és l'existència d'habitatges buits als pobles i ciutats. Els estocs d'habitatge buits són importants a tot arreu, però no hi ha informació actualitzada i contrastada al respecte.

Les dades existents més actualitzades a les que hem pogut accedir són les relatives al Cens de 2011 i a un estudi de l'Agència Catalana d'Habitatge de 2013. L'Ajuntament de Manresa el 2019 va engegar una campanya anomenada "Pisos Plens, Barris Vius" que va comptar amb una prospecció inicial de pisos buits a la ciutat, i es va estimar que n'hi havia 7.735 però que només uns 5.000 estaven realment vacants.

Pel que fa a les dades de 2011 del Cens, les hem recollit en la gràfica següent:

Gràfica 61 - Habitatges buits i buits sobre el total. Bages, 2011.

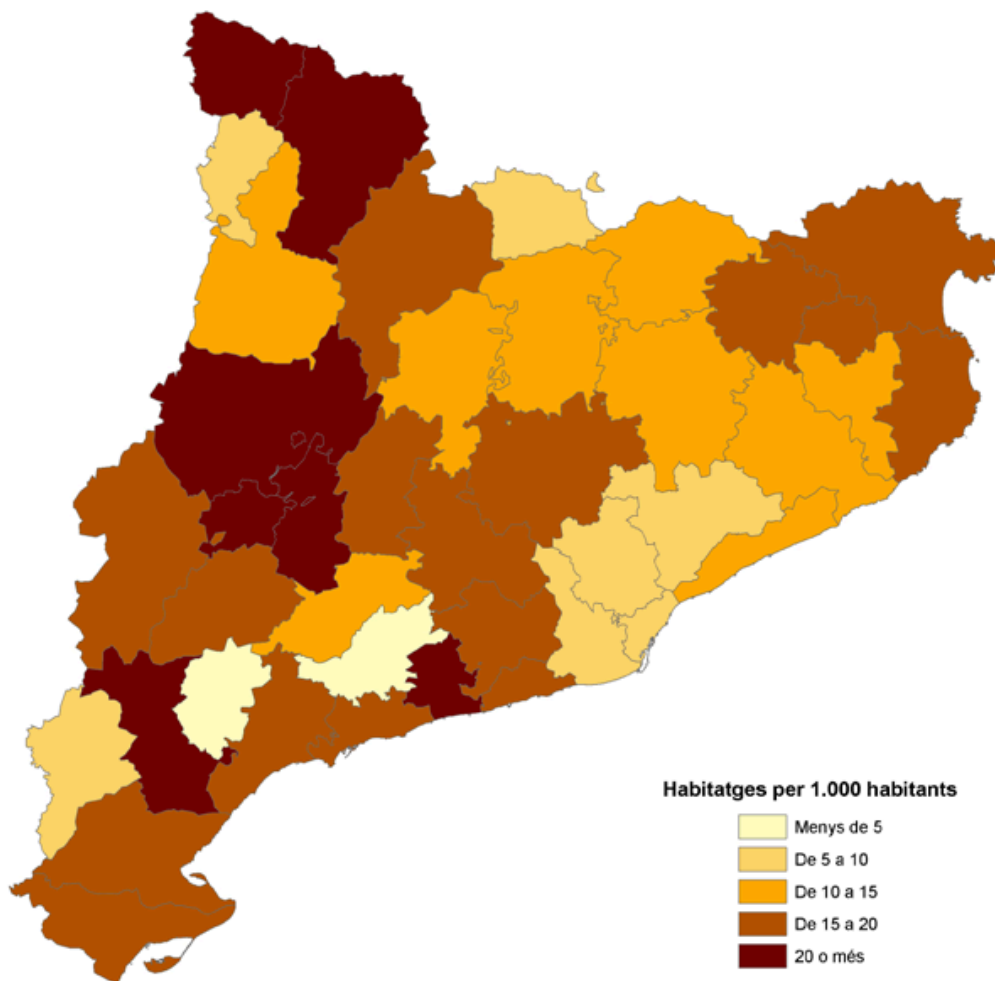
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Cens 2011

La gràfica anterior mostra com al 2011 hi havia un nombre molt important d’habitatges buits a Manresa i molt per darrere a Artés i a Sant Joan de Vilatorrada. Si observem quina proporció d’aquests habitatges buits representa sobre el total, es pot observar com Gaià és el municipi amb una major proporció d’habitatges buits, més de la meitat del municipi, seguit d’Artés i Navarcles. La suma de tots els habitatges buits de la comarca era segons el Cens de 2011 de **10.751 habitatges buits**.

Per la seva banda, l’Estudi sobre els estocs d’habitatges a Catalunya: Habitatges registrats sense vendre, inscrits als Registres de la Propietat i Mercantils de Catalunya de l’Agència Catalana de l’Habitatge aporta les següents dades: al Bages hi havia **3.210 habitatges d’obra nova sense vendre** a 2013.

Aquesta realitat és pot observar en la seva distribució per comarques:

Figura 17 - Habitatges buits per 1000 habitants per comarques, 2013

Font: l'Estudi sobre els estocs d'habitatges a Catalunya, 2013

El Bages es troba en la banda alta de les comarques catalanes amb un major nombre d'estocs de pisos per vendre.

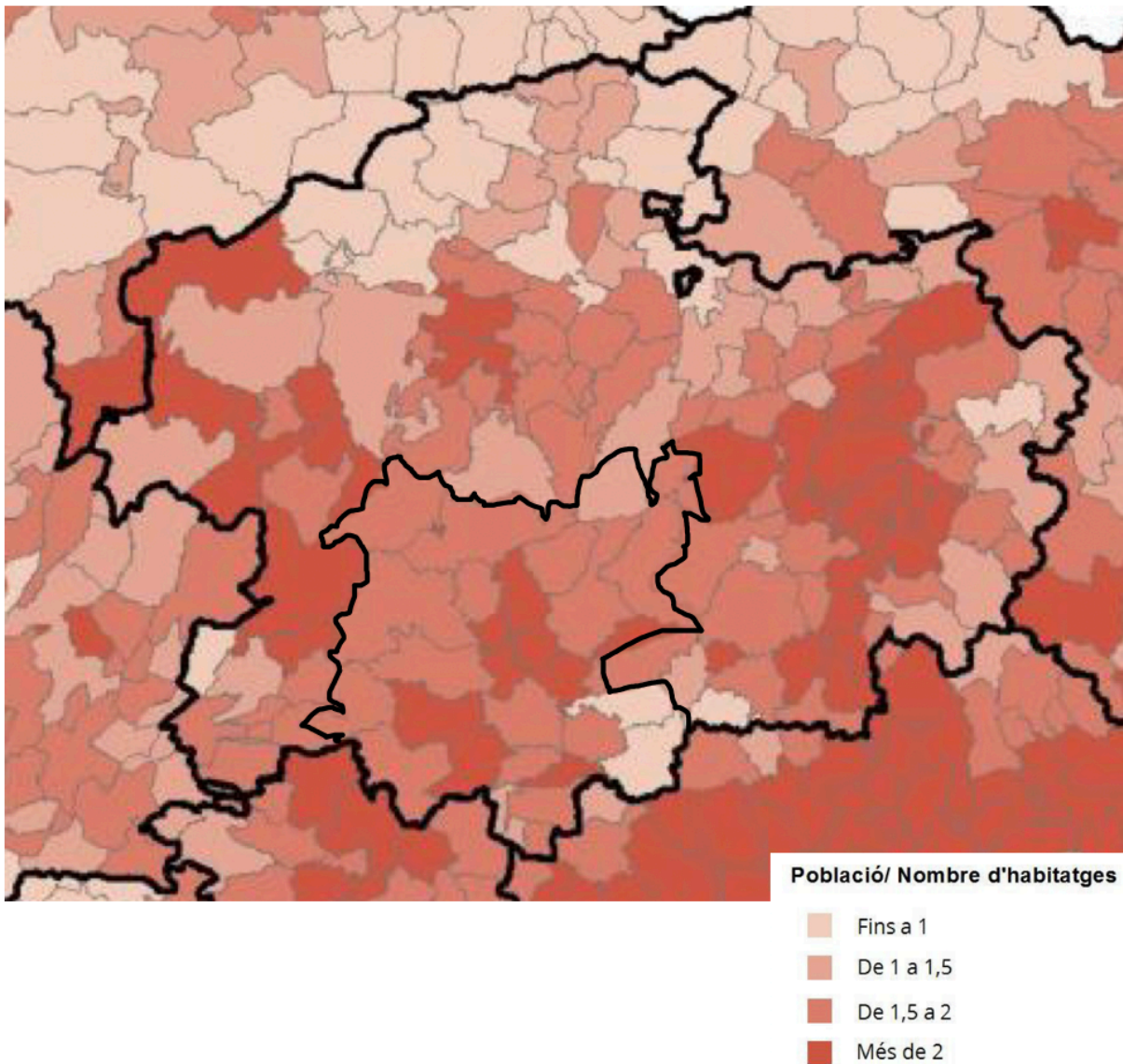
Les dues fonts de dades mostren un desajust important, ja que una es basa en el Cens i l'altra en els habitatges d'obra nova en el mercat. Les dues fonts de dades combinades indiquen que al 2013 hi havia, aproximadament, **uns 13961 habitatges buits fora el mercat**. D'aquest llistat caldria restar-hi es que estan en oferta de lloguer i aquells que es troben en una situació d'habitabilitat insuficient per conèixer el potencial d'habitatges que podrien ser mobilitzats per posar al mercat de compravenda o de lloguer a través de les Borses d'Habitatge de la comarca.

En els pobles del Bages rural existeixen molts habitatges buits que s'estan degradant, ja que estan fora del mercat de lloguer o venda i les propietats d'aquests no se n'ocupen de forma pertinent (un exemple ben clar és Gaià, que hem mencionat anteriorment). Molts d'aquests habitatges són herències que actualment disposen persones que viuen lluny o, directament, costa molt saber de qui són aquests habitatges. Això

representa una potencialitat pels pobles rurals, però calen polítiques que permetin mobilitzar aquest parc d'habitatge.

L'Observatori del Territori de la Generalitat té dades actualitzades no ja de pisos vacants sinó de l'ocupació mitjana dels habitatges existents, un càlcul que resulta en el quocient entre la població del municipi i el nombre d'habitatges existents. Es completen les dades del cens del 2011 amb la informació actual dels habitatges finalitzats que té l'Agència de l'Habitatge de Catalunya.

Figura 18 - Ocupació mitjana dels habitatges existents a la Catalunya Central i al Bages, gener de 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori del Territori.

Aquestes dades indiquen que els municipis de Sant Vicenç de Castellet, Rajadell, Sant Salvador de Guardiola, Artés, Castelnou de Bages, Callús, Santpedor, Sant Joan de Vilatorrada i Sant Fruitós de Bages són els que tenen més habitatges plens de la comarca. Per contra, els municipis amb més habitatges buits són Mura, Talamanca, Gaià i Marganell.

Ocupacions irregulars d'habitatges

La diagnosi de l'emergència residencial del Bages (2019) analitza 309 unitats de convivència afectades per problemàtica residencial, amb dades del 2018. Pel que fa al perfil de les persones que es trobaven en situació d'inseguretat residencial per ocupació registrades pels Serveis Socials, es van detectar perfils molt diferenciats segons el sexe. Gairebé la majoria de dones en situació d'ocupació tenien menors al càrrec i estaven soles. En canvi, no hi havia cap home sol amb un menor al càrrec i la majoria d'homes estan amb un altre adult i menors al càrrec. Les mares monoparentals són un col·lectiu en risc evident d'exclusió social, també a la comarca.

Gràfic 62 - Perfil per sexes de persones en situació d'inseguretat residencial per ocupació registrades a Serveis Socials i composició de la llar, Bages, 2018.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Diagnosi d'Emergència Residencial del Bages, 2019.

Pel que fa al nivell d'ingressos, en tots dos sexes l'ingrés mensual majoritari és de tres-cents a sis-cents euros. Hi ha un percentatge més elevat de dones que cobren més de sis-cents euros que d'homes.

Gràfic 63 - Perfil per sexes dels ingressos mensuals per unitat de consum en persones en situació d'ocupació registrades pels Serveis Socials, Bages 2018.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Diagnosi d'Emergència Residencial del Bages, 2019.

El Territori

Aquest apartat vol donar a conèixer tot el context territorial que és necessari per comprendre totes les variables que acompanyen a la realitat social del Bages. En el proper mapa podem veure els territoris naturals protegits del Bages: podem destacar que al municipi de Sant Mateu de Bages hi ha el PEIN, el Pla d'Espais d'Interès Natural, igual que a Mura, Talamanca i el Pont de Vilomara i Rocafort. Una de les normes establertes pel PEIN és la prohibició de construcció ja que hi ha un règim urbanístic de sòl no urbanitzable. Aquest fet fa que siguin zones que a més de ser rurals, estan protegides de cara a les activitats econòmiques. També s'observa una anella al voltant de Manresa de sòl d'interès agrari.

Figura 19 - Mapa del sistema d'espais oberts, Bages, 2017.

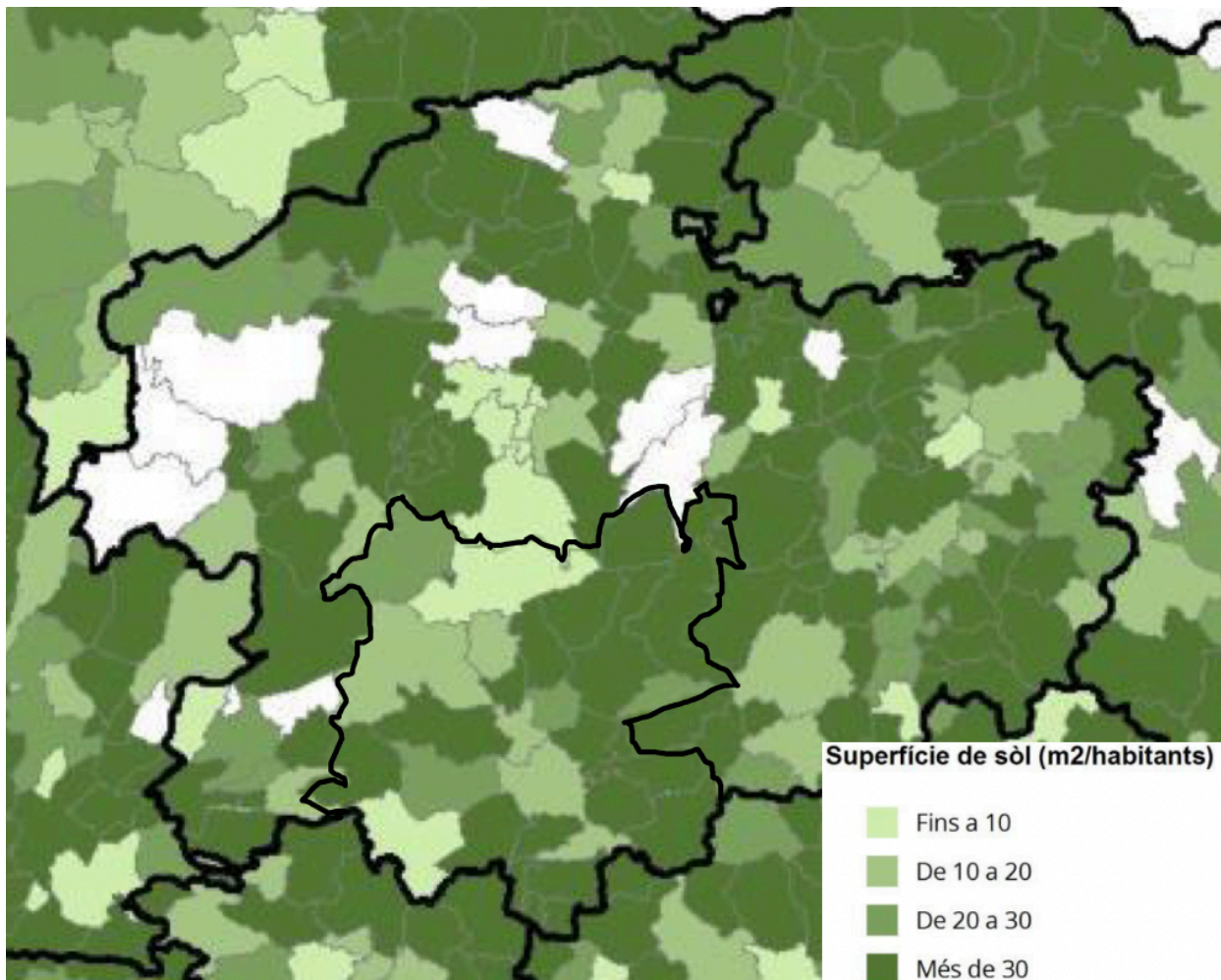
	Sòl de protecció especial		Sòl de valor natural i de connexió
	Sòl de protecció especial		Sòl de protecció especial
	Sòl de protecció especial		Espais de protecció especial pel seu interès natural i agrari
	PEIN i/o Xarxa Natura 2000 (terrestre)		Espais amb protecció jurídica supra-municipal(PEIN, Natura 2000, Parcs...
	PEIN i/o Xarxa Natura 2000 (terrestre)		PEIN i/o Xarxa Natura 2000
	PEIN i/o Xarxa Natura 2000 (marítim)		PEIN i/o Xarxa Natura 2000 (marítim)
	Sòl d'interès agrari i/o paisatgístic		Sòl d'alt valor agrícola
	Sòl d'interès agrari i/o paisatgístic		Espais de protecció especial de la vinya
	Sòl de protecció preventiva		Sòl de protecció preventiva
	Espais de protecció preventiva		Sòl de protecció preventiva

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Observatori del Territori.

Pel que fa a la superfície d'espais lliures i zones verdes en relació a la població del Bages, en el següent mapa podem veure que a més de la meitat de la comarca hi ha més de 30 metres quadrats de zona verda per habitant. A la resta de la comarca veiem que els nuclis urbans de Manresa, Sant Vicenç de Castellet i Sant Joan de Vilatorrada tenen menys zones verdes per habitant i els municipis amb menys metres totals per habitant són

Navàs i Castellfollit del Boix. El càlcul per a aquest mapa ve donat de la superfície de zones verdes en sòl urbà consolidat i no consolidat del Mapa Urbanístic de Catalunya i el nombre total d'habitants.

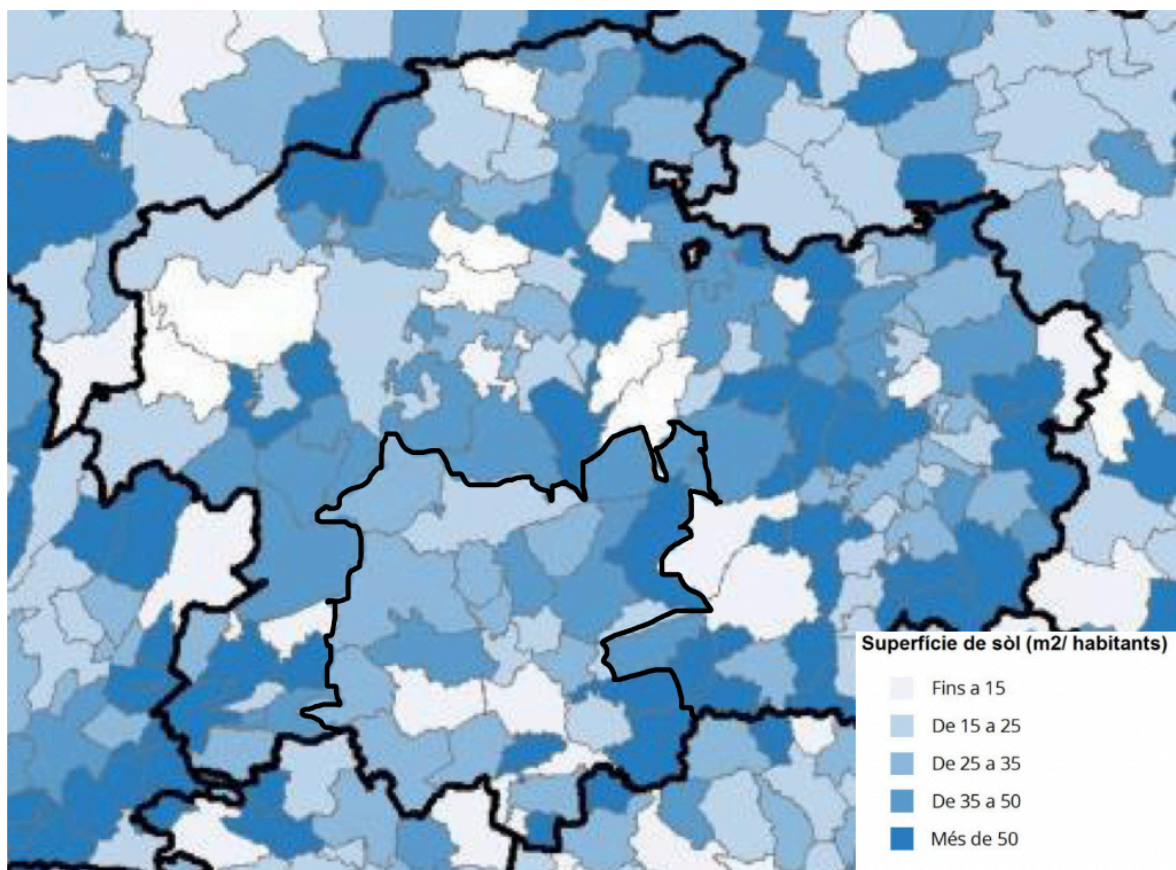
Figura 20 - Superfície de zona verda urbana per habitant per municipis de la Catalunya Central i el Bages, 2019.

Font: elaboració pròpia a partir de figures de l'Observatori del Territori.

Pel que fa als equipaments a la comarca, en el següent mapa s'avalua la superfície del sistema d'equipaments urbans per habitant al Bages. Els municipis menys dotats d'equipaments per habitant són Manresa, Sant Vicenç de Castellet, Marganell i Rajadell. En canvi, Mura, Talamanca, Monistrol de Montserrat, Avinyó i Castellgalí són els més dotats: tots ells menys Monistrol de Montserrat amb nombres baixos de població. Marganell i Rajadell se situen en els mateixos percentatges de població que la darrera llista de municipis: el biaix d'aquest tipus de mapes està en no poder comparar municipis molt poblats amb poc poblats.

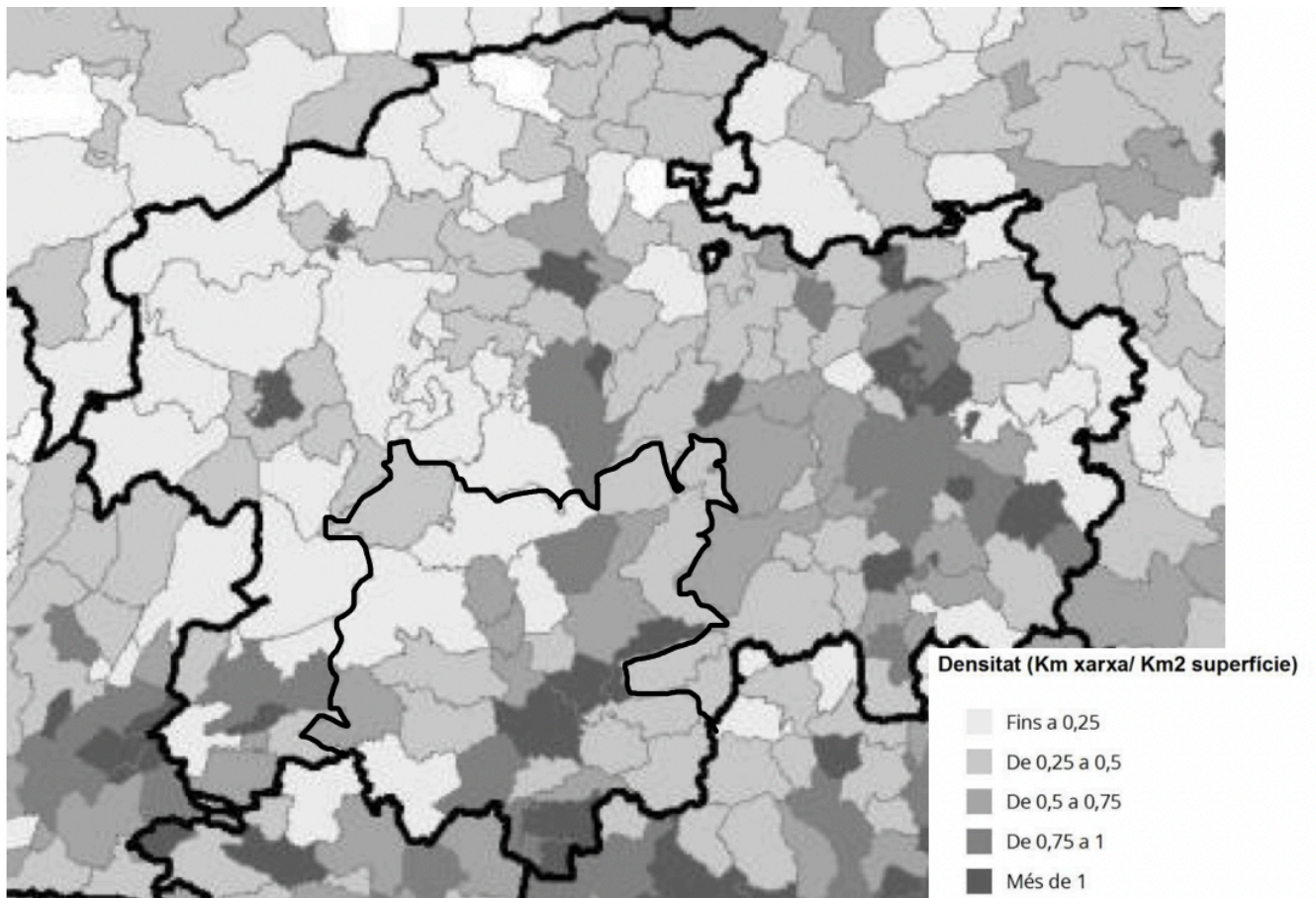
Figura 21 - Superfície d'equipaments urbans per habitant a la Catalunya Central pel municipis i al Bages, 2019.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Observatori del Territori.

Finalment, ens referirem a la densitat viària i ferroviària a la comarca perquè la presència de grans vies de comunicació són centrals en la comprensió de molts factors d'exclusió. Primerament, la xarxa viària per quilòmetre quadrat a la comarca deixa un mapa per municipis com el següent en dades del 2019. Podem constatar la presència del gran eix viari que representa la C-55, que travessa verticalment el territori, en horitzontal es veu l'impacte de la C-25, i finalment també la C-16 que connecta Sallent amb Navàs.

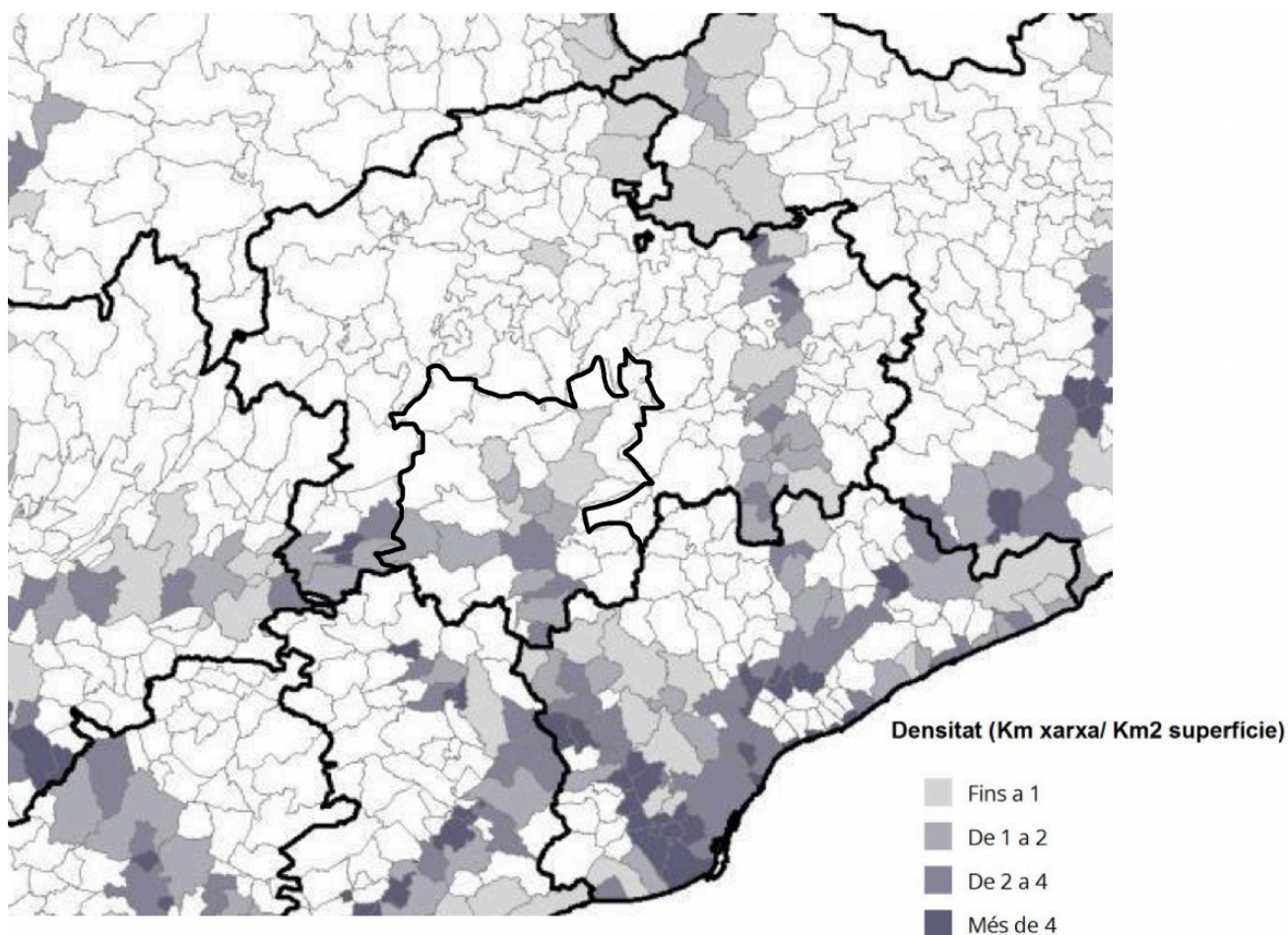
Figura 22 - Densitat de xarxa viària per quilòmetre quadrat, Catalunya Central i Bages per municipis, 2019.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Observatori del Territori.

Finalment farem atenció a la densitat de xarxa ferroviària a la comarca per quilòmetre quadrat. En el següent mapa podem resseguir la via del tren que arriba a Manresa des de Monistrol de Montserrat i que de la capital es dirigeix a Calaf i arriba a Lleida. Es consideren part de la xarxa ferroviària els trens de rodalies, l'alta velocitat, els tramvies, metros i cremalleres.

Figura 23 - Densitat de xarxa ferroviària per quilòmetre quadrat al Bages i les comarques limítrofes per municipis, 2017.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Observatori del Territori.

El transport a la comarca

Com s'ha comentat als àmbits anteriors, la mobilitat és un element transversal a tenir en compte. Des del punt de vista professional es destaca la poca presència de transport públic a la comarca i el dèficit de comunicació a municipis i barris aïllats. Aquesta manca de transport i mobilitat genera aïllament físic que fàcilment deriva en aïllament social en persones de diverses edats i perfils, així com un pitjor posicionament de cara a la inserció al mercat laboral per acceptar feines que queden llunyanes.

Per lligar amb l'apartat següent, presentarem dades relatives a la mobilitat obligada per motius d'estudis a la comarca. Les dades més recents són del curs 2019/2020; cal tenir en compte l'anormalitat substancial en la mobilitat que va suposar l'estat d'alarma, i que va obligar a les persones a romandre al seu municipi. No es presentaran dades de mobilitat obligada per motius laborals perquè la darrera dada disponible és de 2011. Pel que fa als estudis no universitaris, les dades que facilita l'Idescat indiquen el següent:

Taula 21 - Necessitats de mobilitat obligada per motius d'estudis. Curs 2019/2020

No universitaris	Absoluts	Percentatge
Total estudiants	30.050	100%
Residents que estudien a la comarca	29.110	96,8%
Residents que estudien en altre municipi	5.265	18,08%*
Residents que estudien fora de la comarca	940	3,13%**

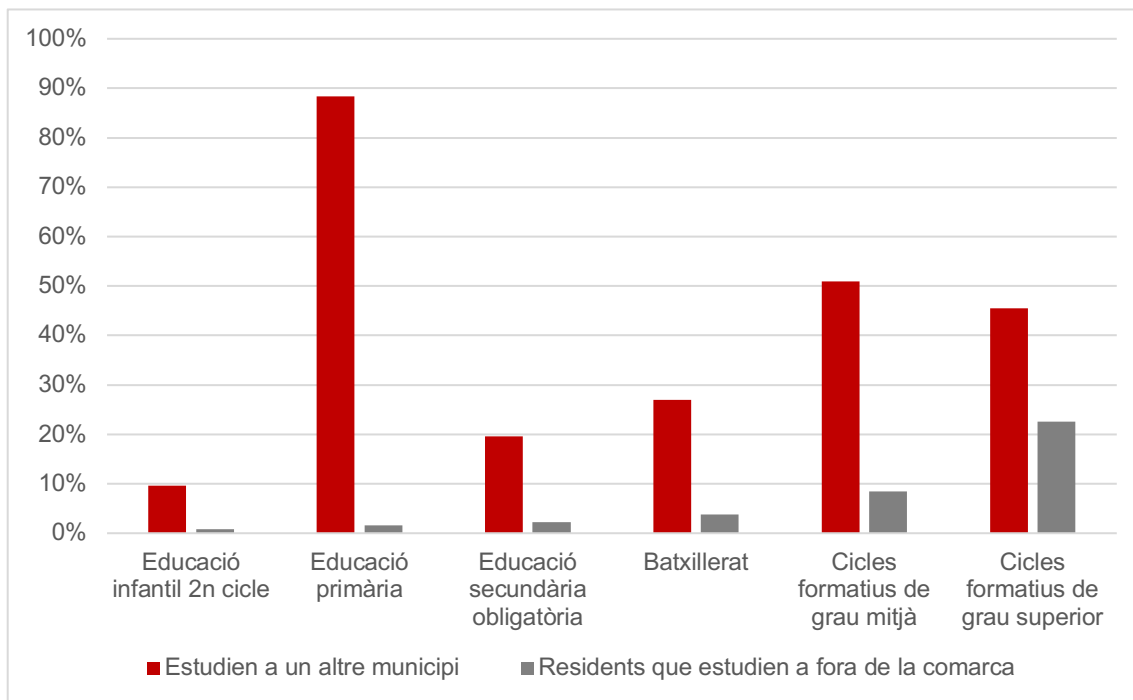
Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat.

*Sobre total dels que estudien a la comarca ** Sobre total d'estudiants

La taula anterior indica que un 18,08% dels estudiants no universitaris de la comarca té necessitats de transport -tant a la mateixa comarca com en una altra- per poder atendre els estudis, unes 6.205 persones en termes absoluts.

Si analitzem les dades de forma més detallada per nivell formatiu, podem veure com es distribueixen les necessitats de mobilitat per formacions no universitàries. Aquesta dada ens indica, a més, la disponibilitat d'estudis a la comarca.

Gràfica 6414- Mobilitat obligada per motius d'estudis no universitaris. Curs 2019/2020

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat

La població estudiant de la comarca es mou molt més per estudis obligatoris, i de manera molt marcada per als estudis primaris, entre municipis que no pas posteriorment per cicles formatius. La distribució per edats de la comarca pot fer que allà on es concentra major població en edat escolar sigui en els municipis més grans i, per tant, més ben dotats en oferta formativa.

Per edats, aquestes responen als cursos que cal fer fora del municipi o la comarca. Les persones majors de 18 anys són les que més estudien fora de la comarca (43%), mentre les de 12 a 15 anys són les que més ho fan fora del seu municipi (28%). Per sexes les dades mostren molta igualtat en aquest aspecte: el 53% del total que estudien fora del seu municipi són homes i també el 53% dels qui ho fa fora de la comarca són homes.

Fortaleses i potencialitats

- La **Borsa de Lloguer Assequible** és un programa amb l'agència de l'habitatge que s'iniciava el gener del 2020, i que es va quedar aturat per la pandèmia: l'objectiu de la borsa és fer captació d'habitatge per lloguer assequible (per tant no és preu social, sinó que implica abaixar un 10-20% del preu de mercat). El funcionament de la borsa és trobar els inquilins que s'adeqüen als habitatges que ofereixen els propietaris. Són exclusivament els propietaris qui prenen la decisió final i l'oficina de l'habitatge del Bages assumeix un rol de mediació, i de gestió del contracte i l'assegurança per impagament. El procés de captació d'inquilins s'ha fet i se segueix fent a través d'oferir el servei de l'oficina a partir de trucades a números de particulars que ofereixen en

plataformes online els seus habitatges en lloguer. Hi ha plans d'oferir bonificacions als propietaris que vulguin cedir el seu habitatge a la borsa, cosa que afavoriria la divulgació d'aquest servei.

- El programa **60/40** i el **Reallotgem**, ambdós de l'Agència Catalana de l'Habitatge, a disposició dels Ajuntaments. El primer que demana una inversió de l'ens i el segon que només demana a l'administració de ser medidora.
- L'existència d'iniciatives d'**habitatge cooperatiu** és una fortalesa de la comarca, tot i que falten per explorar i promoure formes alternatives d'habitatge com la masoveria urbana i la cessió d'ús.

ÀMBIT FORMATIU

La formació és un aspecte clau per als itineraris d'inclusió social. Ja s'ha vist en l'apartat de les dades d'atur com el nivell formatiu representa, encara avui, una certa garantia contra les situacions d'atur i la seva durada. Però no només la formació reglada és rellevant, també ho són la formació i capacitació generals per tal de poder treballar en posteriors dinàmiques d'empoderament i autonomia personals i grupals; el foment de l'autonomia i l'empoderament de les persones passa necessàriament per tenir habilitats i capacitats personals per gestionar la pròpia vida i fer front a les ruptures i problemàtiques que es van donant en les trajectòries de vida de forma solvent.

Així mateix, el sistema educatiu i sobretot en les primeres etapes vitals (0-3 anys), és una institució amb una alta capacitat de reduir les desigualtats que són presents en la societat. L'accés a l'etapa de 0-3 anys s'ha demostrat com un element cabdal per a reducció de les desigualtats en les posteriors trajectòries educatives.

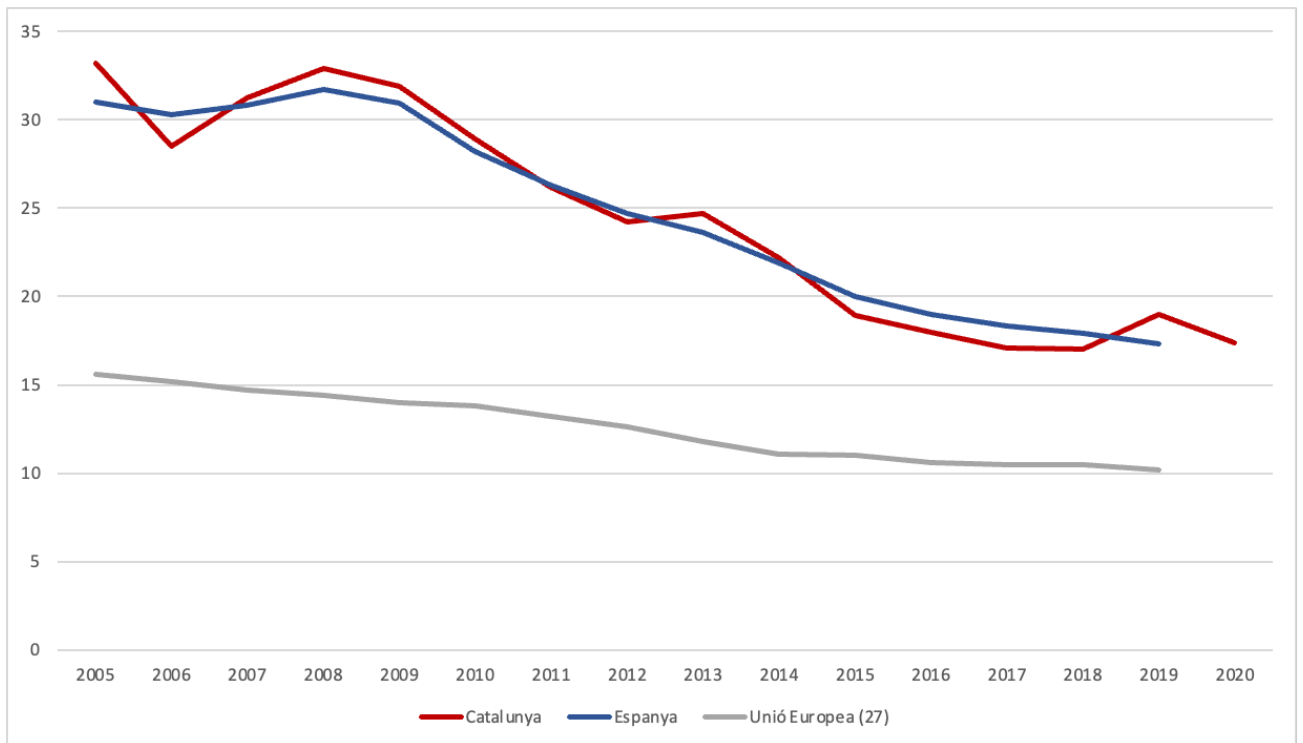
Accedir a dades d'aquest àmbit relatives a factors de desigualtat i d'exclusió en l'àmbit educatiu resulta complicat i més a nivell comarcal i municipal, per tant, es mostraran dades descriptives i ens recolzarem en la diagnosi qualitatives per obtenir informació relativa als factors d'exclusió d'aquest àmbit a la comarca.

Indicadors formatius a nivell català

Algunes de les dades que són més rellevants en termes d'un mapa de vulnerabilitat en l'àmbit educatiu només estan disponibles a nivell general de Catalunya. Tot i que aquestes dades no ens parlin de la realitat concreta del Bages, les mostrarem per tenir una visió global de l'educació a Catalunya.

Un dels principals problemes en el sistema educatiu és **l'abandonament escolar**, definit com el percentatge de població d'entre 18 i 24 anys que ha assolit com a màxim la primera etapa de l'educació secundària respecte al total de població del mateix grup d'edat.

Gràfica 65 - Abandonament escolar 2005-2020. Percentatge.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

El nombre de nois i noies que han abandonat els estudis ha anat davallant en els darrers anys, notant-se una davallada més continuada i acusada arrel de la crisi econòmica (caldrà veure si la davallada ocorreguda l'any 2020 es manté i es pot relacionar amb la pandèmia i la crisi actual). Les dades d'abandonament mostren una clara diferenciació per sexe: l'any 2020 van abandonar els estudis un **23,2% de nois i un 11,1% de les noies**. Aquesta és una tendència que al conjunt de l'estat es manté, i també a nivell europeu, tot i que les diferències són molt menors.

Un altre indicador rellevant és el d'alumnes de 15 anys amb baix rendiment escolar, extret de les proves de l'informe PISA. Les dades (de 2003 a 2015) mostren que els resultats de matemàtiques i ciències ha anat millorant amb els anys, mentre que els de comprensió lectora han empitjorat. Tot i això, els resultats catalans són millors que els de la resta de l'estat i de la UE.

Taula 21 - Alumnes de 15 anys amb baix rendiment escolar. Percentatges 2015

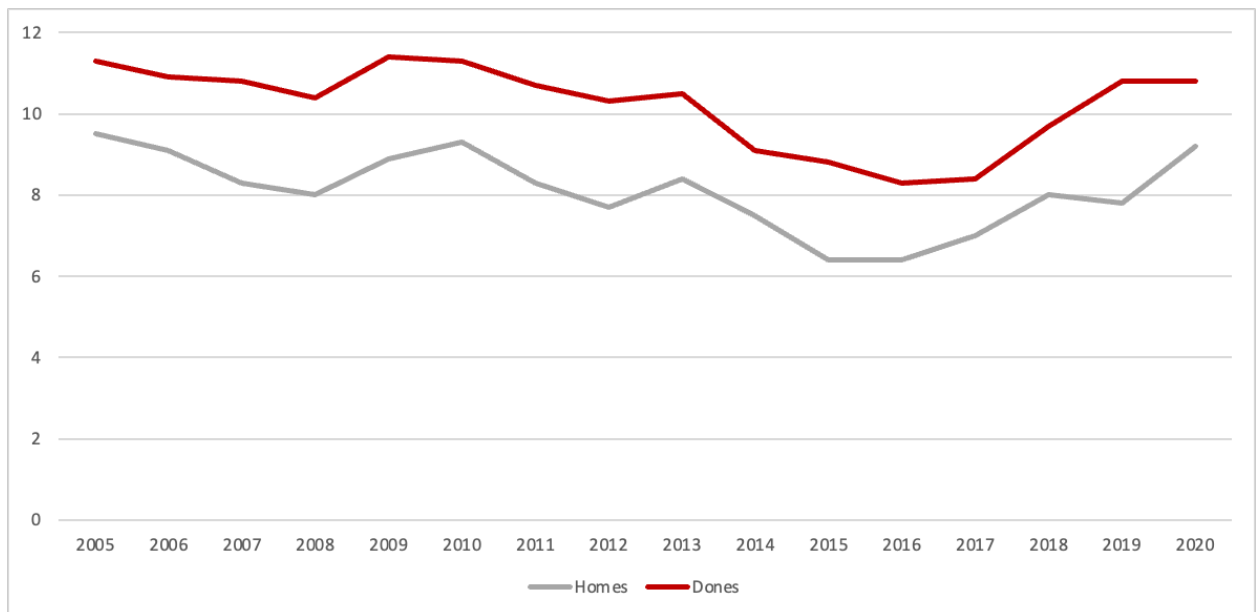
	Catalunya	Espanya	UE
Comprensió lectora	15,4%	16,2%	19,7%

Matemàtiques	17,7%	24,7%	22,4%
Ciències	19,7%	21,3%	21,6%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació.

Respecte a la **formació permanent**, les dades mostren com la població de 25 a 64 anys que reben educació o formació ha anat creixent en els darrers 2 anys, després d'una tendència a la baixa.

Gràfica 67 - Evolució de la formació permanent per sexe. Catalunya

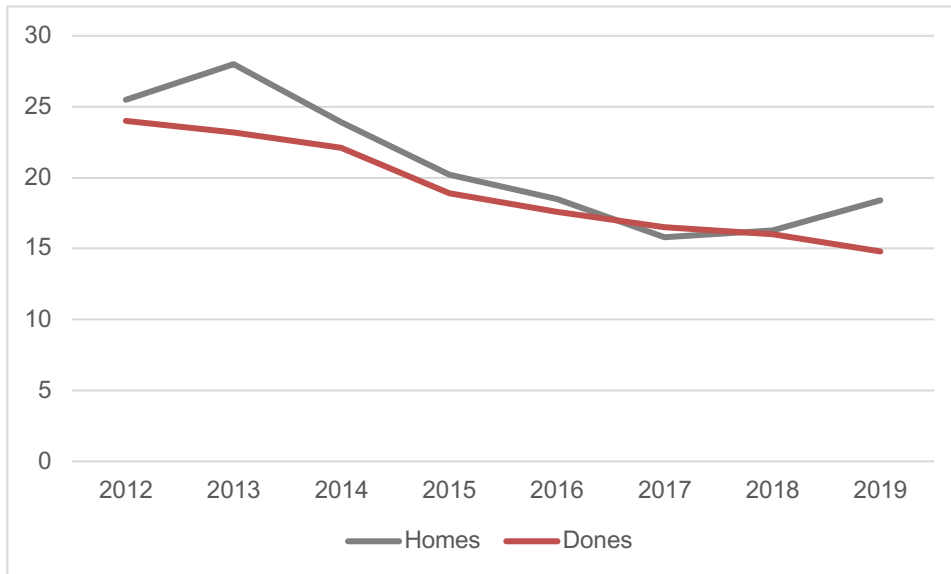
Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació.

La tendència és a la baixa, fins el 2016, tant en els homes com en les dones, tot i que les dones es fomenta més entre els 25 i els 64 anys. Els primers anys de la crisi es pot observar un repunt en la formació permanent, segurament de les persones que volien millorar la seva ocupabilitat a través de la formació, però després torna a davallar, possiblement per la necessitat d'ocupacions a jornada completa o multi ocupacions que no permeten compaginar amb estudis. La davallada de la renda de les llars pot explicar la impossibilitat de cursar estudis. Aquest repunt dels darrers anys i el clar creixement en el període 2018-2020, no ha permès que Catalunya millori les seves dades de formació permanent (9,3% el 2019) respecte el conjunt de l'estat (10,6%) ni respecte el conjunt de la UE (10,8%).

Pel que fa a les aportacions de l'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages i les entitats, s'ha posat de relleu la manca de formació a preu econòmic per a persones grans i persones estrangeres, lligat a la manca d'universitats públiques a la comarca. L'oferta formativa és per tant poc accessible a nivell econòmic, una afirmació que també s'aplica tots els col·lectius.

Per acabar aquesta repassada de dades general de Catalunya, veurem un indicador més. És la població no ocupada de 18 a 24 anys que tampoc està cursant estudis, els popularment coneguts com a *ni-ni*.

Gràfica 6815- Població no ocupada de 18 a 24 anys que no cursa estudis. Catalunya

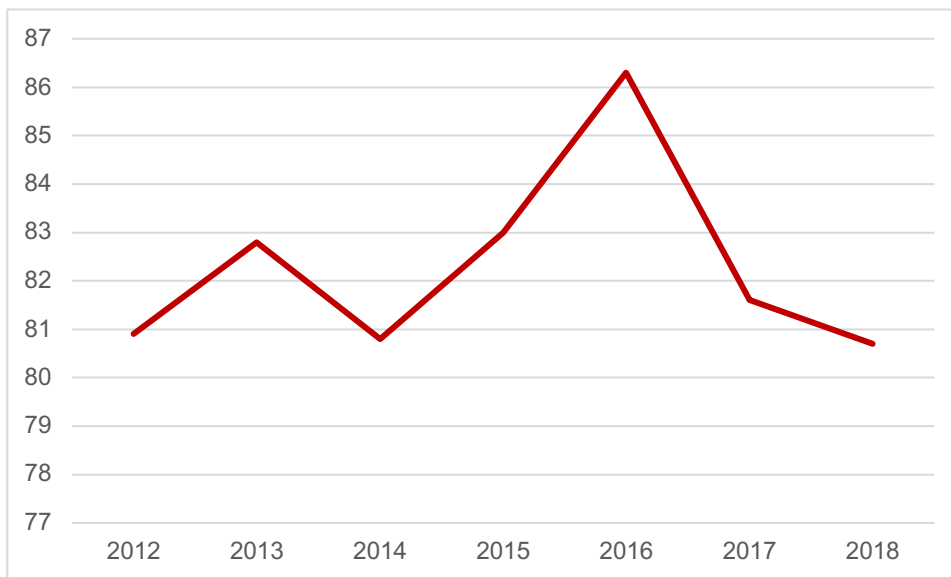

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació.

Els nombre de joves que no estudien ni treballen ha davallat en els darrers anys a Catalunya, arribant a uns nivells de pràctica igualtat de gènere a 2018, però divergint de nou en detriment dels homes al 2019. En termes generals tant nois com noies han millorat les dades, tot i que les noies han mostrat una pujada més recent, mentre que els nois han portat una tendència a la baixa més uniforme. Possiblement es pot deure a la masculinització d'algunes formacions professionalitzadores. Comparativament, Catalunya (16,6%) presenta unes dades majors en nombre de *ni-ni* el 2019 (15,7%) a l'estat espanyol, i també superior al conjunt de la UE (13,2%).

La taxa d'escolarització als 17 anys al Bages presenta una evolució decreixent en els darrers anys. La gràfica següent en mostra l'evolució.

Gràfica 69- Taxa d'escolarització als 17 anys. Bages (sense Manresa). 2012-2018

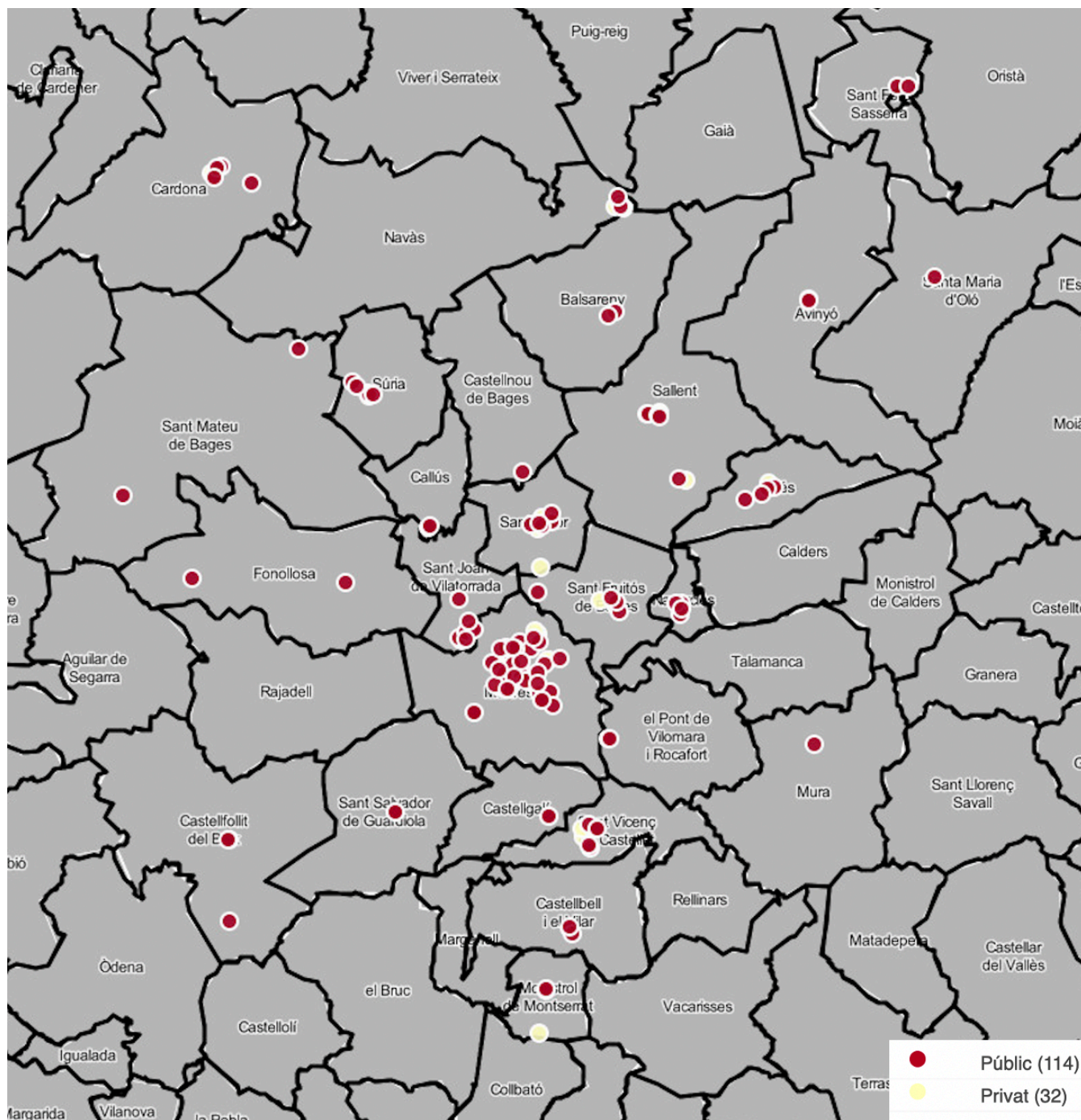
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat

Als 17 anys l'escolarització ja no és obligatòria i, per tant, la xifra recull aquelles persones que, un cop acabada l'etapa obligatòria, surten del sistema educatiu. L'indicador no permet saber si el traspàs és al mercat laboral o a l'atur (o inactivitat). L'any 2016 hi va haver una davallada força significativa en la població de 17 anys que continuava estudiant.

Pel que fa als mapes escolars següents, podem destacar que la xarxa de centres d'educació infantil, tan de primer com de segon cicle, és la més extensa (tot i que no hi ha un centre a cada municipi). També és evident en els mapes com la gran majoria de centres d'educació infantil també ofereixen l'educació primària. Segons les dades de l'Idescat són els centres d'educació primària als quals les famílies del Bages s'han de desplaçar més a fora del seu municipi. Els centres d'educació secundària del Bages són gairebé la meitat de centres de primària, i és on es detecta més la divisió centre-perifèria de la xarxa escolar. Com a aclariment, el centre de Santa Maria d'Oló, actualment comarca del Moianès, encara està comptabilitzat per part del Departament d'Educació com a bagenç, i de fet el Servei Educatiu del Bages encara cobreix el Moianès.

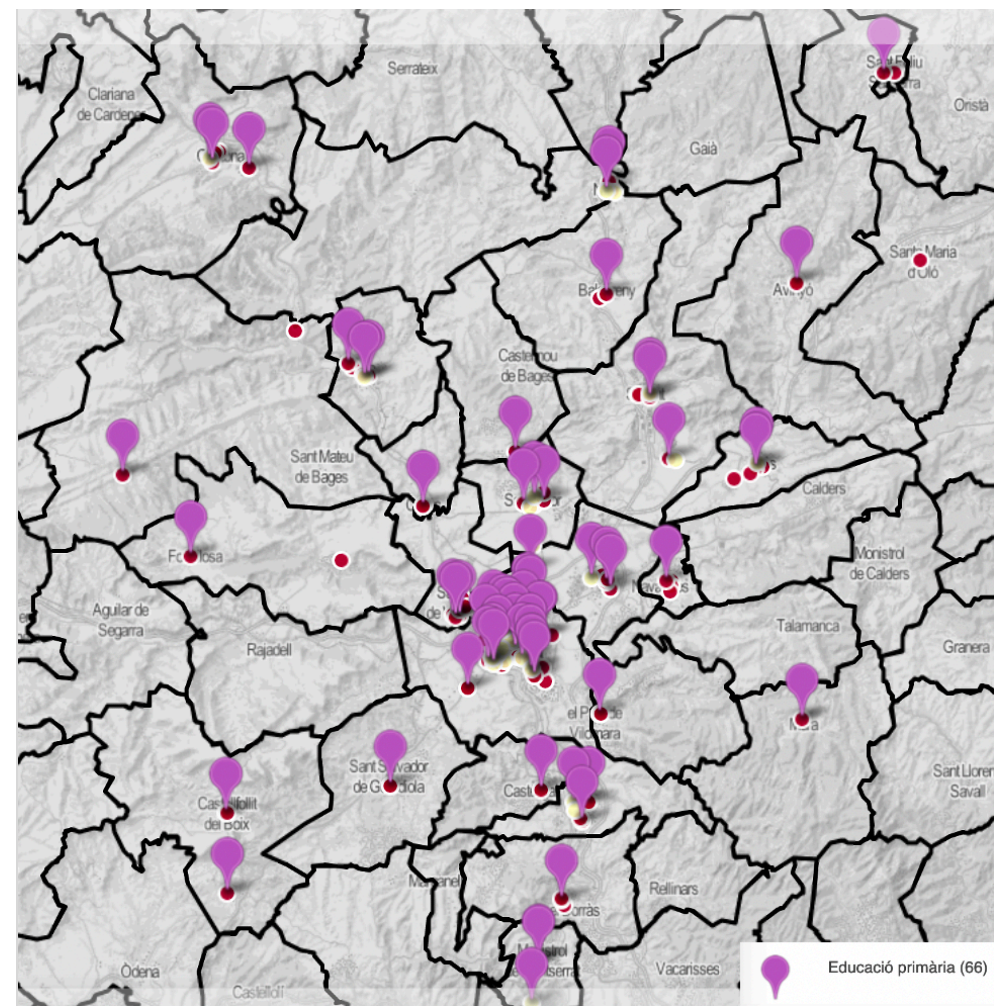
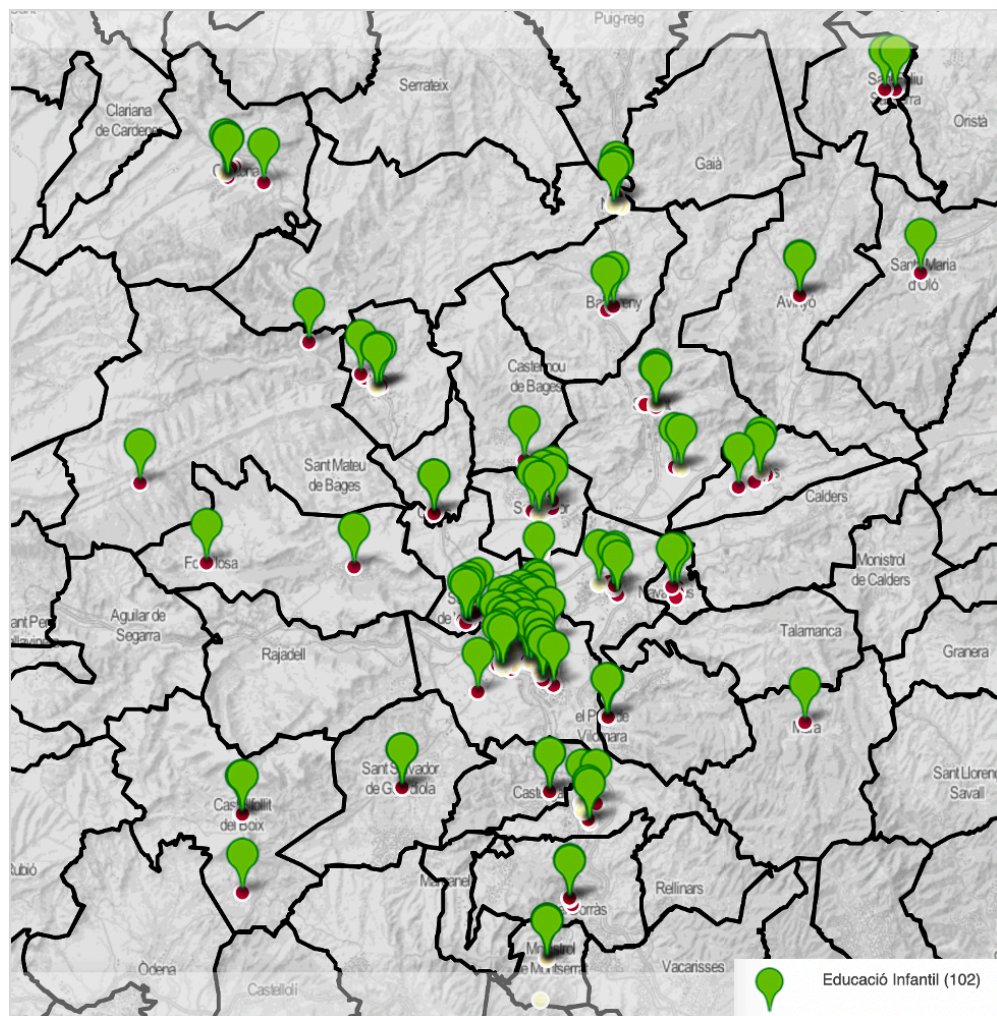
Finalment, és interessant remarcar l'existència de set Escoles Rurals de la xarxa de Zones Escolars Rurals (ZER), als municipis de Cardona, Castellfollit del Boix, Sant Feliu Sasserra, Sant Mateu de Bages, Sallent i Mura. L'existència de tantes escoles rurals posa de manifest les diferències urbà-rural tan marcades que conviuen dins la comarca.

Figura 24 - Mapa escolar del Bages segons titularitat dels centres.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació.

Figura 25 - Mapa educatiu del Bages segons nivell de formació. Educació infantil, Educació primària, Educació Secundària.

Principals problemàtiques detectades des de la comarca

- La **segregació escolar i la guetització** de certes escoles públiques ha estat mencionat pels equips de professionals com una novetat molt preocupant a la comarca. S'apunta a la necessitat d'una intervenció immediata per part de l'administració per evitar que el fenomen es generalitzi, ja que la inclusió de la diversitat als municipis ha estat la tendència fins a l'actualitat. Els pobles amb una sola escola encara conserven aquest paradigma d'inclusió, però en municipis més grans, amb taxes d'estrangeria creixents i que s'acosten als números de Manresa, les dinàmiques de segregació són molt preocupants.
- La **manca de SIEIS** (Suport intensiu escolarització inclusiva) que donin servei a totes les necessitats especials dels infants i joves de la comarca. Tot i que per llei hauria de ser un suport present a totes les escoles i instituts, les professionals es troben, primer, amb un desconeixement general de quins centres compten amb aquestes unitats i, després, el baix nombre d'unitats. De la mateixa manera, el fet que les persones vetlladores no puguin tenir un tracte individualitzat amb cada infant és una debilitat molt gran del sistema educatiu. Aquesta situació empeny a molts alumnes a adreçar-se a AMPANS i a la seva escola, cosa que satura l'entitat de casos que haurien de ser atesos per l'escola pública.
- La **manca de recursos per a serveis especialitzats** com el CREDA i la **manca de Centres Especialitzats de Treball** que sobrecarreguen les entitats que donen serveis a les persones amb capacitats diverses i diversitats funcionals. Els equips professionals i les entitats posen de relleu que les **formacions ocupacionals no són accessibles**, una situació que s'ha vist agreujada per la pandèmia en què tot és online: falten intèrprets, subtitulació, assistent personal, per assegurar-se que els continguts són accessibles per a tothom.
- Les **formacions professionalitzadores només es troben subvencionades per complet a Manresa**, cosa que posa en desavantatge a les persones de la resta de la comarca que no es puguin permetre o bé el transport a la capital o els cursos.
- El nombre significatiu de **persones analfabetes** que no parlen les llengües vehiculars posa en joc l'accés d'aquestes persones a tota la xarxa de serveis de la comarca.

Fortaleses i potencialitats

- La **Formació Professional Dual** és una oportunitat molt gran en termes d'accés al mercat laboral de joves, i de l'encaix entre oferta i demanda. També es projecta que en el futur als instituts s'imparteixi **Formació Professional per l'Ocupació**, cosa que tindrà impactes clarament positius.

- S'han incrementat les possibilitats de convalidar formació i experiència laboral i hi ha una **gran oferta de certificats professionalitzadors** que funcionen com formacions professionals completes.
- **L'Escola d'AMPANS i els Certificats de Professionalització d'AMPANS** són un referent a la Catalunya Central i atrauen a moltes persones de fora la comarca. A més, en l'actualitat l'escola ocupacional s'està descentralitzant i ja no tan sols impartirà cursos a Santpedor. La feina d'aquesta entitat, tot i que sobrecarregada, és una peça essencial del sistema formatiu i d'inclusió de la comarca.

ÀMBIT SOCIAL I SANITARI

A continuació es presentaran dades referents a l'àmbit social i sanitari. En aquest àmbit hi entren tant aquelles situacions de diversitat funcional com de malaltia mental. En el cas concret del Bages és rellevant remarcar també les situacions de dependència vinculades amb l'edat, agreujades per situacions d'aïllament físic en els entorns rurals o aïllament social. L'àmbit territorial també té un paper rellevant en la distribució, disponibilitat i accessibilitat als serveis de salut i socio-sanitaris.

Aquest àmbit socio-sanitari però, també té un marcat caràcter social. Moltes de les problemàtiques sanitàries tenen una estreta vinculació amb la classe social, ja sigui per una qüestió d'hàbits (higiènic, alimentaris, de salut), com d'accés als recursos sanitaris. A tall d'exemple, els diferents districtes de Barcelona presenten esperances de vida diferents, i aquesta està relacionada amb el nivell de renda dels barris. Aquestes desigualtats en l'esperança de vida vinculades a la classe social estan relacionades amb una aprehensió diferent de la salut, amb un comportament diferenciat pel que fa als hàbits de saludables (esports, addiccions, alimentació) i a la disposició desigual de recursos econòmics per destinar a aspectes de salut.

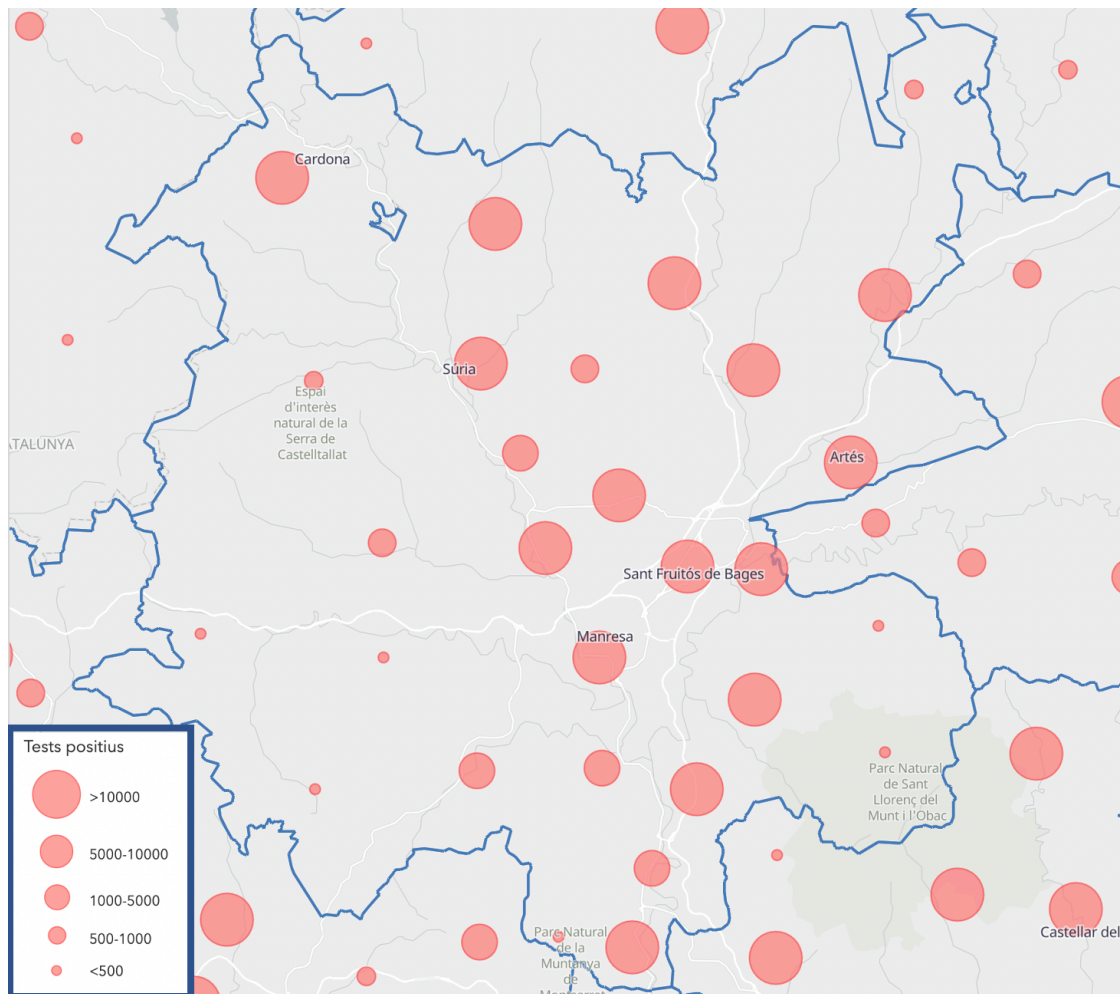
Relacionat amb l'àmbit residencial, els habitatges amb males condicions també poden generar problemàtiques a nivell de salut: altes humitats, un aïllament deficient o aspectes de manca de salubritat. Per la seva banda, habitatges mal equipats o lluny dels serveis poden agreujar problemàtiques de salut o aïllament per qüestions relacionades amb la mobilitat.

Dades de salut

Covid-19

Abans de referir-nos als indicadors de salut generals, farem referència a les dades de la pandèmia relatives al Bages. La següent gràfica mostra els casos acumulats des de l'inici de la pandèmia a cada municipi de la comarca: es pot constatar que els contagis venen marcats per la densitat de població de la comarca, i per tant els municipis més rurals, com Sant Mateu de Bages, han estat els menys afectats.

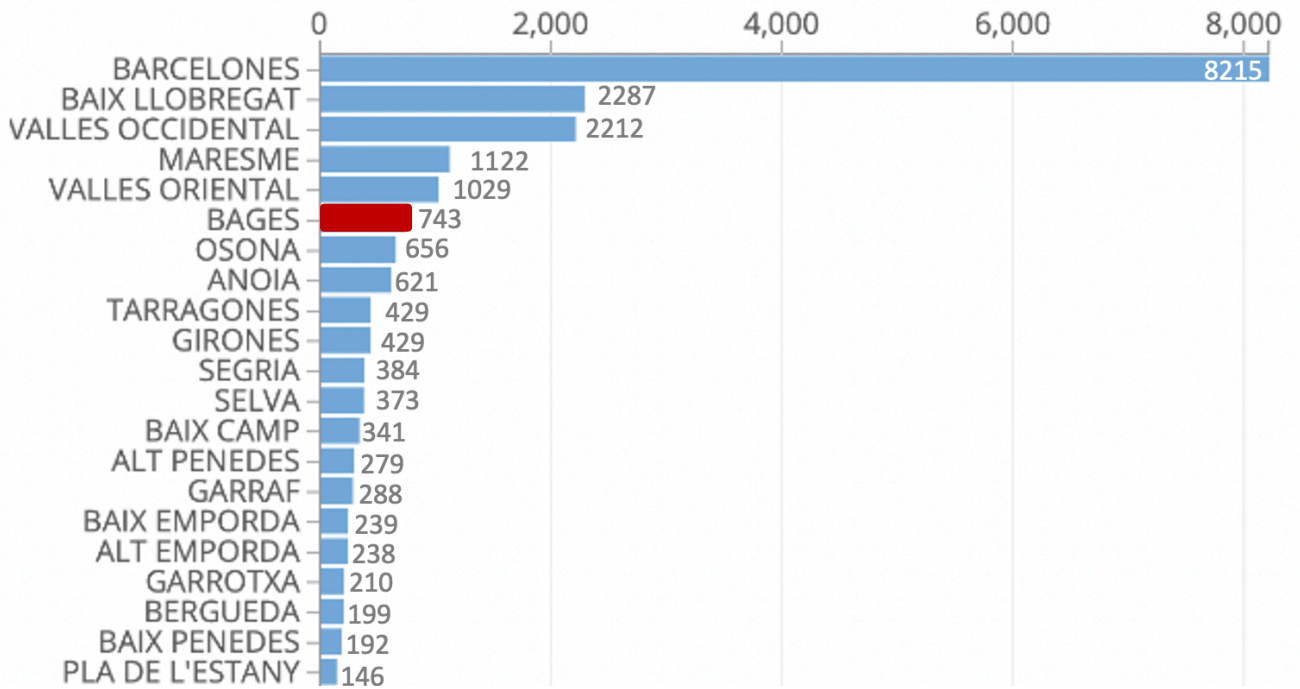
Figura 26 - Nombre de casos acumulats al Bages per municipis actualitzat a febrer de 2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya (AQuAS).

Pel que fa a la mortalitat a la comarca, se situa en sisè lloc en relació a Catalunya, com es pot veure en el següent gràfic. Hi ha hagut un total de 743 morts fins a l'abril de 2021, el 55,18% han estat de dones i el 44,82% d'homes.

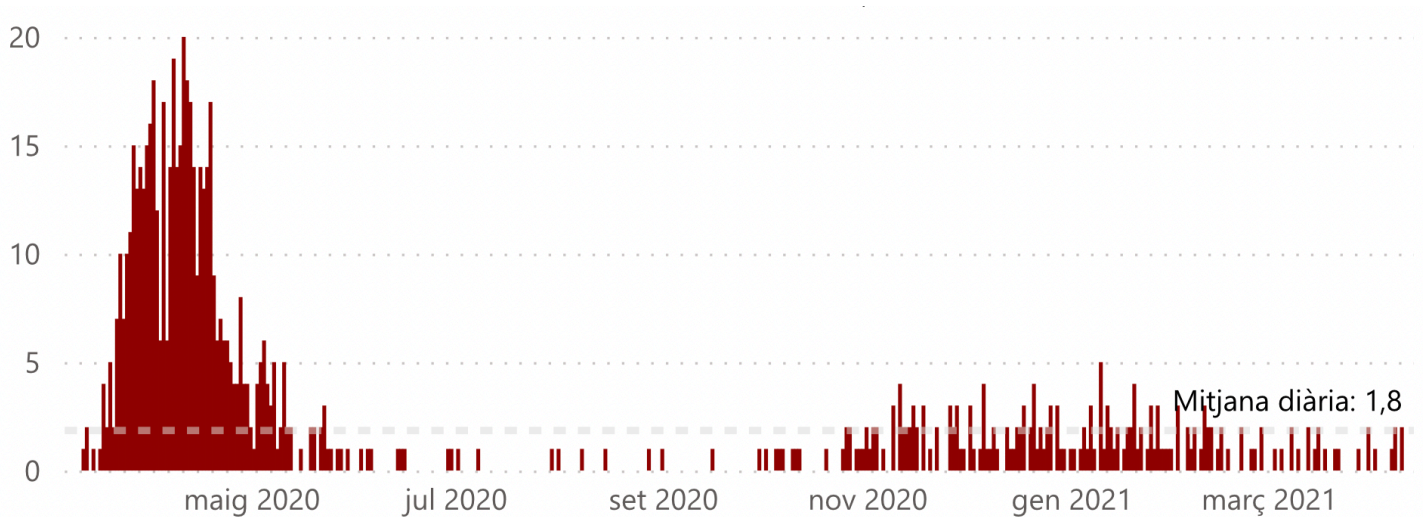
Gràfica 70 - Defuncions per Covid-19 per comarques, primera vintena, fins a l'abril de 2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Salut.

Pel que fa a la distribució de les defuncions, en el següent gràfic es pot veure la fluctuació entre el 12 de març de 2020 i el 10 d'abril de 2021.

Gràfica 71 - Nombre de defuncions per dia al Bages de març 2020 a l'abril de 2021.

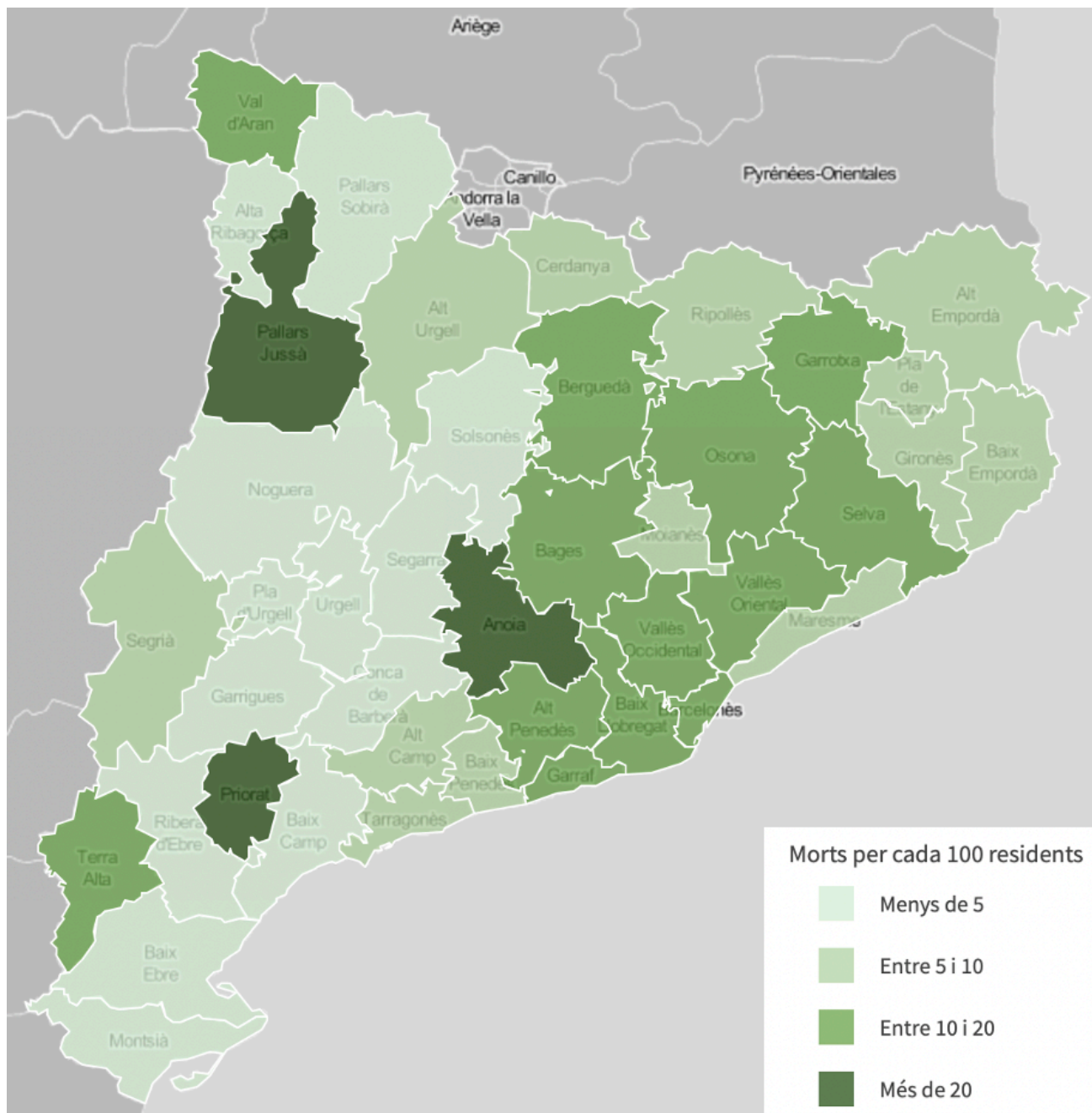

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Salut.

La gran part de població que ha mort durant els primers mesos de la pandèmia van ser persones grans en residències: a tota Catalunya es calcula que 8.031 persones van morir en residències, que significa un 12,3%

sobre el total de residents. A la comarca del Bages les dades són més acusades: un 45,9% dels residents va resultar contagiats i un 17,5% va morir. Això són 360 morts fins a principis de juny del 2020.

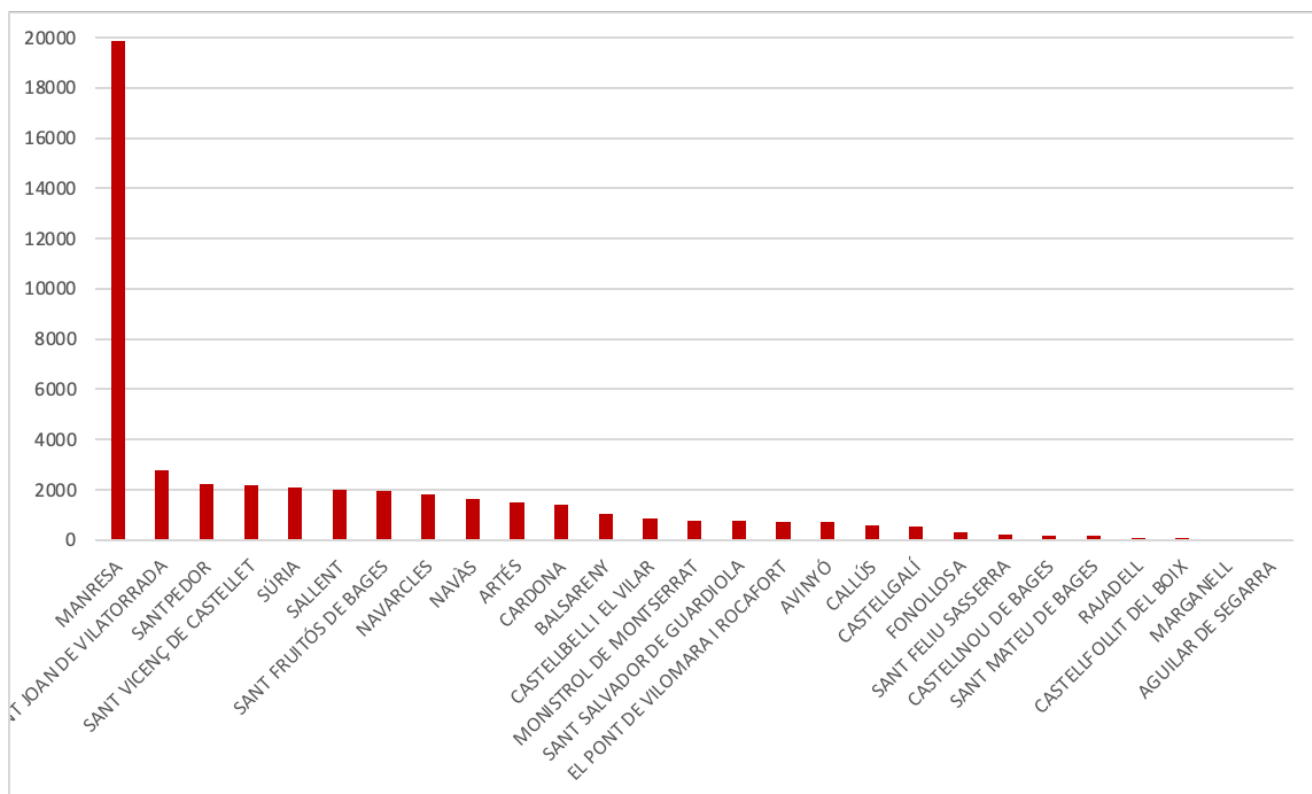
Figura 27 - Nombre de persones mortes en residències per cada 100 residents a Catalunya entre el març i el juny de 2020.

Font: elaboració pròpia a partir del mapa de Nació Digital a partir de dades del Departament de Salut.

Pel que fa a les dades de vacunació, actualitzades el 15 d'abril de 2021, s'han posat 45.983 vacunes al Bages. En el següent gràfic es pot veure la distribució territorial de les vacunes, que es concentren sobretot a Manresa.

Gràfica 72 - Nombre de vacunes administrades per municipis fins a 15 d'abril de 2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Salut.

El Departament de Salut proporciona dades dels diferents Equips d'Atenció Primària de Catalunya. Les més recents són de 2018. Hi ha molts indicadors, però aquí es fa una selecció d'aquells que s'ha considerat més rellevants per tenir una visió de la realitat de salut vinculada a l'exclusió social.

Les dades de salut van lligades a la qüestió demogràfica atès que una població més envellida presentarà més problemes de salut vinculades a l'edat. Ara bé, no només la salut es determina per qüestions d'edat, sinó que els condicionants socials de la salut també són molt rellevants. El nombre de visites de la població del Bages a l'atenció primària per any no difereix de forma significativa respecte el conjunt de Catalunya. La taula següent mostra la mitjana de visites per any per cada pacient.

Taula 22 - Ràtio de visites per població assignada per EAP. 2018

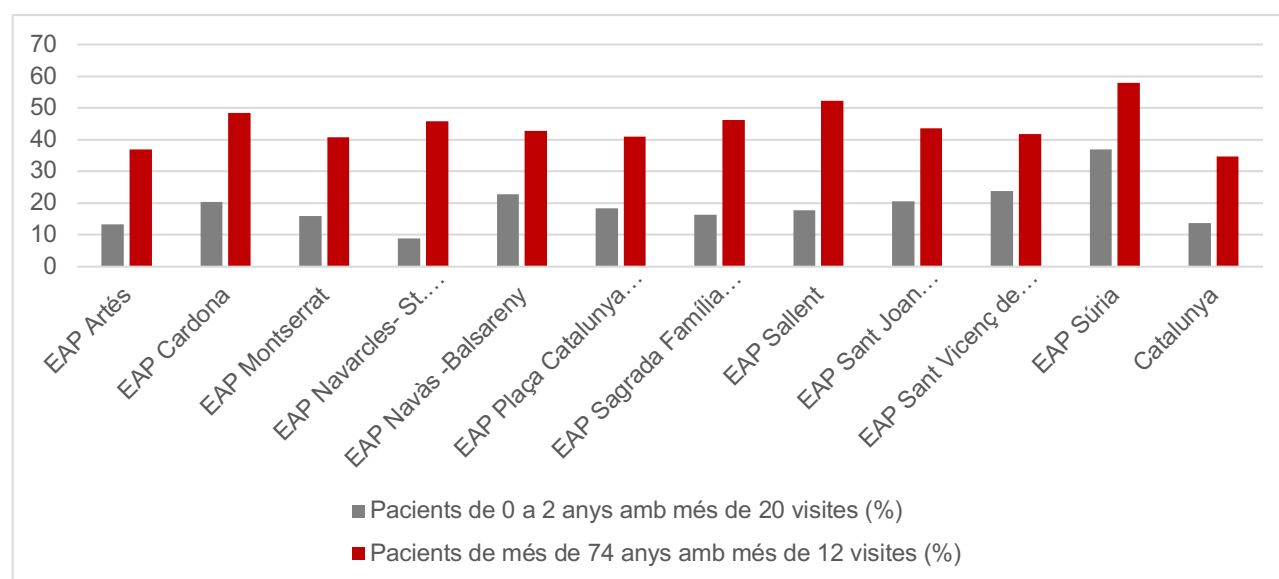
	EAP Artés	EAP Cardona	EAP Montserrat	EAP Navarcles - St. Fruitós - Santpedor	EAP Navàs - Balsareny	EAP Plaça Catalunya - Manresa	EAP Sagrada Família - Manresa	EAP Sallent
Ràtio visites/població assignada	6,10	7,85	6,38	6,00	6,95	5,89	6,83	8,10
	EAP Sant Joan de Vilatorrada	EAP Sant Vicenç de Castellet	EAP Súria	Catalunya				

Ràtio visites/població assignada	6,04	6,91	9,11	6,03
----------------------------------	------	------	------	------

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Salut

En totes la àrees de salut menys a l'àrea de Navarcles-Sant Fruitós de Bages i Santpedor la mitjana de visites per persona i any és superior al conjunt de Catalunya, però la diferència en la majoria de casos és lleugera i no permet extraure conclusions significatives que ens permetin relacionar factors demogràfics o socials a un pitjor estat de salut objectiu o percebut.

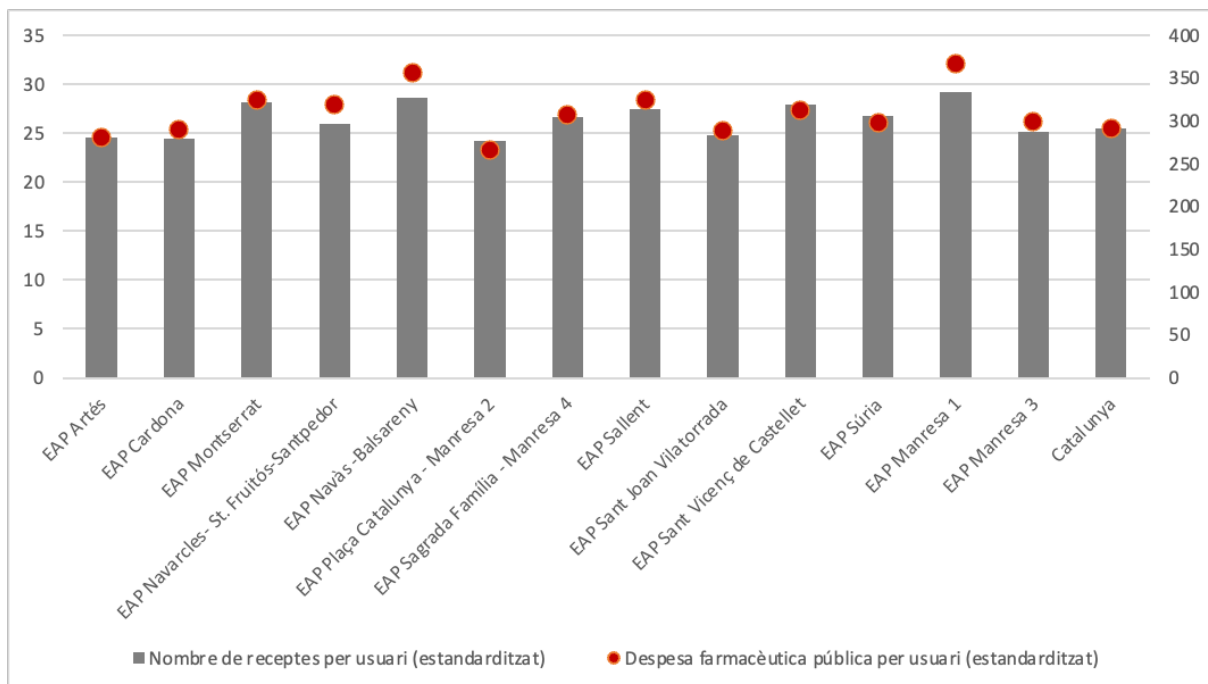
Gràfica 73 - Població menor de 2 anys amb més de 20 visites/any i població major de 74 anys amb més de 12 visites/any. 2018.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Salut

On sí que s'observa una certa relació amb factors demogràfics és en l'ús de sistema de salut primària pels grups d'edat en els extrems. Mentre que el nombre de pacients de 0-2 anys s'acosten a la mitjana catalana menys en el cas de Súria, totes les àrees de salut registren un percentatge superior en pacients de més de 74 anys, cosa que posa de relleu l'envelliment de la comarca. Un major envelliment indica majors possibilitats de patir problemàtiques de salut vinculades a l'edat, o bé, una pitjor percepció subjectiva de l'estat de salut i pot explicar aquest major ús del sistema de salut per part de la persones grans en aquelles zones de major envelliment.

Gràfica 74 - Receptes per usuari i despesa farmacèutica per usuari. 2019

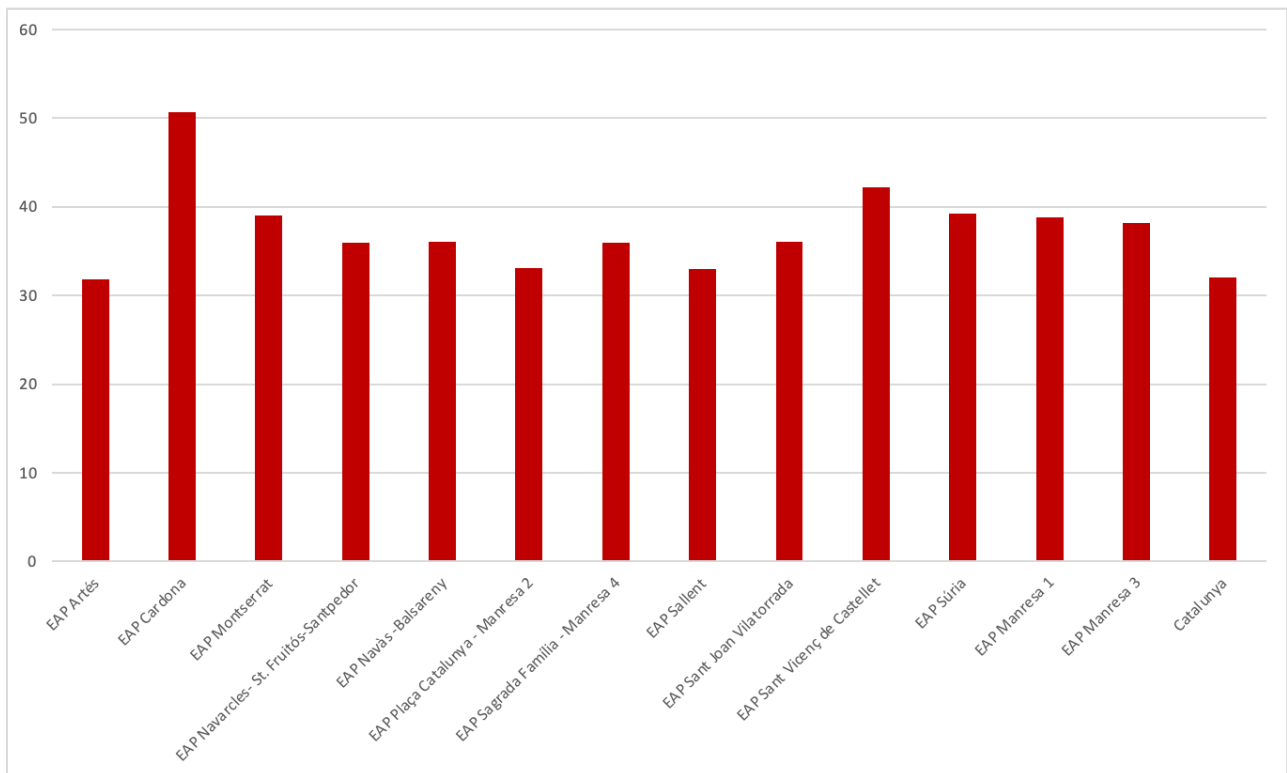
Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Salut

El nombre de receptes per usuari coincideix a grans trets amb els municipis amb major envelliment: Balsareny, Marganell, Navàs, Cardona. L'única àrea de salut que no es regeix per aquesta lògica és la de Manresa 1, que per explicar aquesta despesa tan alta per usuari hauríem de remetre'ns a altres factors relacionats a la vulnerabilitat i l'exclusió més enllà de l'edat. Es dibuixen per tant dues realitats diverses.

Pel que fa a la despesa farmacèutica pública per usuari, totes les zones dels EAP presenten un cost inferior per usuari que el conjunt de Catalunya (290,9€/persona), excepte els EAP de Plaça Catalunya - Manresa 2 (266,6€/persona) i l'EAP de Sant Joan de Vilatorrada (288,6€/persona). Aquest major cost, que a l'EAP Manresa 1 s'eleva a 366,8€/persona, s'explica per un major nombre de receptes, ja que el cost per recepta oscil·la entre els 11,01€ (EAP Manresa 2) fins els 12,56€ (EAP Manresa 1), molt similar a la mitjana catalana (11,17€).

Cal destacar, finalment, que les dades relatives als dies de baixa per incapacitat laboral de la comarca són lleugerament superiors als del conjunt de Catalunya. Les àrees d'Artés, Sallent i Manresa 2 són les que presenten unes xifres més similars a les del conjunt de Catalunya, mentre que la resta són superiors de forma més clara.

Gràfica 75 - Mitjana de dies de baixa per incapacitat laboral. 2018

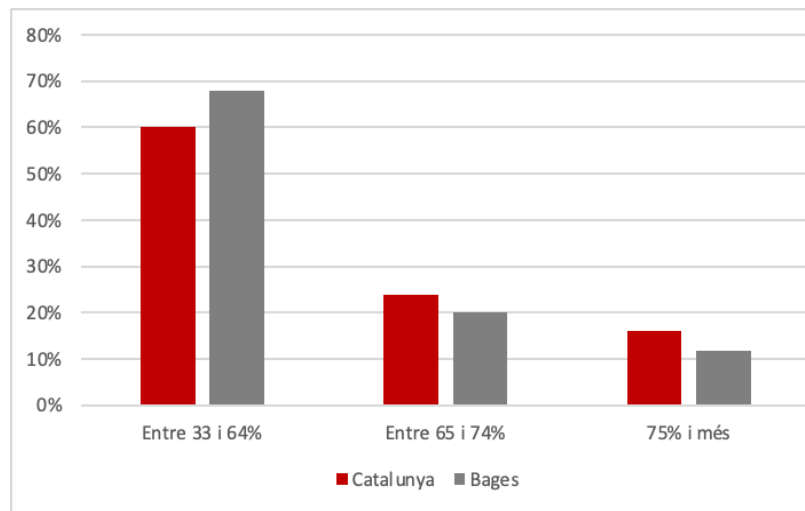
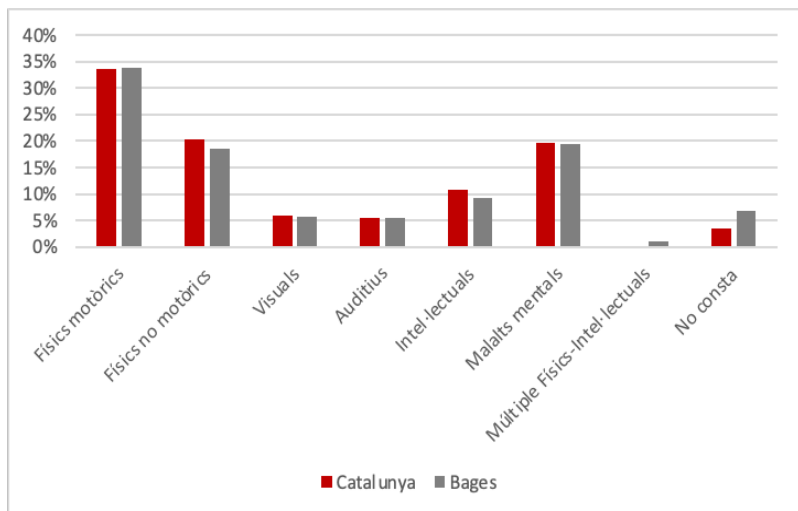
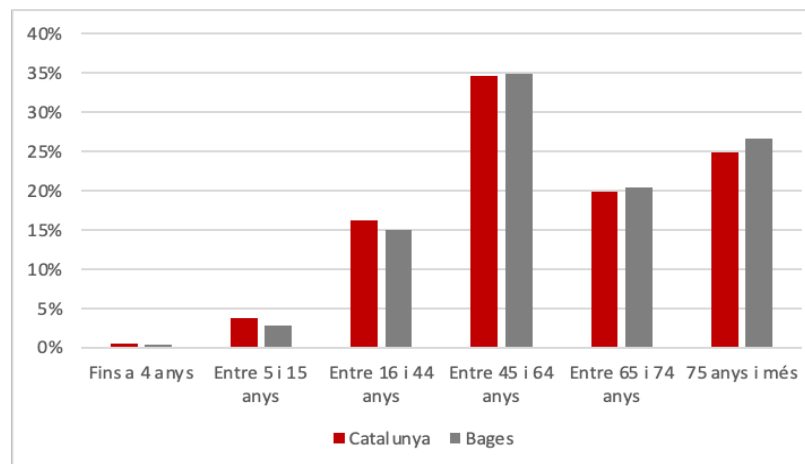
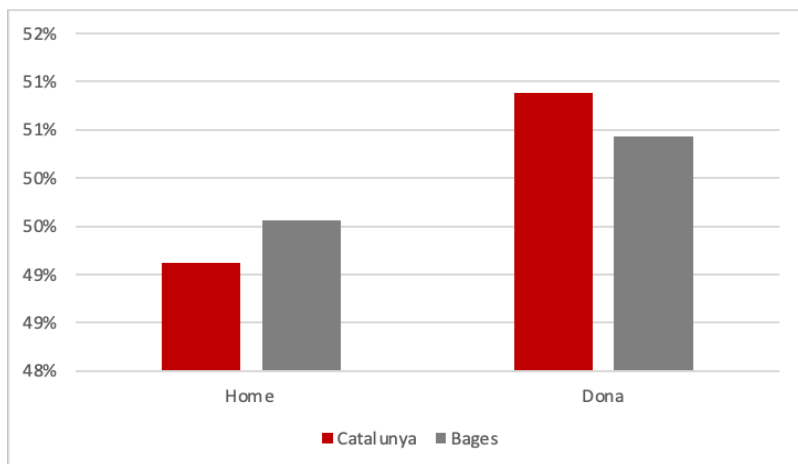
Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Salut

Els equips professionals del Consell Comarcal del Bages posen de manifest la necessitat d'apostar pel model de salut comunitària, menys medicalitzador, i de manera paral·lela en la formació de les persones professionals perquè sàpiguen actuar respecte el ciutadà més enllà del gènere binari. Pel que fa als recursos de salut del territori, s'ha posat de manifest la centralització molt clara en tots els àmbits, que impossibilita l'accés a moltes persones que no poden desplaçar-se fins a Manresa: de nou, el transport és una debilitat fonamental detectada entre l'equip professional.

Població amb capacitats diverses

Certament, algunes de les problemàtiques aquí tractades no tenen un origen social, sinó mèdic o genètic. Però l'interessant és com aquestes persones amb capacitats diverses acaben patint problemàtiques a l'haver-se de desenvolupar en societat. De la mateixa manera que fem la diferència entre sexe i gènere, el primer biològic i el segon constructe social; es pot fer la mateixa distinció entre diversitat i discapacitat. Una persona amb diversitat funcional només es torna discapacitat en relació a la societat i en funció de com aquesta és capaç d'incloure la diversitat.

Gràfica 76 - Població amb capacitats diverses : sexe, edat, tipus, grau sobre el total de persones amb capacitats diverses . 2018

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'decat

Del conjunt de gràfiques anteriors es pot apreciar com la població amb capacitats diverses del Bages no presenta grans diferències respecte el conjunt de la població amb capacitats diverses de Catalunya. Veiem lleugeres diferències en el sexe de les persones amb capacitats diverses, tot i que són molt petites. Per la seva banda, hi ha major presència de persones amb capacitats diverses en edats actives i menys en edats més avançades.

Sí que podem observar majors diferències si comparem els diferencials interns en cada grup geogràfic. La població amb discapacitat a Catalunya està menys feminitzada que no pas la població amb capacitats diverses de la comarca. La població amb capacitats diverses en edat de jubilació a Catalunya representa el 45% del total, mentre que al Bages és el 47%. La desigual esperança de vida per qüestions de gènere pot explicar aquesta situació: a major proporció de dones amb capacitats diverses, major és l'edat del conjunt de la població.

El fet de que al Bages hi hagi major proporció de persones amb graus de capacitats diverses menors al 74% i que en el conjunt de Catalunya sigui major la presència de persones amb capacitats diverses severes, es pot explicar per la manca de recursos especialitzats a la comarca.

Des de les entitats és molt significatiu l'augment d'alumnes amb necessitats especials rebutjats per l'escola pública (detectat per AMPANS). Sovint aquests infants no tan sols tenen necessitats especials escolars, sinó que també tenen problemàtiques familiars i socials agregades que resulten en una dificultat massa gran per part de les escoles públiques d'incloure'ls.

Pel que fa a la inserció laboral, des d'AMPANS s'estan descentralitzant els centres ocupacionals amb noves seus a Sant Fruitós de Bages i a Sant Vicenç de Castellet, a part del centre existent de Santpedor, per donar resposta a les necessitats de les persones en el seu propi territori.

Un altre fet rellevant que han posat de relleu les entitats és l'alt nombre d'infants a la comarca amb graus de discapacitat del 25% o menors que no queden reflectits a les estadístiques i que no formen part de les bonificacions possibles de l'administració.

Salut mental

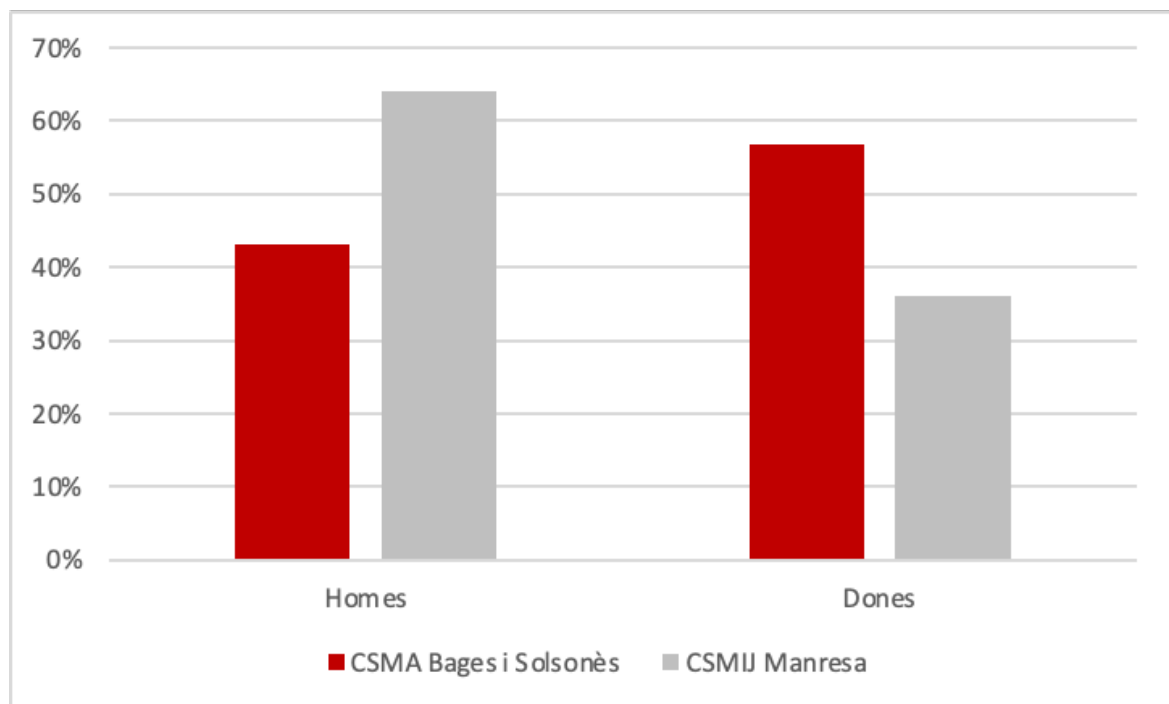
La salut mental és una problemàtica creixent en els territoris catalans, però amb afectacions particulars en els entorns rurals atesos l'envelliment de la població, situació d'aïllament físic i social, la dificultat per la detecció atesa la manca de serveis -però també l'estigma existent que fa ocultar problemàtiques. Malauradament les dades més actualitzades són les de la memòria de Salut Mental de 2017 del Departament de Salut, i no reflecteixen l'afectació que ha tingut la pandèmia sobre la salut mental, que es preveu que sigui molt forta.

En l'informe breu número 42 del Departament de Salut, publicat el gener de 2021, recull l'increment de consultes a nivell català fetes al Sistema d'Emergències Mèdiques (SEM): es van triplicar les consultes sobre ansietat i duplicar el mes de maig, les consultes per motiu de

conductes suïcides d'una manera molt significativa, i van baixar en general les consultes per problemes amb addiccions. El SEM va registrar un increment del 89% respecte l'any anterior de consultes sobre conductes suïcides. Pel que fa a l'atenció primària i les urgències, totes dues van baixar respecte l'any anterior, probablement perquè la gent no es desplaçava per aquests motius (no vol dir que deixessin d'existir). Entre els CSMA i els CSMIJ la patologia que més augmenta l'any 2020 és el trastorn d'ansietat (un 2,41% i un 2,07% respectivament) i en els CSMIJ es constata l'augment del trastorn de conducta alimentària (TCA). Finalment, l'informe conclou que després d'un estudi de factors de risc, es pot demostrar que les persones amb diagnòstic de trastorn mental greu tenen més risc d'hospitalització i mort per Covid-19 que les persones sense aquest diagnòstic.

Les dades dels CSMA i CSMIJ de la comarca de 2017 indiquen que el primer va atendre 16375 persones, un 4,2% del total de la població (en el conjunt de Catalunya es va atendre el 2,66% de la població) i el segon al 6,9% del total (en el conjunt de Catalunya es va atendre al 4,57%). Les dades d'atenció a la salut mental de les persones adultes són majors que al conjunt de Catalunya, i també ho són les dades d'atenció a la salut mental de les persones joves, en termes relatius. Una altra dada rellevant és la diferència per sexes en aquesta distribució:

Gràfica 77 - Persones ateses al CSMA i el CSMIJ per sexe, Bages. Percentatges 2017.

Font: Elaboració pròpia a partir de la Memòria de Salut Mental 2017

La gràfica anterior mostra la diferència de distribució de la població per sexes, en funció de si el recurs està orientat a persones joves a o persones adultes. Els homes joves són majoria en les atencions per salut mental, mentre que entre les persones adultes ho són les dones. Les dades disponibles no permeten veure quants pacients del CSMIJ estan en seguiment pel CSMA, cosa que permetria veure la continuïtat per sexes d'alguns casos.

Taula 23 - Dades CSMA i CSMIJ del Bages comparatives amb Catalunya. 2017

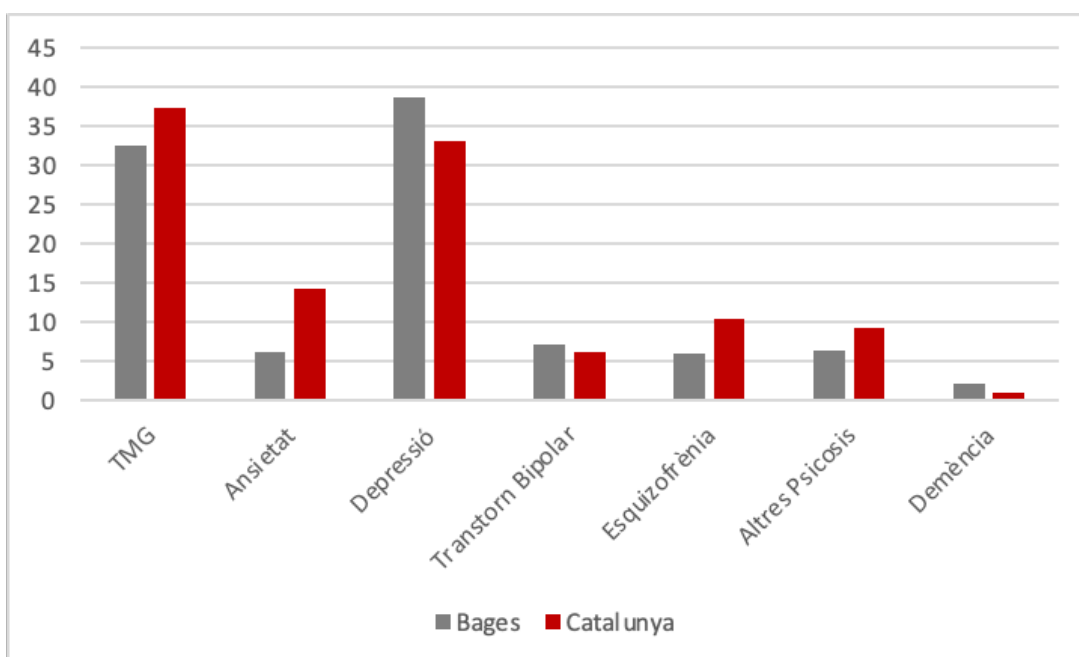
	Bages	Catalunya
CSMA Bages i Solsonès		
Persones ateses	4,2%	2,7%
Pacients amb nivell socioeconòmic molt baix	11,8%	13,69%
Pacients crònics de salut mental	49,2%	51,13%
Pacients crònics complexos de salut mental	30,3%	32,30%
CSMIJ Manresa		
Persones ateses	6,9%	4,58%
Pacients amb nivell socioeconòmic molt baix	11,9%	9,01%
Pacients crònics de salut mental	25,4%	22,28%
Pacients crònics complexos de salut mental	6,5%	5,28%

Font: Elaboració pròpia a partir de la Memòria de Salut Mental 2017

Les dades de la comarca no mostren una excessiva divergència respecte les del conjunt de Catalunya. Sí que podem destacar el major percentatge de persones joves ateses amb un nivell socioeconòmic molt baix i el nombre de persones ateses, superior com ja s'ha dit en tots dos serveis. És necessari fer atenció als percentatges de pacients crònics tan complexos com no complexos en gent jove respecte dels percentatges catalans: al Bages se supera la mitjana catalana en tots dos indicadors. Possiblement, caldria posar l'accent en aquest diferencial entre una menor presència de crònics adults i una major presència de crònics joves, per tal d'evitar la cronificació de casos que venen des de joves.

Observant la tipologia de problemàtica de les persones ateses al CSMA, també es veuen algunes particularitats respecte les dades del conjunt de Catalunya.

Gràfica 78 - Percentatge de població atesa al CSMA per tipologia de trastorn. Bages i Catalunya. 2017

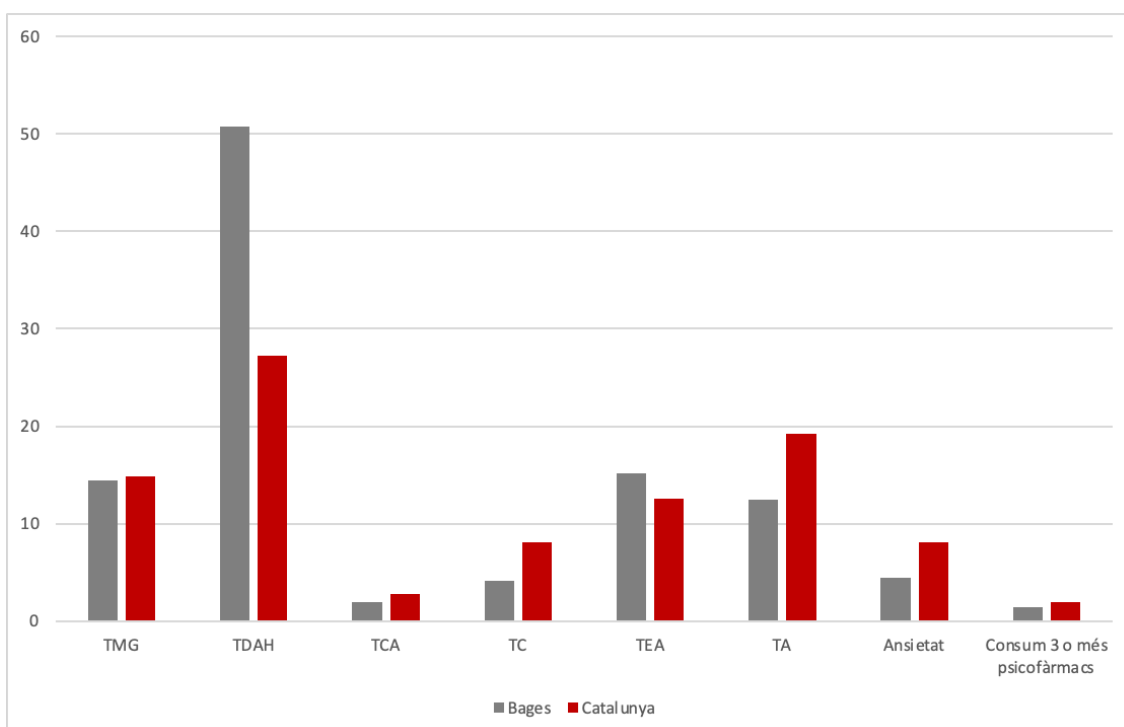

Font: Elaboració pròpia a partir de la Memòria de Salut Mental 2017

De les dades analitzades, es veu que a la comarca hi ha major presència de Depressió, Transtorn Bipolar i Demència, però menor de la resta de tipologies analitzades. El Transtorn Molt Greu (TMG) té una incidència significativament menor a la comarca comparat amb el conjunt de Catalunya.

Per la seva banda, el CSMIJ recull un altre tipus de trastorns mentals i també podem observar diferències de les dades a la comarca respecte les catalanes.

Gràfica 79 - Percentatge de població atesa al CSMIJ per tipologia de trastorn. Bages i Catalunya. 2017

Font: Elaboració pròpia a partir de la Memòria de Salut Mental 2017

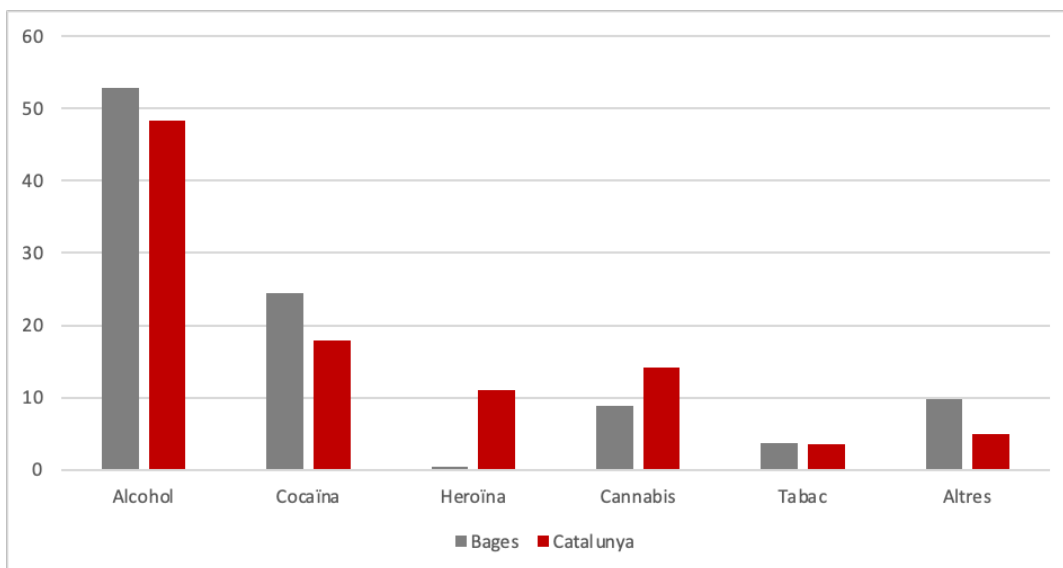
En el cas de les dades del CSMIJ, podem observar com hi ha algunes diferències molt notables respecte el conjunt de Catalunya: a la comarca hi ha molta més població amb Trastorn de Dèficit d'Atenció i Hiperactivitat (TDAH), gairebé el doble de la mitjana catalana, però hi ha força menys presència de trastorns d'ansietat i Trastorns del Comportament (TC), i de Trastorn d'Aprenentatge (TA). Igual que amb la població adulta, hi ha menys ansietat, com també menys població amb consum de 3 o més psicofàrmacs.

Des de les entitats es posa de manifest que els infants amb TEA encara no poden ser atesos com cal als hospitals de la comarca: hi ha 2 neuropediatres per tots els infants amb malaltia mental de tota la Catalunya Central. Aquest fet implica molts desplaçaments a Barcelona. Malgrat això, des dels equips tècnics i les entitats es valora molt positivament el funcionament del CSMIJ malgrat la saturació i la manca de recursos, una valoració que també es fa dels CDIAP (Centres de desenvolupament infantil i atenció precoç), que no poden donar una atenció completa per manca

de recursos. En aquesta línia s'apunta a la necessitat de tenir més d'un hospital de dia per a joves (com el que ja existeix lligat al CSMIJ i el del CSMA) i prioritzar així la salut mental dels joves.

La memòria també ens ofereix dades respecte a les addiccions. Mostrem els inicis de tractament en funció de l'addicció a 2017:

Gràfica 8016- Atencions al CAS per tipologia d'addicció. Bages i Catalunya 2017

Font: Elaboració pròpia a partir de la Memòria de Salut Mental 2017

La gràfica anterior mostra major incidència dels tractaments per cocaïna i en menor mesura l'alcohol i també pels que entren en la categoria "altres" (l'addicció a les pantalles, per exemple, que va. al'alça). Per contra, hi ha molts menys tractaments per heroïna de forma significativa, menys per tractaments per cànnabis.

El cos de professionals del Consell Comarcal del Bages ha posat de manifest la invisibilització endèmica de la salut mental al marge entre els joves, quan hi ha patologies que porten al suïcidi juvenil que són molt significatives, i també les malalties mentals sobrevingudes o consums en joves en situació d'exclusió social. En aquesta direcció s'apunta a una necessitat clara de tenir una perspectiva socioeducativa al respecte i tenir recursos interculturals específics per a no deixar de banda totes les seves dimensions. En aquest sentit, el de la multidimensionalitat, s'apunta a la poca diversitat atesa des de Salut Mental, i com la majoria de recursos oferts són medicalitzadors, en comptes d'apostar per un model de salut comunitària que pugui respondre als problemes de manera col·lectiva i no només en la medicació de l'individu. En aquest sentit, les professionals de la salut posen sobre la taula que hi ha un programa comunitari per joves exclusivament amb psicosis incipient (PAE-TPI) i també hi ha el PrSI per població general major d'edat. Al voltant dels centres de salut mental també hi ha un Club Social i un Club de Joves que treballen de forma comunitària.

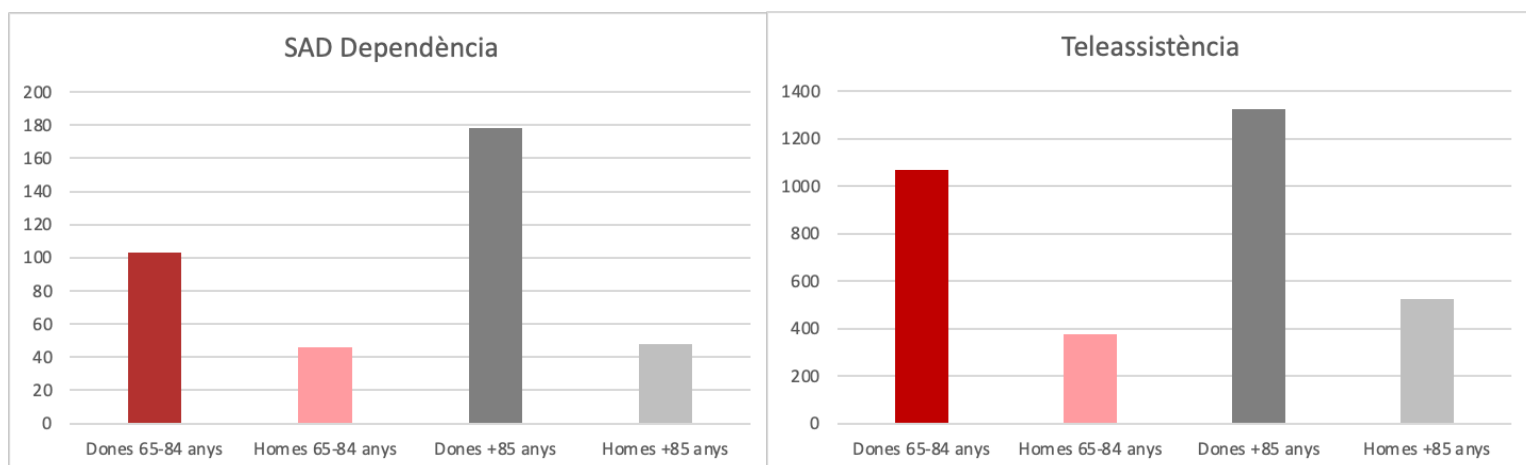
Com ja s'ha mencionat, hi ha una manca molt palesa de formació entre l'equip professional més enllà del gènere binari, i a més a més una desconeixença molt gran dels trastorns vinculats a processos migratoris com la síndrome d'Ulisses.

Dades de Serveis Socials

Persones Grans

La comarca del Bages presenta uns índexs de sobreenvelliment major al del conjunt de Catalunya i de la demarcació de Barcelona (tot i que quatre punts per sota de Catalunya en l'envelliment); tot i la desigualtat en el territori aquests índexs tan alts indiquen que l'envelliment és una condició generalitzada. Els casos de sobreenvelliment més destacables es donen en zones rurals de la comarca: Marganell, Sant Mateu de Bages, Avinyó o Castellfollit del Boix. Pel que fa a l'envelliment, també són les zones més rurals les més envellides: Marganell i Sant Mateu de Bages de nou, Sant Feliu Sasserra o Cardona.

Gràfica 81 - Atencions del SAD de dependència i la Teleassistència a majors de 65 anys per edats, 2020.

Font: Dades de les memòries de SSB.

Segons les dades de Serveis Socials, les persones ateses a través del SAD de Dependència han estat 405, amb una major presència de dones, com es pot veure en el darrer gràfic, que també reflecteix com l'envelliment al Bages és eminentment femení. Per la seva banda, la Teleassistència dona cobertura a unes 3366 persones al 2020, i es replica de manera molt clara el mateix model de perfils (feminització del servei) que amb el SAD. L'any 2020 es van atendre 195 casos a través dels Programes Individualitzats d'Atenció per persones grans amb un grau de discapacitat reconeguda.

ÀMBIT RELACIONAL

Aquest és un àmbit de l'exclusió social que no comporta una mancança material directa, però cobra una importància molt gran en l'actual situació de retirada de l'estat del benestar. La participació en xarxes relacionals és de suma importància per poder articular processos d'inclusió reeixits. Ja s'ha apuntat en la part inicial d'aquests document que un dels espais on cal treballar els processos d'inclusió és en el de la participació de les persones en xarxes relacionals de reciprocitat (a més de la participació en l'espai de renda i disposar dels drets de ciutadania reconeguts en plenitud).

Les xarxes relacionals són importants perquè poden aportar recursos molt valuosos per les persones, especialment aquelles que es troben en situacions de risc o iniciant processos d'inclusió. Aquestes xarxes, segons diversos autors/es, aporten recursos de diferent naturalesa, principalment: suport emocional i companyia social, capital social, informació i recursos per l'ocupabilitat, suport material, serveis i una guia cognitiva i de comportament social. Les xarxes transfereixen recursos en forma d'avis/es que acullen fills/es i nets i netes els mantenen amb la seva pensió; o en la forma de filles o fills adults amb atur de llarga durada que viuen a casa dels pares i mares. També transfereixen informació relativa a oportunitats laborals, habitatge en millors condicions o oportunitats formatives. Al seu torn les xarxes també brinden serveis en forma de cura de fills/es o persones dependents per poder conciliar la vida personal i laboral, entre d'altres exemples.

Al seu torn, les xarxes relacionals són espais on es poden generar factors d'exclusió importants, factors d'exclusió que poden, i de fet ho fan, tenir conseqüències molt notables per les posteriors trajectòries vitals: violència masclista, maltractaments a les persones grans, pares o infants, *bullying*, assetjament per orientació sexual, entre d'altres. Per tant, la importància de la disponibilitat de xarxes de relació interpersonal no ha d'amagar que en aquests espais també es poden donar situacions perjudicials per a les persones i les seves trajectòries vitals. Destacar, en aquest punt, les dades presentades anteriorment sobre el maltractament a persones grans, on el 60% és per part de fills/es i la meitat es dona en llars multi generacionals.

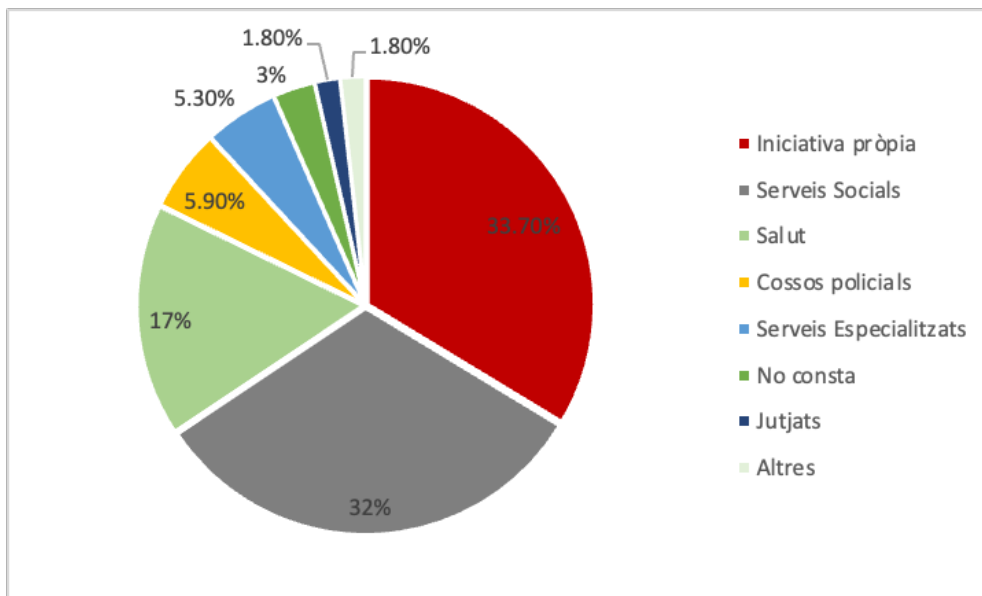
Aquest àmbit, a més, posa de relleu la necessitat de treballar la inclusió social amb una perspectiva comunitària, que permeti reteixir els vincles trencats en els barris arrel de la crisi econòmica, de la pèrdua de cohesió social la creixent individualització de la societat i la dinàmica de segregació que es dona com a conseqüència de tot això.

Violència Masclista

Les dades de serveis socials del Consell Comarcal del Bages aporten informació sobre la realitat de l'atenció a les dones que pateixen violència masclista. El Consell Comarcal del Bages disposa del Servei d'Informació i Atenció a les Dones (SIAD). Aquest servei atén a dones amb tot tipus de problemàtiques i/o dubtes. Si es detecta violència masclista es deriva al SIE-Servei d'Intervenció Especialitzada, amb seu a Manresa, un servei molt rellevant a la Catalunya Central.

A continuació es fa un resum de les dades del 2020 recollides pel SIAD. En aquest primer gràfic sobre les vies d'entrada de les dones ateses, queda palès que és gairebé igual de significativa la iniciativa pròpia de les persones que la feina de derivació a partir dels Serveis Socials. Totes les campanyes de conscienciació dutes a terme, com la d'aquest passat any del semàfor "A la teva parella hi ha violència?", busquen ampliar el tant per cent de dones que per iniciativa pròpia s'acosten als serveis.

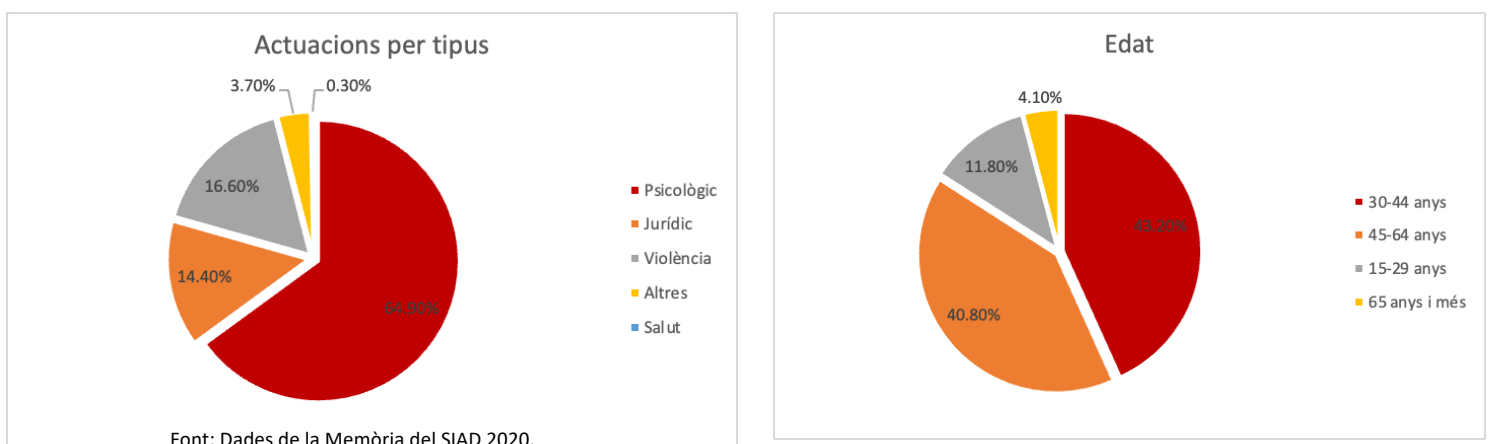
Gràfica 82 - Canals d'entrada al SIAD 2020.

Font: Dades de la Memòria del SIAD 2020.

Pel que fa a la tipologia d'actuacions, la gran majoria són psicològiques. Els perfils per edats de les dones ateses són generalment dins la franja de 30 a 44 anys, tot i que segons el SIAD durant el 2020, arran de la situació de confinament, s'ha vist augmentada la franja d'edat entre els 45 i 65 anys.

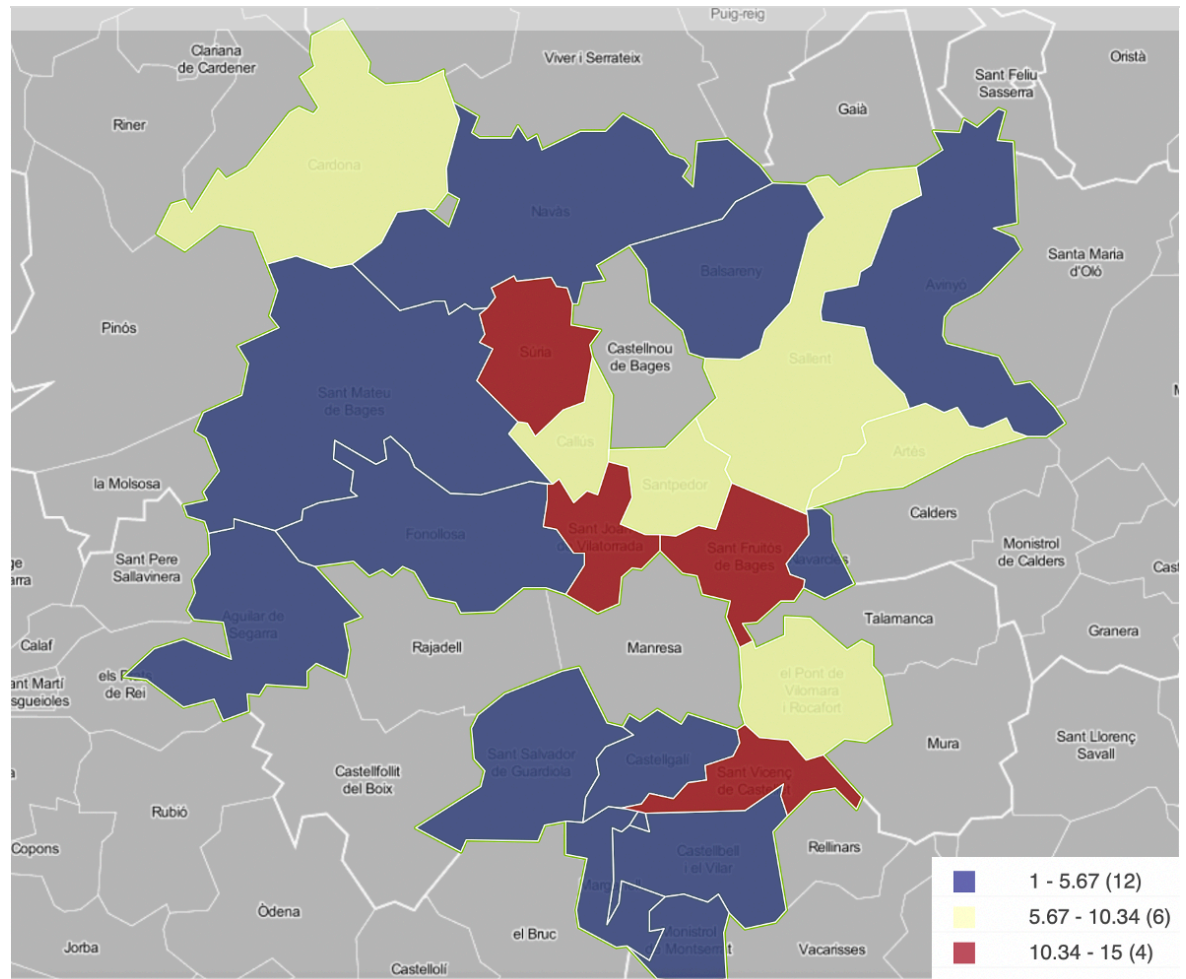
Gràfica 83 - Actuacions per tipus i edat de les persones ateses al SIAD, 2020.

Font: Dades de la Memòria del SIAD 2020.

Finalment, presentem un mapa de les dones ateses pel Servei D'Intervenció Especialitzada durant el 2020. Tot i no tenir dades de Manresa, es veu ja al mapa que els municipis amb més atencions són també els més densament poblats: Sant Vicenç de Castellet, Sant Fruitós de Bages, Sant Joan de Vilatorrada i Súria.

Figura 28 - Mapa de dones ateses pel SIE del Bages per municipis, 2020.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Consell Comarcal del Bages.

Aïllament social

En l'àmbit relacional, i sobretot en entorns rurals, resulta rellevant atendre les persones grans que viuen soles. Per si mateix no implica cap possible factor d'exclusió si és una soledat volguda, però caldria conèixer la realitat de la soledat no desitjada o la manca relacional. Cal apuntar que l'aïllament fa referència a la mida de les xarxes relacionals, a tenir poques relacions; 'viure sol/a' fa referència a la composició de la llar. En el cas de les persones grans, les situacions de soledat es poden veure agreujades en termes relacionals per qüestions de mobilitat: problemes físics, manca d'ascensor o viure en masies i pobles aïllats; en aquests casos viure sol/a es pot convertir en aïllament. Per això cal poder detectar aquestes situacions i atendre-les per evitar la desconexió total de les persones grans del seu voltant. Però no només parlem d'aïllament per fer referència a les persones grans, cal tenir present que el col·lectiu juvenil també

pot patir i pateix situacions d'aïllament social degut a causes relacionals, d'aïllament o altres aspectes.

La problemàtica de les persones grans que viuen soles és punyent, però aquest aïllament no afecta només a les persones grans. La dispersió de la comarca i la dependència del vehicle privat afecta a moltes persones que es troben en situacions vulnerables. En termes generals hi ha bastant aïllament en les urbanitzacions allunyades dels nuclis de població. Les urbanitzacions no compten amb equipaments o espais que serveixin per generar vincle comunitari entre les persones que hi viuen, hi ha una manca d'equipaments i manca de transport per desplaçar-se als nuclis dels municipis on existeixen aquests espais; l'equip professional del Consell Comarcal del Bages ha posat de manifest que una de les reivindicacions amb més trajectòria del col·lectiu de persones grans és el de poder tenir un transport no només interurbà entre municipis, sinó també urbà a dins del pròpi municipi.

En les zones rurals també es donen situacions d'aïllament en masies i nuclis disgregats. Aquest aïllament té les següent derivades:

- Soledat: en persones amb trastorns de salut mental i/o diversitat funcional, tant amb persones grans com amb adolescents i joves. Aquesta realitat pot agreujar les problemàtiques, la detecció i l'atenció.
- Estigmatització: exclusió per raons de gènere, orientació sexual, cultura, edat, origen, com per exemple en el cas dels joves que migren sols. Es considera clau promoure el treball comunitari com a prevenció i per garantir el benestar emocional de les persones amb problemes de salut mental. En entorns aïllats o rurals, el tancament social pot agreujar aquestes situacions i afavorir la segregació.
- Manca de recursos per atendre joves que no es relacionen per aquest aïllament. En general hi ha una manca molt marcada de figures comunitàries a la comarca, no s'arriba a molts joves que no disposen d'espais juvenils al seu municipi o no els utilitzen. Els i les professionals es troben molts joves aïllats en urbanitzacions amb poques possibilitats de relacionar-se amb altres joves o participar d'activitats de lleure, es detecten casos de consum i addicions. Aquestes persones professionals, però, estan dedicats a la cura assistencial en comptes d'assumir un paper comunitari que podria lidiar amb les mancances relacionals d'aquestes persones.

A banda de les problemàtiques ja apuntades, en l'àmbit relacional es destaca la **manca de cohesió social** en els municipis i la pèrdua de la relació veïnal. Aquesta manca de cohesió no es tradueix necessàriament en conflicte comunitari, sinó que manca un diàleg entre comunitats que vagi més enllà de la convivència en un mateix municipi. Fins i tot les persones novingudes que porten més temps als municipis, en termes generals, no es relacionen amb la població autòctona en la quotidianitat.

Fortaleses i potencialitats

- El **Consell de les Persones Grans del Bages** és una iniciativa amb molta tracció social que a més de participar dels protocols i les campanyes iniciades des de l'administració impulsa iniciatives com la més recent que reivindica l'aturada de tancament de caixes i la digitalització creixent dels bancs atès que va en detriment de les possibilitats de la persones grans, que sempre ha anat presencialment a les caixes i caixers i que no es poden permetre el salt qualitatiu que volen imposar els bancs. La iniciativa ha tingut tan bona acollida que s'està replicant a altres comarques.
- La prova pilot d'un **Servei Especialitzat d'Atenció a la Vellesa** del Bages indica la voluntat de prioritzar el benestar de la persones grans a la comarca, tot i que el cos de professionals indica que per l'establiment del servei de manera permanent farà falta voluntat política.
- La **Campanya Tracta'm Bé** està tenint un ressò sostingut en el temps i és coneguda a la comarca, de la mà amb la **Guia contra el maltractament a persones grans**, a punt de publicar-se, afirma el compromís social amb aquest col·lectiu. Cal tenir present que el Pla d'actuació vigent fins al 2021 derivat d'una diagnosi del 2016 també denota l'interès del Consell Comarcal del Bages per prioritzar les persones grans.
- Cal destacar l'èxit del projecte **Vincles i Diversitat** que en paraules del Consell Comarcal del Bages, "té per objectius promoure la reflexió i aportar coneixements sobre la diversitat humana per entendre-la com a riquesa i oportunitat i crear una xarxa ciutadana compromesa amb la convivència i la cohesió social"⁹. Aquest projecte, escalat cada vegada a més municipis, busca promocionar les relacions interculturals: moltes persones amb origen en la migració que no s'havien sentit mai vinculades a la població autòctona han trobat en aquest projecte una forma de fer-ho.

⁹ Article a la pàgina del Consell Comarcal del Bages, Febrer 2020: <https://www.ccbages.cat/creix-el-projecte-vincles-per-la-diversitat-que-fomentara-la-cohesio-social-a-10-municipis-del-bages-el-doble-que-en-lultima-edicio/> (Accedit 16 Juny 2021)

ÀMBIT DE CIUTADANIA I PARTICIPACIÓ

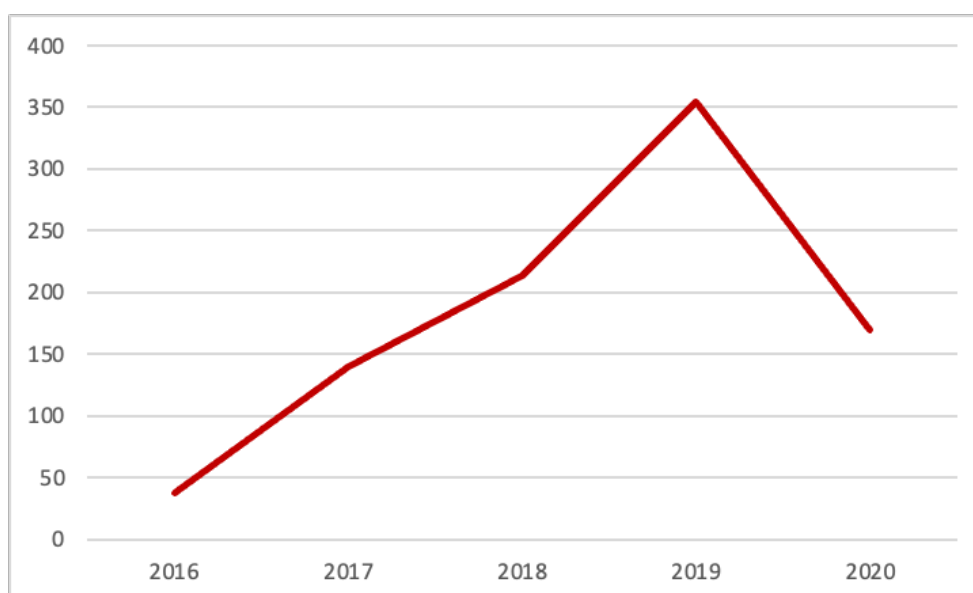
Aquest àmbit fa referència a totes les situacions d'exclusió generades per una manca de drets de ciutadania, ja sigui generada per una migració, un procés de reagrupament o bé per mesures penitenciàries. També es contemplen aquelles situacions d'exclusió de la vida pública i política per motius de procedència o de gènere, entre altres. La situació administrativa d'una persona així com l'accés a l'empadronament són factors d'exclusió claus en l'àmbit de la ciutadania, donat que poden limitar l'accés a altres drets fonamentals (salut, educació, serveis socials, vot...). En aquest àmbit cobra especial rellevància, també, la part relacional per poder avançar cap a una vinculació comunitària de la població i una participació en la vida associativa i col·lectiva del seu territori. Aspectes com la mediació i els serveis de caire relacional que treballen són molt rellevants també en aquest àmbit de treball.

Recollir dades referents a aquest àmbit és extremadament complicat. No hi ha registres de quanta població en situació irregular hi ha al territori, tant sols aproximacions a nivell català. Per tant, les dades que es faran servir són les pròpies que facilita el Consell Comarcal del Bages.

Persones nouvingudes

Pel que fa a les dades del Servei de Primera Acollida, el nombre de persones ateses ha incrementat de manera molt substancial des del seu inici l'any 2016, com podem veure al següent gràfic, malgrat que remarquem la davallada a causa de la pandèmia, que també ha fet que no es poguessin reunir ni la Xarxa per l'Acollida i la Inclusió del Bages (XAIR) ni la Taula Comarcal per atendre l'arribada d'adolescents i joves migrats sols. La Comissió de Desinternament, nascuda el 2019 amb l'ànim d'ajudar a fer la transició de la tutela a l'emancipació del joves migrats sols, ha atès el 2020 32 casos d'homes de 16 a 29 anys.

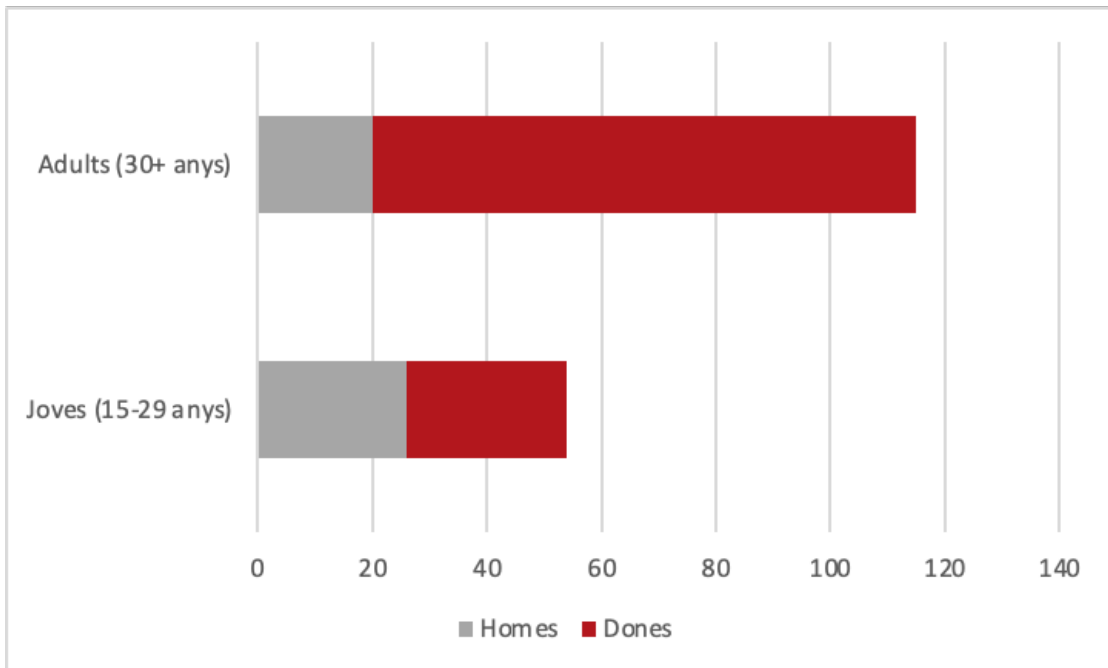
Gràfica 84 - Nombre de persones ateses pel Servei de Primera Acollida, Bages, 2016-2020.

Font: Dades facilitades pel Consell Comarcal del Bages.

Es detecta que les 169 persones ateses el passat any 2020 són majoritàriament dones adultes, de més de trenta anys.

Gràfica 85 - Persones ateses pel Servei de Primera Acollida al Bages, per edat i sexe. 2020.

Font: Dades facilitades pel Consell Comarcal del Bages.

Pel que fa a l'equip de tècniques del Consell Comarcal del Bages, han detectat les dificultats d'aquest col·lectiu, sovint en situació irregular, de posar denúncies per delictes d'odi en contra seu, atès que els canals habituals passen per la policia. Arran de la nova llei 19/2020 s'està creant un Observatori que funcioni com a via d'accés alternativa de totes les persones que hagin estat víctimes de delictes d'odi sense sentir-se estigmatitzades o en perill. El Consell Comarcal del Bages està en procés d'elaboració d'una diagnosi centrada en joves migrants sols però que vol recollir tota aquesta part de delictes d'odi i discriminacions vinculada a origen i exclusió social: persones estrangeres, sol·licitants protecció, joves migrants sols, apàtrides, etc. La segona fase d'aquesta diagnosi serà un treball de camp amb profunditat i unes primeres línies d'actuació. Es calcula que un 60% dels delictes d'odi són per discriminació per origen però es detecta una infradenúncia molt manifesta per part de persones irregulars perquè no s'adreçaran a la comissaria dels Mossos, com ja hem mencionat.

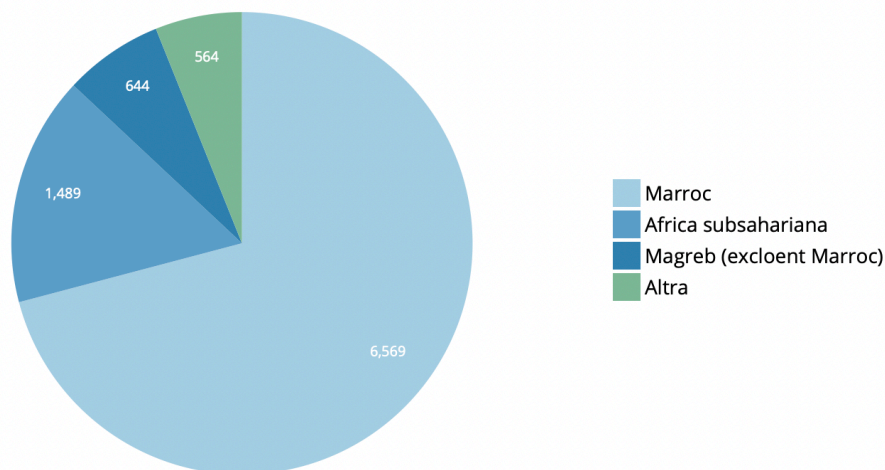
Des del Consorci per la Normalització Lingüística es creu que una societat inclusiva a Catalunya passa perquè tothom s'adreci amb la llengua pròpia a les persones que pateixen exclusió social, i no tan sols als nouvinguts. A Catalunya hi ha dues llengües oficials i, malauradament, sovint veiem com es parla només castellà a aquestes persones: persones que de

vegades són catalanes, persones escolaritzades i que coneixen la llengua, persones que estudien català i que tenen dificultats per practicar-lo fora de l'aula. És per tant essencial que es parli a les persones en perill d'exclusió social la mateixa llengua que es parla habitualment; no fer-ho implica excloure'ls. No fer-ho els pot fer pensar que no la necessiten, restar oportunitats a aquestes persones, que han d'aprendre català no per fer les hores d'arrelament sinó per aprendre'l efectivament, usar-lo, i tenir les mateixes oportunitats que la resta de la població. Molts d'ells són joves, formen part del relleu generacional i formen part de la Catalunya futura. Per poder assolir aquests objectius cal popularitzar l'aprenentatge del català i donar més opcions i facilitats per la formació, més flexibilitat i horaris més amplis.

Joves Migrats Sols

Tot i que en dades oficials es comença a comptabilitzar l'arribada d'infants i joves migrats sols, al Bages se'n registra l'inici a finals dels anys noranta, amb l'obertura del Centre Estrep situat a Sant Salvador de Guardiola i encara en funcionament. En dades més recents, des del 2015 fins al març del 2021, es comptabilitzen 9.266 infants i joves no acompanyats a Catalunya, l'origen majoritari dels quals és Marroc, com podem veure en el següent gràfic.

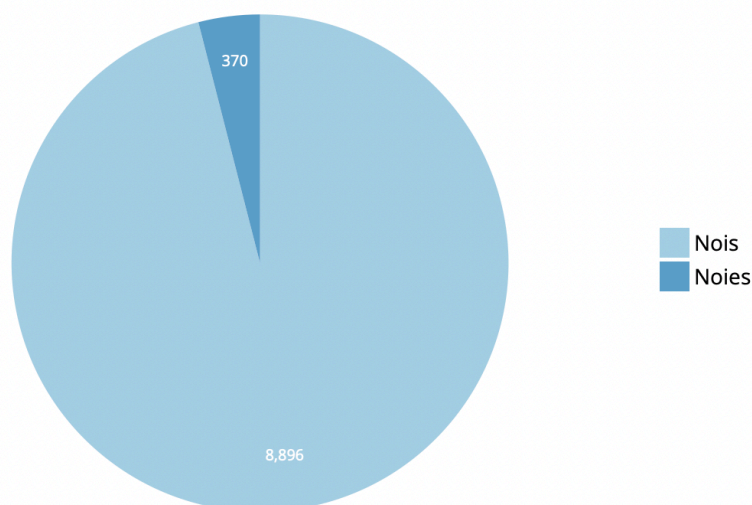
Gràfic 86 - Origen dels Joves migrats sols arribats a Catalunya a partir de 2015 i que són acollits pel Sistema de protecció a la infància i l'adolescència, 2021.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Drets Socials.

Només un percentatge molt petit d'aquests infants i joves són noies. En el següent gràfic es pot comprovar la relació entre tots dos sexes. Aquesta masculinització clara del col·lectiu implica una fàcil estigmatització per la similitud de necessitats, edats i aspecte. En el cas de les noies, la seva invisibilització també implica una menor consciència de les situacions de risc en què es poden arribar a trobar, com el tràfic de blanques.

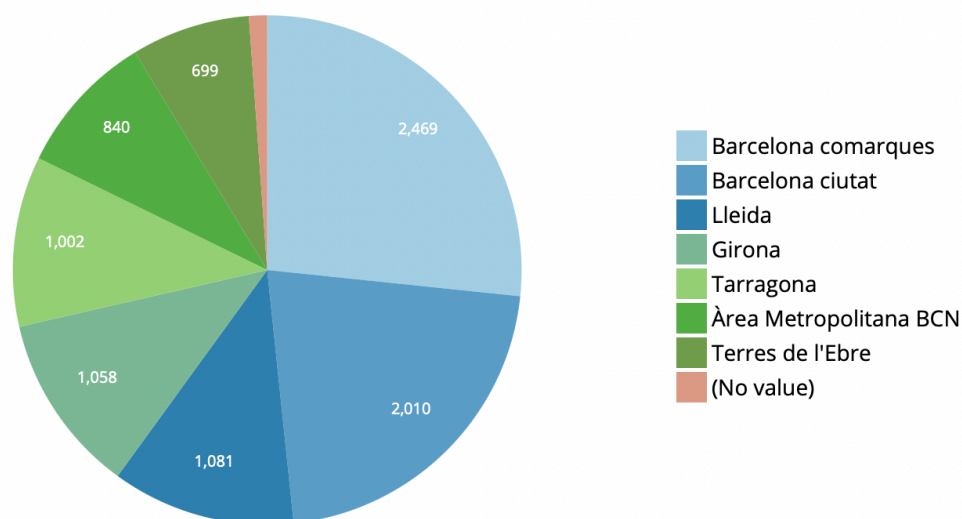
Gràfic 87 - Relació de sexes entre joves migrants sols arribats a Catalunya a partir de 2015 i que són acollits pel Sistema de protecció a la infància i l'adolescència, 2021.

Font: elaboració pròpia a partir del Departament de Drets Socials.

Pel que fa als serveis territorials que han registrat aquestes arribades, en el següent gràfic podem veure com és el servei territorial de Barcelona Comarques, on s'inscriu la comarca del Bages, el que ha rebut més arribades i té, per tant, més expedients oberts.

Gràfic 88 - Serveis Territorials de Catalunya del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència que han acollit els Joves migrants sols des del 2015, març 2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Drets Socials.

Si fem atenció a les dades actualitzades de joves migrants sols del Servei Territorial de Barcelona Comarques només, aquestes són les dades del sexe i l'origen de les 2.469 persones que han estat registrades. Es reafirma de nou que la majoria d'infants arribats són nois, i que el seu origen és el Marroc de manera molt més marcada que a la resta de Catalunya.

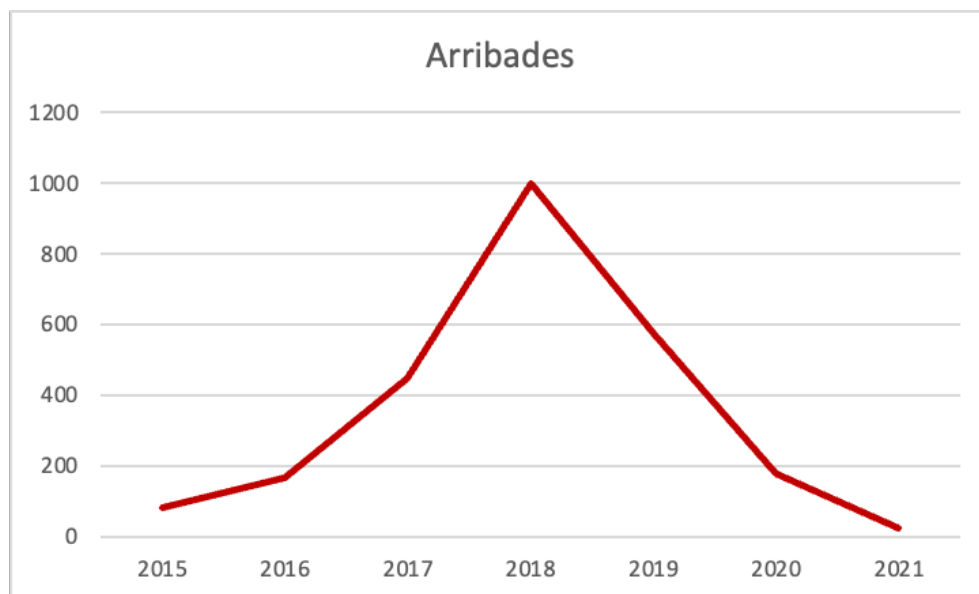
Gràfic 89 - Sexe i origen dels joves migrats sols registrats al Servei Territorial de Barcelona Comarques des del 2015 fins al març de 2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Drets Socials.

A part d'aquestes dades, la corba d'arribades mostra com el 2019 va davallar l'arribada de joves i el 2020 el confinament i la situació de pandèmia va fer davallar encara més el nombres de joves nousinguts.

Gràfic 90 - Nombre d'arribades de joves migrats sols al Servei Territorial de Barcelona Comarques, 2015- març 2021.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Drets Socials.

Des de l'equip de professionals del Consell Comarcal del Bages s'apunta a la presència de macrocentres d'internament (com el de Castellnou de Bages i el de Sant Salvador de Guardiola) com a amenaça cap a la integració i inclusió d'aquests joves en la convivència dels municipis i de la comarca. També s'ha posat de manifest la gran estigmatització del col·lectiu mediada pel discurs mediàtic: la sensació d'inseguretat percebuda en molts municipis es deriva principalment d'aquest domini polític-mediàtic del discurs.

D'altra banda, també s'observen nombroses situacions de violència institucional, en què joves pertanyents a aquest col·lectiu són aturats de manera sistemàtica i regular per la policia. Aquesta criminalització sistèmica del col·lectiu tampoc ajuda a la generació de vincles entre persones, i dificulta, també la denúncia per delictes d'odi, com s'ha mencionat pel que fa a persones nouvingudes.

La situació d'aquestes persones està a la mercè de la Llei d'Estrangeria i de les normatives que regeixen els joves extutelats, i en aquest sentit els equips tècnics i les entitats posen de relleu la rigidesa de la llei d'estrangeria, que fa que els joves perdin el permís de treball en el moment en què deixen el centre. Per recuperar-lo han d'acreditar que tenen mitjans de vida, cosa que és impossible per la gran majoria d'ells, això dificulta moltíssim la seva situació futura. Tot i així, també des de l'equip tècnic del Consell Comarcal del Bages i les entitats veuen amb esperança les modificacions que s'esperen a la Llei d'Estrangeria, que canviaran les condicions prohibitives a què s'enfronten a hores d'ara per a no ser exclosos de la societat. D'altra banda, el fet que les fronteres estiguin tancades encara i ho hagin estat durant molt de temps posa el focus en la molt probable arribada d'una onada de joves nouvinguts en el moment en què es reobrin les fronteres.

Mapa d'Espais

A partir dels espais que s'han detectat de treball dins del Consell Comarcal del Bages, podem concretar aquests espais existents de treball interdepartamental i en xarxa:

- Els Equips d'Atenció Primària de la Regió Sanitària de la Catalunya Central participen en el **Pla de Xoc per fer front a les desigualtats socioeconòmiques**, que busca un increment de personal sanitari per fer tasques comunitàries de caire preventiu a les Àrees Bàsiques de Salut (ABS) especialment en la població fràgil dins els àmbits de les ABS de Sant Vicenç de Castellet, ABS Artés i ABS Navàs-Balsareny.
- La **Comissió Tècnica de Cultura i Salut Mental**, integrada per representants dels òrgans territorials de tots els departaments de l'Administració de la Generalitat, del món local, dels col·legis professionals, del tercer sector i teixit associatiu i de l'àmbit acadèmic, entre d'altres i que es focalitza en definir estratègies i eines per promoure el benestar amb dos eixos d'intervenció claus: les biblioteques i la diversificació de l'experiència de parelles artístiques.
- La **Comissió Tècnica d'Envel·liment Saludable**, integrada per múltiples agents amb l'objectiu d'ampliar i estendre l'experiència del Tracta'm Bé, nascuda al Solsonès, a tot el territori de la Catalunya Central. Vol promoure el canvi de paradigma de la visió negativa del col·lectiu de la persones grans, donant valor a les persones grans, i promovent el bon tracte d'aquestes des de diferents àmbits.
- La **Comissió Tècnica Joves i Oci Saludable**, integrada per múltiples agents amb l'objectiu compartir amb el Consell de potenciar el treball interdepartamental i impulsar el desplegament del PINSAP en el territori. Pretén dotar de recursos a Ajuntaments i entitats que organitzin Oci per a joves, pe tal de poder impulsar l'oci saludable.
- El **Consell Territorial Consultiu i de Coordinació de la Salut Pública de Catalunya Central**, integrat per diversos Departaments de la Generalitat de Catalunya, Consells Comarcals, Diputació, Ajuntaments, i diverses entitats i associacions, que pretén dur a terme el desplegament del PINSAP a nivell territorial.
- La **Taula de coordinació de necessitats socials bàsiques de l'ABSS Bages**, amb els següents actors implicats: del Consell comarcal del Bages: Departament de Serveis Socials Bàsics, Dones i Polítiques d'Igualtat, Departament de Servei d'Inclusió Social, Departament d'Oficina comarcal d'informació al consumidor, i Departament de Medi ambient del Consell comarcal del Bages; un representant dels SSB municipals dels Ajuntaments de Sallent, Navàs, Balsareny i Sant Vicenç de Castellet i Sant Fruitós de Bages; la Fundació Ampans; Fundació Germà Tomàs

Canet; la Creu Roja; Càritas Diocesana de Solsona; el Col·lectiu Josep Rovira Tenes; la Comunitat evangelista; Càritas diocesana de Vic; l'Associació Beracca; el CSMIJ Servei de Psiquiatria Infantil i Juvenil. Xarxa assistencial universitària de Manresa; el CSMA Servei Psiquiatria d'adults. Xarxa assistencial universitària de Manresa; i Servei de salut Pública del Solsonès, Bages, Berguedà i Anoia. L'objectiu és potenciar la intervenció en la pobresa i en els efectes a tots els àmbits que aquesta genera (salut, medi ambient, benestar social i psicològic...) de manera transversal, col·laborativa, el més integral possible, i tenint en compte la veu de les persones i famílies més vulnerables.

- La XAIR, la **Xarxa per l'Acollida i la Inclusió de les persones refugiades i sol·licitants de protecció internacional al Bages**, que té l'objectiu de possibilitar l'acollida i la inclusió de les persones refugiades i sol·licitants de protecció internacional al Bages més enllà del municipi on hi ha el Centre de Protecció Internacional (Manresa), a través de fer possible la recerca d'ocupació, habitatge i vincles socials en el conjunt de la comarca, millorant-ne així la seva cohesió social. La XAIR Bages té el suport de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC) de la Generalitat de Catalunya, el Comitè per l'Acollida de les Persones Refugiades (CAPR) i l'entitat gestora del CPI de Manresa (actualment la Fundació Tomàs Canet) i està formada pels ajuntaments del Bages, les entitats del sector laboral, les entitats especialitzades en matèria d'asil i les entitats socials de la comarca.
- La **Taula per l'acollida, la protecció i la inclusió dels infants i joves migrats sols al Bages**, que té la missió de generar una xarxa d'informació entre institucions, entitats i agents implicats, i abordar conjuntament les necessitats i els recursos vinculats amb l'acollida dels adolescents i joves migrats que van sols. La Taula està constituïda per representants polítics, persones tècniques municipals i agents socials, així com les persones designades per la Secretaria d'Infància, Adolescència i Joventut i per la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania a la Catalunya Central, i les Dinamitzadores Cíviques per l'Empancipació Juvenil del Consell Comarcal del Bages.
- La **Taula Tècnica de Polítiques Migratòries de la Catalunya Central**, que funciona com a òrgan descentralitzat per a fomentar la gestió del fet migratori de forma consensuada entre els principals actors i la Generalitat.
- La **Comissió de Desinternament dels Adodescents i JMS al Bages**: Es tracta d'una xarxa de coordinació que té el propòsit de donar resposta des de l'atenció dels serveis socials a aquells joves que es preveu que romandran a la ciutat de Manresa, en situació d'especial vulnerabilitat, una vegada abandonat el recurs de protecció, amb l'objectiu de poder-los garantir almenys acompanyament per les educadores d'Espai Jove i servei de menjador social, banc d'aliments, bugaderia i/o dutxes, o altres programes que s'activin des de Serveis Socials de Manresa i en funció de cada cas. Els agents implicats són liderada pel CCB. Participen: Ajuntament de

Manresa, entitats que gestionen centres de protecció d'adolescents i JMS i Generalitat de Catalunya (DGAIA i SIMC).

- **Comissió de seguiment del Circuit d'emancipació Juvenil dels JMS:** Durant el 2020 també es treballa internament sobre el que anomenem el circuit de suport a l'emancipació (CSE) amb l'objectiu de dotar d'una major qualitat professional l'acompanyament de totes les persones joves migrades soles que es troben en l'etapa de desinternament del centre, i per tant, prop de la majoria d'edat; i a la vegada dotar d'informació i orientació al jove en termes de formació i ocupació, recursos i serveis bàsics de la localitat de destí, i totes aquelles situacions de caràcter específic i individual que puguin respondre a les seves necessitats d'emancipació tenint en compte la seva situació d'estrangeria. La posada en marxa d'aquest circuit s'inicia el maig 2021. Els agents implicats són Coordinació entre el CCB i l'Ajuntament de Manresa. Servei d'Acollida i Inclusió i dinamitzadores cíviqes del CCB, responsable de servei comarcal de joventut i cap de joventut de l'Ajuntament de Manresa i les referents d'ocupació juvenil dels dos ens.
- **Grup de treball tècnic per la Igualtat de Tracte i la No Discriminació al Bages:** Procés participatiu (2020/2021) que d'assessorament i recerca amb un grup de treball conformat per personal tècnic dels ens locals del territori, orientat a fer una primera aproximació diagnòstica a la problemàtica, així com a revisar críticament les estratègies d'intervenció implementades fins ara, amb el propòsit últim d'identificar els criteris clau de cara a la futura elaboració d'un pla comarcal de la no discriminació i el bon tracte. Els agents implicats són CCB, Ajuntament de Manresa i DIBA.
- **Observatori de Joves Migrats Sols de la Catalunya Central:** Grup de treball per a la creació d'un formulari per a la recollida de dades dels JMS que actualment estan dins els recursos d'acollida de la Catalunya Central. Aquesta acció es realitza amb la intenció d'obtenir una clara imatge de la realitat dels JMS i la segmentació d'aquests en diferents perfils. S'elabora també un mapa de recursos en l'àmbit de la formació i l'ocupació de les comarques de la Catalunya Central. Els agents implicats són Consells Comarcals i els Ajuntaments de les comarques de la Catalunya Central i Serveis Territorials del SOC. Consells Comarcals i els Ajuntaments de les comarques de la Catalunya Central i Serveis Territorials del SOC. A partir d'aquest treball, es crea el mes de juny del 2021, l'Equip d'Atenció Laboral als JMS, constituït per tècnics de l'Oficina de Treball, les DCEJ's, les Referents d'Ocupació Juvenil de Manresa i CCB i, referents dels equips tècnics dels centres d'acollida i pisos, amb la finalitat final d'acompanyar en matèria d'ocupació i formació als JMS.
- **Consell de les Persones Grans del Bages.** És un òrgan de govern de participació ciutadana que promou la inclusió social, la diversitat, la participació, l'associacionisme i l'apoderament de les persones grans del Bages. La seva missió

fonamental és la de promoure la participació de les persones grans a tots els municipis de la comarca per tal de formar part activa de la comunitat.

Després d'un 2020 associat a la COVID19 i unes circumstàncies excepcionals que cauen amb més força amb aquelles persones més vulnerables, entre elles les persones grans, des del Consell Comarcal del Bages s'ha seguit mantenint el contacte en tot moment amb el Consell de les Persones Grans del Bages. Durant el 2020 es van haver d'adaptar els espais de participació des de l'inici de l'estat d'alarma fins que la situació de la pandèmia ho permeti. Les persones grans són especialment vulnerables als afectes de salut, entre altres. D'aquesta manera es van adaptar espais de participació online que han permès seguir mantenint el contacte amb les persones grans del Consell de les Persones Grans del Bages, i els que no disposaven de recursos digitals estaven informats en tot moment, a través de correu electrònic. Tanmateix es va crear un grup de whatsapp amb la comissió permanent per tal de garantir encara més un bon traspàs d'informació amb aquests membres. Es preveu seguir treballant amb el Consell de les Persones Grans del Bages, tenint en compte que el format ONLINE s'ha valorat positivament entre els seus membres, tant per seguir mantenint el contacte com per seguir treballant per promoure la participació ciutadana entre les persones grans del Bages, ja que permet unes relacions transparents entre l'Administració i la ciutadania, i implicar la societat en els objectius comuns.

Pel que fa als consells municipals, la comarca, només 5 dels 30 municipis segueixen tenint constituït un consell de les Persones Grans, que són Navàs, Súria, Sant Fruitós de Bages i Sant Vicenç, i que per tant dificulta que les actuacions o decisions que es prenen en el Consell de les persones Grans tinguin l'impacte desitjable i la descentralització i territorialització necessària a tots els municipis de la comarca des d'un punt de vista de desenvolupament de polítiques públiques i participatives d'aquest grup d'edat que mantinguin un bon equilibri territorial.

- **La Xarxa Tècnica per l'envelliment actiu:** Des de l'inici de la seva creació, a finals de 2020, formem part activa de la Xarxa Tècnica per l'Envelliment Actiu a Catalunya. La xarxa esdevé un espai de coordinació on hi formen part personal tècnic de consells comarcals de Catalunya i ajuntaments amb un nombre d'habitants considerable per tal de coordinar-nos per fomentar i promoure polítiques públiques en matèria de l'envelliment actiu, així com per compartir experiències i recursos que s'implementen en el propi territori. Es compta amb el suport de l'Oficina de les Persones Grans Actives de la Generalitat de Catalunya per poder treballar conjuntament amb els objectius comuns.

Enguany es proposa treballar conjuntament al voltant d'actuacions pel 15 de juny, dia mundial de la presa de consciència de l'abús i els maltractaments a les persones grans, i l'1 d'octubre, dia internacional de les persones grans, amb l'objectiu de

donar visibilitat al col·lectiu de les persones grans, fent-les participants en tot moment.

- **El Grup de treball per l'abordatge i la prevenció del maltractament de les persones grans:** Des de 2020 formem part del grup de treball per l'abordatge i la prevenció del maltractament de les persones grans que lidera la Diputació de Barcelona. Es tracta d'un grup estable de professionals municipals que intervenen en possibles casos de maltractament. Té l'objectiu d'afavorir l'intercanvi d'experiències, l'aprenentatge mutu i la millora de la capacitació professional per tal de garantir la qualitat de les intervencions tècniques. Al llarg de les sessions de treball es tracten diferents temàtiques relacionades amb l'abordatge dels maltractaments, com ara el formulari de dades de casos de maltractament, el treball de casos de situacions de maltractament que necessiten un abordatge jurídic i el maltractament a les persones grans en temps de COVID19.
- **El Grup de treball per l'Acció Comunitària Inclusiva del Bages:** Els Plans Locals d'Acció Comunitària són l'eina de planificació estratègica de que es doten els ens locals per orientar i dotar d'estratègia les polítiques d'inclusió social treballades des d'una òptica comunitària. Aquesta és una eina que substitueix els PLINCS i els PDC i, per tant, beu de totes dues eines per conformar un nou instrument de planificació local que aprofundeixi en el treball comunitari amb finalitat inclusiva i de debilitació dels factors d'exclusió social, així com en el reforç de la dinamització social en el territori. El grup neix a finals de 2020, i s'inicia el grup amb la cap tècnica del Servei d'Inclusió Social, Acollida i Envel·liment del Consell Comarcal del Bages, el personal tècnic del PLACI i l'equip tècnic del Risell. Els espais de participació ciutadana per l'elaboració de la diagnosi es desenvoluparan durant el 2021.
- **La Comissió Interdepartamental d'atenció a les persones del Consell Comarcal del Bages:** A principis de 2020 es va crear la comissió interdepartamental d'atenció a les persones del Consell Comarcal del Bages. Va sorgir la necessitat de disposar d'un espai de coordinació amb el personal tècnic per posar sobre la taula el conjunt de serveis i actuacions orientades a millorar el benestar social de la ciutadania. En aquest sentit, es dissenyen campanyes de sensibilització, es programen formacions transversals i s'elaboren documents d'interès per a la ciutadania en general, com ara la guia d'actuacions en situació de confinament COVID19 adreçada a la ciutadania: una eina de consulta per a la ciutadania amb informació, recursos i contractes per gestionar situacions en el marc de l'estat d'alarma i el confinament.

En un inici formen part de la comissió els serveis socials bàsics, el servei d'inclusió social, acollida i envelliment, servei de joventut, el servei d'informació i atenció a la dona, i el servei d'atenció integral (SAI) LGTBI Bages. Es preveu que altres serveis es vagin afegint a la comissió. Amb l'inici de l'estat d'alarma deixa de reunir-se, però es treballa amb subgrups per seguir garantint el benestar de la ciutadania.

- **Altres espais de participació ciutadana:** Durant el 2020 s'han promogut projectes d'intercanvi i coneixement mutu, com ara:
 - Suport municipis ABSS Bages per promoure projectes de voluntariat associat amb la covid19: persones grans que truquen a persones grans soles, suport en les tasques més quotidianes com anar a comprar, etc.
 - Suport municipis ABSS Bages per promoure projectes de mentoria diversos amb joves migrats sols i persones sol·licitants de protecció internacional.
 - Projecte "Vincles per la Diversitat. Relats de confinament": Atesa la situació de Covid que s'ha viscut aquest any, s'ha hagut de pensar una fórmula adaptada que respectés les mesures de seguretat i alhora permetés vincular-se justament recollint l'experiència de cadascú i cadascuna durant el període de confinament. Per aquest motiu aquesta edició s'ha anomenat "Vincles per la diversitat. Relats de confinament". Han estat sessions de coneixement mutu i d'interrelació on s'han recollit les experiències viscudes en període de confinament.

Anàlisi DAFO

A mode de síntesi es presenta la següent DAFO que recull les principals aportacions fetes tant en la part quantitativa del mapa de vulnerabilitat com en la part qualitativa.

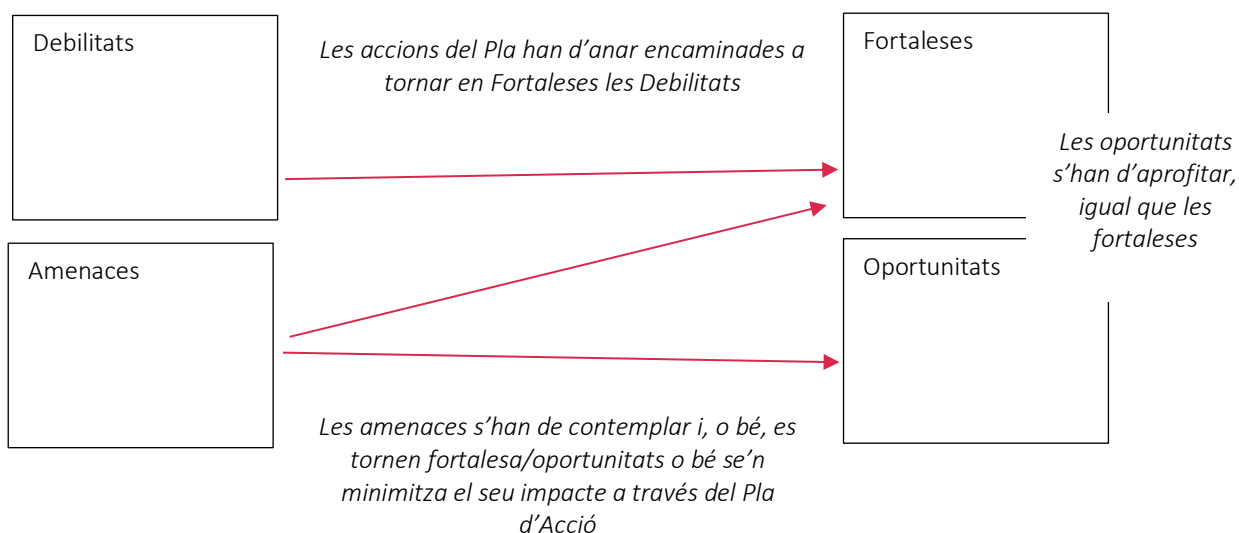
L'anàlisi DAFO serveix com a eina de síntesi dels resultats de la diagnosi i fa de nexa metodològica entre els resultats de la diagnosi i la fase de planificació i definició de les actuacions del PLACI.

DAFO són les inicials de:

- **Debilitats:** aquells elements interns a l'organització o del municipi que són negatius o dificulten l'acompliment dels objectius marcats.
- **Amenaces:** aquells elements externs a l'organització (elements de conjuntura política, social, econòmica, legal,...) que són negatius o dificulten l'acompliment dels objectius marcats.
- **Fortaleses:** aquells elements interns a l'organització o programa que són positius o faciliten l'acompliment dels objectius marcats.
- **Oportunitats:** aquells elements externs (elements de conjuntura política, social, econòmica, legal, ...) a l'organització o programa que són positius o faciliten l'acompliment dels objectius marcats.

Aquelles informacions més rellevants i significatives de s'han de classificar en base a si són identificades com una Debilitat, una Amenaça, una Fortalesa o una Oportunitat.

L'eina DAFO també serveix com a eina de planificació. Les línies estratègiques del PLACI són aquelles que s'enfoquen en convertir les Debilitats en Fortaleses i aquelles que s'enfoquen a minimitzar els impactes negatius de les Amenaces, tot això contemplant i aprofitant les Oportunitats definides.

Les problemàtiques que es presenten en les taules de DAFO següents no són totes, ja que en aquest mapa de vulnerabilitat s'han detectat moltes problemàtiques que escapen a marc competencial i les possibilitats d'un ens local. Cal, doncs, aplicar un filtre possibilista en la prioritització de les problemàtiques, però aquesta és una tasca que pren molta major rellevància en la fase de planificació.

Tot seguit es presenten les principals aportacions fetes per a l'anàlisi DAFO.

DAFO BAGES

DEBILITATS

ÀMBIT LABORAL

- **Atur** a l'alça, col·lectiu fins a 25 anys que si no tenen la necessitat, els més joves no s'inscriuen al SOC.
- Accés a primera feina com a obstacle més difícil de superar.
- Risc d'**explotació** de persones vulnerabilitzades (dones, persones estrangeres, etc), especialment en l'economia submergida.
- Gran **temporalitat** dels contractes.
- Franja 16-18: no hi ha prou **formació professionalitzadora**. Formacions professionalitzadores: no hi ha espais subvencionats més enllà de Manresa
- Manca d'ajudes per les empreses per la **contractació de persones joves** i complicació en les regulacions. Dificultat de la realització de pràctiques laborals; fer-les ajudaria a trencar l'estigma en tots els col·lectius, incloent Salut Mental
- Sensibilització de Salut Mental i falta d'informació en Salut Mental
- **Transport** (als polígons industrials i a la comarca en general)

- **Bretxa digital:** petites i mitjanes empreses, no només individual (capacitat de digitalització).
- **Manca d'accés al mercat de treball** i d'accés a l'administració per persones en situació irregular
- Manca de la figura **d'insertor laboral** a nivell municipal (a encaixar des del Consell Comarcal)
- Manca de formació per persones que busquen feina i formació per la cerca de feina, tampoc és formació accessible.
- Manca de bonificació de contractes a persones amb diversitat intel·lectual: nivell estructural i també a nivell de les licitacions.
- Trajectòries de moltes dones sense formació: atur feminitzat.
- Dificultats d'idioma per accedir afegit als reptes de la digitalització
- No és flexible des de l'administració canviar de treball/prestació, falta de comunicació entre organismes de l'Administració (SOC, SEPE...). Per tant hi ha un problema en la compaginació de prestacions i contractes laborals: precarietat de contractes i burocràcia impossibiliten l'accés al mercat de treball.
- **Barrera idiomàtica:** tràmits no comprensibles.
- **Desigualtats de gènere** i violència masclista en l'àmbit laboral: jornada laboral completa és complicada --jornada parcial, bretxa salarial, necessitat de conciliació per a poder incloure a les dones al mercat, tasques de cura no remunerades
- Cal detectar les **necessitats formatives** millor i fer emergir nous centres: manca de Centres Especialitzats del Treball
- Accessibilitat als llocs de treball: exclusió de l'entorn laboral per raons físiques
- **Sobrecàrrega** de les persones professionals, manca de recursos humans.
- Mal encaix entre oferta i demanda de feina, necessitat de perfils tècnics.

ÀMBIT ECONÒMIC

- Persones en risc d'exclusió amb manca de recursos informàtics i bretxa digital.
- Millorar l'ocupabilitat de les persones, tenir possibilitat de treballar. Cal reforçar competències de base com les competències digitals i el nivell formatiu.
- Falta d'accés als municipis i manca de serveis de **transport** públic interurbà. Dificultats financeres per accedir a serveis necessaris com el transport. Dificultats per anar presencialment a sol·licitar ajudes.
- Joves amb trastorns mentals que tenen dificultats per trobar una ocupació. També passa amb els joves d'origen estranger.
- Persones en **situació irregular i irregularitat sobrevinguda**.
- Els ajuts econòmics no són suficients, no són capaços d'inserir-los en el mercat. Les persones en situació irregular no tenen accés a aquestes ajudes de renda.

- Sobre endeutament de les famílies que dificulta fer front a les despeses amb els ingressos i no entren als llindars.
- **Precarietat laboral** i sous baixos en comparació a altres territoris.
- **Fuga de talent** (molta inversió en formació però marxen) i no aprofitament dels talents nous (persones d'origen estranger)

ÀMBIT FORMATIU

- Franja 16-18: no hi ha prou formació
- Falta de **transport**
- **Manca d'accés a formació** per persones en situació irregular (per falta de NIE)
- Centres d'alta complexitat a la comarca: **Dinàmiques de segregació** en escoles públiques. Diferència de possibilitats entre oferta pública/privada i accés per a tothom.
- Escoles públiques de Manresa **saturades**. Assignacions a escoles concertades o fora del municipi de Manresa.
- Manca de formació per persones que busquen feina i formació per la cerca de feina
- **Bretxa digital**
- Augment dels alumnes amb **necessitats educatives especials** que no es treballen des de les escoles ordinàries. Problemàtiques familiars i socials afegides: treball de la inclusió deficient.
- **Manca de recursos humans**: vetlladors, a l'aula fent suport al mestre. Molt poques SIEIS a les escoles i instituts de la comarca: no hi ha dades d'on són les existents. Falta un llistat municipal dels serveis de les escoles (projecció segons la llei que haurien de ser a totes les escoles).
- No hi ha accés universal per persones no regularitzades
- Molta oferta formativa **centralitzada** a Manresa
- Falten cursos econòmics per la Persones Grans (UPC, FUB): cost prohibitiu.
- Barrera idiomàtica en l'oferta formativa.
- Universitats públiques són fora de la comarca.
- Manca de recursos generalitzada en serveis especialitzats, com el CREDA.
- **Formació ocupacional no accessible**: falta intèrpret, subtitulació, assistent personal. Agreujat amb la no presencialitat.
- Les **formacions de llengua** vinculades a la llei 10/2010 d'acollida només recullen la garantia de 90 h llengua, català o alfabetització i són clarament insuficients, especialment per persones de llengües no romàniques. Falten grups de conversa en català.

ÀMBIT RESIDENCIAL

- **Molts habitatges buits**, molts d'ells de grans tenidors, sense marge de negociació de lloguers socials.
- Molta necessitat d'habitatge per part de persones amb ingressos baixos.
- Dificultat per l'**accés a lloguer** de les dones, especialment en situació de maltractament. Persones LGTBI que han hagut de marxar de casa no hi tenen accés.
- Dificultat en l'accés a l'habitatge, els requisits són molt elevats per molta població. Perfils de població totalment exclosos. A més, discriminació per origen. Com que l'accés a l'habitatge és exclouent per les persones que estan en situació irregular es generen ocupacions, relloguers, etc.
- Dificultats per captar pisos per la borsa del Consell Comarcal.
- **Males condicions dels habitatges.**
- Espais urbans poc adaptats, barreres arquitectòniques...
- Dificultats d'accés en vehicle privat, perquè hi ha menys places d'aparcament per persones amb mobilitat reduïda (tot és zona blava): les dimensions són diferents.
- Manca d'oferta de pisos adaptats per persones amb diversitat funcional i/o mobilitat reduïda.

ÀMBIT SOCIOSANITARI

- Recursos de salut mental a nivell de salut molt medicalitzadors, model que deixa fora molta gent no vinculada, psicopatologies. Cal anar cap a un model de **salut mental més comunitària**.
- Manquen recursos de **protecció de menors específics vinculats a temes sanitaris** (salut mental, consum de tòxics, etc.).
- **Manca d'accés a la sanitat** de tota la ciutadania. Accés desigual a la salut. Dificultats per accedir al servei de salut i especialment de salut mental amb servei d'interpretació que garanteixi la atenció de la persona immigrant.
- **Centralització**: molts recursos només estan a Manresa. Accés a especialistes i tensions sanitàries, dificultats per arribar a segons quins llocs.
- Protocol d'actuació de CatSalut per al control i la prevenció de la tuberculosi i altres malalties infeccioses en els immigrants que està pausat per la situació sanitària.
- Manca de formació sobre diversitat sexual i de gènere.
- Desgast i **saturació** de les persones professionals.
- **Virtualització** de les atencions, dificulta.
- Dificultat en l'accés a tractaments o seguiments per part de les persones ateses, degut a la situació sanitària actual. Dificulta l'adhesió a tractaments.
- **Situacions d'aïllament** incrementades per la pandèmia.
- Segregació entre els sistemes de serveis socials i de salut.
- Manca de places sociosanitàries de descans temporal per les famílies, etc.

- Infants amb TEA encara no poden ser atesos com cal als hospitals de la comarca. Hi ha 2 neuropediatres per tots els infants amb malaltia mental de tota la Catalunya Central. Implica molts desplaçaments a Barcelona.
- El CSMIJ al Bages és molt eficient, però lamentablement hi falten recursos com hospitals de dia per a joves: "Ens van dir que hauríem d'anar a BCN per a poder-hi assistir".
- Hi ha CDIAP (centre d'atenció precoç) molt saturat i no es poden fer atencions completes.
- Saturació dels serveis de l'àmbit socio sanitari.
- **Manca de recursos** públics, només atenció privada i poques beques en tots els àmbits socio sanitaris.

ÀMBIT RELACIONAL I CIUTADANIA

- **Digitalització**
- **Transport** fora del municipi i també dins del municipi: falta de transport interurbà i urbà, demanda de la Persones Grans.
- **Manca d'accés a formació/treball**
- Manca de serveis territorials de la Catalunya Central
- Interès sense conseqüències materials de futur per col·lectius com els refugiats o els Joves Migrats Sols
- Col·lectius (no directament nouvinguts) que **no tenen vies de comunicació** (llengua); analfabetisme. Dificultats idiomàtiques: tots els serveis haurien d'anar de la mà d'un servei d'interpretació. Llengua com a barrera, les persones no s'apropen (borsa de persones intèrprets/mediadores).
- **Falta general d'accessibilitat dels serveis** més enllà de la barrera lingüística, poca comunicació amb el Consell Comarcal per resoldre problemes d'accessibilitat per a persones amb diversitat funcional, per exemple. Cal garantir l'equitat dels serveis a tots els nivells i per a tothom.
- Aprendre la llengua no és prou fàcil/interessant per molts col·lectius no directament nouvinguts
- Poc coneixement de la realitat des dels pobles, "gent de fora": nouvinguts, persones de l'AMB.
- Dificultats per accedir a entitats/serveis que han treballat sempre amb els mateixos col·lectius i que han d'incloure'n d'altres en l'actualitat (immobilitat).
- **Solitud no volguda** en el col·lectiu de persones grans
- **Sensellarisme**, persones transeünts i persones en una llar sense condicions d'habitabilitat: mala praxi d'enviar persones a Barcelona perquè no hi ha recursos propis.
- **Persones sense necessitats bàsiques cobertes**: fonts sense aigua.

- **Administració col·lapsada** per a donar resposta
- **Llei d'estrangeria:** els joves perden el permís de treball en el moment en què deixen el centre. Han d'acreditar que tenen mitjans de vida, una realitat compartida amb tots els col·lectius en situació irregular.
- Desconeixement de la població general sobre la legislació que regeix l'estat dels JMS.
- **Denegació sistemàtica dels papers** molt generalitzada.
- Ser **dona** com a risc d'exclusió social: desigualtat sistèmica.
- **Les cures** dins de l'àmbit privat i familiar, que comporten una sèrie de situacions de desigualtat per les persones cuidadores. També tota la discriminació soferta pel col·lectiu de persones internes que fan feines de la llar, invisibilitzades sistemàticament.
- **Pocs programes intergeneracionals:** falten espais disponibles i fer difusió de la transformació de Casals de Persones Grans a Centres Cívics promogut per la Generalitat.
- **Increment de maltractaments**, delictes d'odi i discriminació; s'observa un augment de racisme i estigmatització.
- Discriminació a les persones grans tan institucional com quotidiana: barreres arquitectòniques, la vellesa com a estigma "persones petites", condescendència, coacció de la pròpia llibertat a partir de la incapacitació de les persones, falta de visibilitat social. A més **no hi ha llei de persones grans**, i això és un inconvenient a l'hora de promoure polítiques públiques dirigides a aquest col·lectiu, sobretot per la part de la prevenció, avaluació i intervenció dels maltractaments a les persones grans.

AMENACES

ÀMBIT LABORAL

- **Digitalització**
- Dinàmica **centre-perifèria**
- Falta de connexions i **transport** intracomarcal i intercomarcal
- **Teletreball** com a sobrecàrrega per les dones
- **Precarització** dels llocs de treball si no es tecnifica o es posa en valor els llocs de treball: temporalitat creixent, pitjors condicions.
- Resolució dels ERTOS que acabin en creixement de l'atur
- **Atur** femení de llarga durada: cal saber quins són els obstacles/causes.
- Envelliment en dones no és el mateix que en homes.
- **Poca oferta**, situació de crisi econòmica i manca d'encaix entre oferta i demanda: els requeriments de les ofertes no s'adeqüen als perfils existents
- Treballar no és atractiu: Precarietat dels contractes, temporalitat (també viscut des de la inserció des de l'administració). Les prestacions són millors que els contractes: escollir entre un sou mínim o una prestació molt justa

ÀMBIT FORMATIU

- Cal **planificar la formació de la comarca** per a preveure la falta d'accés al SOC dels JMS com a demandants d'ocupació per poder-los inserir.
- Universitats públiques són fora de la comarca: fan que la gent marxi.
- Calen els mitjans per accedir a la formació
- **Segregació escolar**: la concertada versus la pública. Es fa palesa la necessitat d'intervenció: tendència de segregació escolar especialment a Educació Primària i **guetització** de l'escola
- **Xarxa de transport deficient**, reducció del transport no obligatori (dins del mateix municipi)
- Justificació de la poca oferta formativa per proximitat amb l'AMB.
- Gestió de recursos en garantia d'oportunitats: esperar el fracàs per poder-hi posar remei (recursos post-secundària i no en primària)
- **Generalització de situacions d'exclusió per migració** a molts municipis a part de Manresa

ÀMBIT RELACIONAL I CIUTADANIA

- Sistema d'èxit/fracàs per persones en risc d'exclusió (si la trajectòria és d'accés al mercat laboral, funciona)
- Manca d'obtenció de títol de monomarentalitat i família nombrosa de persones en situació irregular. Així mateix, aquelles persones que l'han obtingut però que queden en situació administrativa irregular el perden.
- Alt percentatge de **denegacions a sol·licitants de protecció internacional**, abocant-los a una situació administrativa irregular i pèrdua de permís de treball i finalització de programa d'ajudes estatal de forma immediata.
- Context internacional que afecta el discurs, percepció i polítiques sobre persones migrades.
- Mitjans de comunicació: construcció del rumor que els migrants tenen problemes de convivència, tenen totes les ajudes...
- Sense **comunicació** no hi ha vincle
- Es necessita molta **mediació** de l'administració
- **Necessitat d'intervenció** en les dinàmiques de guetització.
- **Macrocentres que no afavoreixen la inclusió/integració** (a Castellnou, el Centre Sant Martí i a Sant Salvador de Guardiola, el Centre Estrep); manca de més pisos com el existents a Artés i a Manresa (de 4/5 joves) en nuclis més integrats i amb major autonomia.
- **Sensació d'inseguretat** gestionada pel discurs polític, percepcions socials estigmatitzades i situacions de violència institucional (policia que estigmatitza)

- **Dificultat de denúncia de delictes d'odi:** persones irregulars no poden seguir els camins habituals

ÀMBIT ECONÒMIC

- Per no excloure més s'han de poder parlar les llengües del territori: la importància de la llengua en la igualtat d'oportunitats.
- **Despesa econòmica de les persones amb una discapacitat**, que implica un greuge comparatiu.
- **Temps** que es triga en cobrar els ajuts des de tenir un diagnòstic que implica avançar molts diners.
- **Treballadors pobres.**
- La prestació de renda garantida triga molt en ser concedida.
- Increment de necessitats en alimentació, habitatge i subministraments.
- Accés als recursos, dificultats per **bretxa digital** (manca de coneixement) i manca de mitjans.
- Dificultats econòmiques són com un cicle: atur, demanar ajudes, triga molt, increment de dificultats per fer pagaments... Si tot fos més àgil, les problemàtiques no s'allargarien tant. Cada cop hi ha més elements que dificulten l'accés a suport, serveis, per cada cop més col·lectius.
- **Desigualtat de realitats dins dels municipis** que invisibilitzen situacions.
- **Pobresa en la vellesa femenina.**

ÀMBIT RESIDENCIAL

- **Poc accés a lloguer** i pocs habitatges disponibles: Dificultat d'accés a l'habitatge en general, tot i tenir ingressos
- **Manca d'albergs i residències** per joves sense recursos, dones que volen separar-se, etc. Per població en situació de necessitat en general
- **Molts pisos buits**, molts de grans tenidors.
- Por a posar el pis a lloguer, per rumors d'ocupacions.
- **Mesa d'emergència col·lapsada.** Increment de la necessitat a les meses d'emergència i es preveu un increment a partir de la fi de l'estat d'alarma.
- Els habitatges d'emergència són en un municipi diferent: **desarrelament**. Les reubicacions impliquen canvi de territori i fins i tot de comarca amb el desarrelament que comporta.
- Parc d'habitatges deteriorats, no s'han fet rehabilitacions.
- No s'han promogut altres formes d'habitatge com la cessió d'ús, masoveria urbana.

- **Nombre creixent de desnonaments** que incrementa molt la pressió assistencial i situacions de molt patiment.
- El **marc legal** no afavoreix ni garanteix l'habitatge. Falta de recursos per a donar resposta a la falta d'habitatge a nivell organitzatiu català.
- Pisos d'emergència, de pas, es converteixen en pisos de llarga durada perquè no es pot donar cap altra alternativa. Problema estructural.
- **Màfies al voltant de l'ocupació.**
- **Barreres arquitectòniques** en edificis on viuen persones grans que no estan adaptats, situacions d'aïllament.
- Macrocentres de protecció internacional que incrementen la complexitat.

ÀMBIT SOCIO-SANITARI

- **Manca d'accessibilitat** per persones sordes, estrangeres que no entenen l'idioma, amb TEA, etc.
- Serveis que no s'estan donant per la COVID-19, i que no se sap si es reactivaran.
Restriccions fruit de la pandèmia.
- **Bretxa digital** per accés a recursos, especialment persones grans.
- Molta pressió assistencial incrementada.
- Mancances en general respecte l'atenció en **salut mental**. Salut mental invisibilitzada i al marge entre els joves (suïcidi juvenil) i necessitat d'una perspectiva més socioeducativa (alta complexitat). Diversitat no atesa des de salut mental i que agreuja situacions (des d'una perspectiva més social)
- No reconeixement de la discapacitat i dependència per persones en situació irregular.
- **Manca de xarxa i de vincles**, així com l'increment de persones en situació d'exclusió social.
- Situacions de **soledat no desitjada**.
- El fet de tenir una fundació privada fa que certs serveis no estiguin coberts.

FORTALESES

ÀMBIT LABORAL

- **Formacions online** que funcionen
- **Col·laboració entre agents públics:** treball conjunt institucional
- **Diversitat de formació** (però no suficient)
- Existència d'una insertora laboral en alguns municipis
- Situació geogràfica
- **Teixit associatiu** entre empreses (en els polígons) que funcionen com a interlocutor amb l'administració

- Garantia Juvenil: oferta suficient, treball en xarxa entre serveis d'ocupació, contractes en pràctica
- Programa Treball i Formació, línia Covid, programa JMS

ÀMBIT FORMATIU

- Universitats a la comarca: FUAB, UOC, UPC i la centralitat del Bages a la Catalunya Central.
- **Certificats de professionalitat** (possibilitat de convalidar cicles formatius)
- Oferta molt àmplia de **cursos de català** en tots tipus de format (presencial, no presencial) i voluntariat per la llengua.
- Escola **d'AMPANS**: educació especial que és central dins la comarca i a fora.
- Als pobles hi ha **diversitat** inclusiva a les escoles
- Xarxa d'entitats i centres: oferta àmplia d'estudis postobligatoris i professionalitzadors.
- Recursos comarcals per al **transport obligatori** i també el **transport no obligatori** que juntament amb els Ajuntaments es desplega per facilitar l'accés a l'educació en condicions d'equitat.

ÀMBIT RELACIONAL I CIUTADANIA

- Han augmentat els **reconeixements de violències**: visibilització de les realitats de les dones.
- Molts moviment socials i moltes xarxes de suport: àmbit de gènere, àmbit d'acollida.
- Activitats per Persones Grans: interacció social
- **Descentralització dels centres ocupacionals** d'AMPANS: Sant Fruitós, Sant Vicenç, no només a Santpedor. Utilitzar els recursos de la comunitat, evitar el transport, autonomia.
- **Protocols** i organismes que funcionen a l'administració: SAI, maltractament infantil, maltractament Persones Grans, Campanya Tracta'm Bé: comerços com a altaveus, protocol davant les violències sexuals en espais públics d'oci com a programa de prevenció.
- Pla Interdepartamental de Salut Pública: exportar bones pràctiques a altres comarques.
- **SIAD i SIE pròpis, Servei de Primera Acollida.**
- Nous projectes contra la violència de gènere des de municipis (ex. Santpedor)
- **Xarxes de voluntariat Covid** (Persones Grans)
- **Consell de la Persones Grans**
- Augment de referents positius **LGTBI (visibilitat)**

ÀMBIT ECONÒMIC

- AMPANS, treballa per a que les persones amb TEA (d'alt desenvolupament) tinguin espais **d'inserció laboral**.
- Ingrés mínim vital (el fet de que existeixin)
- Economia diversa amb presència de diferents sectors econòmics.
- La majoria de municipis han fet un esforç i una aposta per incrementar els ajuts d'emergència social.
- **Voluntat política** i PLACI forma part del pla de mandat.
- El bagatge industrial de la comarca.
- Associacionisme empresarial (per exemple de polígons), interlocutors amb l'administració.
- Projectes comarcals d'economia circular.
- Foment de l'ESS a través de l'Ateneu Cooperatiu.

ÀMBIT SOCIO-SANITARI

- Establiment oficial de la **unitat de trànsit LGTBI** de la comarca des del 28 de juny: fins a l'actualitat les persones s'havien de desplaçar fins a Barcelona.
- Bon CSAM. Servei de salut mental infantil bo, però falten recursos.
- Presència **d'entitats referents a nivell de Catalunya Central**, com el CASMAC amb Pla Estratègic i molts serveis, el Centre de Recursos TEA. Molta feina a nivell d'entitats (calen prou recursos pel seu manteniment).
- El CAP tenen servei puntual de psicologia, detecció precoç i derivacions.
- Existència d'un **grup de treball de salut comunitària**.
- **Servei d'atenció a dones i especialitzat en violències masclistes**, treballen especialment la situació i poden ampliar el focus i atendre a més problemàtiques socials que vivim les dones.
- Molts recursos socio-sanitaris que donen cobertura a moltes problemàtiques.
- Protocol de mesura alternativa a la sanció administrativa per consum o tinença il·lícita de substàncies estupefaents.
- **Accés universal** als recursos sanitaris i socials.
- Treball coordinat i en xarxa entre atenció primària sanitària i serveis socials.
- **Xarxes professionals de suport**.
- **Ciutadania organitzada** per donar suport.
- Sanitat pública de qualitat
- Presència d'entitats com MOSAIC i altres.

ÀMBIT RESIDENCIAL

- Preu de l'habitatge una mica més econòmic que a la resta de Catalunya però és car igualment.
- Predisposició o intenció per canviar les inèrcies del mercat i poder ajudar a persones amb dificultats per accedir a lloguers.
- Ajuts per cerca de lloguer amb suport d'assegurances per propietaris.
- Ajuntaments que estan apostant per habitatge social amb convenis amb propietaris o pisos de l'ajuntament.
- Arrendaments d'habitatges.
- Alternatives a la mesa d'emergència a través de nous programes.
- Creació de **borses d'habitatge del CC**.
- Col·lectius forts i que donen acompanyament a persones en l'àmbit d'habitatge.
- Iniciatives d'habitatge cooperatiu.

OPORTUNITATS

ÀMBIT LABORAL

- Intenció d'activar espais per donar **suport a la digitalització**
- Futur digital que generarà perfils professionals
- Persones informades dels seus drets
- Formació Professional per a l'ocupació en instituts en el futur
- Formació Dual
- Més opcions de **teletreballar** (facilitar l'accés, superar la dificultat de transport), però tasques més masculinitzades
- Creixement de les possibilitats d'acreditar coneixements adquirits: treballant o cursos
- Programes de formació ocupacional per a persones amb diversitat intel·lectual: insertors dedicats a això.
- Xarxes de treball amb molta trajectòria.
- Protocols a nivell del Bages de molts àmbits.
- Teixit de petites i mitjanes empreses: digitalització
- Ajuts des dels ajuntaments per la contractació: plans d'ocupació (perfils SS)

ÀMBIT FORMATIU

- Fórmules com el banc de temps en la connexió entre persones joves i persones grans en els cursos de digitalització; possibilitat de què l'institut sigui l'espai mediador. Aprendre ensenyant; **mentoratge**.
- Context immediat: interès polític en la formació.
- Certificats de professionalització d'AMPANS però no suficients.
- Xarxes de treball amb molta trajectòria: maneres de fer
- Detectar les necessitats formatives del col·lectiu més perjudicat per l'atur i que es dedica principalment a les cures: dones adultes.
- Matriculació per blocs, iniciativa pròpia amb possibilitat de créixer

ÀMBIT RELACIONAL I CIUTADANIA

- Possibles **modificacions de la llei** sobre joves extutelats: evolució cap a condicions favorables.
- Possibilitat que la llei permeti que la gent que hagi tingut permís de residència el puguin recuperar (sis mesos d'haver treballat).
- Hi ha un **teixit social** prou extens per poder trencar el desconeixement general de molts col·lectius (ex. obertura de mesquites)
- Xarxes de treball amb molta trajectòria: maneres de fer
- Protocols a nivell del Bages
- Servei de Primera Acollida
- Temes molt vigents: igualtat, LGTBI.
- Línia jove de Treball i Formació, (JMS)
- Programes de llengua, d'alfabetització (de només 90 hores).
- **Desestigmatització** dels col·lectius de la comarca
- Constitució d'un òrgan i **Observatori per a delictes d'odi**.
- **Servei Especialitzat d'Atenció a la Velleja** en fase pilot (però depèn de la voluntat política)
- Formació en igualtat i coeducació: conscienciació general

ÀMBIT ECONÒMIC

- Ubicació de la comarca al centre de Catalunya
- Poblacions no gaire grans, més oportunitats d'ocupació
- Capacitat d'adaptació a les noves situacions, d'una part de l'administració i la ciutadania.
- Voluntat política i PLACI forma part del pla de mandat.

- El bagatge industrial de la comarca.
- Associacionisme empresarial (per exemple de polígons), interlocutor amb l'administració
- Projectes comarcals d'economia circular.
- Foment de l'ESS a través de l'Ateneu Cooperatiu.

ÀMBIT SOCIO-SANITARI

- Aprofitar els serveis d'interpret que s'ofereixen a Manresa i fer-ho extensiu
- a la Comarca
- Treball en xarxa entre els diferents serveis.
- ABSS amb municipis petits on les xarxes de suport funcionen molt bé.
- Recolzament emocional i coneixement mutu entre el veïnat.
- Capacitat dels serveis d'atenció a les persones de donar resposta i d'estar al costat de les
- persones.
- Atencions a Manresa donen més possibilitats d'anonimat.

ÀMBIT RESIDENCIAL

- Les zones rurals i urbanes estan pròximes. Accés a recursos i entorn natural.
- Molts pisos buits que podrien ser lloguer social.
- Iniciatives d'habitatge cooperatiu a Manresa, Artés i Sallent.
- Sensibilitat per part del govern sobre la problemàtica de l'accés a l'habitatge.
- Alternatives en l'accés d'habitatge assequible a través de formes com la masoveria urbana.
- Alberg a Manresa (persones d'urgència i emergència residencial): (tot i que no pot cobrir la demanda)
- Pisos d'emergència als municipis (però no pot cobrir la demanda)
- Servei de mediació de la borsa d'habitatge que encara no s'ha pogut desplegar per la pandèmia.

ÍNDIX DE TAULES, GRÀFIQUES I FIGURES

Gràfica 1- Evolució de la població del Bages per sexes. Absoluts. 1998-2020.....	21
Figura 1 - Evolució percentual de la població a la Catalunya Central i al Bages en el període 2018-19.	22
Figura 2- Població per municipis. Absoluts. 2020.....	23
Taula 1- Població total per sexe i municipi. 2020.	25
Figura 3 - Densitat de població urbana a les comarques de la Catalunya Central per municipis i al Bages, 2019.	26
Gràfica 2- Distribució de la població per sexe a la comarca del Bages. 2020.	27
Gràfica 3- Taxa de masculinitat per municipis del Bages, 2020.	27
Gràfica 4- Piràmide de població del Bages i Catalunya. Percentatges. 2020.	29
Taula 2- Índexs demogràfics comparats. 2020.....	30
Gràfica 5- Percentatge de persones grans i joves respecte el total de la població per municipis. 2020.	31
Figura 4- Índexs d'envelliment i sobreenvelliment per municipi. 2020.....	32
Figura 5- Índex de dependència juvenil per municipi. 2020.....	33
Taula 3- Índexs demogràfics per municipi. 2020.....	34
Gràfica 6- Població segons lloc de naixement. Absoluts. 2000-2019.....	35
Figura 6- Taxa d'estrangeria global per municipi. 2018	36
Taula 4- Percentatge de població estrangera per municipi. 2019	37
Gràfica 7- Piràmide de població de les persones estrangeres i total. 2019. Bages	38
Taula 5- Índexs demogràfics del Bages i de la població estrangera del Bages. 2020.....	39
Taula 6- Principals nacionalitats de la comarca del Bages. 2019	39
Taula 7- Perfils atesos pels Serveis Socials del Bages. Persones ateses.....	40
Gràfica 8 - Evolució dels perfils atesos pels Serveis Socials del Bages, 2015-2020.....	41
Gràfica 9- Increment percentual d'atencions per perfils 2015-2020.	42
Taula 8 - Actuacions realitzades per tipus, 2015-2020.	42
Gràfica 10 - Evolució de les actuacions realitzades per tipus. 2020.....	43
Taula 9 - Intervencions per àmbits de les problemàtiques, 2015-2020.	43
Gràfica 11 - Evolució de les intervencions per àmbit de problemàtica, 2015-2020.	44
Gràfica 12 - Increment percentual de les intervencions per àmbit de problemàtica, 2015-2020.	44
Taula 10 - Ajudes d'urgència social (nombre i import) del Bages per tipus 2019-2020.....	45
Gràfica 13 - Evolució dels nombres de persones beneficiàries d'ajuts econòmics d'urgència social per tipus, 2015-2020.	46
ÀMBIT ECONÒMIC.....	48

Gràfica 14 - Pes del VAB per sectors al Bages i a Catalunya. 2018.....	49
Taula 11 - Evolució del Bages en el rànquing FEGP 2017-2020	50
Figura 7 -RFBBD per municipi a la demarcació de Barcelona, 2020	50
Gràfica 14 - Renda Familiar Bruta Disponible per municipi, sobre base 100. 2020.....	51
Gràfica 15 - Evolució de l'IRPF al Bages. Absoluts 2000-2018	52
Gràfica 16 - Evolució de la base de l'IRPF per municipis. Percentatges 2010-2020.	53
Gràfica 17 - Cens d'establiments comercials al Bages, absoluts, 2019.	54
Figura 8 - Superfície de sòl urbà ordenat destinat a activitat econòmica per habitant per municipis a la Catalunya Central i el Bages, 2019.....	55
Gràfica 18 - Taxa de risc de pobresa després de transferències socials a Catalunya. 2015-2019	55
Gràfica 19 - Taxa de risc de pobresa després de les transferències socials per composició de la llar. Catalunya. 2015-2019.....	56
Taula 12 - Llidar del risc de pobresa per tipologia de la llar. Catalunya. 2019	57
Gràfica 20 - Nivell de cobertura de les prestacions per desocupació sobre total d'aturats 2010-2020. Bages.....	58
Gràfica 21 - Evolució de les ajudes a lloguer del Bages sense Manresa sobre el total de la població 2012-2018.....	58
Gràfica 22 - Evolució de les PNC de jubilació i invalidesa al Bages, absoluts, 2016-2019.	59
Gràfica 23 - Diferencial per sexes de l'import i nombre de les pensions al Bages a 2019. Percentatges	61
Gràfica 24 - Índex Socioeconòmic Compost. ABS Bages. 2018.....	63
ÀMBIT LABORAL	65
Gràfica 25 - Assalariats i autònoms per sectors. Bages i demarcació de Barcelona. 3rT 2020	66
Gràfica 26 - Comparativa assalariats-autònoms en el temps i percentatge d'autònoms respecte el total	67
Gràfica 27 - Població activa per sexe i edat al Bages el 2020, tercer trimestre. Percentatge sobre el total.....	68
Taula 13. Població activa per sexe al Bages, Província de Barcelona i Catalunya, 2018	68
Gràfica 88 - Evolució dels guanys mitjans per treballador/a a Catalunya 2010-2018.....	69
Gràfica 99- Variació interanual de la contractació al Bages. 2006 a 2020.....	70
Gràfica 30 - Evolució de la contractació a la comarca per sexe i edat al Bages. 2015-2020. Absoluts.....	72
Taula 14- Evolució de la contractació 2018-2020 per sexe i edat. Bages.	73
Gràfica 31 - Contractació de població estrangera i total. 2015-2020	73
Gràfica 32 - (1) Evolució de la contractació per durada del contracte 2007-2019 (febrer), (2) evolució dels contractes amb els anys 2019, 2020 i 2021 destacats. Bages.....	74
Gràfica 33 - Percentatge de contractes temporals sobre el total de contractes al 2020.	76
Gràfica 34- Tipus de contracte per sexe. Percentatge sobre el total de contracte. Bages 2021.	77

Gràfica 35- Tipus de contracte per edat. Percentatge sobre el total de contractes. Bages 2018 (dades més recents desagregades per tipus).....	77
Gràfica 36 - Contractes de mercat de treball protegit en nombres absoluts per tipus. Bages 2019 i 2020.	79
Gràfica 107 - Evolució de la població en risc de pobresa al treball. 2014-2019.....	81
Gràfic 38 - Nombre de persones afectades per ERTO al Bages per municipis, mesos i total del 2020.	83
Figura 9 - Mapa del Bages per sectors econòmics i ERTOS, maig de 2020.	83
Gràfica 119 - Evolució de l'atur registrat al Bages. Absoluts 2008-2020.	84
Taula 15. Nombre absoluts d'aturats al Bages per municipi. Sexe i edat, desembre de 2018.86	
Figura 10 - Taxa d'atur registral per municipi. Gener 2021.....	89
Taula 17. Taxes d'atur per sexe i edat. Bages, gener 2021.....	90
Taula 18. Atur absolut a gener de 2021 i variació entre 2009 i 2021 per sexe i edat, Bages. .	91
Gràfic 40 - Atur per sexe i edat. Comparativa Bages - Província de Barcelona. Percentatge sobre el total, gener 2021.	91
Gràfica 41 - Evolució de l'atur al Bages per sexe. Percentatge sobre el total d'aturats.....	92
Gràfica 42 - Evolució de l'atur per trams d'edat al Bages. 2016-2020	92
Gràfica 43 - Evolució de l'atur al Bages per grups d'edat. Percentatge sobre el total d'aturats	94
Taula 19. Percentatge d'aturats estrangers i autòctons. Atur registrat a desembre de 2020. 95	
Gràfica 44 - Comparativa atur i pes poblacional per continents d'origen	96
Gràfica 45 - Atur estrangers per procedència. Comparativa Bages -Catalunya. Percentatge sobre el total, gener 2021.	97
Gràfic 46 - Evolució de l'atur estranger al Bages segons procedència, percentatge sobre el total d'aturats. (1) Evolució 2005-2015. (2) Evolució 2016-2020 sense Europa, per canvi de mesura de dades.	98
Gràfic 47 - Atur per nivell formatiu. Comparativa Bages (desembre, 2020) – Catalunya i comparativa amb població total per nivell formatiu (2011) Percentatge sobre el total.....	100
Gràfic 48 - Evolució de l'atur al Bages per nivell formatiu. Percentatge sobre el total d'aturats.	101
Gràfic 49 - Atur per sector. Comparativa Bages – Catalunya i comparativa de pes total dels sectors. Percentatge sobre el total, desembre 2020.....	102
Gràfic 50 - Evolució de l'atur al Bages per sectors. Percentatge sobre el total d'aturats	103
Taula 20. Evolució de l'atur al Bages per sectors. Gener 2009 - desembre 2020	103
Gràfic 51 - Atur per durada. Comparativa Bages - Catalunya. Percentatge sobre el total, desembre de 2020.	104
Gràfica 52 -1 Evolució de l'atur de llarga durada al Bages per durada. Percentatge sobre el total d'aturats.	104
Gràfica 53 - Atur per durada i edat al Bages. Febrer 2020.....	105
Taula 21. Beneficiaris de prestació per desocupació per tipus i municipi. Valors absoluts i evolució 2009-2018.	106

Gràfica 54 - Diferencial entre aturats i beneficiaris de prestació per desocupació, 2018.....	107
ÀMBIT RESIDENCIAL I TERRITORI	109
Gràfica 55 - Evolució del preu mitjà mensual del lloguer. 2005-2019	112
Figura 11 - Contractes de lloguer al Bages per	113
Figura 12 - El preu de lloguer als municipis del Bages, primer trimestre de 2018.	114
Figura 13- Cost mitjà mensual del lloguer 3T 2020	114
Gràfica 126 - Evolució de les ajudes al pagament de lloguer al Bages. 2012-2020.	116
Gràfica 137 - Evolució del nombre de sol·licituds d'habitatge oficial protegit, Bages, 2012-2020.	116
Gràfica 58 - Evolució dels habitatges llogats a través de borses de lloguer social. Bages. Absoluts.....	117
Figura 14 - Preus de venda de nou habitatge per comarques de Catalunya (preu/m2 habitatge nou) el 2019.....	118
Figura 15 - Preus de venda per municipis (preu/m2 habitatge usat) al Bages, 2019.	119
Figura 16 - Nombre d'habitatges finalitzats el 2019 a la Catalunya Central i al Bages.	120
Gràfica 59 - Evolució preus energia elèctrica €/kWh amb impostos inclosos.....	122
Gràfica 60 - Persones beneficiàries de prestacions d'urgència social per aigua, gas i llum al Bages, per sexe i edat. 2020.....	123
Gràfica 61 - Habitatges buits i buits sobre el total. Bages, 2011.	125
Figura 17 - Habitatges buits per 1000 habitants per comarques, 2013	126
Figura 18 - Ocupació mitjana dels habitatges existents a la Catalunya Central i al Bages, gener de 2020.	127
Gràfic 62 - Perfil per sexes de persones en situació d'inseguretat residencial per ocupació registrades a Serveis Socials i composició de la llar, Bages, 2018.....	128
Gràfic 63 - Perfil per sexes dels ingressos mensuals per unitat de consum en persones en situació d'ocupació registrades pels Serveis Socials, Bages 2018.....	128
Figura 19 - Mapa del sistema d'espais oberts, Bages, 2017.....	129
Figura 20 - Superfície de zona verda urbana per habitant per municipis de la Catalunya Central i el Bages, 2019.....	131
Figura 21 - Superfície d'equipaments urbans per habitant a la Catalunya Central pel municipis i al Bages, 2019.	131
Figura 22 - Densitat de xarxa viària per quilòmetre quadrat, Catalunya Central i Bages per municipis, 2019.	132
Figura 23 - Densitat de xarxa ferroviària per quilòmetre quadrat al Bages i les comarques limítrofes per municipis, 2017.....	133
Taula 21 - Necessitats de mobilitat obligada per motius d'estudis. Curs 2019/2020.....	134
Gràfica 6414- Mobilitat obligada per motius d'estudis no universitaris. Curs 2019/2020....	136
ÀMBIT FORMATIU	138
Gràfica 65 - Abandonament escolar 2005-2020. Percentatge.	139
Taula 21 - Alumnes de 15 anys amb baix rendiment escolar. Percentatges 2015	139

Gràfica 67 - Evolució de la formació permanent per sexe. Catalunya.....	140
Gràfica 6815- Població no ocupada de 18 a 24 anys que no cursa estudis. Catalunya	142
Gràfica 69- Taxa d'escolarització als 17 anys. Bages (sense Manresa). 2012-2018.....	143
Figura 24 - Mapa escolar del Bages segons titularitat dels centres.	144
Figura 25 - Mapa educatiu del Bages segons nivell de formació. Educació infantil, Educació primària, Educació Secundària.	145
ÀMBIT SOCIAL I SANITARI.....	149
Figura 26 - Nombre de casos acumulats al Bages per municipis actualitzat a febrer de 2021.	150
Gràfica 70 - Defuncions per Covid-19 per comarques, primera vintena, fins a l'abril de 2021.	151
Gràfica 71 - Nombre de defuncions per dia al Bages de març 2020 a l'abril de 2021.	151
Figura 27 - Nombre de persones mortes en residències per cada 100 residents a Catalunya entre el març i el juny de 2020.	152
Gràfica 72 - Nombre de vacunes administrades per municipis fins a 15 d'abril de 2021.	152
Taula 22 - Ràtio de visites per població assignada per EAP. 2018	153
Gràfica 73 - Població menor de 2 anys amb més de 20 visites/any i població major de 74 anys amb més de 12 visites/any. 2018.	154
Gràfica 74 - Receptes per usuari i despesa farmacèutica per usuari. 2019.....	155
Gràfica 75 - Mitjana de dies de baixa per incapacitat laboral. 2018	155
Gràfica 76 - Població amb capacitats diverses : sexe, edat, tipus, grau sobre el total de persones amb capacitats diverses . 2018.....	157
Gràfica 77 - Persones ateses al CSMA i el CSMIJ per sexe, Bages. Percentatges 2017.	159
Taula 23 - Dades CSMA i CSMIJ del Bages comparatives amb Catalunya. 2017	160
Gràfica 78 - Percentatge de població atesa al CSMA per tipologia de trastorn. Bages i Catalunya. 2017	160
Gràfica 79 - Percentatge de població atesa al CSMIJ per tipologia de trastorn. Bages i Catalunya. 2017	161
Gràfica 8016- Atencions al CAS per tipologia d'addicció. Bages i Catalunya 2017	162
Gràfica 81 - Atencions del SAD de dependència i la Teleassistència a majors de 65 anys per edats, 2020.	163
ÀMBIT RELACIONAL	164
Gràfica 82 - Canals d'entrada al SIAD 2020.	165
Gràfica 83 - Actuacions per tipus i edat de les persones ateses al SIAD, 2020.	165
Figura 28 - Mapa de dones ateses pel SIE del Bages per municipis, 2020.....	166
ÀMBIT DE CIUTADANIA I PARTICIPACIÓ	169
Gràfica 84 - Nombre de persones ateses pel Servei de Primera Acollida, Bages, 2016-2020.	169
Gràfica 85 - Persones ateses pel Servei de Primera Acollida al Bages, per edat i sexe. 2020.	170

Gràfic 86 - Origen dels Joves migrats sols arribats a Catalunya a partir de 2015 i que són acollits pel Sistema de protecció a la infància i l'adolescència, 2021.....	171
Gràfic 87 - Relació de sexes entre joves migrats sols arribats a Catalunya a partir de 2015 i que són acollits pel Sistema de protecció a la infància i l'adolescència, 2021.....	172
Gràfic 88 - Serveis Territorials de Catalunya del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència que han acollit els Joves migrats sols des del 2015, març 2021.	172
Gràfic 89 - Sexe i origen dels joves migrats sols registrats al Servei Territorial de Barcelona Comarques des del 2015 fins al març de 2021.	173
Gràfic 90 - Nombre d'arribades de joves migrats sols al Servei Territorial de Barcelona Comarques, 2015- març 2021.	173